Rozalia Colciar

FELEACU
(Județul Cluj)
Monografie lingvistică

Presa Universitară Clujeană

Rozalia Colciar

•

FELEACU (JUD. CLUJ)
MONOGRAFIE LINGVISTICĂ

ROZALIA COLCIAR

FELEACU (JUD. CLUJ)
MONOGRAFIE LINGVISTICĂ

PRESA UNIVERSITARĂ CLUJEANĂ
2024

Referenți științifici:

Prof. univ. dr. habil. Adrian Chircu

CS I dr. Dumitru Loșonți

ISBN 978-606-37-2121-2

Universitatea Babeş-Bolyai
Presa Universitară Clujeană
Director: Codruța Săcelean
Str. Hasdeu nr. 51
400371 Cluj-Napoca, România
Tel./fax: (+40)-264-597.401
E-mail: editura@ubbcluj.ro
http://www.editura.ubbcluj.ro

Cuprins

„A vorbi despre limba română este ca o duminică. […]
Limba română este patria mea."

Nichita Stănescu (1985: 52)

Argument

În acord cu definiția dată de către Sextil Pușcariu limbii, pe care marele lingvist român o consideră „cel mai scump patrimoniu național" (ALR I/I 1938: 9), demersul de față reprezintă o încercare de tezaurizare a unui grai românesc transilvănean a cărui continuitate, în cosmopolitul secol XXI, se află tot mai mult sub semnul întrebării. Prin urmare, prezentul studiu se constituie într-o monografie lingvistică a unui vechi sat transilvănean eminamente românesc: FELEACUL Clujului. Perspectiva pe care o abordăm este aceea a lingvistului dialectolog, coautor al *Atlasului lingvistic român pe regiuni. Transilvania* și, nu în ultimul rând, a vorbitorului nativ al graiului din această localitate. Ne-a fost călăuză, în acest demers, o afirmație a lui Sextil Pușcariu, din *Limba română* I (1940: 15–16): „Datoria lingvistului este să se transpună în mentalitatea subiectului vorbitor. Când lingvistul își studiază limba maternă, fiind și subiect vorbitor în aceeași persoană, are marele avantaj de a fi stăpân pe structura internă a graiului supus cercetării sale". În același timp, am avut în vedere, în studierea graiului, o altă recomandare a lui Pușcariu,

potrivit căreia lingvistul „trebuie să caute să proiecteze pe ecranul conștientului procesul care se desfășoară atunci când, în mod inconștient, în calitate de subiect vorbitor, își rânduiește materialul lingvistic” (p. 16).

Materialul aflat la baza acestei lucrări este, înainte de toate, cules, de-a lungul timpului, prin anchete de teren efectuate personal. Acestui material i s-au alăturat și informațiile obținute prin consultarea documentelor aflate la Arhivele Naționale Cluj, a registrelor parohiale și agricole, precum și a unor date suplimentare puse la dispoziție de Primăria Feleacu. De asemenea, ne-am raportat permanent la informațiile lingvistice oferite de materialul cules (și publicat, o parte) de Sever Pop, în cadrul vastului proiect al *Atlasului lingvistic român*, inițiat și coordonat de Sextil Pușcariu în perioada interbelică, în care localitatea Feleacu constituie punctul de anchetă numărul 251 – anchetă desfășurată în toamna anului 1930, sub conducerea lui Sever Pop, de Theodor Capidan, Ştefan Bezdechi și George Giuglea. Am avut totodată în vedere și materialul cules de către cercetătorul științific Dumitru Loșonți, în toamna anului 1971, pentru *Atlasul lingvistic român pe regiuni. Transilvania*, în care localitatea Feleacu este punctul de anchetă 297, proiect ce face parte din *Noul Atlas lingvistic român* și este elaborat în cadrul Institutului de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu” al Academiei Române, Filiala Cluj-Napoca. Pentru materialul toponimic, am valorificat și informațiile obținute de G. Giuglea, în toamna lui 1930, cu ocazia anchetei pentru ALR I, precum și pe cele ale cercetătorului Sabin Vlad, care a efectuat ancheta toponimică în localitate în octombrie 1984.

În același timp, în demersul nostru am ținut cont și de sugestiile pertinente și binevenite ale referenților științifici ai lucrării, Dumitru Loșonți, cercetător științific I dr. la Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu" al Academiei Române, Filiala Cluj-Napoca, și Adrian Chircu, prof. univ. dr. habil. la Facultatea de Litere a Universității „Babeș-Bolyai" din Cluj-Napoca, cărora le adresez calde mulțumiri.

Introducere

Localitatea Feleacu este situată într-o zonă colinară – pe Dealul Feleacului, la confluența Podișului Someșan cu Câmpia Transilvaniei și cu Munții Apuseni, la 7 km de municipiul Cluj-Napoca, pe DE 15, pe direcţia Cluj–Turda.

Vechi sat românesc din Transilvania, Feleacul este menţionat pentru prima oară în documentele istorice în 1366 (cf. DRH 1994: 167–170, Suciu 1967 I: 229), în toponimul *Felek Berch* (*Dealul*, *Vârful Feleacului*) şi în hidronimul *Felek pataka* (*Valea Feleacului*), cu ocazia „hotărnicirii" din 1 iulie 1366 a pământurilor Clujului. În 1367, din porunca regelui Ludovic I de Anjou, „villa olachorum Felek" este mutată de pe vârful dealului mai jos, pe versantul nordic şi alipită Clujului, sătenii având statutul de țărani liberi, paznici ai vechiului drum roman dintre Cluj şi Turda (Pop *et alii* 2017: 37 ș.u.). Ei erau aflați sub jurisdicția oraşului regal Cluj și scutiți de vechile prestații de tip feudal la care erau supuse comunitățile românești, precum „quinquagesima ovium" sau „datul oilor" (cf. Prodan 1968 II: 733–750). Conform istoricilor Ioan-Aurel Pop și Alexandru Simon (2017: 1–8), la baza „imunității" Feleacului se afla statutul de domeniu regal avut de dinainte de încredințarea sa orașului liber regesc Cluj, la 1367, în cadrul domeniului medieval al orașului Cluj, Feleacul putând fi considerat un „oraș de țară" (cf. și Simon 2022: 12).

Odată cu scăderea importanţei drumului roman şi medieval şi, implicit, a rolului felecanilor de paznici ai Drumului Clujului, satul revine treptat pe deal, în vechea vatră, care, de altfel, nu fusese părăsită complet niciodată. Astfel, identitatea felecanilor se raportează la două coordonate: statutul lor de ţărani liberi, recunoscut de oraşul regal Cluj, şi existenţa unui important centru eclesiastic şi monahal ortodox pe deal, organizat în jurul bisericii Sfânta Paraschiva, construită la 1488 şi ctitorită de Ştefan cel Mare. În acest loc, la sfârşitul secolului al XV-lea şi începutul secolului al XVI-lea, şi-a avut sediul Mitropolia Severinului și a Ardealului (cf. Simon 2004: 97–134)[1].

Pentru secolul al XVIII-lea, este întâlnită o descriere a satului în *Conscripția fiscală a Transilvaniei din anul 1750*, vol. 1, publicată de Ladislau Gyémánt *et alii* (2009: 413–414), în care felecanii sunt prezentați, așa cum menționam și mai sus, ca cetățeni aflați sub jurisdicția orașului Cluj, cu drept de liberă strămutare, având ca principale ocupații cultivarea pământului (destul de puțin roditor), creșterea animalelor (în special oi), munci manuale și comerț cu orașul (cu lemn sau fructe și legume).

În urma consultării documentelor aflate în Arhivele Naționale Cluj, pentru o perioadă de cca 100 de ani, de la mijlocul sec. al XIX-lea, până la mijlocul sec. al XX-lea, datele obținute reflectă, din punct de vedere sociologic, o evoluție surprinzătoare a localității, mai ales la începutul sec. al XIX-lea. Astfel, conform recensământului din anul 1856, satul avea 1255 de locuitori și 264 de „case" (la care se adaugă 269 de „locuințe")[2]; în anul 1900,

---

[1] Pentru mai multe detalii de ordin istoric, vezi Pop *et alii* 2017, precum și Simon (ed.) 2022.

[2] În documente, sunt utilizați acești doi termeni: „case" și „locuințe", cel din urmă referindu-se probabil la anumite sălașuri sau adăposturi pentru locuit, nu neapărat sub formă de case.

numărul locuitorilor și al caselor s-a dublat: 2033 de locuitori și 412 case, iar în anul 1910, 2231 de locuitori și 468 de case; în anul 1930, 2343 de locuitori (și cca 630 de case, după Marchiș 1934); în anul 1956, sunt înregistrați 4007 locuitori. Conform datelor obținute în cursul anchetei lingvistice pentru ALRR–Trans., efectuate de cercetătorul științific Dumitru Loșonți, în 1971, când exista fenomenul migrației de la sat la oraș, în condițiile industrializării socialiste, se poate constata că populația satului scade, având aprox. 3000 de locuitori și cca 900 de case. Scăderea numărului de locuitori este resimțită mai acut la nivelul anului 2010, dată la care am efectuat ancheta noastră, când Feleacul avea, conform datelor oferite de către Primărie, aproximativ 900 de case şi cca 1800 de locuitori, în majoritate români. Astăzi, la nivelul anilor 2020, în condițiile intensificării migrației de la oraș la sat, conform informațiilor obținute de la Primăria Feleacu, se înregistrează din nou o creștere a numărului locuitorilor și al locuințelor, satul având peste 1000 de case și peste 3000 de locuitori (3169 de locuitori, la nivelul anului 2021 – https://ro.m.wikipedia.org).

Totodată, în contextul general tot mai pregnant al îmbătrânirii populației și al scăderii indicelui demografic, se constată fenomenul scăderii numărului locuitorilor de origine locală (deși unii s-au reîntors de la oraș pentru a locui în sat), în paralel cu creșterea numărului de locuitori nou-veniți, originari din diferite zone ale țării (stabiliți inițial, pentru studii și muncă, în orașul Cluj-Napoca).

Dacă, în trecut, de exemplu în perioada interbelică (perioada desfășurării anchetei ALR I), ocupaţiile de bază ale locuitorilor erau cultivarea pământului şi creşterea animalelor, în anii ’70 ai secolului al XX-lea (perioada desfăşurării anchetei ALRR–Trans.), majoritatea locuitorilor munceau în oraşul Cluj-Napoca, doar

cei mai în vârstă având grijă de gospodării și de terenuri. Astăzi, cultivarea pământului sau creşterea animalelor au devenit ocupații tot mai restrânse, fiind chiar pe cale de dispariție. Populația activă, în special tineretul, face naveta, muncind sau studiind în municipiul Cluj-Napoca. De asemenea, se mai poate remarca un fenomen, amintit deja, specific zonelor din vecinătatea marilor oraşe: migraţia orăşenilor, unii dintre ei originari din Feleacu, spre sat, aceştia construindu-şi locuinţe cu tot confortul celor de la oraş. În contextul dezvoltării imobiliare din ultimii ani, apropierea dintre Feleac și municipiul Cluj-Napoca devine tot mai accentuată, ca și în cazul tuturor localităților limitrofe orașului, satul având toate perspectivele de a fi înglobat, în viitorul apropiat, în zona metropolitană a Clujului.

În aceste condiţii, se constată o estompare treptată – dar nu foarte accentuată – a tradițiilor şi a graiului local, atât graiul, cât și sistemul onomastic fiind supuse unor modificări cvasipermanente. Dar, în pofida influenței permanente a civilizației citadine și a limbii standard/literare, Feleacul, sat compact românesc, astăzi, de confesiune majoritar ortodoxă, poate fi considerat o zonă conservatoare, atât la nivelul tradițiilor și al obiceiurilor, cât mai ales la nivelul graiului, inclusiv al sistemului onomastic. Mai mult chiar, fenomenul migrației în afara țării, atât de accentuat în unele zone începând cu anii ’90 ai secolului al XX-lea, nu s-a manifestat cu pregnanță în această localitate, probabil datorită strânsei apropieri de un oraș mare, care a facilitat un trai mai ușor pentru locuitorii ei.

A. Dialectologie

I. De la ancheta dialectală pentru ALR I la ancheta pentru ALRR–Transilvania[1]

1. Având drept scop configurarea unei imagini cât mai exacte a structurii dialectale a unei limbi, atlasele lingvistice reprezintă un instrument fundamental de cercetare a limbii vorbite, ele înregistrând cu precădere „manifestările individuale” („l'atlas renferme la parole” – Pop 1927: 17). Privite în interconexiunea lor, atlasele lingvistice românești plasează cercetarea dialectală între reprezentarea idiomului și cea a vorbirii, ele urmărind nu doar varietatea diatopică a limbii române, ci și variația limbajului în raport cu statutul vorbitorului ca purtător al unei anumite tradiții socio-istorice. În acest context, se poate afirma că, între *Atlasul lingvistic român* I (realizat de Sever Pop) și *Noul Atlas lingvistic român, pe regiuni* (NALR), din a cărui vastă serie face parte și *Atlasul Lingvistic român pe regiuni. Transilvania* (ALRR–Trans.), există o relație de continuitate, atât la nivelul rețelei punctelor de anchetă, cât și la nivelul chestionarului utilizat: punctele de anchetă din rețeaua ALR au fost incluse în rețeaua NALR și numeroase întrebări din *Chestionarul* ALR se regăsesc în *Chestionarul* NALR.

[1] Vezi și Rozalia Groza 1998–1999: 49–55.

În *Atlasul lingvistic român* I (ALR I), localitatea Feleacu reprezintă punctul de anchetă 251. Ancheta dialectală a avut loc în toamna anului 1930, respectiv în zilele de 19 septembrie și 13–16 noiembrie, sub conducerea lui Sever Pop și cu asistența lui Th. Capidan, George Giuglea şi Ştefan Bezdechi. În *Atlasul Lingvistic român pe regiuni. Transilvania* (ALRR–Trans.), localitatea este cartografiată sub punctul 297, ancheta fiind efectuată în lunile octombrie – noiembrie 1971, de către Dumitru Loşonţi.

În 1930, satul avea cca 630 de case și aproximativ 2800 de locuitori, după cum notează anchetatorul Sever Pop în caietul de anchetă. Componența etnică a satului era reprezentată în exclusivitate de români, cărora li s-au alăturat trei familii de romi, venite din altă parte.

În aceeași perioadă în care s-a desfășurat ancheta pentru ALR I, respectiv în anul 1934, a fost publicată și lucrarea învățătoarei Valeria V. Marchiș, *Feleacul. Schiță monografică*. Deși elaborată de către un „nespecialist”, această lucrare oferă date de ordin sociologic (de exemplu, „comuna numără 582 de gospodării, cu 2452 de suflete” – pag. 34), etnologic (obiceiuri[2] și

[2] Sunt amintite credințe și obiceiuri cu caracter magico-mitic, „numai pentru femei” – de exemplu: nu se toarce cânepă vinerea, că te pedepsesc *Ielele*; *sfredeluțele*, *miezepărezele*, acestea din urmă fiind doar enumerate, fără a se explica în ce constă, dar și credințe și obiceiuri cu infuzie de elemente creștine – de exemplu, nu se lucrează joia dintre Paști și Rusalii (p. 42), simbioza dintre cele două tipuri de credințe reflectând creștinismul cosmic specific imaginarului tradițional românesc. Autoarea amintește și despre obiceiurile tradiționale, precum nunta, botezul, înmormântarea, șezătoarea sau jocul. Ritualul *cotátului pe ursítă* („când se mărítă, ca să știe cíne o va luá”) este amintit și de informatoarea din ALR I, Dumitru Ana *a lui Iónu Căoáciului* (cf. ms., caietul de anchetă).

credințe), etnografic[3] și memorialistic (legende locale[4]).

După cum menționează cercetătorul Dumitru Loșonți în caietul de anchetă, în anul 1971, satul avea cca 900 de case și aproximativ 3000 de locuitori, iar situația etnică era neschimbată.

Ocupaţiile de bază ale locuitorilor, în anul 1930, erau cultivarea pământului (în pofida fertilității scăzute a solului, datorată așezării colinare a satului), creşterea animalelor (în special oi, dar și vaci, bivoli și cai) și pomicultura. În mod cu totul restrâns, se practica apicultura („3 stupi sistematici și 11 stupi vechi”. cf. Marchiș, *op. cit.*: 46) și existau și mici meseriași: lemnari, fierari și chiar un lutier, iar câțiva localnici erau angajați în Cluj ca factori poştali (*ibidem*: 37–48 și 54). De asemenea, o sursă complementară de venit o constituia și comerțul, felecanii fiind întâlniți zilnic, ca și în secolele trecute, cu produse pe piața Clujului.

În 1971, în plin regim politic comunist, axat pe industrializare, societatea de tip tradițional, în care principala sursă de venit a fost reprezentată de mica proprietate, nu mai exista, iar relația felecanilor cu orașul

[3] În lucrare, sunt prezentate elemente de port popular femeiesc: năframa, rochia creață și șorțul, catrința „bătută în război cu roșu și cu negru” fiind dispărută; de port bărbătesc: „clopul cu bertițucă”; „țundra” cu postav roșu și albastru, purtată iarna de femei și bărbați deopotrivă, precum și elemente de arhitectură tradițională: casa cu târnaț, patul cu herneu ș.a. (p. 55–60).

[4] Se face referire la unele legende care dăinuiau încă în memoria localnicilor (autoarea nefiind de origine felecană), precum cele despre întemeierea satului (mutarea lui din Pustă pe Deal, conformă cu adevărul istoric), a bisericii (persista încă ideea, nevalidată istoric, că ar fi fost întemeiată de Împărăteasa Maria Tereza) sau despre haiducii care bântuiau pădurea existentă înainte pe deal și pandurii („kintoșii”) care îi vânau (p. 9–16).

apropiat s-a accentuat, acesta devenind principala lor sursă de existență. Majoritatea locuitorilor munceau și studiau în oraşul Cluj, unde făceau naveta zilnic, acasă rămânând doar vârstnicii, care se mai îndeletniceau cu cultivarea unor mici parcele de pământ și cu creșterea câtorva animale.

2. Subiecții celor două anchete dialectale au fost doi țărani agricultori: în 1930, o femeie, *Dumítru Ánă* (= Dumitru Ana) cunoscută în sat după supranumele soțului, ca *Ána lui Iónu Căoáciului* („tatăl soțului a fost potcovar", precizează anchetatorul), în vârstă de 48 de ani, cu 4 clase primare, iar în anul 1971, un bărbat, *Boján Alexándor* (= Bojan Alexandru) „poreclit" *Sătána*, în vârstă de 60 de ani, neștiutor de carte.

Din totalul celor 2543 de chestiuni cuprinse în *Chestionarul Noului Atlas lingvistic român*, 900 de chestiuni sunt comune cu ancheta ALR I. Pentru ALRR–Trans., din cele 2543 de chestiuni, au fost puse aproximativ 2400 de întrebări. În plină perioadă comunistă, în *Chestionarul* NALR, spre deosebire de *Chestionarul* ALR I, nu au fost programate, din păcate, întrebări pentru noțiuni din sfera religiei, a sărbătorilor, a credințelor și a superstițiilor. Apar în schimb întrebări pentru alte aspecte decât cele reflectate în ALR I, precum: cooperativa agricolă de producție, mașini agricole – din sfera agriculturii, cooperativă (magazin sătesc) sau dispensar – din sfera vieții sociale. Aceste diferențieri sunt explicabile prin prisma realităților corespunzătoare epocilor istorice în care s-au desfășurat cele două anchete.

În ce privește diferențele dintre răspunsurile notate, se mai pot menționa: pentru substantiv, au fost notate, în ALRR–Trans., mai multe forme de vocativ decât în ALR I; pentru adjectiv, în ALRR–Trans. au fost notate uneori

formele atât pentru feminin, cât și pentru masculin, pe când în ALR I apare, de regulă, doar o singură formă; pentru verb, în ALRR–Trans. se constată prezența unor verbe cu paradigma completă, pentru noțiunea urmărită fiind notate uneori mai multe forme verbale (noi am luat în considerare doar termenul/termenii pentru noțiunea urmărită prin chestiunea respectivă).

2.1. În domeniul *fonetic*, micile deosebiri între termenii cu care s-a răspuns vizează un sunet sau un grup de sunete și se pot datora nu doar diferenței de pronunțare între cei doi subiecți, ci și diferențelor de auz și de notare între cei doi anchetatori:

	ALR I	ALRR–Trans.
‘dinte’	*d'ịnt'/ĉĕ* (I/I, h. 29)	*ĝ/d'ínĉ/t'ĕ* (I, h. 99)
	- palatalizarea oclusivelor dentale [t], [d], urmate de vocale anterioare, în stadiul [t'], [d'] sau chiar ca africatele [ĉ], [ĝ] (trăsătură specifică graiurilor din vestul, nordul și nord-estul Transilvaniei[5], din care face parte și graiul localității Feleacu);	
‘genunche’	*jị̆ĕrúnt'/ĉĕ* (I/I, h. 57)	*ẑĕrúnĉe* (II, h. 181)
	– alternanța fricativei [j] cu africata sonoră [ĝ] (< *g* + *e*, *i*);	
‘măsea’	*măsę̆́* (I/I, h. 30)	*măsą̆́* (I, h. 92)
	– diftongul [e̯á], în silabă finală, evoluat la [ę̆́]sau [ą̆́];	
‘mătreață’	*măreáță* (I/I, h. 11)	*mătreáță* (I, h. 30)
	– lipsa unei consoane ([t]) din cuvânt, care poate fi și o scăpare de notare datorată anchetatorului;	
‘știrb’	*șĉ/t'irb* (I/I, h. 69)	*șĉirb* (I, h. 99)
	– palatalizarea dentalei [t] ca oclusivă palatală [t'] sau ca aficată [ĉ].	

[5] Vezi și *Tratat de dialectologie românească* (TDR) 1984: 364.

2.2. Cea mai reprezentativă privire comparativă poate fi însă aplicată domeniului *lexical*, unde se poate constata faptul că unele dintre cele aproximativ 900 de chestiuni comune vizează sfere semantice precum: *Timpul*; *Fenomene atmosferice* – 74 de întrebări comune din cele 90 programate pentru ALRR–Trans. (aprox. 82%); *Pădurea (flora și fauna ei)*; *Vânătoare*; *Pescuit* – 89 de întrebări comune din 127 (aprox. 70%); *Curtea (mijloace de transport, animale domestice, păsări de curte)* – 117 întrebări din 173 (aprox. 67%). Un număr mai mic de întrebări comune se referă la sfere semantice precum: *Școala; Armata; Administrația* – 21 de întrebări comune din 83 (aprox. 25%) sau *Pomicultura; Viticultura; Apicultura* – 46 de întrebări comune din 175 (aprox. 26%).

Din totalul celor 900 de întrebări comparabile din punct de vedere lexical, circa 700 sunt identice. Pentru 120 de întrebări, s-au obținut răspunsuri parțial diferite, cu un termen diferit sau cu doi termeni, foarte rar cu trei, iar pentru 58 de întrebări, s-au obținut răspunsuri cu termeni diferiți.

2.2.1. Răspunsurile identice – majoritare – obținute în cursul celor două anchete cuprind termeni referitori la domenii precum:

➢ corpul omenesc și părțile lui: *ciocúș*[6] ʽsașiu’ (ALR I/ I, h[7]. 68; ALRR–Trans., I, h. 48), *cocór* ʽcucui’ (ALR I/I, h. 6; ALRR–Trans., I, h. 9), *foále* ʽpântece’ (ALR I/I, h. 42; ALRR–Trans., I, h. 146), *gârtéj* ʽmărul

[6] Pentru o mai bună receptare, am redat termenii în formă literarizată și nu în forma fonetică utilizată în notarea din anchetă.

[7] După sigla atlasului, urmează numărul volumului, abrevierea hărții (h.) și numărul acesteia sau, după caz, abrevierea pentru material necartografiat (MN), abrevierea planșei (pș.) și numărul acesteia, despărțită prin bară oblică de numărul chestiunii.

lui Adam' (ALR I/I, h. 38; ALRR–Trans., I, h. 113), *grumáz* ʽgât' (ALR I/I, h. 36; ALRR–Trans., I, h. 110), *lumína óchiului* ʽpupilă' (ALR I/I, h. 19; ALRR–Trans., I, h. 51), *mai* ʽficat' (ALR I/I, h. 46; ALRR–Trans., I, h. 150), *piéle*[8] (ALR I/I, h. 3; ALRR–Trans., I, h. 116), *piept* (ALR I/I, h. 39; ALRR–Trans., I, h. 128), *pițíg* (ind. prez. 1) ʽpișc' (ALR I/I, h. 93; ALRR–Trans., I, h. 120), *pleș* ʽchel' (ALR I/I, h. 12; ALRR–Trans., I, h. 31), *rărúnchi* ʽrinichi' (ALR I/I, h. 48; ALRR–Trans., I, h. 151), *spináre* ʽșira spinării' (ALR I/I, h. 40; ALRR–Trans., I, h. 142), *ulciór* ʽurcior (la ochi)' (ALR I/I, h. 16; ALRR–Trans., I, h. 56);

➢ familia: *copârșéu* ʽcoșciug, sicriu' (ALR I/II, h. 297; ALRR–Trans., II, h. 285), *mámă bătrấnă* ʽbunică' (ALR I/II, h. 170; ALRR–Trans., II, h. 230), *nănáș* ʽnaș' (ALR I/II, h. 267; ALRR–Trans., II, h. 261), *șógor* ʽcumnat' (ALR I/II, h. 263; ALRR–Trans., II, h. 278), *tátă bătrấn* ʽbunic' (ALR I/II, h. 169; ALRR– Trans., II, h. 227), *tătăíșă* ʽmătușă (soția unchiului)' (ALR I/II, h. 168; ALRR–Trans., II, h. 226), *uspắț* ʽnuntă' (ALR I/II, h. 254; ALRR–Trans., II, h. 266);

➢ casa: *astupúș* ʽdop' (ALR I, ms., chest. 700; ALRR– Trans., III, h. 350), *fotoghín* ʽpetrol' (ALR I, ms., chest. 1607; ALRR–Trans., II, h. 360), *horn* ʽcoș' (ALR I, ms. chest. 684; ALRR–Trans., III, h. 319), *lumínă* ʽlumânare' (ALR I, ms., chest. 719; ALRR–Trans., III, MN, pș. 32/731), *ocól* ʽcurte' (ALR I, ms., chest. 672; ALRR–Trans., III, h. 305), *puiúc* ʽsertar' (ALR I, ms., chest. 702; ALRR–Trans., III, h. 352),

---

[8] În cazul în care termenul și noțiunea la care se referă sunt identice, am dat doar termenul.

sălăríță ‛solniță’ (ALR I, ms., chest. 708; ALRR–Trans., III, h. 346), *tolcér* ‛pâlnie’ (ALR I, ms., chest. 698; ALRR–Trans., III, h. 351);

➢ curtea, mijloace de transport și animale domestice: *car* (ALR I, ms., chest. 815; ALRR–Trans., III, MN, pș. 41/818), *jug* (ALR I, ms., chest. 824; ALRR–Trans., III, MN, pș. 41/817), *jugănésc* (ind. prez. 1) ‛castrez’ (ALR I, ms., chest. 2150; ALRR–Trans., III, h. 402), *mấță* ‛pisică’ (ALR I, ms., chest. 1133; ALRR–Trans., III, MN, pș. 57/951), *múlă* ‛catâr’ (ALR I, ms., chest. 1132; ALRR–Trans., III, MN, pș. 50/886), *păcurár* ‛cioban’ (ALR I, ms., chest. 1808; ALRR–Trans., III, MN, pș. 56/931), *poiátă* ‛grajd’ (ALR I, ms., chest. 415; ALRR–Trans., III, MN, pș. 45/839), *rúdă* ‛oiște’ (ALR I, ms., chest. 818; ALRR–Trans., III, MN, pș. 43/827);

➢ agricultura și legumicultura: *ai* ‛usturoi’ (ALR I, ms., chest. 840; ALRR–Trans., IV, MN, pș. 76/1128), *boághe* ‛claie’ (ALR I, ms., chest. 254; ALRR–Trans., IV, h. 437), *bostán* ‛dovleac (porcesc)’ (ALR I, ms., chest. 855; ALRR–Trans., IV, h. 452), *brázdă* (ALR I, ms., chest. 897; ALRR–Trans., IV, MN, pș. 63/997), *cucurúz* ‛porumb’ (ALR I, ms., chest. 900; ALRR–Trans., IV, h. 418), *curéchi* ‛varză’ (ALR I, ms., chest. 845; ALRR–Trans., IV, MN, pș. 74/1115), *hârléț* ‛cazma’ (ALR I, ms., chest. 943; ALRR–Trans., IV, h. 440), *jireádă* ‛șiră (de paie)’ (ALR I, ms., chest. 926; ALRR– Trans., IV, h. 431), *pére* ‛cartofi’ (ALR I, ms., chest. 852; ALRR–Trans., IV, h. 451), *plug* (ALR I, ms., chest. 232; ALRR–Trans., IV, MN, pș. 62/991), *postátă* (ALR I, ms., chest. 920; ALRR–Trans., IV, MN, pș. 66/1031), *sfărm* (ind. prez. 1) ‛desfac (boabele)’ (ALR I, ms., chest. 906; ALRR–Trans., IV, h. 425);

➢ cânepa și prelucrarea ei: *cáier* (ALR I, ms., chest. 1269; ALRR–Trans., IV, MN, pș. 88/1242), *fuiór* (ALR I, ms., chest. 1304; ALRR–Trans., IV, MN, pș. 87/1232), *(î)nălbésc* (ind. prez. 1) ʽînălbesc, bilesc (pânza)' (ALR I, ms., chest. 1298; ALRR–Trans., IV, h. 500), *jirébie* ʽtort' (ALR I, ms., chest. 1276; ALRR–Trans., IV, h. 495);

➢ pădurea, vânătoarea și pescuitul: *bâzgói* ʽbondar' (ALR I, ms., chest. 1199; ALRR–Trans., IV, h. 523), *búhă* ʽbufniță' (ALR I, ms., chest. 1053; ALRR– Trans., IV, MN, pș. 115/1394), *cleángă* ʽcreangă, ramură' (ALR I, ms., chest. 964; ALRR–Trans., IV, h. 505), *curcubéu* ʽmelc' (ALR I, ms., chest. 1190; ALRR– Trans., IV, h. 519), *frúnză* (ALR I, ms., chest. 962; ALRR–Trans., IV, MN, pș. 95/1301), *gorón* ʽstejar' (ALR I, ms., chest. 1948; ALRR–Trans., IV, h. 508), *hârciόg* ʽcârtiță' (ALR I, ms., chest. 1174; ALRR– Trans., IV, h. 515), *mâ̂ță* ʽcursă (pentru șoareci)' (ALR I, ms., chest. 690; ALRR–Trans., IV, h. 518), *pásăre de șúră* ʽvrabie' (ALR I, ms., chest. 1014; ALRR–Trans., IV, h. 521), *porc sălbátic* ʽmistreț' (ALR I, ms., chest. 1165; ALRR–Trans., IV, MN, pș. 105/1351), *răchítă* ʽsalcie' (ALR I, ms., chest. 1926; ALRR–Trans., IV, h. 509), *spin* ʽghimpe' (ALR I, ms., chest. 1207; ALRR–Trans., IV, MN, pș. 101/1336), *vârtélniță* ʽurechelniță' (ALR I, ms., chest. 1891; ALRR–Trans., IV, MN, pș. 117/1403);

➢ hrană, îmbrăcăminte și încălțăminte: *aitúri* ʽpiftie' (ALR I, ms., chest. 745; ALRR–Trans., IV, h. 539), *bumb* ʽnasture' (ALR I, ms., chest. 1861; ALRR–Trans., IV, MN, pș. 132/1483), *clop* ʽpălărie' (ALR I, ms., chest. 1858; ALRR–Trans., IV, MN, pș. 130/1471), *cóhe* ʽbucătărie (de vară)' (ALR I, ms., chest. 688; ALRR– Trans., IV, h. 536), *fărínă* ʽfăină' (ALR I, ms., chest. 771; ALRR–Trans., IV, MN, pș. 120/1416), *miéru*

ʽalbastruʼ (ALR I, ms., chest. 1233; ALRR–Trans., IV, MN, pș. 140/1521), *năfrámă* ʽbasmaʼ (ALR I, ms., chest. 1876; ALRR–Trans., IV, h. 548), *pítă* ʽpâineʼ (ALR I, ms., chest. 1845; ALRR–Trans., IV, MN, pș. 120/1421);

➢ timpul și fenomene atmosferice: *mấine* (ALR I, ms., chest. 191; ALRR–Trans., V, MN, pș. 142/1536 și ms.), *búră* ʽchiciurăʼ (ALR I, ms., chest. 1260; ALRR–Trans., V, h. 560);

➢ școala, armata, administrația: *dáscal* ʽînvățătorʼ (ALR I, ms., chest. 1508; ALRR–Trans., V, MN, pș. 159/1661 și ms.), *púșcă* ʽpușcă, armăʼ (ALR I, ms., chest. 1411; ALRR–Trans., V, MN, pș. 163/1693);

➢ meserii și comerț: *căoáci* ʽfierarʼ (ALR I, ms., chest. 1660; ALRR–Trans., V, MN, pș. 173/1754 și ms.), *scump* (ALR I, ms., chest. 1721; ALRR–Trans., V, MN, pș. 177/1833).

2.2.2. Răspunsurile parțial diferite ilustrează situații în care, la una dintre anchete, s-a răspuns, de obicei, prin doi termeni sau, mai rar, prin trei, față de un singur termen, la cealaltă anchetă:

	ALR I	ALRR–Trans.
ʽcăruntʼ	*cărúnt*, *săín* (ms., chest. 12)	*cărúnt* (I, MN, pș. 1/81)
ʽștiuleteʼ	*cucurúz*, *ciucalắu de cucurúz* (ms., chest. 903)	*cucurúz* (IV, h. 420)
ʽcânt (ind. prez. 1)ʼ	*horésc* (*de jéle*), *zic* (*cu flúieru),* *am tras o hóre* (perf. c) (ms., chest. 1467–1468)	*horésc* (ms., chest. 599)
ʽ (băiatul) cel mareʼ	*hăl mai máre* (ms., chest. 241)	*al máre* (V, h. 579)

	ALR I	ALRR–Trans.
‘ (copilul) merge de-a bușilea’	*mére oiță, se tráge pe búcă* (I/II, h. 240)	*mére ca oițele* (II, h. 259)
‘miere’	*miére de stup* (ms., chest. 1689)	*miére* (IV, h. 479)
‘ (ochi) albaștri’	*miérî* (ms., chest. 32)	*albáștri, miérî* (I, h. 37)
‘creion’	*ploibáz* (ms., chest. 1514)	*creión*, [V] *ploibáz* (V, h. 563)
‘nisip’	*prund* (ms., chest. 396)	*năsíp*, *prund* (V, MN, pș. 158/1654)
‘râd (ind. prez. 1)’	*râd*, [σ] *nu te linzí*, *lihăí* [2] (ms., chest. 70)	*râd* (ms., chest. 225)
‘ursoaică’	*ursoáie* (ms., chest. 1159)	*ursoáică* (IV, MN, pș. 104/1350)
‘văd (ind. prez. 1)’	*mă uit*, *văd* (ms., chest. 2047)	*văd* (ms., chest. 101)

În cazul în care, în cadrul celor două anchete, s-a răspuns printr-un singur termen, se constată uneori mici diferențe lexicale, prin folosirea, de exemplu, a unor sufixe diferite: *ursoáie* (ALR I) – *ursoáică* (ALRR–Trans.) sau chiar prin folosirea aceluiași termen în limbaje diferite, precum grai vs. limbaj standard/literar: *kílom* (ALR I, ms., chest. 1601) vs. *kilográm* (ALRR–Trans., V, MN, pș. 178/1839).

2.2.3. Cele 58 de răspunsuri diferite ar putea fi grupate în câteva categorii, precum:

a) termen general *vs*. termen specializat:

	ALR I	ALRR–Trans.
‘tată vitreg’	*báde* (+ nume) (I/II, h. 154)	*măștehói*, [*] *tátă vítrin* (II, h. 218)
‘mușchi’	*cárne* (ms., chest. 105)	*mușchi* (I, h. 123)
‘varice’	*véne de la picioáre* (I/I, h. 126)	*varíce* (II, h. 208)

În unele cazuri, mai rare, se întâlnește și situația inversă:

	ALRR–Trans.	ALR I
‘bomboane’	*bomboáne* (V, h. 575)	*puíți* (ms., chest. 1608)
‘colac, cozonac’	*colác* (IV, MN, pș. 125/1444)	*páscă* (ms., chest. 777)
‘cremene’	*piátră* (III, MN, pș. 31/724)	*crémine* (ms., chest. 677)

b) termen vechi *vs*. termen nou sau termen dialectal *vs*. termen din limba standard:

	ALR I	ALRR–Trans.
‘război’	*bătáie* (ms., chest. 1425)	*răzbói* (V, MN, pș. 166/1709)
‘tuberculoză’	*boálă seácă*, *beteșúg sec* (ms., chest. 1637)	[R] *tuberculóză*, [V] *boálă uscátă* (I, h. 131)
‘pistrui’	*buréți* (I/I, h. 26)	*pistrúi* (I, h. 66)
‘ (albina) înțeapă (ind.prez. 3)’	*împúnge* (ms., chest. 1344)	*înțeápă* (IV, MN, pș. 86/1215)
‘dogar’	*mocán* (ms., chest. 1667)	*dogár* (V, MN, pș. 173/1751)

c) răspuns dat prin sinonime existente în grai, pentru aceeași noțiune:

<table>
<tr><th></th><th>ALR I</th><th>ALRR–Trans.</th></tr>
<tr><td>‘coropișniță’</td><td>coropíștiriță (ms., chest. 1892)</td><td>guștiríță (IV, h. 522)</td></tr>
<tr><td>‘învățător’</td><td>dáscal (ms., chest. 1508)</td><td>învățătór (V, MN, pș. 159/1661)</td></tr>
<tr><td>‘grumaz, esofag’</td><td>grumáz (I/I, h. 36)</td><td>gârtéj (I, h. 114)</td></tr>
<tr><td rowspan="2">‘omușor’</td><td>împărătúș (I/I, h. 33)</td><td>înghițătoáre (I, h. 70)</td></tr>
<tr><td colspan="2">– termen utilizat în zona în care împărătuș formează arie dialectală, deci, cu siguranță, cei doi termeni coexistau</td></tr>
</table>

	ALR I	ALRR–Trans.
‘cântăresc (ind. prez. 1)’	*mắsur* (ms., chest. 1600)	*cântărésc* (ms., chest. 1837)
‘cocoșat’	[ε] *schimosít* (I/I, h. 70)	*bulzít*, *gujdít* (I, h. 144)
‘ciorapi’	*ștrímfli* (ms., chest. 1878)	*ciorábi* (IV, h. 547)
‘osânză’	*untúră* (ms., chest. 749)	*unsoáre* (III, MN, pș. 57/950);
‘veri primari’	*veri buni* (I/II, h. 175)	*veri din frați* (II, h. 234)

d) răspuns corect *vs*. răspuns nesigur sau confuz, datorat neînțelegerii sau nereceptării corecte a întrebării de către subiect[9]:

	ALRR–Trans.	ALR I
‘ (cal) roib (= roșcat)’	*róșu* (III, MN, pș. 48/869)	*gálbân* (ms., chest. 1481)
‘sprânceană’	*sprinceánă* (I, h. 28)	*geánă* (I/I, h. 21)
‘torc (ind. prez. 1)’	*torc* (ms., chest. 1238)	*o-ntíng* (ms., chest. 1271)
‘copaci’	*lémne* (IV, MN, pș. 94/1300)	*copác*; *copáci* (ms., chest. 959), cu precizarea „lemn mare”

2.2.4. Se întâlnesc și cazuri, mai frecvent pentru ALR I, în care informatorul nu a știut să răspundă la întrebarea pusă de către anchetator:

[9] Deoarece nu se cunoaște cu exactitate cum a fost formulată întrebarea în ancheta pentru ALR I (în *Chestionarul* ALR I, întrebările nu sunt formulate) și la ce realitate extralingvistică s-a făcut referire, nu se poate ști (se poate doar presupune) nici care ar fi fost răspunsul așteptat de către dialectologul anchetator.

	ALR I	ALRR–Trans.
‘noatenă[1]’ (= miala trecută de un an)	? (ms., chest. 1777)	*mioáră* (VI, MN, pș. 245/2284)
‘pepene galben’	? (ms., chest. 857)	*pépine* (IV, h. 455)
‘porumbel’	? (ms., chest. 1022)	*porúmb* (IV, MN, pș. 111/1381)
‘stomac’	? (ms., chest. 124)	*rấnză* (I, h. 145)
‘undiță’	? (ms., chest. 1739)	*úndiță* (IV, MN, pș. 119/1410)

Apare însă și situația inversă:

	ALR I	ALRR–Trans.
‘bătaie de inimă’	*bátere de ínimă* (ms., chest. 1649)	? (I, h. 139)
‘bulz (de mămăligă)’	*bulz* (*de caș*), *bruj* (*de mămălígă*) (ms., chest. 1814)	? (VI, h. 611)
‘mânz (de doi ani)’	*mânz de doi ai* (ms., chest. 1108)	? (III, h. 381)
‘potârniche’	*păturnícă*, *păpălúgă* (ms., chest. 1044)	? (IV, h. 115)
‘pedestru’	*pedéstru* (*bolnáv*, *rúpte șálele*, *bolnăvít de un piciór*) (ms., chest. 154)	? (II, h. 178)
‘curătură’	*tăietúră* (ms., chest. 956)	? (IV, h. 502)

Faptul că, într-una dintre cele două anchete, informatorul nu a știut să răspundă la întrebarea adresată de către anchetator, se datorează nu numai modului în care a fost pusă întrebarea respectivă (în special pentru ALR I), ci și existenței sau inexistenței realității extralingvistice (a „designatum”-ului) sau existenței unui anumit specific al acestei realități, diferit de cel urmărit prin întrebare. Este mai ales cazul răspunsurilor referitoare la *oierit*, în

localitate existând un anumit specific al practicării acestei ocupații. Astfel se explică și inexistența, în ambele anchete, a răspunsurilor pentru anumite noțiuni din această sferă, dar și a nevoii informatorului de a da anumite explicații sau de a face anumite precizări:

- ʽbaci’: în ancheta pentru ALR I, ms., chest. 1807, informatorul a făcut doar precizarea că „aici se aduce laptele acasă”, iar în ALRR–Trans., III, h. 396, a răspuns cu sintagma *gázdă de túrmă*, cu precizarea: „nu stă la turmă”;

- ʽstână’: în ALR I, ms., chest. 1788, s-a răspuns *stấnă*, cu explicația: „locul unde dorm păcurarii”, iar în ALRR–Trans., III, MN, pș. 54/913 și ms., apare răspunsul *colíbă*, cu precizarea: „nu e stână, aici nu se face cașul, acolo mulg oile și oamenii aduc laptele acasă”;

- ʽcoliba baciului’ (= încăperea unde se face cașul): în ALR I, ms., chest. 1790, s-a răspuns *stấnă*, fără nicio precizare, iar în ALRR–Trans., VI, h. 608, s-a notat drept răspuns ∞, semn care reprezintă „inexistența obiectului”, cu explicația, întâlnită deja și în ALR I, „se aduce acasă laptele”.

2.2.5. În compararea răspunsurilor la cele două anchete, nu trebuie neglijate nici răspunsurile ce reflectă diferențe de ordin diastratic[10] și diafazic[11], realizate prin

[10] Diferențierea *diastratică* se referă la „diferențierea între straturile socioculturale ale comunității” (DȘL 2005, s.v. *diastratic*, *-ă*) și reflectă diferențe demografice sau sociale de tipul limbajul persoanelor în vârstă *vs*. limbajul tinerilor, grai *vs*. limbă standard/ literară, limbajul utilizat în anumite medii profesionale.

[11] Denumită de Eugen Coșeriu (2000: 263) și „varietate situațională sau stilistică”, variația *diafazică* se referă la „diferențierea între

prisma atitudinii subiective a informatorului față de fenomenul lingvistic în discuție și în funcție de codul utilizat și de contextul de comunicare[12] (cf. și Colciar 2019b și 2022):

	ALR I	ALRR–Trans.
‘fumez (ind. prez. 1)’	*duhănésc cu pípa* (ms., chest. 1543)	*fuméz*, [V] *pipéz* (V, MN, pș. 179/1850)
	– în cazul răspunsului pentru ALRR–Trans., este vorba despre o diferențiere cu conotație *diastratică*, primul termen fiind considerat mai recent, cu certă influență din limbajul urban și din limba standard/ literară, iar al doilea termen este considerat învechit;	
‘negustor’	*târguitór*, *neguță-tór*, cu precizarea „care vând în Cluj”	*sfârnár* (V, MN, pș. 177/1830)
‘cumpărător’	*târguitór* (ms., chest. 1588)	*cumpărătór* (V, MN, pș.177/1828)
‘viclean’	*vicleán*, *hámiș* (ms., chest. 1550)	*șmécher* (V, h. 576)
	– diferențieri de natură *diastratică*, dar și *diafazică*, termenii prin care s-a răspuns fiind sinonimi, aparținând însă unor registre stilistice diferite (ce vizează opoziția *grai* vs. *limbă standard*, dar și preferința vorbitorului pentru anumiți termeni).	

tipurile de modalitate expresivă, în funcție de circumstanțele constante ale vorbirii (vorbitor, ascultător, situație sau ocazie, subiect tratat)” (DȘL 2005, s.v. *diafazic,-ă*/*diafatic,-ă*) și definește tendința locutorului de a se adapta contextului sau situației de comunicare. Aceasta exprimă preferința vorbitorului pentru o formă sau alta și se realizează după criterii de natură individuală, stilistică (Pușcariu 1936–1938: 430), deci în funcție de anumiți factori subiectivi, motivaționali sau atitudinali.

[12] Sextil Pușcariu (I, 1940: 15) vorbește despre o „gramatică nescrisă, pe care și-o alcătuiește fiecare individ grăitor”.

3. În urma comparării celor două anchete dialectale, se poate constata că, din perspectiva unei dinamici a graiurilor populare, localitatea Feleacu poate fi considerată o zonă *conservatoare* din punct de vedere dialectal, deoarece, între anii 1930 și 1971, datele desfășurării celor două anchete dialectale, (interval de timp destul de scurt), nu s-au produs modificări esențiale în grai, îndeosebi în structura lui lexicală. În pofida contactului permanent al locuitorilor cu orașul Cluj, graiul, asemenea unor elemente de cultură materială precum portul popular femeiesc (de exemplu, în cazul femeilor mai în vîrstă: rochia cu laibăr – sugna sau năframa, inclusiv năframa groasă[13]), a rămas aproape neschimbat în această perioadă. Acest fapt se datorează *tocmai* apropierii de oraș și este consecința unei atitudini de opoziție față de valorile total diferite ale mediului urban, în încercarea vorbitorilor de păstrare a propriei identități, așa cum, de-a lungul veacurilor, locuitorii Feleacului, în contact cu orașul vecin Cluj, care avea o altă structură etnică, au luptat pentru păstrarea identității românești.

---

[13] Ca piesă a portului tradițional, *năframa groasă* sau *năframa neagră cu ciucuri*, cu sensul de ʻbroboadă', care se așeza peste o năframă mai subțire, este întâlnită în Transilvania, de exemplu, în „zona Mocănimii Hășdatelor", una dintre subzonele etnografice ale județului Cluj, cuprinsă în „zona etnografică a Mocănimii Munților Apuseni" (Bodiu, Golban 2012: 39), zonă în care se încadra, în trecut și portul popular din Feleacu. Cf. și Colciar 2020. În localitate a fost întâlnită, dar deja dispărută la începutul secolului XX, și *catrința cu trup vânăt*, înlocuită ulterior cu *șorțul* cu vrâste verticale, precum și *cămașa cu ciupag*, înlocuită ulterior cu cămașa cu gura în față, cu guler și mânecă brodate cu motive specifice.

II. Graiul din Feleacu – un grai ardelenesc de tranziție[14]

1. Deși aflată în imediata apropiere și influență a orașului Cluj-Napoca, localitatea Feleacu şi-a păstrat, în linii mari, tradiţiile, obiceiurile şi mai ales graiul, un grai ardelenesc de tip nordic, în care se întâlnesc elemente specifice subdialectelor învecinate. Descrierea graiului felecan este un demers cu atât mai incitant cu cât ajută la punerea în lumină a mecanismelor de funcționare a limbii dialectale din această zonă a Transilvaniei și a influențelor lingvistice și culturale exercitate asupra ei, deoarece, așa cum scria și Sextil Pușcariu (1940: 164–165), „Trecutul, împrejurările geografice și sociale în care a luat naștere și s-a dezvoltat un popor, pentru ca să devină o națiune, se reflectă în limba lui. […] Dacă trecutul influențează limba, limba, la rândul ei, e în stare să ne lămurească asupra trecutului unei națiuni, mai ales pentru epocile îndepărtate, pentru care lipsesc documentele istorice. Acesta e cazul mai ales la noi.”

2. În vederea descrierii graiului, metoda folosită de către noi în ancheta pentru culegerea materialului dialectal a fost, în primul rând, metoda anchetatorului-informator, Feleacu fiind, după cum am menționat deja, localitatea noastră natală şi cea în care locuim. Pentru a verifica exactitatea informației, am recurs, în anul 2010, şi la ancheta cu un alt subiect: Nastasia Pop, născută Nicoară, cunoscută în sat ca *Nastasía Morocoáșii*, de 78 de ani, pensionară, cu 8 clase.

[14] Vezi și Rozalia Colciar 2012: 72–83.

Trebuie precizat şi faptul că Feleacu se învecinează cu satul Vâlcele, aflat în componența comunei Feleacu, localitate al cărei grai, extrem de asemănător cu cel din Feleac, a fost studiat de către Romulus Todoran (1960: 21–126). Lucrarea lingvistului clujean a constituit pentru noi un punct de reper în elaborarea acestui studiu.

3. Majoritatea cercetătorilor care au studiat configuraţia dialectală a Transilvaniei consideră că, spre deosebire de celelalte subdialecte ale limbii române, aceasta nu reprezintă o arie unitară, aici întâlnindu-se mai multe *graiuri* care se grupează, de obicei, cu subdialectele vecine.

Astfel, Gustav Weigand (1908: 441–448), care realizează prima delimitare pe baze științifice a unităților dialectale ale dacoromânei[15], consideră graiurile transilvănene drept „dialecte de tranziţie”, cele dinspre nord grupându-se cu Moldova, iar cele dinspre sud, cu Muntenia.

Alexandru Philippide (1923: 389–405) împarte, pe baza unor particularităţi fonetice, teritoriul lingvistic dacoromân în două grupuri dialectale, graiurile din Transilvania încadrându-se în grupul nordic sau banato-transcarpatin (cea mai mare parte a provinciei) şi în grupul sudic sau muntenesc (ce include și partea de sud-est a Transilvaniei – Ţara Bârsei şi Ţara Oltului).

Sextil Puşcariu (I 1976: 214–218), a cărui opinie este împărtăşită şi de către Sever Pop (1950: 667–668), reia teoria lui G. Weigand şi, pe baza examinării unor

[15] Gustav Weigand vorbește de trei „dialecte” ale dacoromânei: dialectul muntean, moldovean și bănățean, delimitare stabilită pe baza particularităților fonetice (palatalizarea labialelor și a dentalelor, rostirea africatelor, iotacizarea unor forme verbale).

hărţi din ALR, demonstrează că în Transilvania, în care există arii lingvistice fărâmițate, eterogene, ce cuprind populații vechi, nu se poate vorbi de un „subdialect”, deoarece sudul Transilvaniei se grupează cu Muntenia, nordul, cu Moldova, iar vestul, cu Banatul şi Crişana.

Pe baza unor noi date, în special din domeniul lexicului, Emil Petrovici (1941/2: 102–106, 1941/8: 551–558, 1956: 7–20)[16] şi Romulus Todoran (1956: 38–50, 1961: 43–73)[17] constată că ariile unor termeni specifici zonelor vecine se întind şi spre centrul Transilvaniei.

Preluând teoria lui Emil Petrovici, Ion Coteanu (1961: 66–113) caracterizează graiurile transilvănene astfel: graiuri asemănătoare cu cele din „dialectul” muntean – pe cele din zona sudică, extinzându-se spre nord, până spre Târgu-Mureş; graiuri asemănătoare cu cele aparţinând „dialectului” moldovean – pe cele din zona nord-estică, mergând spre sud-vest, până la Turda; graiuri asemănătoare cu cele din „dialectul” bănăţean – pe cele din Ţara Haţegului şi cu „dialectul” crişean – partea vestică.

Ion Gheţie (1964: 339) admite teoria conform căreia ar exista un „subdialect” transilvănean cu o arie întinsă şi cu o unitate relativă, în cadrul căruia se disting, ca subdiviziuni puternic individualizate, graiul crişean, graiul oşean şi graiul maramureşean, rămânând ca o zonă mai puţin individualizată lingvistic un teritoriu care

[16] Emil Petrovici preia delimitarea propusă de Weigand, utilizând drept criteriu tot particularitățile fonetice și adaugă subdialectul crișean și, cu rezerve, pe cel maramureșean.

[17] Romulus Todoran aduce, pe lângă argumentele fonetice, și argumente de natură lexicală, mai ales în delimitarea subdialectului maramureșean. Această opinie este susținută și de Ștefan Giosu (1963: 91–110), dar combătută de Ion Coteanu (1961), Ion Gheție (1964) și Petru Neiescu (1971).

merge de la Deva, la Dej, Munţii Rodnei, Miercurea Ciuc, Braşov şi Sibiu.

Reluând teoria lui Al. Philippide (1923)[18], Emanuel Vasiliu (1968: 40–193) delimitează, pe baza criteriului fonologic, două grupuri dialectale: moldovenesc (în care include şi aria transilvăneană) şi muntenesc. Opinia lui Vasiliu este combătută de Alexandru Rosetti (1968), dar și de Valeriu Rusu (1969), acesta din urmă considerând că diversificarea lingvistică a avut loc încă în cadrul latinei populare vorbite pe teritoriul Daciei romanizate, nu după perioada românei comune, evoluția comună neputând fi explicată prin inovații paralele sau influențe reciproce, așa cum nu se poate vorbi nici de un tip „moldovenesc”, deoarece Moldova a fost ultima provincie romanizată.

Gheorghe Ivănescu (1980: 36–45) delimitează patru „dialecte” ale limbii române, individualizate după sec. al XIV-lea: moldovenesc, muntenesc, bănățean și crișean-maramureșean, ultimul fiind despărțit, după sec. al XV-lea, în două ramuri (apare aria „ardelenească de nord”). Referindu-se la zona Transilvaniei, lingvistul vorbeşte despre un „dialect de tranziţie”, mai puţin individualizat, care se întinde pe un teritoriu cuprins între Alba-Iulia, Dej, Munţii Rodnei, Miercurea Ciuc, Braşov şi Sibiu şi care se concretizează în patru graiuri: ardelean cu *t′(ḱ) > ĉ*[19]; ardelean central cu *te, ti*; ardelean de sud; ardelean dinspre Moldova.

[18] Ideea inexistenței unei subdiviziuni ardelenești a dacoromânei este susținută și de Iorgu Iordan (1941).

[19] În ce privește palatalizarea dentalelor la [t'], [d'] în vestul și nord-vestul teritoriului dacoromân, Ioan Pătruț (1953: 213–217) o consideră o „palatalizare mutativă”, datorată influenței maghiare: deoarece limba maghiară nu palatalizează dentalele, maghiarii au pronunțat și au redat în scris aceste dentale prin *ty*, *dy*, fenomen

În volumul *Dialectologie română* (Caragiu Marioțeanu *et alii* 1977: 130), unde cele cinci subdialecte ale dacoromânei sunt încadrate în două tipuri fundamentale: *tipul muntenesc* (*sudic*), reprezentat de subdialectul muntean, şi *tipul moldovenesc* (*nordic*), reprezentat de subdialectele moldovean, bănăţean, crişean şi maramureşean, se admite că isoglose ale anumitor fenomene caracteristice ariei subdialectului moldovean cuprind şi părţi variabile din jumătatea nord-estică a Transilvaniei (părţi din judeţele Bistriţa-Năsăud, Harghita, Covasna, jumătatea estică a judeţului Cluj şi jumătatea nordică a judeţului Mureş).

Vasile Frățilă (1982, 1993, 1996: 5–47) vorbește despre patru grupuri dialectale ale dacoromânei: muntean, moldovean, bănățean și transilvănean, acesta din urmă fiind împărțit în patru „graiuri”: crișean, maramureșean, nord-est transilvănean și cel al Transilvaniei de centru-sud.

În volumul colectiv *Tratat de dialectologie românească* (TDR) (1984: 354–390), coordonat de Valeriu Rusu, cei doi cercetători dialectologi care au întocmit capitolul *Graiurile din Transilvania*, Maria Marin și Bogdan Marinescu, consideră că subdiviziunile din Transilvania (graiul crișean, maramureșean și oșean) se înscriu în *aria graiurilor de tip nordic* sau *de tip transilvănean*, existând în Transilvania și „zone de tranziție”

care a influențat și limba română. Pe de altă parte, Grigore Rusu (1966: 345–353, 1983) susține că palatalizarea dentalelor a fost determinată de cauze interne, ca proces de lungă durată, date fiind diferitele stadii de palatalizare a dentalelor în limba română, consemnate în hărțile din ALR și NALR, aceasta fiind o tendință specifică unei întregi arii fonetice din Europa Centrală, în care se include și limba română.

sau „graiuri de tranziție”[20], în care coexistă trăsături specifice graiurilor învecinate. Deși graiurile din Transilvania nu pot fi considerate un continuum lingvistic, fiind mai puțin unitare, autorii subliniază necesitatea descrierii lor separat de celelalte unităţi lingvistice dacoromâne, deoarece constituie o unitate aparte, a cărei principală trăsătură constă în modul de îmbinare a particularităţilor ce individualizează celelalte graiuri nordice. De asemenea, autorii mai menționează faptul că „în delimitările anterioare, o zonă relativ întinsă din Câmpia Transilvaniei a fost inclusă în subdialectul moldovean sau, pur și simplu, a rămas în afara oricărei arii dialectale descrise” (p. 357)[21].

4. Caracterizarea graiului

Prezent în jumătatea estică a județului Cluj, graiul din Feleacu se înscrie în aria graiurilor de tip nordic, îmbinând trăsături specifice subdialectului crișean, dar și celui moldovean.

4.1. ***Particularităţi fonetice***

4.1.1. ***Accentul***

– O principală trăsătură a graiurilor nordice, întâlnită și în graiul felecan, este caracterul lung al vocalelor accentuate: [bī́ńĕ] (= bine) (ALR I, ms., chest. 259;

[20] Despre „graiuri de tranziție” și „graiuri mixte” vorbește și Marin Petrișor (1962: 87–95), cu referire la graiurile oltenești de nord și nord-vest, la graiurile din sud-vestul Moldovei și la graiurile din sud-estul Bucovinei. De asemenea, Adrian Turculeț (1978: 97–104) are în vedere graiuri „de tip mozaic”, cu referire la unele graiuri bucovinene.

[21] Pentru prezentări detaliate referitoare la diferitele opinii lingvistice despre structura dialectală a limbii române, vezi și Florin-Teodor Olariu 2017: 18–27 și Irina-Carmen Floarea 2023: 11–31.

ALRR–Trans., V, MN, pș. 183/1991 și ms.[22]), [mắrịě] (= mare) (ALR I/I, h. 60), [spŭ́ńě] (= spune) (ALR I, ms., chest. 2105; ALRR–Trans., ms., chest. 175), [mă ᵘui̯tᵘ] (= mă uit) (ALRR–Trans., III, MN, pș. 36/781);

– În verbul *a blestema,* accentul etimologic se păstrează: *blástăm, blástămi, blástămă* (ALR I, ms., chest. 597; ALRR–Trans., ms., chest. 1882);

– Accentul se păstrează pe tulpină, ca în limba veche, în verbe precum: [încónžur] (ALR I, ms., chest. 1996; ALRR–Trans., ms., chest. 1884), *înfắşur*, *mắsur* (ALR I, ms., chest. 2034; ALRR–Trans., ms., chest. 1878), *strắcur* (ALR I, ms., chest. 778; ALRR–Trans., ms., chest. 919);

– Accentul e diferit de cel din limba standard/ literară, respectiv pe prima silabă, în cazul pronumelor şi adverbelor compuse *céva, cúmva,* dar şi în substantive precum: *grédină* (ALR I, ms., chest. 674; ALRR–Trans., IV, MN, pș. 72/1102)*, hấrtie* (ALRR– Trans., V, MN, pș. 160/1674 și ms.), [Márịa] < *María*, *préscură*, *Ştéfan*, sau în unele adjective: *bólnav* ‘neputincios, infirm’, *gíngaș* ‘sensibil, delicat’[23].

[22] Pentru redarea formei fonetice a termenilor, am utilizat și manuscrisul anchetei dialectale pentru ALRR–Trans., aflat în arhiva Institutului de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu” al Academiei Române, Filiala Cluj-Napoca, deoarece, în volumele V și VI ale acestui atlas, aflate în curs de publicare la Editura Academiei Române, materialul necartografiat a fost redactat în variantă literarizată, aceeași metodă de redactare fiind utilizată și în volumul VII, *Verbul*, aflat în curs de elaborare.

[23] Deplasarea regresivă a accentului în cuvinte de acest gen, în condițiile în care limba română are un accent dinamic liber, este explicată de Romulus Todoran (1998: 76) „prin factorii interni care acționează în dezvoltarea limbii”, cel mai important factor fiind „presiunea sistemului sau analogia”.

4.1.2. *Vocalismul*

– [a] (neaccentuat) > [ă]: c*ă*tărámă < c*a*tarámă (ALR I, ms., chest. 1867; ALRR–Trans., IV, MN, pș. 133/1487), p*ă*hár < p*a*hár (ALRR–Trans., III, MN, pș. 40/813), p*ă*púc < p*a*púc;

– [á] > [ắ], la pers. I sg. ind. prez. a unor verbe de conjugarea I: (mă) dezbr*ắ*c < (mă) dezbr*á*c (ALRR–Trans., ms., chest. 405), (mă) îngr*ắ*ș < (mă) îngr*á*ș (ALRR–Trans., ms., chest. 210), r*ă*bd < r*a*bd (ALR I, ms., chest. 2032; ALRR–Trans., II, h. 164), sc*ă*p < sc*a*p (ALR I, ms., chest. 1356; ALRR–Trans., ms., chest. 1861);

– [ắ] > [é], în formele de pers. a II-a sg. ind. prez.: ar*é*ți (ALRR–Trans., II, h. 167) < ar*ắ*ți şi [á] > [é] sau [ę́], la pers. a III-a sg. conj. prez.: (să) ar*é*te [să arę́t'ĕ] (ALR I, ms., chest. 2033), [să arę́ĉe] (ALRR–Trans., II, h. 168) < (să) ar*á*te; r*e*bzi [rebz] < r*a*bzi (ALR I, ms., chest. 2032; ALRR–Trans., II, h. 164), (să) r*é*bde [să rę́bĝe] < (să) r*á*bde (ALRR–Trans., II, h. 165); (te) sch*e*lzi [skelz] < (te) sc*a*lzi (ALR I, ms., chest. 2025; ALRR– Trans., ms., chest. 1874), (să se) sch*é*lde [să să skę́lĝe] < (să se) sc*á*lde (ALRR–Trans., ms., chest. 1875); (să) sch*é*pe [să skę́pe] < (să) sc*á*pe (ALRR–Trans., ms., chest. 1862); s*e*pi (formă pe care o cunoaștem noi din grai, în alternanță cu forma s*ă*pi, notată în ALRR–Trans., ms., chest. 1113) < s*a*pi;

– [a] protetic, ca în majoritatea graiurilor transilvănene: *a*minós (ind. prez. 1) (= miros) (ALR I, ms., chest. 53; ALRR–Trans., ms., chest. 157);

– *ă* neacc. > *î:* gálb*â*n < gálb*ă*n (= galben) (ALR I, ms., chest. 1481; ALRR–Trans., III, MN, pș. 48/872);

– Forma de sg. a cuvântului *coástă* e *coáste* (ALRR–Trans., I, h. 135), termen ce formează arie în vestul Transilvaniei, fiind întâlnit și pe întreg teritoriul Crișanei (NALR–Criș., I, h. 139; cf. și TDR 1984: 359);

– Ca în cea mai mare parte a graiurilor din Transilvania, se conservă [ă] etimologic în cuvintele: p*ă*réte (= perete) (ALR I, ms., chest. 653; ALRR–Trans., III, h. 289), p*ă*réche (= pereche), sp*ắ*rie (= sperie) (ALR I, ms., chest. 2035);

– [e] etimologic se păstrează în cuvintele *detór* (< lat. *debĭtorius*) și derivatul lui *detoríe*, ca și în limba veche, acest din urmă fonetism arhaic fiind întâlnit pe o arie mare ce cuprinde vestul, sud-vestul și centrul Transilvaniei (ALRR–Trans., V, MN, pș. 178/1835) și pe o arie din sudul și sud-estul Crișanei –, NALR–Criș., IV, h. 845 și h. DCCXXXI); deși atlasele consemnează, pentru Feleacu, formele *dătorie* – ALR I, ms., chest. 1592 și *datorie* – ALRR–Trans., V, MN, pș. 178/1835, noi am întâlnit formele etimologice în graiul familiei noastre;

– [e] > [ă], după consoane labiale în poziţie dură: p*ă* < p*e* (ALR I, ms., chest. 252), p*ắ*stă < p*é*ste, (ei) m*ă*rg < (ei) m*e*rg (ALR I, ms., chest. 800; ALRR–Trans., ms., chest. 1907);

– [e] etimologic se păstrează după consoane labiale, într-o serie de cuvinte în care [e] > [ă], în subdialectul muntean: (am) b*e*út (= am b*ă*ut) (ALR I, ms., chest. 2062; ALRR–Trans., ms., chest. 582), (mă) îmb*é*t (= (mă) îmb*ă*t) (ALRR–Trans., II, h. 269), împ*e*nát (= împ*ă*nat), b*e*şícă (= b*ă*şică) (ALR I, ms., chest. 746) și vb. a se b*e*șica;

– [é] urmat în silaba următoare de altă vocală anterioară se deschide la [ę́]: [fę́ĉe] < f*é*te (ALRR–Trans., II, h. 243), [mę́re] < m*é*re (= merge) (ALRR–Trans., ms., chest. 1907), [ẑę́me] < g*é*me (ALRR–Trans., ms., chest. 459); spre deosebire de alte graiuri din Transilvania, în graiul din Feleacu nu se întâlnește diftongarea vocalei *e* la *i̯e*, îndeosebi după consoane labiale și dentale;

– [e] medial aton se închide la [i]: [fiŝi̯ór] (= f*i*ciór < f*e*cior) (ALR I/II, h. 187; ALRR–Trans., II, h. 248), [u̯ámiń] (= oám*i*ni < oam*e*ni) (ALR I/II, h. 188; ALRR–Trans., II, h. 252), [pr̨ę́ĉ/t'iń] (ALR I, ms., chest. 1521), [pr̨ę́ĉiń] (ALRR–Trans., V, MN, pș. 161/1686 și ms.) (= prét*i*ni < priet*e*ni);

– În paradigma verbului *a crăpá* (și în cuvinte din aceeași familie, precum substantivul *crepătúră*), vocala [e] se păstrează: cr*e*p, cr*e*pi, cr*e*pắm (ALR I, ms., chest. 2042; ALRR–Trans., ms., chest. 1323);

– [e] > [ă], după consoanele *s*, *z*, *ş*, *j*, *ţ*, *r:* [sămn] (= s*e*mn ʽaluniță') (ALRR–Trans., I, h. 117), [zămui̯ę́şĉe] (= z*e*muieşte), [tușắsc] (= tuș*e*sc) (ALR I/I, h. 146; ALRR–Trans., ms., chest. 192), [jăbᵘ] (ALR I, ms., chest. 1875), [jăb] (= j*e*b ʽbuzunar') (ALR I, ms., chest. 1875; ALRR–Trans., IV, MN, pș. 136/1497), [ţăs] (= ţ*e*s) (ALR I, ms., chest. 1295; ALRR–Trans., ms., chest. 1266), [ī́ntră] (= într*e*), [trăsáre] (< tr*e*sáre) (ALRR–Trans., II, h. 258);

– [i] > [î], după consoane labiale: [pîn] (< *pin* < prin): *trec pân grédină*, *úmblă pân sat*;

– [i]> [î], după consoanele *s, z, ş, j, ţ*: [sī́tă] (= s*í*tă) (ALRR–Trans., IV, MN, pș. 121/1425), [zī́ŝe] (= z*í*ce), [şī́pot] (= ş*í*pot ʽizvor'), [jîrę́bĝii̯ĕ] (= j*i*rébie ʽtort') (ALRR–Trans., IV, h. 495), [ţī́pă] (= ţ*í*pă ʽaruncă') ;

– [i] > [î] în cuvântul *tineréțe*: [tîńĕrę́ță] (ALRR Trans., II, h. 240), fenomen specific unor graiuri din vestul Transilvaniei, fiind răspândit și pe întreg teritoriul teritoriul Crișanei (NALR–Criș., II, h. 228);

– Ca în cele mai multe graiuri din Transilvania, se păstrează formele etimologice cu [î] nediftongat (fără anticiparea elementului palatal următor), în cuvintele: [cī́ńe] (= câine) (ALR I, ms., chest. 1144; ALRR–Trans.,

III, MN, pș. 57/954), [mî́ńe] (= mâine) (ALRR–Trans., V, MN, pș. 142/1536 și ms.), [pî́ńe] (= pâine) (ALR I, ms., chest. 1845);

– [u] neacc. etimologic se păstrează, în verbe precum: a [durńí] (= d*u*rmí ʽdormi') (ALR I, ms., chest. 308; ALRR–Trans., ms., chest. 407); a se [ĝesculţá] (= desc*u*lţa) (ALR I, ms., chest. 1856; ALRR–Trans., ms., chest. 403);

– [u] final afon se întâlnește în graiul persoanelor în vârstă: [călkíi̯ᵘ] (= *călchíi* ʽcălcâi') (ALRR–Trans., II, h. 185), [ńiẑi̯ĕ́lᵘ] (ALR I/I, h. 51), [mńiẑi̯ĕ́lᵘ] (ALRR–Trans., I, h. 118) (= *nigél*, *migél* ʽneg');

– diftongul [e̯á] ([i̯a]), după consoane labiale, când nu este în silabă finală, se păstrează în cuvintele: [pe̯ánă] (= pană) (ALR I, ms., chest. 1004; ALRR–Trans., IV, h. 543), [pe̯áră] (= pară) (ALR I, ms., chest. 876; ALRR–Trans., IV, MN, pș. 78/1154);

– Diftongul [e̯á] în silabă finală a evoluat la:

➢ [ę́]: [avę́] (< av*eá*) (ALR I, ms., chest. 2078; ALRR–Trans., ms., chest. 1923); [bⁱę] (ALR I/I, h. 81), [bę] (< b*ea*) (ALRR–Trans., ms., chest. 579); [cățę́] (< căț*eá*) (ALR I, ms., chest. 1147); [măsę́] (< măs*eá*) (ALR I/I, h. 30); [purŝę́] (< purc*eá*) (ALRR–Trans., III, MN, pș. 57/941); [spări̯ę́t] (< sper*iá*t) (ALR I, ms., chest. 1313); [tăi̯ę́t] (< tă*iá*t) (*ibidem*, ms., chest. 2030);

➢ dar și la [ą̆́]: [cățą̆́] (< căț*eá*) (ALRR–Trans., III, h. 407); [curą̆́] (< cur*eá* ʽchingă') (*ibidem*, III, MN, pș. 52/895); [măsą̆́] (< măs*eá*) (*ibidem*, I, h. 92)[24];

---

[24] Din perspectivă fonologică, Gr. Rusu (1969: 290) consideră vocalele [ą̆], [ę] și [ǫ] drept foneme autonome, cu trăsături distinctive bine precizate, care „formează seria vocalelor de gradul al II-lea de deschidere în cadrul sistemului vocalic".

– Diftongul [e̯á], după consoanele *s, z, ş, j, ţ, r,* se reduce la [á]: [sáră] (< s*eá*ră) (ALR I, ms., chest. 187; ALRR–Trans., V, MN, pș. 143/1541 și ms.), [zámă] (< z*eá*mă) (*ibidem*, IV, MN, pș. 80/1168), [aşáză], [să mńijáscă] (< să mij*eá*scă), [curáu̯ă] (< cur*eá*uă);

– Diftongul [o̯á] > [ọ́]: [mă dǻre] (ALR I, ms., chest. 2108), [mă dǫ́re][25] (< mă d*oá*re) (ALRR–Trans., II, MN, pș. 8/359), [fǻl'il'ĕ, a.] (< f*oá*lile) (ALR I/I, h. 42), [fǫ́l'ĕ] (< f*oá*le ʽpântece') (ALRR–Trans., I, h. 146), [mǫ́ră] (< m*oá*ră) (*ibidem*, IV, MN, pș. 125/1447);

– În poziţie iniţială de cuvânt, [o̯á] > [u̯á]: [u̯áĉișă] (< *oá*chișă) (ALRR–Trans., VI, MN, pș. 265/2384), [*u̯á*miń] (< *oá*mini) (ALR I/II, h. 188; ALRR–Trans., II, h. 252), [*u̯á*lă] (< *oá*lă);

– Diftongul [u̯o], rezultat din diftongarea lui *o* în poziţie iniţială de cuvânt sau de silabă, evoluează la [u̯ă], când nu e urmat de o consoană labială: [u̯ăĉ] (< *u̯o*chi < *o*chi) (ALRR–Trans., I, h. 36), [albúșu u̯ắt'/ĉului̯] (< (albu-șul) *u̯ó*chiului < *ó*chiului) (ALR I/I, h. 18); [u̯ărb^{î}] (ALR I/I, h. 67 – pentru noțiunea ʽchior'), [u̯ărb^{u}] (ALRR–Trans., I, h. 44) (< *u̯o*rb < *o*rb); [u̯ărắş] (< *u̯o*ráş < *o*ráş);

– Diftongul [ắu̯], final şi sub accent, devine [ó]: [Dumńezó] (< Dumnez*ắu* < Dumnez*eu*) (ALR I, ms., chest. 575), [zo] (= z*ău*), în expresia *zâc zo lui Dumnezó* (ALR I, ms., chest. 594);

– Ca în cea mai mare parte a graiurilor din centrul și vestul Transilvaniei, semivocala [u̯] nu se consonantizează în cuvinte precum: [mắdu^{u}ă] (= măduvă) (ALR I, ms., chest. 1957; ALRR–Trans., I, h. 125); [vi̯ắduu̯ă] (ALR I/II, h. 280), [vắduu̯ă] (ALRR–Trans., II, h. 281) (= văduvă).

[25] După cum se poate observa, acest sunet este notat diferit de către cei doi anchetatori.

4.1.3. *Consonantismul*

– Africatele [ĉ], [ĝ] evoluează la fricativele [ŝ], [ẑ] (fenomen întâlnit în graiurile din nord-estul Transilvaniei): [ŝĩŋŝ] (ALR I, ms., chest. 216), [ŝĩŝ] (ALRR–Trans., V, MN, pș. 147/1566 și ms.) (< *ci*nci); [fáŝe] (ALR I, ms., chest. 2091; ALRR–Trans., II, h. 255) (< fa*ce*); [ẑĕrúnĉe] (*ibidem*, II, h. 181) – în ancheta ALR I/I, h. 57, este notată forma cu fricativa *j*: [ji̯ĕrúnt'/ĉĕ], pe care ancheta NALR nu o consemnează și nici noi nu am auzit-o în grai (< *ge*rúnche < genunche); [pĉiŝór] (ALR I/I, h. 55), [pĉiŝórᶙ] (ALRR–Trans., II, h. 173) (< pi*ci*ór); [ẑiṇẑíi̯ĕ] (ALR I/I, h. 32), [ẑĩẑíi̯ĕ] (ALRR–Trans., I, h. 98) (< *gi*ngíe); acest fenomen este specific și graiurilor din subdialectul moldovean. cf. NALR–Mold. Bucov, I, h. 27, 29, LXXV; h. 28, 55, LXXVII;

– Oclusivele dentale [t], [d] urmate de vocalele anterioare [e] sau [i] se palatalizează, devenind africatele [ĉ], [ĝ]: [frát'/ĉe] (ALR I/II, h. 159), [fráĉe] (< frá*te*) (ALRR– Trans., II, h. 221), [lápt'/ĉe] (ALR I, ms., chest. 735), [lápĉe] (< lap*te*) (ALRR–Trans., III, MN, pș. 45/845), [a scuĉí] (< a scu*ti* ʻa feri, a proteja'), [d'ę́ẑi̯ĕt] (ALR I/I, h. 50), [ĝę́ẑĕtᶙ] (ALRR–Trans., II, h. 166) (< *dé*get), [ĝin] (< *di*n). În ambele anchete dialectale efectuate în Feleacu, sunt consemnate și stadii intermediare de palatalizare sau alternanțe între forme diferite de palatalizare (mai numeroase în ancheta ALR), precum: [frát'/ĉĕ] (ALR I/II, h. 159), [d'ę́ẑi̯ĕt] (ALR I/I, h. 50), [d'ĩ́ṇt'/ĉĕ] (ALR I/I, h. 29), [ĝ/d'ínĉ/t'ĕ] (ALRR–Trans., I, h. 91) (< *dí*n*te*);

– În grupul consonantic [st], ca și în graiurile din vestul Transilvaniei, oclusiva dentală [t] nu se palatalizează: : [stę] (ALR I, ms., chest. 1224; ALRR–Trans., V, MN, pș. 149/1590 și ms.) (= s*t*ea);

– Dentala nazală [n] urmată de [e], [i] se palatalizează în stadiul [ń]: [bíńe] (< bí*ne*) (ALRR–Trans., V, MN, pș. 183/1991 și ms.), [să spúńem] (< să spú*ne*m) (*ibidem*, ms., chest. 179), [ńíme] (< *ní*me ʽnimeni’) (ALR I, ms., chest. 343; ALRR–Trans., V, MN, pș. 183/1990 și ms.);

– Oclusivele palatale [ḱ], [ǵ] > [ĉ], [ĝ]: [rărúŋĉe] (ALRR–Trans., I, h. 151), iar în ALR I/I, h. 48 este consemnată forma [rărúnt'/ĉĕ], cu alternanță între stadiile de palatalizare [t'] – [ĉ] (< rărún*che*); [îṇĝ/ď'ițắsc^{u}] (ALR I/I, h. 83) – cu alternanța [ĝ] – [ď], [înĝițắsc^{u}] (ALRR– Trans., ms., chest. 189) (< în*ghi*t); [ŭ̋ṇĝii̯ĕ] (ALR I/I, h. 52), [úŋĝii̯ĕ] (ALRR–Trans., II, h. 169) (< ún*ghi*e); [suď'/ĝíț^{u}] (ALR I, ms., chest. 76), [suĝíţ] (< su*ghí*ţ) (ALRR–Trans., ms., chest. 205); cf. și NALR–Mold. Bucov, I, h. 72, LXXVIII;

– Ca un fenomen general pentru graiurile din Transilvania, şi în graiul din Feleacu se întâlneşte palatalizarea labialelor astfel:

➢ oclusivele bilabiale [p], [b], care, urmate de [i], [i] final afon sau iot, se transformă în africatele [ĉ], [ĝ] (trăsătură a graiurilor din nord-estul Transilvaniei): [ĉept^{u}] (ALRR–Trans., I, h. 128) (< *pi*ept); [sĉin] (< s*pi*n); [alĝ] (< al*bi*, pl.) (*ibidem*, h. 22); [alĝínă] (< al*bí*nă) (*ibidem*, IV, h. 478);

➢ dar şi [pĉ], [bĝ]: [pĉátră] (< *pi*átră) (ALRR–Trans., IV, MN, pș. 125/1449), [pĉiŝór] (ALR I/I, h. 55), [pĉiŝór^{u}] (ALRR– Trans., II, h. 173) (< *pi*ciór), [pĉę̑ľĕ] (*ibidem*, I, h. 116), iar în ALR I/I, h. 3, forma [pĉ/t'ę̑ľĕ], cu alternanța [ĉ] – [t'] (< *pi*éle)[26], [bĝet] (< *bi*et), [bumbĝ] (<

[26] Palatalizarea lui [p] în stadiul [pĉ] poate fi urmărită pe o arie dialectală ce cuprinde sudul Crișanei, cu extindere la sud de Cluj, până la Bistrița și nordul Bucovinei (cf. Floarea 2023: 44).

bum*bi*, pl. ʽnasturi’) (ALRR–Trans., IV, MN, pș. 132/1483); cf. și NALR–Mold. Bucov., I, MN pș. 19/275;

➢ oclusiva bilabială nazală [m] este palatalizată, ca în multe graiuri ardelenești[27], în stadiul [mń]: [lácrămń] (< lácră*mi*, pl. ʽlácrimi’) (ALR I, ms., chest. 40; ALRR–Trans., I, h. 59); [mńĕl] (< *mi*el) (ALR I, ms., chest. 1773; ALRR– Trans., III, MN, pș. 53/905); [să mńi̯áună] (< să *mi*áună) (ALR I, ms., chest. 1137), [mńáᵘ̯ună] (ALRR–Trans., III, h. 406) (< (pisica) *mi*áună), dar şi în [ń]: [ńíŋtă] (< *mi*ntă ʽmentă’) (*ibidem*, VI, MN, pș. 233/2231 și ms.); [ᵘ̯o durńít] (< o dur*mí*t < o dormit) (ALR I, ms., chest. 316); [durńím] (< dur*mí*m < dormím) (ALRR–Trans., ms., chest. 407);

➢ labiodentalele [f], [v] > [ŝ], [ẑ][28]: [ŝer] (< *fi*er) (ALR I, ms., chest. 1529; ALRR–Trans., V, MN, pș. 173/1753 și ms.); [ŝĕrbințắľ] (< *fi*erbințéli ʽfebră’) (*ibidem*, II, h. 199); [ŝiréz] (< *fi*réz) (*ibidem*, V, h. 567); [ẑít'/ĉĕ] (ALR I, ms., chest. 413), [ẑíĉĕ] (< *ví*te) (ALRR–Trans., III, MN, pș. 47/860) (< *ví*te); [ẑiţắl] (< *vi*ţél) (ALR I, ms., chest. 1076; ALRR–Trans., III, MN, pș. 46/854); cf. și NALR–Mold. Bucov., I, h. LXXXI, LXXXII;

– Amintim caracterul dur al consoanelor [s], [z], [ț], care, atunci când preced vocalele anterioare [e], [i], le trec în seria centrală [ă], [î], monoftonghează diftongul [e̯a] la [a] și duc la dispariția lui [i] final afon: [ẑisắzᵘ̯]

[27] Fenomenul palatalizării lui [m] la [mń] este extins, formând arii dialectale în vestul și nordul Transilvaniei (cf. ALRR–Trans., V, h. CXLVI) dar și în Crișana (cf. NALR–Criș., II, h. CCLXI) și Maramureș (cf. ALRR– Mar., I, h. 75), ca tendință generală a graiurilor nordice. Pentru această problemă, vezi și Rusu Gr. (1983: 103), Floarea (2023: 46).

[28] În ancheta ALR I, ms., chest. 421, se notează și stadiul de palatalizare a lui [f] > [ḣ]: [ḣi̯ĕrbínt'/ĉĕ] (< *fi*erbinte).

(ALR I/I, h. 73), [ẑisắzᵘ] (ALRR–Trans., II, h. 188) (< v*iséz*); [îŋcălzắsc] (< încăl*zé*sc); [sîṉțắsc] (ALR I, h. 104), [sîmțắscᶣ] (< *si*m*țé*sc ʿsimt') (ALRR– Trans., I, h. 121); [au̯zî́m] (ALR I, ms., chest. 2109), [auzî́m] (ALRR–Trans., ms., chest. 138) (< au*zí*m); [urzî́m] (< urzím) (ALR I, ms., chest. 1280); [urzálă] (< ur*ze*álă) (ALRR–Trans., IV, h. 497); [părínț] (ALR I/II, h. 151), [părî́ț] (ALRR–Trans., II, h. 220) (< părín*ți*, pl.); [cîlț] (< câl*ți*) (ALR I, ms., chest. 1305; ALRR–Trans., IV, h. 489);

– Acțiunea velarizatoare a consoanelor dure se mai manifestă asupra lui [é], [ẹ] și a diftongului [ẹ̯á] în poziție finală, > [ắ][29]: [păzắșĉe] (< pă*zé*ște), [sắŝĕre] (< *sé*ceră) (ALRR–Trans., IV, MN, pș. 65/1025), [țắler] (< *țé*ler ʿțelină'); [căță̆] (< că*țeá*) (*ibidem*, III, h. 407), [măsắ] (< mă*seá*) (*ibidem*, I, h. 92) – vezi *supra* (*Vocalismul*);

– Velarele [c], [g] urmate de un sunet palatal devin [ḱ], [ǵ]: [ḱi̯emi̯ẹ́ş] (= cămăși, pl.) (ALR I, ms., chest. 1872); [călkíu̯] (*ibidem*, ms., chest. 148), [călḱíi̯ᶣ] (ALRR–Trans., II, h. 185) (= călcâi); [să ḱẹ́re] (= să care) (*ibidem*, ms., chest. 1101); [să ǵẹ́ĉe] (= să gate ʿsă termine');

– O acţiune velarizată similară o au şi:

➢ vibranta [r]: [ră̆] (= rea) (ALRR–Trans., IV, MN, pș. 83/1190), [cáră] (= care[30], subst. pl.) (*ibidem*, III, MN, pș. 41/818);

➢ grupurile consonantice [st]: [stárpă] (= stearpă) (ALR I, ms., chest. 1069; ALRR–Trans., III, h. 374), [să

[29] Spre deosebire de ALRR–Trans., ancheta ALR I notează, în acest caz, sunetul [ẹ́] (sẹ́ŝĕră, țẹ́ler – ms., chest. 916, 859). La fel și pentru diftongul [ẹ̯á] în poziție finală (cățẹ́, mîăsẹ́ - ms., chest. 1147 și vol. I/I, h. 30).

[30] Ancheta ALR I, ms., chest. 815 consemnează forma de plural *cáruri*.

stî̃ẑĕ] (= se stinge) (*ibidem*, III, MN, pș. 33/741) şi [str]: [strîgᵘ] (= strig) (ALR I, ms., chest. 82; ALRR–Trans., I, h. 84);

➢ fricativele [ș], [j], care au caracter dur, determină schimbarea vocalelor anterioare [e], [i] > [ă], [î] şi dispariţia lui [i] final afon: [tuşắscᵘ] (ALR I/I, h. 146), [tuşắsc] (ALRR–Trans., ms., chest. 192) (= tuşesc), [grijắsc] (= grijesc), [nănáşᶦ] (ALR I/II, h. 216) [nănáş] (ALRR–Trans., II, h. 261) (= nănaşi);

– Prin disimilare, [n] intervocalic > [r]: cu*r*uníe (ALR I/II, h. 253; ALRR–Trans., II, MN, pș. 20/575) (< cu*n*unie), ge*r*únche (ALR I/I, h. 57; ALRR–Trans., II, h. 181) (< ge*n*unche), mă*r*únchi (< mă*n*unchi) (*ibidem*, IV, h. 430), nimă*r*úi (< nimă*n*ui), [sărín] (ALR I, ms., chest. 1232), [serín] (ALRR–Trans., V, MN, pș. 150/1602, h. CXXXIII) (< se*n*in);

– Tot prin disimilare, în cuvintele moștenite din latină, fricativa labiodentală [v], aflată în poziție inițială, urmată de vocală labială, este substituită prin laringala [h]: *h*ólbură (< *v*olbură) (ALR I, ms., chest. 1912; ALRR– Trans., IV, MN, pș. 64/1016), *h*úlpe (< *v*ulpe) (ALR I, ms., chest. 1168; ALRR–Trans., IV, MN, pș. 107/1361), *h*ulpói (< *v*ulpoi) (ALR I, ms., chest. 1169; ALRR–Trans., IV, MN, pș. 107/ 1362)[31];

– Se întâlnește fenomenul, prezent și în subdialectul crișean (pe arie compactă, în Munții Apuseni – cf. ALRR–Trans., V, h. CXVII), epentezei lui [c] în grupul [sl]: *scl*ab (= slab) (ALR I, ms., chest. 1973, 1974), [sclăbď/ĝíi̯ĕ] (= slăbie ʽamețeală’) (ALRR–Trans., II, h.

[31] Pentru analiza acestui fenomen, considerat ca o trăsătură întâlnită mai ales în graiurile moldovenești și, izolat, în graiuri din Transilvania, Crișana și Maramureș, vezi Zamfir, Floarea 2020.

214), *scl*ănină (= slănină) (ALR I, ms., chest. 743; ALRR–Trans., III, h. 403; cf. și NALR–Criș., III, h. 496), *scl*eder (= sleder ʽsfredel’) (ALR I, ms., chest. 1830; ALRR– Trans., V, MN, pș. 172/1746 și ms.; cf. și NALR–Criș., IV, h. 824), *scl*úgă (= slugă) (ALR I, ms., chest. 453);

– La nivel de fonetică sintactică, se întâlnesc următoarele fenomene: *nazalizare* şi *contracţie*: [num-ǫ̃ -u̯án] (= numa on an); *asimilare* şi *acomodare*: [ĝim‿pămî́ntu̯] (= din pământ); *disimilare totală*: *cắtă* (= către), *díngă* (= de lângă), *pân* (< pin < prin), *pấngă* (= pe lângă), *vo* (= vreo), *von* (= vreun), *vost* (= vostru); *metateză*: [fáŝe-ńi-ţ] (= face-ni-ţi), [spúńe-i-ţ] (= spune-i-ţi); *haplologie*: [bătú-l-ar ŝi fǫ́st] (= bătu-l-ar fi fost); *scurtări de cuvinte*: [au̯ú!] (= auzi!), [cǫ] (= *coátă* ʽcaută’), în expresia [cǫ] (< *coátă*) *să* + vb (= trebuie să), *níme* (= nimeni) (ALRR–Trans., V, MN, pș. 183/1990), [o ţî] (= o ţîră), în expresia „o țî‿de”.

4.2. *Particularităţi morfologice*

4.2.1. *Substantivul*

➢ Pluralul substantivului *an* este *ai* (cf. ALRR–Trans., V, MN, p. 144/1544, h. CXXI), formă întâlnită și în graiurile din jumătatea de nord a Crișanei (NALR–Criș., IV, h. 762);

➢ La unele substantive, care în limba standard/ literară sunt masculine sau neutre, se întâlnesc schimbări de gen, fiind folosite la feminin: *lăcátă*, fem. sg. (ALR I, ms., chest. 669; ALRR–Trans., III, MN, pș. 26/680) ʽlacăt’; *lítără – lítere* (ALR I, ms., chest. 1605), *lítră*, fem. sg. ʽlitru’ (ALRR–Trans., V, MN, pș, 178/1840); *plămấnă*, fem. sg. (ALR I/I, h. 45; ALRR– Trans., I, h. 130) (= plămân);

➢ Pluralul substantivelor neutre terminate în -*ău*, -*eu* este -*ауă*, dar și -*eie*: *copârșắu – copârșáuă* ʽcoșciug, sicriu’ (ALR I/II, h. 297; ALRR–Trans., II, h. 285), *fedéu – fedeáuă* ʽcapac’, formă de plural pe care am întâlnit-o noi, în alternanță cu forma *fedéie*, consemnată în ALRR–Trans., III, MN, pș. 34/756), *legheléu – legheleáuă* ʽpășune, izlaz’ (ALR I, ms., chest. 409; ALRR–Trans., III, h. 380), *lopitắu – lopitáuă* ʽfund de lemn pe care se răstoarnă mămăliga’ (ALR I, ms., chest. 697; ALRR– Trans., III, h. 345), *părắu – păráuă* (formă de plural notată în ALR I, ms., chest. 402 și pe care am întâlnit-o și noi, în alternanță cu forma *păráie*, consemnată în ALRR–Trans., V, MN, pș. 153/1626)[32];

➢ Genitiv-dativul substantivelor de tipul *mamă, casă, fată* este în *-i:* [mámi] (= mámii < mamei), [fẹ́ĉi] (= fétii < fetei); prin asimilare, *-ei̯* > *-ii̯* şi, prin contracţie, *-ii̯* > *-i,* care, după consoane dure, a ajuns *-î*: [cắsî] (= căsii < casei) (cf. și ALRR–Trans., V, MN, pș. 183/1986, 1987 și h. CXLIX; CL);

➢ Se întâlnește și genitivul analitic cu prep. *de*: *floáre de soáre* (= floarea-soarelui) (*ibidem*, IV, MN, pș. 64/1017), dar și cu prepoziția compusă *de la*, chiar și în cazul numelor proprii, utilizat în paralel cu forma sintetică: *poarta* ***de la*** *şură, uşa* ***de la*** *poiată*, *Aurel* ***de la*** *Morocoașa*, caz în care prepoziția *de la* introduce un atribut exprimând apartenența (cf. și Teaha 1961: 91);

➢ Dativul este utilizat și în formă analitică, prin prepoziţia *la*: *dă-i* ***la*** *ómu aiésta de mâncáre* (ALR I, ms., chest. 256), *o dat de mâncare* ***la*** *câne*, (*dau apă*) *la únu* (ALRR–Trans., V, MN, pș. 183/1985) sau cu prepoziţia [cắtă] (= către): [o zîs cắtă i̯ẹ] (= *a zis* ***către*** *ea*);

[32] Despre pluralele în - (*e*)*áuă*, vezi și Romulus Todoran 1984: 98–101.

➢ La vocativ, substantivele masculine sunt însoţite de *mă, măi*: *măi Simioáne!* (ALR I/II, h. 198), *mă Ioane!, mă copile!,* iar la feminin, de *tu*: *tu muiére!*, *tu Ileánă!* (ALR I/II, h. 199).

4.2.2. ***Articolul***

➢ Articolul nehotărât masculin este *on*: [on‿om] (= un om), [õ‿cal] (= un cal);

➢ Este întâlnită și procliza articolului de genitiv singular, masculin și feminin, înaintea substantivelor proprii sau care denumesc rudenia (în sintagmele prin care se exprimă supranumele): *Víla lui Mihálca*, *Aurélu lui Cacaștéi*, *Ștéfanu lui Pantíca*, *Vosíca lui Buríc*; *Ána lui Cornélia Penúții*.

➢ Articolul posesiv este *a* invariabil: *a* (*meu*, *mei*, *mea*, *mele*): *Cálu nu-i* ***a*** *meu, că-i* ***a*** *lui* (ALR I, ms., chest. 238), *a meu*, *a méle* (ALRR–Trans., V, MN, pș. 181/1967, 1970);

➢ Pentru articolul demonstrativ, se întâlnesc formele: *hăl* (*copílu* ***hăl*** *mai máre*), *hei* (*copíii* ***hei*** *mai mari*) (ALR I, ms., chest. 241–243), [hę] (*muiérea* [hę] *mai mícă* – ALR I/II, h. 194), [hę́le] (*muiérile* [hę́le] *mai mici*) (*ibidem*, h. 195); *al* (*băiátul* ***al*** *máre* – ALRR–Trans., V, h. 579; ***al*** *mai hárnic* – *ibidem*, V, 625); *ai*/*áia*/*ahía*/*ahắia* (*mari*) (*ibidem*, V, h. 627, 628); *ai* (*fáta* ***ai*** *mícă* – *ibidem*, V, MN, pș. 181–182/1972; ***ai*** *mai hárnică* – *ibidem*, V, h. 626), *álea*/[ahắl̦e̯a]/[ahę́l̦e̯a] (*ibidem*, V, h. 581).

4.2.3. ***Adjectivul***

➢ Se întâlnește forma arhaică de plural feminin a adjectivului *nou*, *nouă* diferită de cea din limba literară, respectiv *noáuă*, nu *noi*: *háine noáuă* (ALR I, ms., chest. 1985; ALRR–Trans., V, h. 583 și h. CXLVIII);

➢ Pentru exprimarea gradului comparativ, se foloseşte adverbul *ca* (*mai bun ca*, *tot aşa de bun ca*): *Ión i-așá de táre* ***ca*** *și míne* (ALR I, ms., chest. 250), iar pentru exprimarea superlativului relativ, formele cu: *al* (ALRR–Trans., VI, h. 625)/ *hăl* (= cel) *mai harnic*, *ai*/ [hẹi̯] (= cei) *mai harnică*; *ai* (*ibidem*, VI, h. 626)/ [hẹi̯] (= cei) *mai harnici*; *álea*/ [hẹ́lẹ̯a] (= cele) *mai harnice*.

4.2.4. *Numeralul*

– Dacă, pentru numeralul cardinal, sunt întâlnite forme precum *únsprezece* (ALRR–Trans., V, MN, pș. 147/1572), *dóisprezece* (*ibidem*/1573), *pátrusprezece* (*ibidem*/1575), pentru numeralul ordinal, se remarcă utilizarea cu articolul invariabil *a*: *a dóilea*, *a tríelea*, *a pátrulea* etc.; în limbajul persoanelor în vârstă, am întâlnit și înlocuirea formelor de numeral ordinal feminin cu cele masculine: *muiére a dóilea* (ALR I/II, h. 281), *váră a dóilea* (ALR I/II, h. 178), *a tríelea cásă*.

– Se folosesc și numerale ordinale precum *întíi* (= întâi): *clása-ntía* (ALRR–Trans., V, MN, pș. 183/1988), *dintíi* (= dintâi), şi numerale colective *tustrí* (= tustrei)*, tustréle*. De remarcat că, în contextul *sápa de-o dátă* (*ibidem*, V, MN, pș. 187/2012), numeralul ordinal este înlocuit cu cel distributiv.

4.2.5. *Pronumele*

– Pronumele posesive *a noşti* (= ai noștri), *a voşti* (= ai voștri) se folosesc şi substantivate, cu sensul de „membri ai familiei, rude” (*Am mai vinít pă la a‿nóști*);

– Formele pronumelui demonstrativ sunt:

➢ pentru apropiere: *ắsta*, *aiésta* (ALRR–Trans., V, MN, pș. 182/1980), *aiéștia* (*ibidem*, V, h. 582) – masculin; *ásta* (*ibidem*, V, MN, pș. 182/1982), [ắstẹ̯a],

[ai̯ẹ́ste̯a], formă pe care o cunoaştem noi, spre deosebire de forma *aieástea*, notată în *ibidem*, V, MN, pş. 182/1983 – feminin;

➢ pentru depărtare: *ála*, *ahắla* (*ibidem*, V, h. 580), *áia*, *ahía* (*ibidem*, VI, h. 627) – masculin; *áia*, [ahẹ́i̯a] (*ibidem*, VI, h. 628), dar și forma [ahắi̯a], pe care am auzit-o noi, *álea*, [ahắle̯a], [ahẹ́le̯a] (*ibidem*, V, h. 581) – feminin; se mai folosesc şi forme precum *(a)iéstalalt*, *hắlalalt, ástalaltă*, *áialaltă*, [hắi̯alaltă].

4.2.6. *Verbul*

➢ Este de remarcat că verbele *a înconjura*, *a înfășura*, *a măsura*, *a strecura*, la indicativ prezent persoanele 1–3 și 6, au accentul pe tulpină, ca în limba veche, nu pe desinență, ca în limba standard/literară: [încónžur] (ALR I, ms., chest. 1996; ALRR–Trans., ms., chest. 1884), *înfắşur, mắsur* (ALR I, ms., chest. 2034; ALRR–Trans., ms., chest. 1878)*, strắcur* (ALR I, ms., chest. 778; ALRR–Trans., ms., chest. 919) (vezi și *supra*).

➢ La prezentul indicativului și al conjunctivului, unele verbe de conjugarea I se conjugă fără sufix morfologic, iar altele, cu sufix, fenomen întâlnit în multe graiuri din Transilvania și din Crișana: (el) *înceátă* (= încetează), (eu) *lúcru* (= lucrez) (ALR I, ms., chest. 2037; ALRR–Trans., ms., chest. 1105), (eu) *prăd* (= prădez), (eu) *săr* (= sărez) (*ibidem*, ms., chest. 764), iar unele verbe de conjugarea a IV-a sunt folosite numai cu sufix: (eu) *gâfăiésc* (= gâfâi); (eu) *înghițésc* (= înghit) (ALR I/I, h. 83), *să înghițésc*, *să înghițeáscă* (ALRR–Trans., ms., chest. 191), dar pentru conj. prez. 3, în ALR I/I, h. 83, forma notată este nesufixată: *să înghíță*; (eu) *minţésc* (= mint) (ALR I, ms., chest. 1520; ALRR–Trans., ms., chest. 1682); (eu) *râgăiésc* (*ibidem*, I, h. 75)

(= râgâi); (eu) *simțésc* (= simt) (ALR I/I, h. 104; ALRR–Trans., I, h. 121); (el) *să simțeáscă* (= să simtă) (*ibidem*, I, h. 122);

➢ Se folosesc formele iotacizate ale unor verbe cu rădăcina terminată în:

➢ ***t***: (eu) *simţésc* (= simt) (ALR I/I, h. 104; ALRR–Trans., I, h. 121), (eu) *sughíţ* (= sughit) (ALR I/I, h. 84; ALRR–Trans., ms., chest. 205);

➢ ***d***: (eu) [d'i̯ĕșt'/ĉíg] (ALR I, ms., chest. 1346), [ĝ/d'eșĉígᶣ] (ALRR–Trans., III, h. 309) (= deschid), (eu) [înĉígᶣ] (= închid) (*ibidem*, III, h. 308), *mă tung* (= mă tund) (ALR I, ms., chest. 7; ALRR–Trans., I, h. 24), *să mă tung*;

➢ ***n***: (eu) *rămấi* (= rămân) (ALR I, ms., chest. 2063; ALRR–Trans., ms., chest. 1892), (eu) *spui* (= spun) (ALR I/I, h. 107; ALRR–Trans., ms., chest. 175), (eu) *ții* (= țin) (ALR I/I, h. 106; ALRR–Trans., ms., chest. 343), (eu) *viu* (= vin) (ALR I, ms., chest. 2122; ALRR–Trans., ms., chest. 1946);

➢ ***r***: (eu) *cei* (= cer) (ALR I, ms., chest. 2104; ALRR–Trans., ms., chest. 567), (eu) *piei* (= pier), formă cunoscută de noi, în alternanță cu *pier* (ALR I/II, h. 286);

➢ La indicativ și conjunctiv prezent, persoana I singular a verbului *a putea* se folosește întotdeauna în forma iotacizată: (eu) *poci* (= pot) (ALR I, ms., chest. 281; ALRR–Trans., ms., chest. 1921), *să poci*;

➢ Ca și în alte graiuri din Transilvania și Crișana, verbul *a ști*, la indicativ prezent, persoana a III-a singular, și-a păstrat forma veche: (el) *ști*, care reproduce forma latină (< *scit*) (cf. Rosetti 1956: 144, Teaha 1961: 97): *Tắtă lúmea* ***ști*** *că tắtă máma-și iubéște copílu* (ALR I, ms., chest. 280);

➢ Perfectul compus, la persoana a III-a singular și plural, se formează cu *o* invariabil, formă veche a auxiliarului *a avea*: *s-**o** dus tăți de-acásă* (ALR I, ms., chest. 291), (el, ei) ***o*** *văzút* (ALRR–Trans., ms., chest. 104); în vorbirea persoanelor în vârstă, am întâlnit și forme inversate: *făcút-o*, *mắrs-o*, *spúsu-i-o*;

➢ Perfectul simplu nu se foloseşte, el fiind înlocuit cu perfectul compus. Nici forma sintetică a mai mult ca perfectului nu este utilizată, ea fiind înlocuită cu perfectul compus (de ex., *io am văzút*, perf. c., pentru 'văzusem' ALR I, ms., chest. 2051) sau cu o formă analitică alcătuită din perfectul compus al verbului *a fi* + participiul verbului de conjugat, uneori în forma feminină: *am fost tușítă* (= am fost tușit) (ALRR–Trans., ms., chest. 196), [am fọ mâncátă] (= am fost mâncat).

➢ Viitorul indicativului se exprimă cu ajutorul formei populare a auxiliarului *a voi* + infinitivul de conjugat: *oi fáce* (= voi face) (ALRR–Trans., ms., chest. 1934), (*î*)*i mére* (= (î)i merge) (*ibidem*, ms., chest. 1909); în ALR I, pentru viitorul anterior a fost notată forma cu participiul la feminin, începând cu pers. a II-a sg.: *tu-i fi foástă* (= vei fi fost) (ALR I, ms., chest. 2139).

➢ Pentru verbul *a durea*, ancheta ALR I notează forme diferite la indicativ prezent și la conjunctiv prezent: *mă doáre – să mă doáie* (ALR I/I, h. 139), formă de conjunctiv pe care o cunoaștem și noi, pe când în ancheta ALRR–Trans., II, MN, pș. 8/359, 360, formele notate sunt *mă doáre – să mă doară*.

➢ Ancheta ALRR–Trans. notează, pentru conjunctiv perfect, forma cu participiul feminin: *să fi tușítă* (= să fi tușit) (ms., chest. 199), ca și pentru condițional perfect: *aș fi tușítă* (= aș fi tușit) (ms., chest. 201).

➢ Ancheta ALR I, ms., introd., consemnează, pentru conjunctiv prezent negativ, formele *nu fi márgă* [nu ŝi márgă] și *nu și márgă* [nu șî márgă] (= să nu meargă), a doua formă fiind cunoscută și de noi, dar cu sensul ʽsă nu meargă încă’;

➢ Asemenea altor graiuri ardelenești, pentru exprimarea modului condițional se întâlnește uneori și construcția cu conjunctivul prezent: *Să vádă máma*, *ar murí a dóua oáră!*, construcție întâlnită și în unele graiuri din Crișana (cf. Teaha 1961: 97).

4.2.7. *Adverbul*

Semnalăm unele adverbe şi locuţiuni adverbiale folosite în graiul felecan[33]: *almintriléte* ʽaltmintrelea’ (cf. ALR I, ms., introd.), *áltu* ʽdeloc, niciodată’ (cf. și Chircu 2019: 44–45) , [amùi̯uu̯án] (< *amu-i un an*) ʽanul trecut’, *amuní* ʽacum, imediat’, *astáră* ʽaseară’, *bágsâmă* (< *bag seamă*) ʽse pare că’, *bugắt* ʽdestul’, *da* [= doar] *de* ʽdoar, poate, să’, *de-áltă dàtă* ʽaltă dată, în alte împrejurări’, *de-a dórea* ʽaltădată, cu altă ocazie’[34] (cf. și Colciar 2019a), *de-a drágu* ʽde drag, cu plăcere’, *de-a habóca*, *de-a bolúndu* ʽdegeaba, în zadar’, *deodátă* ʽde aceeași vârstă’, *iasáră* ʽseara zilei de astăzi’, *încătrắu* ʽîncotro’, *laoláltă* ʽîmpreună’, *lângoláltă* ʽunul lângă altul, alături’, *măínte* ʽmai înainte, adineauri’, *númete*

---

[33] Multe dintre aceste adverbe și locuțiuni adverbiale sunt întâlnite și în alte graiuri ardelenești. În acest sens, vezi și Chircu 2022: 140–161 (pentru graiurile bistrițene).

[34] Locuțiunea adverbială *de-a dórea*, dezvoltată din formele *de-a dóurlea*, *de-a dórlea* (având sensul ʽa doua oară’ și întâlnite în zona Munților Apuseni), este semnalată, la nivel dialectal, respectiv pentru aria nord-vestică a teritoriului dacoromân, și de Adrian Chircu (2019: 40), care o încadrează în categoria adverbelor de alteritate cu sens temporal ce trimt la ideea de „altădată”.

ʽchipurile’, *óblu* ʽdrept, de-a dreptu’, *o scấntă* ʽun pic, puțin’, *polắltă* (< *peolắltă*) ʽunul peste altul’, *primașdắtă* ʽprima dată’, *slóbod* ʽliber, permis’ (și în expresia imperativă *Nu-i slóbod!* ʽnu-i voie’), *în veci* ʽniciodată’; adverbe de origine maghiară: *ácar* ʽmăcar’ (< magh. *akár*) și compusele *ácarcầnd* ʽoricând’, *ácarcùm* ʽoricum’ și *ácarùnde* ʽoriunde’, *bátăr* ʽmăcar, doar, în zadar’ (< magh. *bátor*), *cherestúl* ʽoblic, de-a curmezișul’ (< magh. *keresztül*), (*de*) *chilín* ʽseparat’ (< magh. *külön*), *de măgán* ʽliber, după plac’ (< magh. *magán*), *iába* ʽdegeaba’ (< magh. *hiába*), *méghiş* ʽtotuşi, cu toate acestea’ (< magh. *mégis*), *mínten* ʽimediat’ (< magh. *menten*) și derivatele *mintenáș*, *mintonáș* (cf. și magh. *mindjárt*), *músai* ʽobligatoriu’ (< magh. *muszáj*) – e și supranume în sat, *șohán* ʽniciodată’ (< magh. *soha*).

4.2.8. *Interjecția*

Amintim câteva intejecții precum: *cheț!* [kẹț!] ʽintejecție prin care se alungă pisica’ (< germ. *Katze*, săs. *kőcz*. cf. Felecan N. 2020: 82), *bắți nea!* ʽinterjecție cu care se cheamă vițeii’ (< magh. *boci ne*. cf. Loșonți 2021: 53), *háida-ne!*, *háidi-ne!* ʽinterjecții prin care se cheamă un animal (oaia, porcul)’, *líba, líba!* ʽintejecție cu care se cheamă gâștele sau rațele’, *marș!* ʽinterjecție cu care se alungă câinele’, *ni!* ʽuite!’ (< magh. *ni* < *né* < *nézd*. cf. Felecan N. 2020: 79), *pi, pi, pi!* și *píri, píri!* ʽinterjecții prin care se cheamă găinile’[35], *țíți!* ʽinterjecție cu care se cheamă pisica’, *țúric!* ʽinterjecție cu care se îndeamnă calul să dea înapoi’.

---

[35] Ultima interjecție este un împrumut din onomatopeele maghiare regionale *píri* și *pírika* ʽcuvânt cu care se cheamă găinile’ (Murádin 1978: 41), ca și *líba*, *líba*! (< magh. *liba* ʽgâscă’. *ibidem*: 46). cf și Loșonți 2021: 77–78.

4.2.9. *Prepoziţia*

Pe lângă prepozițiile cunoscute, în forma lor dialectală, precum: *către – s-o-ntórs* ***cắtă*** *míne* (ALR I, ms., chest. 303), *pe – l-am văzút* ***pă*** *fereástă* (ALR I, ms., chest. 306), *pentru –* ***pấntru*** *bani își dă súfletu* (ALR I, ms., chest. 301), *printre – nu úmblă* ***pấntră*** *oámini* (ALR I, ms., chest. 302), mai sunt de amintit:

- prepoziţia *de*, folosită pentru exprimarea genitivului analitic (așa-numitul „genitiv al apartenenței". Vezi *supra*, **4.2.1.**), în compunere cu *la*: *roáta* ***di la*** *píuă* (ALR I, ms., chest. 239), *úșa* ***di la*** *tărnáț*. Este întâlnită și în construcţia cu verbul *a întreba*: *întreábă* ***de*** *táta* (= pe tata), construcție specifică vestului și nordului Transilvaniei (cf. TDR 1984: 379);
- prepoziția *la*, în exprimarea dativului: *Dă* ***la*** *copíi puíți* (= bomboane) (ALR I, ms., chest. 316), ***la*** *tăți le pláce să mấnce bíne* (ALR I, ms., chest. 317);
- prepoziţia *pe* + adv., în complementul circumstanţial de timp *pe seáră*: *Viu* ***pă*** *sáră la voi*.

4.2.10. *Conjuncția*

Se remarcă aglutinarea conjuncției *că* la o bază verbală: *crécă* ʻcred că, parcă', *gânéșcă* (= gândești că) ʻparcă, ai zice că', *mătémcă* ʻcred, probabil', *poátecă* ʻprobabil'.

4.3. *Topica*

Este întâlnită construcţia cu formele conjuncte de pronume postpuse în acuzativ, în propoziţii interogative: *găsî́tu-l-ai?*, precum şi cu auxiliarul postpus: *dúsu-s-o?*, *mă, făcút-ai cláie?* (ALR I, ms., chest. 254) sau topica inversată în interogativele de tipul *e gata: gáta-i?*

4.4. *Lexicul*[36]

Bogat în elemente dialectale, lexicul graiului din Feleac se caracterizează prin prezenţa cuvintelor vechi, specifice zonei nordice a dacoromânei, dar şi prin numeroase cuvinte mai ales de origine maghiară, prezența lor în grai datorându-se contactului locuitorilor cu limba maghiară utilizată în administrație și în învățământ înainte de Marea Unire de la 1918, precum și relației permanente a felecanilor cu oraşul Cluj, unde făceau comerţ și a cărui amprentă, la nivelul elementelor de civilizație, este extrem de puternică. Multe din exemplele pe care le prezentăm mai jos au circulație generală în graiurile ardelenești, dar există și unii termeni cu circulație restrânsă, chiar locală.

Din perspectivă etimologică, se remarcă[37]:

4.4.1. *Cuvinte arhaice, moştenite din latină sau create pe teren românesc de la cuvinte de origine latină:*

➢ *ai* ʽusturoi’ (< lat. *allium*) (ALR I, ms., chest. 840; ALRR–Trans., IV, MN, pș. 76/1128), *a ajuná* ʽa nu mânca nimic, a posti’ (< lat. **adjunare*) (ALR I, ms., chest. 603), *búcin*, var. lui *búcium* ʽinstrument de suflat în formă de corn mai lung, prin care se transmit mesaje’ (< lat. *bucinum*, *-a*) și *a buciná*, *búte* ʽputină, butoi

---

[36] Nu toți termenii pe care îi prezentăm sunt consemnați în atlasele lingvistice (unii nu au fost programați în *Chestionarul* ALR I și în *Chestionarul* NALR sau informatorii au răspuns cu alt termen, pe lângă cel programat), dar noi îi cunoaștem din grai și îi utilizăm. Pe de altă parte, mulți dintre acești termeni se regăsesc și în celelalte subdialecte și graiuri nordice ale dacoromânei, fapt pentru care nu am considerat necesară întocmirea unui glosar dialectal.

[37] Vezi și Romulus Todoran (1960), Teofil Teaha (1961) și Nicolae Felecan (2020b).

pentru murat varza’ (< lat. *buttis*) (ALRR–Trans., III, h. 361), *céteră* ‘vioară’ (< lat. *cithera*) (ALR I, ms., chest. 1456), *cheag* ‘ferment alcătuit din chișcă (= rânză, stomac) de porc și zer, care se pune în lapte pentru a se prinde’ (< lat. **clagum*, *coagulum*) (ALR I, ms., chest. 1066; ALRR–Trans., III, MN 54/922), *corástă*, var. lui *coráslă* ‘laptele unei femele din primele zile de la fătare’ (< lat. **colastra*, *colostra*, *-um*) (ALR I, ms., chest. 1064; ALRR–Trans., III, h. 372), *corn* ‘căprior (la acoperișul casei)’ (< lat. *cornu*) (*ibidem*, III, MN, pș. 28/700), dar și *cornul casei* ‘colțul casei’, *cúte* ‘gresie’ (< lat. *cos*, *cotis*) (ALR I, ms., chest. 941; ALRR–Trans., IV, MN, pș. 71/1073), *foále* ‘burtă, pântece’ (< lat. *follis*) (ALR I/I, h. 42; ALRR–Trans., I, h. 146), *a jugăní* ‘a castra’ (< *jugan* < *jug* < lat. *jugum*) (ALR I, ms., chest. 2150; ALRR–Trans., III, h. 402), *máscru*, var. lui *máscur*, obținută prin metatezare ‘porc mascul’ (< lat. *masculus*), *moáre de curéchi* (ALR I, ms., chest. 755), *moáre* (ALRR–Trans., IV, MN, pș. 75/1117) (< lat. *moria* < lat. *mŭria*) ‘zeamă acră de varză’, *muiére* ‘femeie, soție’ (< lat. *mulier*, *-ris*) (ALR I/II, h. 271; ALRR–Trans., II, h. 253), *négură* ‘ceață’ (< lat. *nebula*) (ALR I, ms., chest. 1263; ALRR–Trans., V, h. 555), *níme* ‘nimeni’ (< lat. *nemo*, *neminem*) (ALR I, ms., chest. 342; ALRR–Trans., V, MN, pș. 183/1990), *nap* ‘sfeclă furajeră’ (< lat. *napus*) (*ibidem*, IV, h. 456), *păcurár* ‘cioban’ (< lat. *pecorarius*) (ALR I, ms., chest. 1669; ALRR–Trans., III, MN, pș. 56/931), *porúmb* ‘porumbel’ (< lat. *palumbus*) (*ibidem*, IV, MN, pș. 111/1381), *rấnced* ‘ (despre materii grase) cu gust neplăcut din cauza alterării; care a suferit procesul de rânce-zire’ (< lat. *rancidus*), (*calul*) *râncheázǎ* ‘nechează’ (< lat. pop. **rhonchĭzāre* < lat. cl. *rhoncāre* ‘a sforăi’. cf.

Scriban 1939, DER 2007, DLR, s.v.) (ALR I, ms., chest. 1101; ALRR–Trans., III, MN, pș. 49/876), *teáră* ʽurzeală, natră'[38] (< lat. *tela*), *uspắț*, var. lui *ospắț* ʽnuntă' (< lat. *hospitium*) (ALR I/II, h. 254; ALRR–Trans., II, 266), *vărzár*, var. lui *vărzáre* ʽplăcintă umplută cu varză' (< lat. *vir* (*i*)*diaria*, pl. lui *vir* (*i*)*diarium*. cf. Loșonți 2001: 174) – neconsemnat în atlase, dar cunoscut de noi;

- cuvinte cu sensuri vechi, păstrate, precum: *cárte* ʽscrisoare' (ALR I, ms., chest. 1512; ALRR– Trans., V, MN, pș. 161/1676), *lemn* ʽcopac, arbore' (ALR I, ms., chest. 959; ALRR–Trans., IV, MN, pș. 94/1300);
- dezvoltarea unor sensuri noi ale cuvintelor moştenite: *gheáţă* ʽgrindină' (ALR I, ms., chest. 1253; ALRR–Trans., V, MN, pș. 151/1612), *lumínă* ʽlumânare' (ALR I, ms., chest. 719; ALRR–Trans., III, pș. 32/731), *vále* ʽrâu, apă curgătoare' (ALR I, ms., chest. 403; ALRR–Trans., V, MN, pș. 154/1627);
- termeni noi formaţi din cuvinte moştenite: *a aí* ʽa usturoia', *aitúri* ʽpiftii' (ALR I, ms., chest. 745; ALRR–Trans., IV, h. 539); *a ariní* ʽa curăţa oalele cu nisip' (< *arínă* ʽnisip' < lat. *arena*); *credínță* ʽlogodnă' (*ibidem*, II, h. 267), *a credinţá* ʽa se logodi'; *merindáre* ʽşervet, ștergar în care se învelesc merindele': < *merinde* (< lat. *merenda*) + suf. *-are* (*ibidem*, h. 394);

4.4.2. *Termeni de origine slavă:*

blid ʽfarfurie' (< v. sl. *bliudŭ*) (ALR I, ms., chest. 693; ALRR–Trans., III, h. 339), *búră* ʽchiciură, burniță' (< sl; cf. sr. *bura*) (ALR I, ms., chest. 1260; ALRR–Trans., V, h. 560 – termenul este răspândit pe o arie mare

[38] Acest termen nu este consemnat în ALRR–Trans., vol. VI, MN, pș. 243/2275, unde, informatorul, un bărbat, nu a știut răspunsul, însă noi îl cunoaștem din graiul familiei (mama noastră țesea la război).

în Transilvania), *cítov* ʽîntreg, sănătos’ (< sl; cf. bg. *čitav,* scr. *citav*), *a* (*se*) *clătí* ʽa (se) mişca din loc’ (< v. sl. *klatiti*) (ALR I, ms., chest. 1337), *hârb* ʽciob’ (< v. sl.; cf. bg. *hărbel*. DA, s.v.) (ALRR–Trans., III, h. XCIII), *hârléț* ʽcazma’ (< v. sl. *rylĭcĭ*) (ALR I, ms., chest. 943; ALRR–Trans., IV, h. 440), *hóbod* ʽvăl purtat de mireasă’, variantă a lui *hóbot* (< v. sl. *hobotŭ*), *ludắu* ʽbostan, dovleac’ (< sl. *ludaja*) (ALR I, ms., chest. 856), *ojínă* < *ujínă* ʽmâncarea de la jumătatea timpului între amiază și cină’ (< v. sl. *užina*) (ALRR–Trans., IV, MN, pș. 128/1457), *prâșcă*, var. lui *prâștie* ʽjucărie compusă din două bucăți de elastic, legate de capetele unei crăcane și unite la celălalt capăt cu o bucățică de piele sau cârpă, cu care se aruncă pietricele’ (< sl. *prašta*) (cf. și Loșonți 2001: 113) – termen neconsemnat în atlase, dar cunoscut de noi, *prund* ʽnisip’ (< v. sl. *prondŭ*) (ALR I, ms., chest. 396; ALRR–Trans., V, MN, pș. 158/1654, h. CXXXVIII), *șípot* ʽizvor’ (< v. sl. *šĭpotŭ*) – păstrat azi în toponime, *téte* ʽtermen de adresare pentru un frate mai mare sau pentru soțul surorii mai mari’ (< bg. *tete*), *șuștár*, var. a lui *șiștár* ʽvas (în care se mulge vaca)’ (< sl. *šestarŭ*) (*ibidem*, III, MN, pș. 46/848), *tínă* ʽnoroi’ (< v. sl. *tina*) (ALR I, ms., chest. 398; ALRR–Trans., V, h. 554), *a tomní*, var. lui *a tocmí* ʽa repara’ (< v. sl. *tŭkŭmiti*) (ALR I, ms., chest. 1993; ALRR–Trans., V, h. 569, h. CXLIII), *urióc*, var. a lui *uruióc* ʽpartea urzelii de la capătul pânzei, care nu se mai poate țese și care se taie și se aruncă atunci când se scoate pânza din război’ (< sl; cf. ucr. *uriok*, *urivok*, srb. *urivak*) (ALR I, ms., chest. 1292; ALRR–Trans., VI, h. 603).

4.4.3. ***Termeni de origine maghiară*** (sau preluați prin filieră maghiară); aceștia sunt destul de numeroși și circulă, de cele mai multe ori, în paralel cu termenii din limba română standard/literară, vizând domenii precum:

➢ părțile casei și gospodăria*:* *aláş* ʽschelă (la zidărie)' (ALRR–Trans., III, h. 294); în graiul familiei noastre, termenul este cunoscut și folosit cu sensul ʽpoliță, raft de lemn, în pivniță, pe care se așează fructele și legumele' (< magh. *állás*), *badóg* ʽbidon, vas de tinichea' (< magh. *bádok*), *belcéu* ʽleagăn' (< magh. *bölcső*)[39], *boc* ʽbutuc de lemn sau capră pe care se așează lemnele pentru a fi tăiate' (< magh. *bak*. cf. germ. *Bock*), *bóldă* ʽprăvălie, magazin sătesc' (< magh. *bold*) (ALR I, ms., chest. 1589, 1606; ALRR–Trans., V, MN, pș. 169/1725) și derivatul *boldáș* (astăzi, păstrat ca supranume în sat), *burităŭ* ʽadăpost mic pentru puii de găină' (< magh. *borító*), *cancéu* ʽcană mai mare de apă, ulcior' (< magh. *kancsó*), *cántă* ʽvas de lut cu coadă, larg la gură ca o ulcică (un fel de cană mai mare)' (< magh. *kanta*) (ALR I, ms., chest. 696), *cetérnă* ʽjgheab, burlan' (< magh. *csatorna*) (ALRR–Trans., III, h. 318), *chéfe* ʽperie' (< magh. *kefe*) și *a chefelí* ʽa peria' (< magh. *kefél*), *chindéu* ʽprosop, ștergar' (< magh. *kendő*) (ALR I, ms., chest. 1956; ALRR–Trans., II, MN, pș. 37/793, h. C), *cóhe* ʽbucătărie de vară' (< magh. *konyha*) (ALR I, ms., chest. 688; ALRR–Trans., IV, h. 536), *credénț* ʽbufet, dulap de bucătărie' (< magh. *kredenc*; cf. germ. *Kredenz*), *fedéu* ʽcapac de oală' (< magh. *fedő*) (*ibidem*, III, h. XCIV), *fijloágă* ʽladă pentru cereale' (< magh. *ferslóg*), *filigórie* ʽcerdac' (< magh. *filegória*), *forghităŭ*, var. lui *forgătăŭ* ʽclanță' (< magh. *fërgetyű*, *fërgettyű*, *fürgetű*) (*ibidem*, III, h. 311), *fotoghín* ʽpetrol' (< magh. *fotogén*) (ALR I, ms., chest. 1607), *hăizáș* ʽscheletul din

---

[39] Ca și în cazul altor răspunsuri, cele două anchete nu consemnează acest termen, pe care noi îl cunoaștem din graiul familial, ci termenul *leágăn* (pl. *légine*) – ALR I/II, h. 238; ALRR–Trans., II, h. 263.

lemn al acoperișului la casă, șură sau grajd’ (< magh. *hajzás*), *hernéu* (*pat cu hernéu*), var. lui *arnéu* ʻacoperiș sub formă de coviltir folosit în trecut la alcătuirea patului, baldachin’ (< magh. *ernyő*) (ALR I, ms., chest. 821), *láboș* ʻcratiță’ (< magh. *lábos*) (ALRR–Trans., III, h. 364), *lepedéu* ʻcearceaf, cuvertură’ (< magh. *lepedő*) (ALR I, ms., chest. 1119), *ler* ʻcuptor la sobă’ (< magh. *ler*), *lopitắu* ʻplatou de lemn, cârpător’ (< magh. *lapító*) (ALR I, ms., chest. 697; ALRR–Trans., III, h. 345), *pălánt*, variantă a lui *palánt* ʻgard de scânduri’ (< magh. *palánk*) (*ibidem*, III, h. 323, h. LXXXVIII), *părcáne*, pl. ʻramele ferestrelor sau ale ușilor’ (< magh. *párkány*), *părnăjác* ʻsaltea umplută cu paie’ (< magh. *párnazsák*) (*ibidem*, III, h. XCVII), *plev* ʻtinichea’, var. lui *pleu* (< magh. *pléh*) (ALR I, ms., chest. 1533), *razalắu* ʻrăzătoare’ (< magh. *reszelő*), *șirép*, var. lui *cirép* ʻțiglă’ (< magh. *cserép*) (*ibidem*, III, h. 321), *tărnáț*, var. lui *târnáț* ʻpridvor, prispă’ (< magh. *tornác*) (*ibidem*, III, h. 296), *téglă* ʻcărămidă’ (< magh. *tégla*) (*ibidem*, III, h. 290), *tiriboánță*, var. lui *tărăboánță* ʻroabă’ (< magh. *torbonca*) (ALR I, ms., chest. 724; ALRR–Trans., III, h. 295), *tolcér* ʻpâlnie’ (< magh. *tölcsér*) (ALR I, ms., chest. 698; ALRR–Trans., III, h. 351), *uiágă* ʻsticlă’ (< magh. *üveg*) (ALR I, ms., chest. 699; ALRR–Trans., V, h. 609), *văcăláș* (ALR I, ms., chest. 1677) și *a văcălí* ʻa tencui’ (< magh. *vakolni*) (ALRR–Trans., III, h. 299), *védre* ʻgăleată’ (< magh. *veder*) (ALR I, ms., chest. 794; ALRR–Trans., III, h. 325), *zar* ʻbroasca de la ușă (împreună cu clanța)’ (< magh. *zár*);

- îndeletniciri: *boáctăr* ʻpaznic comunal’ (< magh. *bakter*), *căoáci*, variantă a lui *cováci* ʻfierar’ (< magh. *kovács*) (ALR I, ms., chest. 1660; ALRR–Trans., V, MN, pș. 173/1754), *a feștí* ʻa vopsi’ (< magh. *fest*),

fogáuă ‛clește (de scos cuie)’ (< magh. *fogó*) (*ibidem*, V, MN, pș. 172/1747), *mihéi* ‛banc, masă de giluit’ (< magh. *műhely*)[40], *morocoáșă*, var. lui *morcoáșă* ‛ (la car) bleauri, bucățile de fier cu care se îmbracă capătul osiei care intră în butuc’ (< magh. *marokvas*) – e și supranume în sat (*ibidem*, VI, MN, pș. 208/211), *sabắu* ‛croitor’ (< magh. *szabó*) (ALR I, ms. chest. 1747), *suci* ‛cojocar’ (< magh. *szűcs*) (*ibidem*, ms., chest. 1668)[41];

- obiecte de îmbrăcăminte: *barșón* ‛catifea’ (< magh. *bársony*) – termen întâlnit în această formă în centrul, estul Transilvaniei și în Maramureș (Todoran 1998: 65), *berléj* ‛căptușeală’ (< magh. *bélés*, *bérlés*)[42], *bóndă*, variantă a lui *búndă* ‛blană de oaie folosită de ciobani ca îmbrăcăminte de iarnă’ (< magh. *bunda*), *bughigắi* ‛chiloți’ (< magh. *bugyigó*), *cípcă* ‛dantelă’ (< magh. *csipke*) (ALRR–Trans., IV, MN, pș. 132/1481), *bumb* ‛nasture’ (< magh. *gomb*) (ALR I, ms., chest. 1861; ALRR–Trans., IV, MN, pș. 132/1483), *bumbúșcă* ‛ac cu gămălie’ (< magh. *gombostü (k*) (ALRR–Trans., V, h. 573), *clop* ‛pălărie’ (< magh. *kalap*) (ALR I, ms., chest. 1858; ALRR–Trans., IV, MN, pș. 131/1471), *fachiól* ‛giulgiul sau voalul de pe fața mortului’ (< magh. *fátyol*), *fódori*, pl. ‛încrețituri la haine, volane’ (< magh.

---

[40] Pentru ALRR–Trans., informatorul nu a răspuns cu acest termen, dar noi îl cunoaștem din familie, deoarece bunicul nostru matern, Gavrilă Nicoară (*a lui Glígoru Bițului*, zis și *Morocoáșa*), a fost meșter în prelucrarea lemnului (cf. și Bojan 1971: 13).

[41] Nici termenul *suci*, nici cel anterior, *sabắu*, nu sunt consemnați în ALRR–Trans., ei intrând în registrul cuvintelor învechite și fiind înlocuiți cu termenii corespondenți din limba literară/standard (*croitór – ibidem*, V, MN, pș. 175/1770; *cojocár – ibidem*, V, MN, pș. 174/1766).

[42] În cazul acestor două cuvinte, este vorba despre o deplasare progresivă a accentului, în conformitate cu sistemul accentual al limbii române, deci determinată de factori interni ai limbii (presiunea sistemului sau analogia), după cum menționează și Todoran (1998: 76).

fodor), *húioş* ʽhaină groasă cu mâneci' (< magh. *újjas*, *ujjos*), *jeb* ʽbuzunar' (< magh. *zseb*) (ALR I, ms., chest. 1875; ALRR–Trans., IV, MN, pș. 136/1497), *nădrági* ʽpantaloni' (< magh. *nadrág*) (ALRR–Trans., IV, MN, pș. 135/1491), *șínor* ʽpanglică, șnur' (< magh. *sinór*, var. lui *zsinór*) (ALRR–Trans., IV, h. 541), *țúndră* ʽsuman din pănură' (< magh. *condra*, *cundra*; cf. germ. *Zunder*) (ALR I, ms., chest. 1748) ;

➢ domeniu gastronomic și legumicultură: *cărălábă* (ALR I, ms., chest. 861) și *corolábă* (ALRR–Trans., IV, MN, pș. 76/1143) ʽgulie' (< magh. *karalábé*), *a cuștulí* ʽa gusta' (< magh. *kostol*) (ALR I, ms., chest. 85), *fódormintă* ʽmentă, izmă creață' (< magh. *fodormenta*), *láşte* ʽpaste făinoase tăiate mai mare, tăiţei mai mari' (< magh. *laska*) și diminutivul *lăs̠cúţe* ʽpaste tăiate mai mic, sub formă pătrată, care se pun în supă de carne', *a pârgălí* ʽa căli, a frige' (< magh. *pergel*), *porodícă* ʽpătlăgea roșie' (< magh. *paradicsom*) (ALRR–Trans., IV, h. 441), *rátotă* ʽjumări de ouă, omletă' (< magh. *rátotta*) (*ibidem*, IV, h. 538), *a răzălí* ʽa rade' (< magh. *reszel*), *rișcáș* ʽorez' (< magh. *rizskása*), *silvoíz* ʽmagiun (de prune)' (< magh. *szilvaíz*) (ALR I, ms., chest. 873; ALRR–Trans., IV, h. 460), *țéler* ʽțelină' (< magh. *celler*. cf. săs. *Zäller*) (ALR I, ms., chest. 859);

➢ diverse: *acăț*, var. lui *acaț* ʽsalcâm' (< magh. *akác*. cf. germ. *Akazien* (*baum*)) (ALRR–Trans., IV, h. 510), *bai* ʽgrijă, supărare' (< magh. *baj*), *bendéu* ʽburtă mare' (< magh. *bendő*), *beteág* ʽbolnav' (< magh. *beteg*) (ALR I/I, h. 133; ALRR–Trans., II, h. 189), (*a*) *biciulí* ʽa prețui, a menaja, a proteja' (< magh. *becsül*), *bir̆ắu* ʽprimar' (< magh. *biró*) (ALR I, ms., chest. 382;)[43], *bitáng* ʽbastard, copil din flori' (< magh. *bitang*) (ALR

[43] În ALRR–Trans., V, MN, pș. 168/1717, e notat termenul *primár*.

I/II, h. 211; ALRR–Trans., II, h. 249), *a se bizuí* ʻa se baza, a conta pe cineva sau pe ceva’ (< magh. *bizni*), *a bontălí* ʻ (mai ales despre vite) a lovi cu putere podeaua’ (< magh. *bántalmaz*), *a boxălí* ʻa da cu cremă pe încălțăminte’ (< magh. *bokszol*), (*a*) *buiguí* ʻa vorbi incoerent, a delira’, variantă a lui (*a*) *bâiguí* (< magh. *bolyog*) (ALRR–Trans., II, h. 200), *a buntuzí* ʻa deranja, a produce dezordine’ (< magh. *bontoz*), *cerúză* ʻcondei, instrument de scris pe tăbliță’ (< magh. *ceruza*) (ALRR–Trans., V, MN, pș. 161/1679), *a* (*se*) *chinzuí* ʻa (se) chinui’ (< magh. *kínoz*), (*de*) *chinzái* ʻ (de) chin, amar, suferință’ (< *a* (*se*) *chinzui* ʻa (se) chinui’ + suf. *-ai*. cf. Loșonți 2021: 93), (*de*) *chilín* ʻseparat’ (< magh. *külön*), *chizéș* ʻfecior care angaja muzicanții la joc’ (< magh. *kezes* ʻgarant, girant’), *cilédi* ʻcopil’ (< magh. *cseléd*) (ALR I, ms., chest. 487), *cínaș* ʻfrumos’ (< magh. *csinos*) (*ibidem*, ms., chest. 787)[44], *ciont* ʻos’ (< magh. *csont*) (ALR I, ms., chest. 140), *ciúhă* ʻmomâie (în grâu, în cânepă), sperietoare de păsări; azi, peiorativ, persoană cu aspect dezagreabil’ (< magh. *csóva*) (ALRR–Trans., V, MN, pș. 195/2044), *ciúrdă* ʻcireadă’ (< magh. *csorda*) (*ibidem*, III, MN, pș. 48/866), *copârșéu* ʻsicriu’ (< magh. *koporsó*) (ALR I/II, h. 297; ALRR–Trans., II, h. 285), *culdúș* ʻfoarte sărac, cerșetor’ (< magh. *koldus*), *dăráb* ʻbucată’ (< magh. *darab*), *duhán* ʻtutun’ (< magh. *dohány*, *duhán*) (ALR I, ms., chest. 1538; ALRR–Trans., V, MN, pș. 180/1851) și vb. (*a*) *duhăní* ʻa fuma’ (ALR I, ms., chest. 1543; ALRR–Trans., V, MN, pș. 179/1850), *dupléu* (*dupléie*, pl.), var. lui *depléu* ʻfrâu’ (< magh. *gyeplő*) (ALR I, ms., chest. 1125; ALRR–Trans., III, h. 383), *a felelí* ʻa răspunde, a întoarce vorba’ (< magh. *felel*) și *a fáce* (*cuiva*) *pe feleléti* ʻa-i face pe plac’

[44] *Cínaș* apare ca al doilea termen în răspuns, după *frumós*.

(cf. și Loșonți 2021: 130), *foáită* ‛soi, rasă’ (< magh. *fajta*), *fúicaș* ‛repezit, iute, zălud’ (< magh. *fujkás*), *fui*[ę]*ș* ‛viscol, vânt care spulberă zăpada’ (< magh. *fujás*)[45] (ALR I, ms., chest. 1230) și vb. (*a*) *fuiejlí* ‛a viscoli’, *a se furdulí* ‛ (în special despre un vehicul) a derapa, a aluneca, a merge într-o parte’ (< magh. *fordul*), *găzdușág* ‛gospodărie, avere’ (< magh. *gazdagság*), *halắu* ‛adăpătoare pentru animale’, var. lui *vălắu* (< magh. dial. *válló*), *handralắu*, var. lui *hăndrălắu* ‛ (depreciativ) flăcău neserios’ (< magh. *vándorló*), *hatijác* ‛rucsac, sac în spate’ (< magh. *hátizsák*), *hârciόg* ‛cârtiță’ (< magh. *hörcsög*) (ALR I, ms., chest. 1174; ALRR–Trans., IV, h. 515), *háznă* ‛folos’ (< magh. *haszon*), *heberéu* ‛rătăcit, singuratic, stingher’ (< magh. *heverő*) – mai ales în expresia *a umblá heberéu* (cf. și Todoran 1960: 73, Loșonți 2021: 199), *hérleș* ‛ (om) cu picioarele strâmbe, crăcănat’ (< magh. *herelös*), *híbă* ‛defect’ (< magh. *híba*), *híriș-țigán* ‛ (peiorativ) țigan adevărat, cu comportament asemănător persoanelor aparținând acestei etnii’ (< magh. *hires*, adj. ‛vestit’ + subst. *țigan*), *hitioán* ‛slab, sfrijit’, var. lui *hitión* (< magh. *hitvány*, *hitván*), *ioság* ‛avere, avuție (în animale)’ (< magh. *jószág*), *ípen* ‛teafăr, normal’ (< magh. *épen*), *jaşcắu* ‛pungă pentru tutun, săculeț’ (< magh. *zsácskó*) (ALR I, ms., chest. 1544), *legheléu* ‛pășune, izlaz’ (< magh. *legelő*) (ALR I, ms., chest. 409; ALRR–Trans., III, h. 380, h. CI), *lúhără* ‛trifoi’ (< magh. *lóhere*) (*ibidem*, IV, MN, pș. 69/1052), *măndúle* ‛amigdale’ (< magh. *mandula*) (*ibidem*, I, h. 271), *méjdie* (3 sil.) ‛răzor care semnifică linia de graniță între două proprietăți’ (<

[45] Termen pe care îl cunoaștem din familie și pe care îl utilizăm. Pentru ALRR–Trans., V, h. 557, a fost notat termenul *foitáș* ‛troian, grămadă de zăpadă adunată de vânt’, tot de origine maghiară (< *fojtás*). Am auzit în grai și verbul *a foitășí* ‛a viscoli’.

magh. *mezsgye*), *mócicoș* ʽmurdar’ (< magh. *mocskos*), *neálcoș* ʽmândru’ (< magh. *nyalka*), *nimurúg* ʽom slab, prăpădit, nedezvoltat; (peior.) om nesemnificativ’ (< magh. *nyomorék*), *ócâș* [u̯ắkîș], var. lui *ócoș* ʽisteț, comunicativ’ (< magh. *okos*), *piáț* (2 sil.) ʽpiață’ (< magh. *piac*), *píscoș* ʽmurdar’ (< magh. *piszkos*) (*ibidem*, III, h. 337), *ploibáz* ʽcreion’ (< magh. *plajbász*) (ALR I, ms., chest. 1514; ALRR–Trans., V, h. 563), *a rășpălí* ʽa rade, a curăța’ (< magh. *ráspol*)[46], *a sămălí* ʽa socoti, a calcula’ (< magh. *szamol*), *scorbáci* ʽbici’, variantă, cu *z*- protetic, a lui *corbáci* (< magh. *korbács*) (*ibidem*, III, h. 386), *súcaș* ʽdificil (despre ființe)’ (< magh. *szokás*), *şohán* ʽniciodată’ (< magh. *soha*), *șógor* ʽcumnat (soțul surorii)’ (< magh. *sógor*) (ALR I/II, h. 263; ALRR–Trans., II, h. 278), *a șporolí* ʽa economisi’ (< magh. *spórol*), *a șurluí* ʽa lustrui’ (< magh. *súrol*), *a* (*se*) *tălălí* ʽa (se) potrivi, a (se) nimeri’ (< magh. *talál*), *a se tămăduí* ʽa se întrema, a se vindeca’ (< magh. *tamad*) (ALR I/I, h. 138), *temetéu* ʽcimitir din afara satului’. cf. TDR 1984: 285 (< magh. *temető*) (ALRR–Trans., II, h. 286), *tístaș* ʽcurat’ (< magh. *tisztás*), *a tosăní* ʽa strivi’ (< magh. *taszítani*), *túdoș* ʽdeștept’ (< magh. *tudós*), *țífraș* ʽ (despre o persoană) gătit, împodobit, înzorzonat’ (< magh. *czifrás*), *țințirím*, var. lui *țintirim* ʽcimitir lângă biserică’ (< magh. *cinterem*) (ALR I/II, h. 301), *a* (*se*) *vânzolí* ʽa răvăși, a se agita, a nu avea astâmpăr’ (< magh. *vonszol*);

---

[46] Am constatat că, în ALRR–Trans., în cazul unor întrebări referitoare la termeni specializați (de ex., meserii), informatorul nu a știut să răspundă sau a spus că termenul respectiv nu există în grai. Cu siguranță că mulți termeni pe care acesta nu i-a oferit în răspunsuri existau în grai, dar nu i-a cunoscut, nefiind apropiat de domeniul respectiv (de ex., termeni din domeniul prelucrării lemnului, pe care noi i-am auzit la bunicul nostru, meseriaș în acest domeniu). Cf. și nota 40.

4.4.4. ***Calcuri după maghiară***: *váră dúlce* ʽvară primară’ (< magh. *első unokatestvér*)[47], *drúmul ţắrii* ʽşosea naţională’ (< magh. *országút*), *ochi de găínă* ʽbătătură’ (< magh. *tyúkszem*);

4.4.5. ***Termeni de origine germană***: *colátăr* ʽepitrop (la biserică), consilier’, termen creat prin etimologie populară din *corátor* (< germ. *Kurator*, lat. *curator*. cf. Felecan N. 2020: 82), *floáștăr* ʽstradă pavată în oraș, (prin extens.) bulevard’ (< germ. *Pflaster*), *iúgăr* ʽ veche unitate de măsură pentru suprafețe agrare, folosită în Transilvania, egală cu 0,5775 ha’ (< germ. *Juger*, lat. *jugerum*. cf. Felecan N. 2020: 83), *a întăbulá* ʽa înscrie în cartea funciară’ (< germ. *intabulieren*, lat. *in tabula*), *láibăr* ʽvestă’ (< germ. săs. *Leibel*), *ţándură* ʽașchie’ (< germ. *Zander*), *moáltăr* ʽmortar, tencuială’ (< germ. *Malter*. cf. Felecan N. 2020: 84), *ștrímfli* ʽciorapi’ (< germ. *Strümpfe*), *șurț* ʽșorț’ (< săs. *Schurz*, germ. *Schurtz*), *țúric!* ʽînapoi!, interjecție cu care se îndeamnă calul să dea înapoi’ (< germ. *Zurück*), *vinárs* ʽțuică’ (< *vin* + *ars*, calc după germ. *Branntwein* ʽars, fript’ + ʽvin’. cf. și Felecan N. 2020: 84) (ALR I, ms., chest. 1673; ALRR–Trans., IV, h. 462 – *vinárs de prúne*), *vínclu* ʽîn colț, în forma literei L’ (< săs. *Vingălac*, germ. *Winkelhaken*);

4.4.6. ***Alte cuvinte, expresii sau locuţiuni***[48]:

- *a aborí*, var. lui *a oborí* ʽa doborî’. cf. și Loșonți 2021: 43, *amúț* (ind. prez. 1) ʽasmut (un câine)’ (ALR I, ms., chest. 1150; ALRR–Trans., III, h. 408),

[47] Atlasele nu consemnează această sintagmă, dar noi o cunoaștem și o folosim; răspunsurile notate sunt: *văr bun* ʽvăr primar’ (ALR I/II, h. 175) și *veri din frați* ʽveri primari’ (ALRR–Trans., II, h. 234).

[48] Majoritatea sunt întâlnite și în celelalte graiuri din Transilvania și Crișana sau chiar în întreaga jumătate de nord a teritoriului dacoromân.

astupúș ‘dop’ (ALR I, ms., chest. 700; ALRR–Trans., III, h. 350), *báde* ‘termen de adresare pentru tată vitreg’ (ALR I/II, h. 153) sau ‘termen de adresare pentru un bărbat mai în vârstă care nu e rudă + prenumele’ (de exemplu, *báde Ión*) (ALR I/II, h. 202), *bădiúc* ‘termen de adresare pentru fratele mai mare, pentru fratele vitreg (dacă e mai mare) sau pentru soțul surorii mai mari’ (ALR I/II, h. 161, 162 și ms., chest. 464), *bălắu* ‘blond’ (ALRR–Trans., I, h. 16), *bertíță* ‘podoabă din mărgele pe care fetele o așează la gât, iar feciorii, la pălărie’, *bidiréi* ‘un fel de paste făinoase răsucite’, *bólnav* ‘schilod, infirm’ (ALRR–Trans., II, h. 211), *breázdă* ‘brazdă (de fân)’ (ALR I, ms., chest. 897; ALRR–Trans., IV, MN, pș, 69–70/1056), varianta lui *brázdă*, *bucáte* ‘cereale’ (ALRR–Trans., IV, MN, pș, 67/1044), *căsulíe* ‘butonieră’[49], *ciocúș* ‘sașiu’ (ALR I/I, h. 68; ALRR–Trans., I, h. 48), *clonț* ‘cioc’ (*ibidem*, III, MN, pș. 60/979, h. CIV), *cociúmp* (ALR I, ms., introd.) și forma, cunoscută de noi, *cociómb*, var. lui *pociúmb* ‘par scurt, țăruș’, variantă pe care ALRR–Trans. nu o consemnează, *colb* ‘praf’ (ALR I, ms., chest. 1365; ALRR–Trans., V, MN, pș. 158/1655, h. CXXXIX), *conopíș-tiriță* (ALR I, ms., chest. 1892) și *gúștiriță* ‘coropișniță’ (ALRR–Trans., IV, h. 522), *cotrénci*, pl. ‘ciocani, cotoare de porumb’ (< **cotoreanc* < *cotor* + suf. -*eanc*. cf. Loșonți 2001: 52) (*ibidem*, IV, h. 427), *a crișcá* ‘a scrâșni din dinți’ (ALR I/I, h. 89), *crúce de drum* ‘răs-pântie’ (ALRR–Trans., V, MN, pș. 152/1618), *culducúț*, var. lui *cudulcúț* ‘corcoduș, porumbel’, *a deojghiocá*

[49] ALRR–Trans., IV, h. 544 notează forma *húdă*, nu *căsulíe*. Ultima formă o cunoaștem și o folosim și noi; ea se întâlnește pe o arie destul de mare ce cuprinde și punctele de anchetă învecinate Feleacului, cu extindere spre Munții Apuseni.

(*fasolea*), var. lui *dezghiocá*[50] (ALR I, ms., chest. 850; ALRR–Trans., IV, h. 450), *a desfăcá* ʽa desface pănușile de pe știulete’ (ALR I, ms., chest. 906; ALRR–Trans., IV, h. 424), *a dezmierdá* ʽa alinta’ (ALR I, ms., chest. 554), *drâmboiát* ʽbosumflat, supărat’ (< *a se drâmboiá*). cf. și Loșonți 2021: 156, *a se durducá* ʽa se irita, a se supăra’, (*curéchi cu*) *gălúște* ʽsarmale’ (ALRR–Trans., IV, h. 537), *a gheorá* (2 sil.) [d̍i̯orá] (ALR I, ms., chest. 136), [ĝorá] (formă cunoscută de noi), var. lui *a gherá* ʽa zgâria’, *grelúș* ʽgreier’ (ALR I, ms., chest. 1893; ALRR–Trans., IV, MN, pș. 117/1401), *groznicíe* ʽfurtună mare cu tunete şi fulgere’, *gurátică* ʽrea de gură’ (ALR I, ms., introd.), (porcul) *gurlíță* ʽ(porcul) guiță’ (ALRR–Trans., III, h. 399), *hireán*, var. lui *hrean* (ALR I, ms., chest. 863; ALRR–Trans., IV, MN, pș. 76/1142). cf. și Loșonți 2007: 116, *a horí* ʽa cânta’ (ALRR–Trans., ms., chest. 599), *hotár* ʽpământul situat afară din sat’ (ALR I, ms., chest. 408), *a îmbrâncá* ʽa îmbătrâni brusc, a se degrada fizic’, *léle* ʽtermen de adresare pentru mamă vitregă’ (ALR I/I, h. 156) sau ʽtermen de adresare pentru o femeie mai în vârstă care nu e rudă + prenumele’ (de ex., *léle Márie*) (ALR I/II, h. 203), *leliúcă* ʽtermen de adresare pentru sora mai mare’ (ALR I/I, h. 164), *mámă bătrấnă* ʽbunică’ (ALR I/II, h. 170; ALRR–Trans., II, h. 230), *mămălígă tiopăítă* [*ĉiopăi̯ítă*] ʽmămăligă cu brânză, magiun şi bucăţi de slănină, aşezate în straturi’[51],

[50] Dumitru Loșonți (2001: 59–60) consideră acest verb ca un derivat românesc de la *ghioacă* (*găoacă*, *gheoacă*), raportându-se la același mod de derivare regăsit în sinonimul *dezgauc*, dar și la existența unor forme vechi, primare, de patru silabe la infinitiv de tipul *dejghioca*, care, cu timpul, s-au contras, ajungând la forma actuală trisilabică de infinitiv.

[51] D. Loșonți (2021: 413–415) consideră că verbul *a tiopăi* derivă din interjecția **tiop* (cf. *trop*) ʽcuvânt care redă sunetul produs de o lovitură scurtă, repetată’, cu sufixul *-ăi*.

miére álbă (ALR I, ms., chest. 1609) și *miére* ʽzahăr' (ALRR–Trans., V, MN, pș. 179/1843, h. CXLV), *molicắu*, var. a lui *molecắu* ʽ (adesea substantivat) persoană care se mișcă greoi, care lucrează încet și fără spor' (< *moleác* + suf. *-ău*. cf. Loșonți 2021: 250), *molitcáie* ʽ (folosit pentru femei) moale, care se mișcă greoi' (ALR I, ms., introd.), *morár*, var. lui *mărár* ʽplantă aromatică ce se pune în mâncare' (ALR I, ms., chest. 844; ALRR–Trans., IV, MN, pș. 75/1126), *moșinói* ʽmușuroi' (ALR I, ms., chest. 1175; ALRR–Trans., V, MN, pș, 116/1398), *năfrámă* ʽbroboadă, basma' (ALR I, ms., chest. 1876; ALRR–Trans., IV, h. 548). cf. și Colciar 2020, *pére* ʽcartofi' (ALR I, ms., chest. 852; ALRR–Trans., IV, h. 451), *pére păzíte* ʽsupă de cartofi', *pițiéne* ʽpănuși de porumb' (*ibidem*, IV, h. 422), *a pițigá* ʽa pișca, a ciupi' (ALR I/I, h. 93; ALRR–Trans., I, h. 120), *pónturi* ʽglume; figuri de dans', *ponturós* ʽ (fig.) glumeţ, spiritual', *pórție* ʽimpozit' (*ibidem*, IV, MN, pș, 68–69/1049), *porșór* (ALR I, ms., chest. 934) și *poșór* (ALRR–Trans., IV, h. 436) < *porcușór* ʽcăpiță de fân, purcoi (grămadă mică de fân)', *puiúc* ʽsertar' (ALR I, ms., chest. 698; ALRR–Trans., III, h. 352), (vaca) *răgéște* ʽ (vaca) mugește' (termen pe care îl cunoaștem și îl folosim noi; nu e notat în ALR I, iar ALRR–Trans., III, MN, pș. 45/844 notează forma *mugéște*), (câinele) *schíole* ʽschelălăie', *a scopí* ʽa scuipa' (ALR I/I, h. 87; ALRR–Trans., I, h. 97), (porcul) *scúrmă* ʽ (porcul) râmă' (ALR I, ms., chest. 1139; ALRR–Trans., III, h. 398, h. CII), *sicitór* (ALRR–Trans., IV, h. 352) și *sucitór* (varianta cunoscută de noi) ʽfăcăleț', *strat* (ALR I/I, h. 207) și *soárte*[52] (ALRR–

---

[52] Termenul *strat*, cu care s-a răspuns în ancheta ALR I, se încadrează într-o arie mai mare care cuprinde mai ales localități din Munții

Trans., II, h. 257) ʽplacentă’, *străigeátă* (3 sil.), var. lui *străgheáță* ʽcașul de-abia închegat, înainte de a fi amestecat’ (ALRR–Trans., VI, MN, pș. 257/2345), *tátă bătrấn* ʽbunic’ (ALR I/II, h. 169; ALRR–Trans., II, h. 227), *tălhár*, var. lui *tâlhár* ʽhoț’ (*ibidem*, V, MN, pș. 179/1846), *tăpșíe* ʽtipsie, tavă’, *tătăíșă* ʽsoția unchiului sau cumnată (soția fratelui)’ (ALR I/II, h. 168, 264; ALRR–Trans., II, h. 226), *târguitór*, *neguțătór* (ALR I, ms., chest. 1574) și *sfârnár* (ALRR–Trans., V, MN, pș. 174/1830) ʽnegustor’ – ultimul termen, astăzi, are conotație peiorativă, denumind o persoană care se ocupă cu afaceri necinstite, dubioase’, *a ultoí* ʽa altoi’ (*ibidem*, IV, h. 473), *vârtélniță* ʽurechelniță’ (ALR I, ms., chest. 1891; ALRR–Trans., IV, MN, pș. 117/1403), *zbici* (ALR I, ms., chest. 1093; ALRR–Trans., III, h. 386), *a zbocotí* ʽa zvâcni’;

➢ *a aveá gúștiriță-n cur* ʽ (mai ales despre un copil) a nu avea stare, a fi neastâmpărat’[53]; *cioloágă* ʽsanie’, *a se ciologá* ʽa se da cu cioloaga, a se sănia’ (cf. și Todoran 1960: 61, Loșonți 2021: 391–392) și derivatul *ciologúș* ʽderdeluș, săniuș’ (*Mérem la ciologúș*); *a se da de-a dúra* ʽa se rostogoli’. Cf. și Loșonți 2021: 169; *a da férea* ʽa se feri, a evita’ (ALR I, ms., chest. 1996); *a se da de-a bíta-la bóu* ʽa se da peste cap (joc de copii)’ (ALR I, ms., chest. 300); *de dấra* (*a ceva sau cuiva*) ʽdin cauza, de gândul ’; *a dúce țudíc* ʽa duce în spate’; *a fáce cálea*

Apuseni, cu extindere spre Crișana, iar *soárte* se întâlnește în două puncte de anchetă (98 Sălciua de Jos și 138 Ciumbrud). În ALRR–Trans., termenul *soárte*, pe care îl cunoaștem și noi, se află la limita ariei *strat*, arie care cuprinde două localități din Câmpia Transilvaniei (304 Ceanu Mare și 305 Ceanu Mic) și două localități din Munții Apuseni (308 Petreștii de Jos și 325 Buru).

[53] Sensul de bază al termenului *gúștiriță* este acela de ʽ (la pl.) viermi intestinali care produc mâncărime și nevoia de scărpinare’ (Loșonți 2021: 349).

mấnzului ʻa merge degeaba, a face cale întoarsă’; *a se fáce de arét* [ari̯ḗt'/ĉi̯ᶣ] *la lúme* ʻ (în batjocură) a se face de minune la lume’ (*ibidem*, ms., introd.)[54]; *a fáce pípe* ʻa moțăi’ (*ibidem* I/I, h. 33; ALRR–Trans., I, h. 75); *a-i fi degrábă* ʻa se grăbi’ (ALR I, ms., chest. 1986); *pe ínima goálă* ʻpe nemâncate’; *a jimbá gúra* ([jî́mbă gúra] „strîmbă gura ca un păpuc” – *ibidem*, ms., introd.); *a mérge pe ponósclu* ʻa merge cu reclamație, a se înfățișa cu o plângere’; *a sta buburéz* ʻa sta pe vine, chircit’ (ALRR–Trans., II, h. 183), noi cunoaștem și forma *a sta buburúz*; *a-i sta fírea* ʻa pofti’; *a umblá (mérge) de-a bolúndu* ʻa umbla (merge) degeaba, fără nici un rost’; *a umblá heberéu* ʻa umbla de capul lui, fără rost’. cf. și Todoran 1960: 73, Loșonți 2021: 199; *a umblá țințelát* ʻ a fi bine îmbrăcat, împodobit’[55] (ALR I, ms., introd.); *a nu-i vení în fíre* ʻa nu-i veni în minte’ (*ibidem*, ms., introd.); *zăhăít de cap* ʻamețit, zăpăcit’ (*ibidem* I/I, h. 135).

4.4.7. *Mijloace de îmbogăţire a vocabularului:*

➢ derivare cu prefixe: *a desţelení*: < pref. *des*- + vb. [*în*]*țeleni*, *a îmbrâncá*: < pref. *îm*- + subst. *brấncă*, *înhâít* ʻ (om) vătămat’ (ALR I/I, h. 136): < pref. *în*- + adj. *hâít*, *zbici* (*ibidem*, ms., chest. 1093; ALRR–Trans., III, h. 386): < pref. *z*- + subst. *bici*;

---

[54] D. Loșonți (2001: 19–24) consideră că sensul originar al termenului *arét*, derivat din lat. *halitus*, este acela de ʻsuflu, respirație’, sens pierdut cu timpul, ajungând la cel de ʻvecinătate, apropiere, preajmă’ (în expresia *în arétul cuiva* ʻîn sufletul cuiva, în preajma cuiva’), dar și la cel de ʻpază, grijă, protecție’ (*a-i fi cuiva arét*). Sensul expresiei notate de Sever Pop în Feleacu și explicate de informatoare este însă acela de ʻa se face de arătare, de mirare la lume’.

[55] *Țințelát* este o variantă a lui *țintelát*, fiind derivat din subst. *țințea*, var. lui *țintea* (< *țintă* + suf. *-ea*), prin asimilarea lui *ț – t > ț – ț*, + suf. *-at* (Loșonți 2021: 154–155).

➢ derivare cu sufixe: *albói*: < adj. *alb* + suf. *-oi*; *bărbătóc* ʽfemeie asemănătoare unui bărbat (peior.)’: < subst. *bărbát* + suf. augm. *-oc* (ALR I, ms., introd.); *boldáş* ʽvânzător în boldă, în magazin sătesc’: subst. *bóldă* + suf. *-aș*; (a se uita) *chiorấș* ʽdintr-o parte’: *chior* + suf. *-îș*; *crácoş* ʽom cu picioarele strâmbe’: < subst. *crac* + suf. *-oș*; (a se uita) *crucíș*: *crúce* + suf. *-iș*. cf. și Chircu 2018: 48–49; *cucuruzáştină* ʽporumbiște’ (ALRR–Trans., IV, h. 426): < subst. *cucurúz* + suf. *-aștină*; *a se greţălí*: < subst. *greáță* + suf. *-ăli*; *hornár* ʽcoșar’ (*ibidem*, V, MN, pș. 176/1798): < subst. *horn* + suf. *-ar*; *lăcrúță* ʽcutie, lădiță’: < subst. *lácră*, variantă, obținută prin metateză, a lui *ráclă*. cf. și MDA 2010, Loșonți 2007: 124 + suf. *-uță*; *muieroácă multoácă:* < subst. *muiére*, adj. *mult* + suf. augmentativ *-oacă* (ALR I, ms., introd.); *merindáre* ʽștergar’ (ALRR–Trans., III, h. 394): < subst. *merínde* + suf. *-are*; *micúț*/*micúță*: < adj. *mic* + suf. diminutival *-uț*, *-uță*; *mutalắu*: < adj. *mut* + suf. *-alău*; (a dormi) *picioríș* ʽunul la picioarele celuilalt’: *piciór* + suf. *-iș*; *pielhoácă*: < *piéle* + suf. *-oacă* (> *[pi̯eleu̯o̯ácă], formă din care s-a substituit *u̯* cu *h* și s-a sincopat *e*). cf. Loșonți 2021: 274; *a ropăí*: < interj. *rop* + suf. *-ăi*; *Scuturíci* (azi, supran.): < vb. *scuturá* + suf. *-ici*; *a se văietá*, var. lui *a se văita*: < *váiet* + suf. *-a*. cf. Loșonți 2021: 326 (ALR I/I, h. 140).

Se poate remarca faptul că în graiul felecan nu sunt atât de frecvente formele diminutivale, ce reflectă aspectul afectiv al limbajului (de exemplu, printre puținele adverbe diminutivale întâlnite sunt *acăsúcă*, *atâtúca* și *încetúc*, *încetúț*. Cf. și Chircu 2006a), fiind vorba despre un grai dacoromân de tip nordic, caracterizat, din punct de vedere pragmalingvistic, de un comportament verbal persuasiv implicit și defensiv, orientat spre o

politețe negativă, care vizează menținerea distanțelor între indivizi, în actul comunicării (Manu Magda 2003: 138, Colciar 2018b: 98).

5. Din câte se poate constata, graiul din Feleacu diferă foarte puţin de graiul localităţii vecine Vâlcele, grai studiat de către Romulus Todoran, în lucrarea amintită deja. Diferenţele sunt mai ales de natură lexicală sau semantică (cuvinte cu formă sau cu sens diferit: de exemplu *pére de pămấnt* – Feleacu, *croámpe* – Vâlcele, pentru ʿcartofiʾ, *vârtélniţă* ʿinsectă; unealtă din lemn pentru depănat lânaʾ – Feleacu, doar ʿinsectă numită şi urechelniţăʾ – Vâlcele). De asemenea, mulţi termeni consemnaţi de către Romulus Todoran pentru graiul din Vâlcele, în 1950, nu sunt întâlniţi în prezent în graiul din Feleac sau nu mai sunt folosiţi, datorită influenţei constante a limbii standard/literare.

Ca şi graiul din Vâlcele, graiul din Feleacu poate fi considerat un *grai de tranziţie.* Prezenţa numeroaselor elemente lexicale de origine maghiară, precum şi epenteza consoanei [c] în grupul [sl] ne duc cu gândul la *subdialectul crişean.* În schimb, alte trăsături lingvistice, precum transformarea africatelor [ĉ], [ĝ] în fricativele [ŝ], [ẑ], încadrează graiul din Feleac în *subdialectul moldovean,* mai precis la limita vestică a acestuia, împreună cu zona lingvistică a Câmpiei transilvane. O posibilă explicație a regăsirii acestor trăsături ale subdialectului moldovean într-un sat din inima Transilvaniei poate fi (aşa cum susţine şi R. Todoran, în legătură cu graiul din Vâlcele), imigrarea, în perioada medievală (fenomen specific, de altfel, epocii), a unor grupuri de populaţie din Moldova în Transilvania, cu atât mai mult într-un loc cum este Feleacul, unde, nu întâmplător, se află o biserică ctitorită de către voievodul Ştefan cel Mare, în 1488.

B. Onomastică

I. Antroponimia

În onomastica ultimelor decenii, problematica *numelui propriu* a devenit tot mai discutată. În acest context, numele propriu a fost definit, de exemplu, ca „nume de gradul al doilea” (Roșianu 1972), „reflectare de gradul al II-lea”, realizată la nivelul vorbirii/enunțării, deci exclusiv contextual (Dincă 2002: 26) sau desemnare prin individualizare, după Coșeriu (2004: 282), potrivit căruia „numele propriu este întotdeauna individual: se poate aplica *unui* obiect sau unui ansamblu de obiecte reale, dar totdeauna în mod individual (obiectului sau ansamblului ca *indivizi*)”.

Prin urmare, *numele propriu de persoană* este privit, în literatura de specialitate (GALR I 2005: 118–125; DȘL 2005, s.v. *propriu*), prin prisma diferențierii lui de numele comun la nivel semantic (identificarea persoanelor prin individualizare), pragmatic (identificare interindividuală pe baza cunoștințelor comune locutorului și interlocutorului) și morfosintactic (prezența categoriilor gramaticale specifice substantivului, respectiv gen, număr, caz și determinare).

Domeniul antroponimic este strâns legat de cutumele fiecărei familii, de confesiunea religioasă și de nivelul de educație al denominatorilor, precum și de schimbările

sociale, politice și culturale survenite în comunitatea respectivă. După cum afirma Teodor Oancă (1996: 7), „indiferent de epoca la care ne referim, sistemul antroponimic reflectă indubitabil transformări sau tendințe care caracterizează societatea în general, ori grupurile sociale, în particular”. Dacă numele de familie sunt mai stabile, ele dispărând dintr-o comunitate odată cu decesul ultimului membru al familiei purtătoare a numelui (fiind păstrate uneori ca supranume sau în structura unor toponime), prenumele sunt mult mai mobile. Acestea sunt supuse „modei” vremii, preferințelor părinților pentru nume noi, neobișnuite, care să îl individualizeze și să îl diferențieze pe nou-născut de restul comunității (vezi și Mihali 2022; Oancă 1995, 2001; Tomescu 2001, 2017). Astfel, prenume și hipocoristice frecvente în trecut au dispărut în totalitate din onomasticonul unei localități/ regiuni sau nu se mai regăsesc la persoanele născute în ultimele decenii, locul lor fiind luat de nume împrumutate recent din onomastica occidentală sau orientală (vezi și Felecan O. 2013; Colciar, Mihali 2021a; Colciar 2022).

În acest context, perspectiva diacronică asupra antroponimiei unei localități reflectă gradul de conservatorism în privința alegerii prenumelor sau, dimpotrivă, gradul de deschidere a respectivei comunități spre „modernizarea” onomastică, precum și factorii care stau la baza alegerilor denominative, factori ce țin atât de influențele externe (de ordin cultural, istoric, social și religios), cât și de o motivație de ordin subiectiv (experiența individuală).

1. Antroponime oficiale/convenționale

Într-o abordare pragmatic-discursivă, Daiana Felecan (2014), în acord cu Marie Noëlle Gary-Prieur (2009), discută despre sensul numelui propriu validat prin utilizarea lui în discurs[1] și despre „convenționalitatea”/ „neconvenționalitatea” lui prin determinare contextuală (în interiorul sau în afara proceselor instituționalizate), de unde și terminologia utilizată de autoarea menționată pentru desemnarea celor două categorii de nume proprii de persoană: *antroponime convenționale* (în accepțiunea clasică, *oficiale*[2]) – prenume și nume de familie vs *neconvenționale* (*populare*, respectiv *neoficiale*) – diminutive, hipocoristice, supranume și porecle.

De asemenea, Cristian Ionescu Pérez (2007: 219) propune sintagma „formulă antroponimică”, aceasta reprezentând „un referent complex, constituit prin aportul de informaţie specifică fiecărui component, în virtutea apartenenţei acestuia atât la o clasă determinată a sistemului de nume proprii al unei limbi date, cât şi, în cadrul clasei, la diferitele categorii ale acesteia”. Referindu-se la *formula antroponimică oficială*, autorul amintit o definește (2016: 66) drept „résultat d’une codification juridique étatique de tous les aspects de l’usage des anthroponymes dans le processus d’identification des individus, appliquée par l’institution de l’état civil”.

[1] Ca unitate comunicativă, actul verbal de *numire* este un act declarativ: printr-o secvenţă lingvistică (componentă locuţionară), locutorul transpune în limbaj, prin intermediul unui verb performativ (componentă ilocuţionară), o realitate extralingvistică, influenţând sistemul de cunoştinţe al interlocutorului (componentă perlocuţionară).

[2] Distincția *sistem popular* vs *sistem oficial* de denominație personală este întâlnită la Ștefan Pașca (1936) și la Dumitru Loșonți (1969).

Prin urmare, *antroponimele oficiale* (*convenționale*), reprezentate de *prenume* (nume individual) și *nume de familie*, sunt produsul unor reguli standardizate de canoanele normative oficiale, ele fiind consemnate în actele oficiale ale instituțiilor publice abilitate pentru înregistrarea indivizilor ca membri aparținând unei națiuni.

a. Nume de familie[3]

1. *Numele de familie* face parte din formula antroponimică *oficială* (*convenţională*), alături de *numele individual*. Dacă acesta din urmă este autoreferenţial şi are un referent unic (persoana numită) reprezentat de *prenume, numele de familie* are referent multiplu şi trimite la grupul familial căruia îi aparţine individul.

Ca nume convenţional (oficial), în timp ce prenumele este un nume ales, numele de familie este transmis ereditar, patriliniar/matriliniar sau schimbat pe cale oficială și implică un fenomen de individualizare istorică, el fiind recunoscut la nivelul întregii comunităţi. Deşi monovalent (denumeşte o clasă, un grup), el este plurivoc, caracterizat printr-o multiplicitate denotativă (vizează mai mulţi semnificaţi, trimite la mai mulţi referenţi, membri ai aceleiaşi clase). Individualizarea propriu-zisă în cadrul formulei antroponimice o realizează numele individual (prenumele).

În sistemul onomastic românesc, obligativitatea numelui de familie a apărut destul de târziu, pe la sfârșitul secolului al XVIII-lea[4]. La origine, numele de

[3] Vezi și Rozalia Colciar 2017a: 67–73.

[4] În Transilvania, obligativitatea numelui de familie este impusă la sfârșitul sec. al XVIII-lea, în urma unei dispoziții date de împăratul Iosif al II-lea. cf. Pașca 1936: 62. În aceeași perioadă, este impusă și în Țările Române, respectiv în Muntenia, prin decret domnesc, dar instituționalizarea lui s-a produs mult mai târziu, spre sfârșitul sec. al XIX-lea (Legea numelui este emisă în 17 martie 1895).

familie este un supranume individual devenit, prin transmisie ereditară, supranume de grup (Ionescu Pérez 2007 : 225).

2. În capitolul de față, urmărim unele nume de familie mai vechi din localitatea Feleacu, pe baza acelorași surse menționate și în capitolele anterioare, respectiv: cel mai vechi Registru parohial păstrat al localității Feleacu, datat 1826 și aflat la Arhivele Naționale Cluj, Registrele agricole ale anilor 1956–1958, 2015–2019 și lista cu numerele de casă aflată în arhiva Primăriei Feleacu, în anul 2017. De asemenea, ca surse complementare, am avut în vedere şi numele de familie notate de Dumitru Loșonți, în partea introductivă a caietului de anchetă a ALRR–Trans. (în *Chestionarul* NALR, chestiunea 32: *Nume mai frecvente în localitate*)[5], precum și pe cele consemnate de cercetătorul ştiinţific Sabin Vlad, de la Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu" al Academiei Române, Filiala Cluj-Napoca, în cadrul anchetei toponimice efectuate în Feleacu, în anul 1984. Am ținut cont și de numele întâlnite în studiul învățătoarei Valeria V. Marchiș, *Feleacul. Schiță monografică*, publicat în 1934 și de cele din studiul lui Ioan R. Nicola, *Monografia satului Feleacu. Județul Cluj. Studiu etnomuzicologic, corpus folcloric muzical și texte fără melodii. Schiță monografică*, ediție îngrijită de Ion Cuceu, Elena Hlinca-Drăgan, Zamfir Dejeu și apărută în 2014. După cum se precizează în *Argumentul* de la pagina 11, ancheta a fost inițiată în anul 1950, ea desfășurându-se pe parcursul anilor următori. Nu în ultimul rând, am utilizat și propriile informaţii, ca localnică şi vorbitoare de grai.

---

[5] În *Chestionarul* NALR (1963), I. *Chestionar introductiv*, A. *Date asupra localității*.

Este de remarcat faptul că, deși aflat în proximitatea Clujului, Feleacul este o localitate conservatoare nu numai la nivelul obiceiurilor și al tradițiilor, ci și la nivelul graiului, inclusiv al sistemului onomastic.

În demersul nostru, am avut în vedere nu doar numele de familie mai vechi, aparţinând familiilor stabilite aici până în secolul al XX-lea, ci și cele mai recent intrate în onomasticonul felecan, deoarece, la ora actuală, din totalul celor aproximativ 1030 de familii, aproape jumătate sunt reprezentate de nou-veniţi în sat, în condiţiile unei migraţii masive de la oraş la satul situat la doar 7 km de municipiul Cluj-Napoca.

3. În studiul *Feleacul (1367–1587)* (2004: 170 ş.u.), istoricul Alexandru Simon aminteşte faptul că, pentru sec. al XV-lea, la 1446, într-un document al Conventului din Cluj-Mănăştur, apare pomenit un Ştefan *Feher* (*Albu*) din Feleac, aflat într-un conflict cu un iobag de pe domeniul Tăuţi.

Pentru secolul al XVI-lea, pe baza unui fond documentar aflat la Arhivele Naționale Cluj, pe care și noi l-am consultat (de exemplu, *Primăria Orașului Cluj, Seria B2. Protocoale de Judecată*, Cota II/2, an 1562–1564), Vasile Lechințan (1988–1989: 117–145) semnalează o serie de nume ale unor locuitori ai Feleacului[6] aflați în relații comerciale sau în litigii cu orașul Cluj, nume care sunt, uneori, scrise în grafie maghiară sau însoțite de corespondentul lor maghiar, precum: (Vasile) *Buia* (redat și cu forma *Bulia*, cf. și Lechințan 2022: 101 – probabil *Bâlea*, *Balea*), (Teodor) *Czepes*, (Feleky) *Dyenes* (păstor al cirezii orașului, la 1567), (Gurzău) *Dússa* (*Dușa*) (la 1595), (Ioan) *Fogász*, (Dionisius) *Kis*

[6] Aceste nume sunt preluate și de către A. Simon (2004: 170).

(*Micu*) *de Felek* (1567), (Dumitru) *Paskúl* (în documente, și cu formele *Pasko*, *Pascho*) (azi, probabil *Paşcu*) (1595), *Radol* (azi, probabil *Radu*), (Ioan) *Sérui* (1595), (Petru) *Zaniszlo* și un *Zanisslo*, cneaz de Feleacu (1567) – nu se deduce dacă e vorba despre aceeași persoană, (Ștefan) *Zebren* (1596). Pentru aceeași perioadă istorică, acestor nume li se adaugă cele semnalate tot de V. Lechințan (2022): (Blasiu) *Wayda* (probabil, *Vaida*), la 1588 (p. 99) și (Costea) *Zwgoryan*, la 1570 (probabil, *Zogorean*) (p. 91).

Bazându-se, în principal, pe studiile lui V. Lechințan, A. Simon (2004: 170–171) mai amintește, pentru această perioadă, și alte nume, precum: *Bota*[7], *Botoş*, *Danko* (probabil, *Dancu*), *David*, *Decre*, *Filep*, *Philep* (probabil, *Filip*), *Gyurka* (probabil, *Giurcă*), *Goşa*, *Horga*, *Husar*, *Itu*, *Karachion* (probabil, *Crăciun*), *Katona*, *Kerekes*, *Kopoz* (probabil, *Copos*), *Korchioliass*, *Macaria*, *Mezaroş*, *Nicoară*, *Nywlas* (probabil, *Iepure*), *Pop*, *Roman*, *Roşca*, *Simon*, *Sipoş*, *Taska*, *Torşa*, *Trefa*, *Varga*.

Ca forme onomastice apropiate de cele enumerate mai sus, sunt întâlnite astăzi, ca nume de familie: *Balea*, *Nicoară*, *Pop*, *Rad*(*u*) – acesta fiind și supranume, *Şimon*, *Şipoş*, *Horga* (în toponimul *Dealul Horghii*), iar ca supranume sau porecle: *Cătana*, *Crăciun*, *Filip*, *Nulaş*, *Paşcu*, *Román* şi *Varga*.

Este posibil ca aceste antroponime să provină din prenume, supranume sau porecle și să fi circulat, în interiorul comunității, sub alte forme, iar documentele oficiale să fi înregistrat, de cele mai multe ori, o formă maghiarizată a lor, impusă de administația maghiară.

---

[7] Unele nume le-am preluat în forma în care au fost notate de V. Lechințan și de A. Simon, în studiile amintite.

Pentru secolul al XVII-lea, după cum menționează V. Lechințan (1994: 271–320) – cf. și Simon (2004: 181), mai apar în documente nume precum *Farkas* (*Lupu*), *Orosz* (probabil, *Rusu*) și *Ruszka* (*Rusca*), dintre care se păstrează astăzi *Rusu* şi *Rusca*, ultimul, în toponimul *Tăul Ruştii*. Cu certitudine existau şi alte nume de familie, dar care nu au fost păstrate în documente, acestea din urmă reţinând adesea doar prenumele (sau hipocoristicul/supranumele persoanei), precum *Costea*, *Dionisie*, *Matei* sau *Radu* şi, uneori, locul său de proveniență. Unele dintre aceste prenume/hipocoristice sau supranume au devenit, cu timpul, nume de familie, precum *Costea* sau *Rad*/*Radu*, care apar deja în documente la începutul sec. al XIX-lea.

Se poate doar presupune că, în secolul al XIV-lea, odată cu mutarea satului, precum şi în secolul al XVIII-lea, prin revenirea lui pe deal, au venit români din alte regiuni[8]. Doar migrări sau roiri masive de populaţie (de exemplu, familii din Mărginimea Sibiului[9]), eminamente de coloratură etnică românească şi care au dus la absorbirea vechilor familii, pot explica o creştere cu 80% a numărului de familii felecane în secolul al XVIII-lea, în perioada în care satul revenea din Pustă pe Deal. Altfel spus, în decursul a două secole şi jumătate, 80% din

[8] David Prodan (1968: 690–692) aminteşte despre *noii* şi *vechii* felecani, distincţie apărută la 1592, an în care *vechii* felecani se adresează oraşului Cluj cerând să pună capăt stabilirii de *venetici* pe pământurile lor. Este vorba deci despre admigrări recente (o generaţie) datorate condiţiilor de viaţă prielnice pe care Feleacul le oferea.

[9] Alexandru Simon (2022: 50) vorbește despre o înrudire, în jurul anilor 1510–1540, între „familia episcopală de Feleac” (reprezentată de episcopii Danciu și Petru) și familia cneazului Dimitrie din Săliștea Sibiului.

numele vechilor familii felecane s-au stins[10]. Nou-veniţii se asociază nucleului felecan tradiţional, asumându-şi moştenirea lăsată de vechile familii, mărcile identitare ale satului conturându-se în jurul proprietăţii asupra terenurilor şi al poziţiei în interiorul comunităţii.

4. Comparând datele avute la dispoziție la ora actuală cu cele din Registrul parohial din 1826, din vremea preotului paroh Toma Pop, nume de familie precum *Câmpean*, *Roșca* sau *Tulbure* au dispărut.

De asemenea, având în vedere datele din Registrele agricole ale anilor 1956–1958 şi 2015–2019, se poate constata faptul că numele de familie din Feleacu au rămas aceleaşi, cu foarte mici diferenţe:

Numele	Anul 1956	Anul 2015
BALEA	56 familii	58 familii
TANŢĂU	50 familii	47 familii
BOJAN	44 familii	41 familii
NICOARĂ	33 familii	25 familii
POP	23 familii	33 familii
RUS (U)	23 familii	26 familii
ŞIMON	25 familii	13 familii

Nume precum *Butean*, *Chirlenfi* (Marchiş 1934: 72) – care, în Registul parohial din 1826, e notat *Kirlinfusz* –, *Petrean* sau *Urcan* (cf. Nicola 2014: 229), înregistrate și în 1956, au dispărut astăzi, prin lipsa unor purtători sau prin plecarea familiilor în altă parte. De asemenea, nume precum *Băican*, *Birtaș*, *Căpâlnaş*, *Chintovan*, *Coroian*, *Faur*, *Fălcuşan*, *Gavrilă*, *Gâțai*, *Gligor*, *Hiriţ*, *Ielcean*, *Perşa*, *Popa*, *Pura*, *Săbăduș*, *Trif*, *Tat*, majoritatea neconsemnate la 1956, erau percepute de localnici ca nume noi, informatorii precizând, pentru unele dintre

[10] Așa cum atestă și Registrul parohial din 1826 (cel mai vechi registru parohial păstat). Cf. și Simon 2004: 172 şi *passim*.

ele, în ancheta toponimică efectuată de Sabin Vlad în anul 1984, că purtătorii lor sunt veniţi din altă parte (de obicei, prin căsătoria cu o localnică), uneori chiar menţionând numele localităţii de origine a acestora.

Materialul onomastic felecan, regăsit, în majoritate, și în registrul parohial de la 1826 (abreviat, în lucrare, Reg. paroh.), dar și în lista cu numele familiilor și cu numerele locuințelor, pusă la dispoziție de Primăria Feleacu, Serviciul „Registru agricol și Fond funciar”, poate fi clasificat astfel[11]:

4.1. nume de familie provenite din prenume/supranume/hipocoristice[12]:

- *Andreica*[13] < bg. *Andrejka* (DNFR 29);
- *Anghel* < pren. *Anghel*; cf. gr. *Angelos*, bg. *Angel*. cf. DOR 12, DNFR 31;
- *Arsene* < pren. calend. *Arsenie* < sl; cf. bg. și rus. *Arseni* (*j*), gr. *Arseni* (*s*);
- *Avram* < pren. biblic veterotestamentar *Avram*; cf. gr. *Avramos* (< ebr. *Abraham*) DOR 18, bg. *Avram* DNFR 40;
- *Blag* (Reg. paroh. 1826; Nicola 2014: 28; Colciar 2017: 72) < bg. *Blago*, sinonim cu *Dobre* ‘bun’ (DNFR 66) – numele aparține stratului vechi al numelor de familie felecane; recent, și *Blaga* < bg. *Blaga* (DNFR 66, Loșonți 2016a: 602);

[11] Referiri la unele nume de familie felecane vechi, întâlnite la sfârșitul sec. al XIX-lea și începutul sec. al XX-lea, pot fi regăsite și în lucrarea cu caracter memorialistic a lui Pavel Bojan (1971).

[12] Nume de familie precum: *Costea*, *Dumitru*, *Dușa*, *Gheorghiță*, *Gliga*, *Gligan*, *Marc* (*u*), *Marian*, *Mihalca*, *Nicoară*, *Nechifor*, *Nicula*, *Rad* (*u*) sau *Vanca* aparțin stratului vechi al numelor felecane, fiind întâlnite și în Registrul parohial din 1826.

[13] Numele de familie care nu au consemnată sursa sunt nume recent intrate în onomasticonul felecan și au fost preluate din lista pusă la dispoziție de către Primăria Feleacu.

- *Bogdan* < pren. *Bogdan* < sl. *Bogdan*, pe care DOR 24 îl consideră o traducere a gr. *Theodoros*;

- *Bratu* < sl. *Brato*;

- *Bucur* < pren. vechi rom. *Bucur* < adj. *bucur* ʽfrumos', azi dispărut din localitate; acest prenume trebuie să fi fost general în faza veche a limbii române (Brâncuș 1983: 50). cf. și Loșonți 2016a: 605;

- *Buzura*: Iordan, în DNFR 93, consideră că provine din gr. *Buzura* (*s*); D. Loșonți 2015b: 39, care îl discută pe larg, arată că provine de la adj. *buzură* ʽ (despre oi) cu nasul negru sau cu cu picățele negre pe bot în formă de muște, oacheșă';

- *Chira* < bg. *Kira*;

- *Cocan* < bg. *Kokan*;

- *Coman* < bg. *Koman*;

- *Costea* (Reg. paroh. 1826; Nicola 2014: 28; Colciar 2017: 70) < *Coste*, considerat în DOR 34 ca un hipoc. al lui *Constantin* + suf. antrop. -*a*. DNFR 150 trimite la bg. *Koste* (cf. şi Loşonţi 2015a);

- *Crăciun* < pren. *Crăciun*, de la numele sărbătorii; și supran.;

- *Dan* < *Dan*, hipoc. al lui *Daniel*; cf. și n. fam. magh. *Dán*, hipoc. al lui *Dániel*;

- *Doduț* < supran. *Dodu* (< apel. *dod* ʽsimplu, prost') + suf. dim. -*uț* (DNFR 176);

- *Dragomir* < pren. *Dragomir* < sl. *Dragomir* (DNFR 180);

- *Dragoș* < pren. *Dragoș* < sl. *Dragoš* (*ibidem*);

- *Dragu* < sl. *Drago*;

- *Duca* < bg. *Duka* (< *Duko*), cf. și gr. *Doukas*;

- *Duma* < pren. *Duma*, hipoc. al lui *Dumitru* + suf. -*a* (Graur 1965: 63, 67; DNFR 185) sau bg. *Duma*, gr. *Douma* (*s*) (DNFR 185). cf. și Loșonți 2016a: 611;

- *Dumitru* (Reg. paroh. 1826, Marchiș 1934: 29, Nicola 2014: 28, Colciar 2017a: 70) < pren. calend. *Dumitru*;

- *Duşa* (Reg. paroh. 1826; Colciar 2017a: 72) < pren. sl. *Duša* < subst. sl. *duša* 'suflet' (DNFR 187); cf. şi n. fam. rom. *Sufleţel*;

- *Ene* < pren. *Ene* (*a*) < gr. *Iani* (DNFR 190);

- *Filip* < pren. calend. *Filip* < gr. *Philippos* (DNFR 199); a circulat în localitate, azi fiind cunoscut și ca supran.;

- *Frenț* < pren. magh. *Ferents* 'Francisc, Franz', pren. religios;

- *Gavrilă* < pren. calend. *Gavrilă*, var. pop. a lui *Gavril*, cu mare răspândire în localitate; cf. sl. *Gavriil*;

- *Gheorghiţă* (Nicola 2014: 28; Colciar 2017a: 70) < hipoc. *Gheorghiţă* < pren. *Gheorghe* + suf. dim. -*iţă*;

- *Gherman* < pren. *Gherman*; cf. sl. *German*, germ. *Germann* (DNFR 220), lat. *Germanus* 'frate' (DOR 68);

- *Gliga* (Colciar 2017a: 70) < pren. *Gliga*, hipoc. al lui *Gligor*, var. a lui *Grigore* (Loşonţi 2015a); cf. şi bulg. *Gligo*, *Gligor* (DNFR 226);

- *Gligan* (Reg. paroh. 1826; Colciar 2017a: 70) < pren. *Gliga* + suf. -*an*;

- *Gligor* < pren. calend. *Gligor*, var. lui *Grigore*; cf. și bg. *Gligo* (DNFR 226);

- *Horea* < pren. rom. *Horea* < vb. *a hori* 'a cânta (din gură sau din fluier)' + suf -*ea* (DNFR 246);

- *Ignat* < pren. calend. *Ignat*, var. lui *Ignatie*; cf. bg. *Ignat* (DNFR 255); este și supran.;

- *Ilea* < pren. fem. magh. *Ila* 'Elena' sau bg. *Ila*, *Ile* (DNFR 256);

- *Ileană* < pren. fem. *Ileana*, var. rom. a lui *Elena*;

- *Iordache* < pren. *Iordache*, pentru care DOR 66 trimite la pren. *Gheorghe*, mai exact la etimonul gr. *Giorgaki* (*s*), formă în care s-a produs disimilarea lui -*g*- > -*d*- (cf. și DNFR 259);

- *Luca* < pren. biblic *Luca*;
- *Marc*, *Marcu* (Colciar 2017a: 70) < pren. biblic *Marcu* (DNFR 291; Loşonţi 2015a);
- *Iosif* < pren. biblic *Iosif*;
- *Lazăr* < pren. biblic *Lazăr*;
- *Magda* < *Magda*, hipoc. fem. *Magdalena* (DNFR 297);
- *Marchiș* < pol. *Markisz* (*ibidem* 291); după D. Loșonți (comunicare orală), provine din n. fam. magh. *Márkos*;
- *Marian* (Reg. paroh. 1826; Colciar 2017a: 70) < sl.; cf. bulg., ucr., rus., pol. *Marian* (cf. și Loşonţi 2015a), gr. *Marianu* (*idem* 2016a); cf., totuși, și magh. *Marján*;
- *Mariș* este o var. a n. fam. *Mareș* < adj. *mare* + suf. -*eș* (DNFR 293);
- *Matei* < pren. biblic *Matei*;
- *Măriuța* < pren. fem. *Măriuța*, dim. al pren. *Maria* + suf. -*uța*;
- *Medrea* < *Medrea*, hipoc. al lui *Sâmedrea* < lat. *Santus Demetrius*; întâlnit și în toponimul *Podul Medrii*;
- *Mihăilă* < pren. *Mihăilă*, var. pop. a pren. biblic *Mihail*;
- *Mihalca* (Reg. paroh. 1826; Marchiș 1934: 71; Nicola 2014: 29; Colciar 2017a: 70) < pren. bulg. *Mihalka* (DNFR 305); formă greșit notată în Nicola 2014: 404, cu forma *Mihalcea*, formă neîntâlnită în localitate[14];

[14] De o valoare etnomuzicologică și folclorică incontestabilă, lucrarea lui Ioan R. Nicola consemnează câteva forme antroponimice greșite, prin prisma raportării lor la documentele consultate de noi, precum și la cunoștințele noastre personale, ca vorbitoare de grai. Credem că ele se datorează fie unor erori de notare ale anchetatorului, în cursul anchetei din teren, fie unor erori de interpretare și de transcriere ale îngrijitorilor ediției.

-*Milieș* < srb. *Milijaš* (DNFR 307);

- *Miron* < pren. calend. *Miron*; cf. bg., rus. *Miron* (DNFR 309, Loșonți 2016a); azi, și supran.;

- *Mișca* < pren. magh. *Mişka* ʻMihai' sau o var. a lui *Mișcă* (< subst. *mișcă* ʻobiect (făcut dintr-o batistă) care servește la jocul de-a mișca') (DNFR 309);

- *Neag* (*u*) (Nicola 2014: 29; Colciar 2017a: 71) < pren. *Neagu* < sl. *Njago* (DNFR 327, Loşonţi 2015a);

- *Nechifor*, var. a lui *Nichifor* (Reg. paroh. 1826; Colciar 2017a: 71) < bg. *Nikifor*; cf. ucr., rus. *Nikifor* (DNFR 328, 332); în Registrul parohial de la 1826 este consemnată forma de bază a numelui de familie, *Nichifor*, notată și în Nicola (2014: 29, 76, 408), dar varianta *Nechifor* este mai răspândită astăzi în localitate;

- *Nechita* și *Nechiti* < var. ale pren. *Nichita* < bg. *Nikita* (DNFR 332); *Nechită* apare în onomasticonul vechi al localității; azi, și supran.;

- *Nicoară* (Reg. paroh. 1826; Marchiș 1934: 63; Nicola 2014: 161; Colciar 2017a: 70), prenume vechi < lat. *Nicolas* ʻNicolae' (cf. şi DOR 117); recent, e întâlnită și var. *Necoară*;

- *Nicula* și, recent, var. *Necula* (Reg. paroh. 1826, Colciar 2017a: 71) < pren. sl. *Nikula*; cf. bg. *Nikula* (DNFR 334);

- *Nistor* < pren. *Nistor*, var. lui *Nestor*, pren. calend.;

- *Onofrei* < pren. calend. *Onofrei* (DNFR 344);

- *Opre*, var. a pren. *Oprea* < vb. *a opri*, prenume cu sens de invocare, vizând prolificitatea, „ca ultim copil dorit" (DOR 344);

- *Papadopol* < gr. *Papadopulos*;

- *Pascu* < bg. *Pasko* < *Paskal* (Pașca 1936: 298, DNFR 354); în var. *Pașcu*, supran.;

- *Pașca* < bg. *Paška* (DNFR 355);

- *Perșa* < srb. *Perša* < *Pero* < *Petar* (Pașca 1936: 299); DNFR 362 îl raportează la subst. *perșă*, var. lui *perjă* 'prună';

- *Petrulea* < *Petrul*, forma articulată a pren. biblic *Petru*, + suf. *-ea*;

- *Popovici* < srb. *Popović* (Pașca 1936: 305), bg., rus. *Popovič* (cf și Loșonți 2016a: 625);

- *Rad* (*u*) (Reg. paroh. 1826; Colciar 2017a: 71) < pren. sl. *Rad*, *Rado* < adj. sl. *radŭ* 'bucuros, vesel';

- *Roman* < pren. *Roman*, intrat în limba română pe cale bisericească de la slavi, care l-au împrumutat din gr. *Romanos* (< lat. *Romanus* < *romanus* 'roman'. Cf. Ionescu 2004, Loșonți 2016a); întâlnit și ca pren. în onomasticonul vechi; azi, în var. *Román*, și supran.;

- *Sava* < pren. *Sava* < pren. bg. *Sava*; cf. și gr. *Savva* (*s*) (DNFR 406);

- *Stanciu* < pren. *Stanciu* < pren. bg. *Stančo* (DNFR 423);

- *Stancu* < pren. *Stancu* < pren. bg. *Stanko* (*ibidem*);

- *Stoica* < pren. *Stoica* < pren. bg. *Stojka* (< *stoi*- 'a sta'. Graur 1965: 61). cf. și Loșonți 2016a: 628;

- *Ștefan* < pren. calend. *Ștefan* (DNFR 436);

- *Şimon* (Marchiș 1934: 69; Colciar 2017a: 70) și în var. *Simon* (Reg. paroh. 1826; Nicola 2014: 30) < pren. *Șimon* sau n. fam. magh. *Simon* < pren. *Simon* 'Simion', nume biblic (Kázmér RMCsSz, Loşonţi 2016a: 629), atestat încă din 1324. În Nicola (2014: 172), acest nume este notat incorect ca *Sima* (Gligor), formă întâlnită, în perioada desfășurării anchetei lui Nicola, doar ca supranume în localitate, ori, în cazul discutat de noi, este vorba despre nume de familie (al informatorului);

- *Tat* < bg. *Tato* (DNFR 443);

- *Titieni* < *Titienii*, genitivul pren. fem. *Titiana*;

- *Toma* < pren. biblic *Toma* (DNFR 456);
- *Trif* (Colciar 2017: 70) < *Trif*, hipoc. al lui *Trifon*, nume de sfânt (Loşonţi 2015a). Iordan, în DNFR 461, îl explică drept un derivat regresiv de la *Trifan* < *Trifa*, *Trif (u)* + suf. *-an* (< bg. *Trifa*);
- *Tușa* < bg. *Tuša*; poate fi și din *tușa*, hipoc. subst. *mătușă* (*ibidem* 466);
- *Vanca* (Reg. paroh. 1826; Nicola 2014: 30; Colciar 2017a: 71) < sl.; cf. pren. bg. *Vanka* < sl. *Ivanka*. Familia este cunoscută cu supranumele *Oanca*; credem că *Vanca* (*Vanka*) este forma maghiarizată a lui *Oanca*, impusă de administrația maghiară;
- *Zaha* < bg. *Zaha*;

4.2. Sunt întâlnite și nume de familie derivate pe teren românesc sau alcătuite dintr-un prenume și un articol posesiv (două cazuri de nume de familie recent intrate în onomasticonul felecan):

- *Aileni* < *a-* (art. posesiv la origine) + forma de genitiv a subst. propriu *Ileana* – mod de formare a numelor de familie specific subdialectului moldovean;
- *Ailoaie* < *a-* (art. pos.) + *Iloaia* < *Ilie* + suf. fem. *-oaie*;
- *Badiu* < subst. *badiu*, var lui *bade* (DNFR 43);
- *Balea* (Reg. paroh. 1826; Marchiș 1934: 11; Nicola 2014: 162; ALRR–Trans., ms., chest. 32; Colciar 2017a: 72) < n. fam. *Bale* + suf. *-a*. În Nicola (2014: 28), numele este notat greșit, cu forma *Baba* (Pavel), nume de familie care nu există în localitate, el fiind întâlnit doar ca supranume (de ex., Rozalia *Babii* – Colciar 2018a: 178), ori aici este vorba despre un nume de familie (al informatorului). Recent, e întâlnit și *Bâlc*, var. lui *Balc*, vechi nume românesc (DNFR 45);

- *Bărluțiu*, var. a lui *Bărluț* = *Bârluț*, un derivat de la *Bârla*, *Bârlă*, *Bârle*, *Bârlea*, cu suf. -*uț*;

- *Bodea*: este un derivat, cu suf. -*ea*, de la n. fam. (sau nume unic) *Bod*, n. fam. *Boda* sau n. fam. *Bodi* (< magh. *Bódi* 'Felix'). DNFR 68, Loșonți 2016a: 603;

- *Călugăroiu* < n. fam. *Călugăr* + suf. augm. -*oiu*;

- *Dobrinescu* < pren. *Dobrin* + suf. -*escu*;

- *Elian* < pren. *Elie* (< gr. *Helias*) + suf. -*an* (DNFR 189);

- *Florea* (Colciar 2017a: 72) < n. fam. *Flore* + suf. -*a* < pren. *Floare* < s. com. *floare*;

- *Iamandi* < n. fam. *Diamandi* (< gr. *Diamántis*. DNFR 171);

- *Ichimescu* < pren. *Ichim* (< pren. biblic *Ioachim*) + suf. -*escu* (DNFR 254);

- *Ilieșiu* < pren. biblic *Ilie* + suf. -*eș (*< -*aș*);

- *Ionescu* < pren. biblic *Ion* + suf. -*escu*;

- *Iovănuș* < pren. *Iovan* (< bg. *Jovan*) + suf. dim. -*uș*;

- *Lupșa* < *Lup*, *Lupu* + suf. -*șa*;

- *Mateuț* < pren. *Matei* + suf. -*uț*;

- *Mârza* < *mârzá*, var. a lui *mârzac* 1. 'nobil tătar care conducea o armată', 2. 'lipsit de vlagă' (DNFR 312);

- *Mercean* < *Mărcean*. Cf. n. fam. *Marc*, *Marcă*, *Marcea*, *Marcu* (vezi Loșonți 2016a: 620);

- *Mihăilescu* < pren. *Mihăilă* + suf. -*escu*;

- *Moșuț* (*iu*) < *Moș* + suf. dim. -*uț* (*iu*);

- *Niculaș* < pren. *Nicula* + suf. dim. -*aș*;

- *Opriș* < *Oprea* + suf. -*iș*;

- *Popescu* < n. fam *Pop* + suf. -*escu*;

- *Poruţ* (*iu*) (Colciar 2017a: 72) < n. fam. *Pora* + suf. dim. -*uţ* (*iu*);

- *Predescu* < pren. *Preda* + suf. -*escu*;

- *Toderaș* < pren. *Toader* + suf. dim. -*aș*;

- *Vădana* < *vădană* ʽvăduvă’.
- *Vlădoiu* < pren. *Vlad* + suf. augm. -*oiu*.

4.3. nume de familie împrumutate din maghiară:

- *Adi* < n. fam. magh. *Ady* (DNFR 21);
- *Boboș* < n. fam magh. *Babos* < *babos* ʽciupit de vărsat’;
- *Boca* < n. fam. magh. *Bóka* < *bóka* ʽvolbură’ sau bg. *Boka* (DNFR 67);
- *Checicheș* < n. fam. magh. *Kecskes* < subst. *kecskes* ʽcăprar, crescător de capre’;
- *Chertes* < n. fam. magh. *Kertész* < subst. *kertész* ʽgrădinar’; la meserii?
- *Chicinaș* < n. fam. magh. *Kicsin* + suf. dim. -*aș*;
- *Chindriș* < n. fam. magh. *Kenderes* < subst. *kenderes* ʽpersoană care cultivă și prelucrează cânepa’ (Loșonți 2016c: 141);
- *Chiș* < n. fam. magh. *Kis* < adj. *kis* ʽmic’;
- *Colcériu*, *Colciár* < n. fam. magh. *Kolcsár* < subst. *kolcsár*, var. lui *kulcsár* ʽclucer, chelar, pivnicer’ (Loșonți 2016a: 608);
- *Corcea* (Reg. paroh. 1826; Marchiș 1934: 41; Colciar 2017a: 72) < n. fam. magh. *Korcs* < adj. magh. *korcs* ʽcorcit, bastard, degenerat’ (DMR, s.v.) + suf. -*ea*. Supranumele familiei este *Varga* [Vǫrga] < n. fam. magh. *Varga* < s. com. *varga* ʽcizmar’;
- *Cordoș* < n. fam. magh. *Kardos* < adj. *kardos* ʽcu sabie; pregătit de luptă, de ceartă’;
- *Coța* (Reg. paroh. 1826) < n. fam. magh. *Koca*;
- *Covaciu* < n. fam. magh. *Kovács* < subst. *kovács* ʽfierar’;
- *Deac* < n. fam. magh. *Deák* < *deák* 1. ʽ (popular) elev’; 2. ʽom cult’, ʽdiac, grămătic, scrib’; 3. ʽparacliser’; 4. ʽcântăreț bisericesc’ (Loșonți 2016a: 610);
- *Fărcaș* < n. fam. magh. *Farkas* < *farkas* ʽlup’;

- *Fechete* < n. fam. magh. *Fekete* < adj. *fekete* 'negru';

- *Gherghel* (Reg. paroh. 1826; Nicola 2014: 28; Colciar 2017a: 70) < n. fam. magh. *Gergel* 'Gregor', atestat încă din 1428, < pren. calend. *Gergel* (Kázmér RMCsSz);

- *Harşa* (Reg. paroh. 1826; Bojan 1971: 7; Colciar 2017a: 72) < n. fam. magh. *Hárs* < s. com. magh. *hárs* 'tei' (Kázmér RMCsSz) + suf. *-a*; în Nicola (2014: 53), acest nume e notat cu forma greșită *Harșia* (Gligor), inexistentă în localitate;

- *Hărăguș*, var. a lui *Hărănguș* < n. fam. magh. *Harangos* < subst. *harangos* 'clopotar';

- *Hoda* (Reg. paroh. 1826; Colciar 2017a: 72) < n. fam. magh. *Hóda* < *Hóda*, pren. laic sau s. com. *hóda* 'lișiță' (Kázmér RMCsSz);

- *Lenghel* < n. fam. magh. *Lengyel* < *lengyel* 'polon, polonez';

- *Micle* (Reg. paroh. 1826; Marchiș 1934: 71; Nicola 2014: 29, Colciar 2017a: 70) < n. fam. magh. *Mikle* < pren. magh. *Mikle*, hipoc. al lui *Miklós* 'Nicolae' + suf. *-e* (Kázmér RMCsSz, Loşonţi 2016a: 619) și

- *Miclea* (Marchiș 1934: 11; Colciar 2017a: 70) < n. fam. *Micle* + suf. antrop. *-a*;

- *Moga*, considerat un derivat regresiv din n. fam. *Mogoș* < n. fam. magh. *Magos* < adj. *magos* 'înalt' (DNFR 314);

- *Molnar* < n. fam. magh. *Molnár* < subst. *molnár* 'morar';

- *Orban* < n. fam. magh. *Orbán* < *Urban* (< lat. *Urbanus*), nume bisericesc (Kázmér RMCsSz);

- *Oros* < n. fam. magh. *Orosz* < *orosz* 'rus, rutean';

- *Pocol* < < n. fam. magh. *Pokol*, atestat din 1445 (Kázmér RMCsSz);

- *Pușcaș* < n. fam. magh. *Puskás* < *puskás* 1. ‘pușcaș, soldat înarmat cu pușcă’; 2. ‘vânător’;

- *Racolța* < n. fam. magh. *Rákolci*, var. a lui *Rákóci*;

- *Săbăduș* < n. fam. magh. *Szabados* < *szabados* ‘iobag eliberat’;

- *Sechelea* (Reg. paroh. 1826; Colciar 2017a: 71) < n. fam. magh. *Székely* < apel. *székel*, variantă a lui *székely* ‘secui, grup etno-lingvistic de limbă maghiară din Transilvania’ + suf. antrop. *-ea*. La Nicola (2014: 454), el apare și cu ortografia *Sekelea*, sub influența ortografiei maghiare, dar și *Sechele* (Susana) – p. 45, formă nearticulată a lui *Sechelea*, care apare la aceeași pagină (pentru informatoarea Șipoș Maria, născută *Sechelea*); în forma lui nearticulată, numele nu se întâlnește în localitate;

- *Sekerneș* (Nicola 2014: 161) < magh. *Szekrényes* – nume azi dispărut din onomasticonul local;

- *Souca*, var. lui *Săuca* < n. fam. magh. *Szöke*;

- *Suciu* (Reg. paroh. 1826; Nicola 2014: 172; Colciar 2017a: 72) < n. fam. magh. *Szűcs* < apel. *szűcs* ‘blănar, cojocar’; e întâlnit în localitate și ca supran.;

- *Şipoş* (Colciar 2017a: 72) < n. fam. magh. *Sipos* < apel. *sipos* ‘cântăreţ din fluier’;

- *Șuta* < n. fam. magh. *Suta*, atestat din 1468 (Kázmér RMCsSz);

- *Tămaș* < n. fam. magh. *Tamás* < *Tomás*, nume religios;

- *Tărău* < n. fam. magh. *Taró* < subst. *taró* ‘miriște’;

- *Tocaciu* < n. fam. magh. *Takács* < *takács* ‘țesător’;

- *Vaida* < n. fam. magh. *Vajda* < *vajda* ‘conducător’;

- *Vereș* < n. fam. magh. *Veres* < *veres* ‘roșu’.

4.4. nume de familie provenite de la supranume care arată originea locală a purtătorului iniţial[15]:

- *Abrudan* (Colciar 2017a: 71) < *abrudan* ʻpersoană originară din Abrud AB';

- *Apahidean* (Reg. paroh. 1826; Nicola 2014: 28) < *apahidean* ʻpersoană originară din Apahida CJ';

- *Ardelean* < *ardelean* ʻpersoană originară din Ardeal';

- *Băican* < *băican* ʻpersoană originară din Baica SJ';

- *Bojan* (Reg. paroh. 1826; Marchiș 1934: 11; Nicola 2014: 161; ALRR–Trans., ms., chest. 32; Colciar 2017a: 71) < *bojean* ʻpersoană originară din Boju CJ și Boj, azi Bozeni MS'; (cf. Loșonți 2001: 189);

- *Bonțidean* < *bonțidean* ʻpersoană originară din Bonțida CJ';

- *Botezan* < *botezan* ʻpersoană originară din Botez MS' sau < *Bothezan* < *Bothăzan* < *bothăzan* ʻpersoană originară din Bothaza, azi Boteni CJ' (comunicat D. Loșonți);

- *Budușan* < *budușean* ʻpersoană originară din Buduș BN sau Buduș (azi Vâlcelele) CJ';

- *Cacoveanu* < *cacovean* ʻpersoană originară din Cacova AB (azi Livezile), CS (azi Grădinari), DB (azi Neajlovu), SB (azi Fântânele), VL (azi Piscu Mare), Cacova Ierii CJ';

- *Cărean* (sau *Cărian*) (Reg. paroh. 1826; Colciar 2017a: 71) < *cărean* ʻpersoană originară din Cara CJ';

[15] Numele de familie din această categorie, precum: *Abrudan*, *Apahidean*, *Bojan*, *Cărean*/*Cărian*, *Câmpean*, *Hațegan*, *Iudean*, *Micușan*, *Moldovan*, *Muncaci*, *Muntean* (*u*), *Mureșan*, *Pădurean*, *Șilean*, *Vădean*, sunt nume care aparțin stratului onomastic vechi, fiind întâlnite încă din sec. XIX.

- *Câmpean* (Reg. paroh. 1826), *Câmpan* < *câmpean*, *câmpan* ʽpersoană originară dintr-o zonă de câmpie'; nume de familie neregăsit în documentele ulterioare, dar reapărut recent în onomasticonul localității;

- *Chiciudean* < *chiciudean* ʽpersoană originară din Chiciud (azi Miceștii de Câmpie) BN';

- *Chintovan* < *chintovan* ʽpersoană originară din Chintău (azi Chinteni) CJ';

- *Codreanu* < *codrean* ʽpersoană originară din zona Codrului';

- *Cojocnean* < *cojocnean* ʽpersoană originară din Cojocna CJ';

- *Coroian* < *coroian* ʽpersoană originară din Coroi AR sau din Coroi MS'. Poate fi și un derivat, cu suf. -*ean*, de la n. fam. *Coroi* (Loșonți 2016a: 609);

- *Cristolțan* < *cristolțean* ʽpersoană originară din Cristolț SJ';

- *Crişan* (Reg. paroh. 1826; Colciar 2017a: 71) < *crişean* ʽpersoană originară din regiunea traversată de râurile Criş';

- *Dăbăcan*, *Dobocan* < *dăbăcan*, *dobocan* = *dăbâcan* ʽpersoană originară din Dăbâca (magh. *Doboka*) CJ';

- *Fălcușan* < *fălcușan* ʽpersoană originară din Fălcușa SJ'

- *Felecan* < *felecan* ʽpersoană originară din Feleac BN sau Feleacu CJ';

- *Frătean* < *frătean* ʽpersoană originară din Frata CJ';

- *Gădălean* < *gădălean* < **gădăl*[*in*]*ean* ʽpersoană originară din Gădălin CJ'. Cf. Loșonți 2016a: 613;

- *Ghirișan* < *ghirișean* ʽpersoană originară din Ghiriș (sat desființat, înglobat în orașul Câmpia Turzii) CJ, Ghirișa SM, Ghiriș-Sâncraiu (sat desființat, înglobat în orașul Câmpia Turzii) CJ, Ghirișu Român CJ';

- *Haţegan* (Nicola 2014: 29; Colciar 2017a: 71) < *haţegan* ʽpersoană originară din zona Haţegului';

- *Ielcean* < *ielcean* ʽpersoană originară din Elciu [i̯ę̄lĉu] CJ';

- *Ilișuan* < *ilișuan* ʽpersoană originară din Ilișua BN';

-*Iudean* (Colciar 2017a: 71) < (*A*)*iudean* < *aiudean* ʽpersoană originară din Aiud AB';

- *Jucan* < *jucan* ʽpersoană originară din Jucu de Jos CJ, Jucu de Mijloc CJ sau Jucu de Sus CJ';

- *Măgurean* < *măgurean* ʽpersoană originară din Măgura (nume de localități în AB, AG, BH, BV etc.)';

- *Mărginean* < *mărginean* ʽpersoană originară din una din localitățile Margina BC, TM, Margine BH sau Marginea BC, HD, IS, NT, PH, SV ori de la marginea unei așezări omenești, a unui teritoriu etc.';

- *Meseșan* < *meseșean* ʽpersoană originară din regiunea Munților Meseșului';

- *Micuşan* (Reg. paroh. 1826; Nicola 2014: 161; Colciar 2017a: 71) < *micuşan* ʽpersoană originară din Micuş (azi Miceşti) CJ'. În Nicola (2014), acest nume a fost notat incorect ca *Nicușan* (p. 29) și ca *Nicușor* (p. 168) (Maria), fiind de fapt vorba despre aceeași informatoare, fapt nesesizat de către anchetator sau de persoana care a transcris manuscrisul. Forma *Micușan* apare la aceeași pagină cu *Nicușan* (p. 29), dar și în alte locuri din lucrare, aceasta fiind forma corectă (consemnată și în Marchiș 1934: 72). Ca nume de familie, forma *Nicușor* nu a fost atestată în localitate, ea fiind folosită doar ca diminutiv al prenumelui *Niculae*, *Nicolae* (Colciar 2021);

- *Mogoșan* < *mogoșean* ʽpersoană originară din Mogoș AB';

- *Moldovan* (Reg. paroh. 1826; Nicola 2014: 29; Colciar 2017a: 71) < *moldovean* ʽpersoană originară din Moldova';

- *Múncaci* (Reg. paroh. 1826; Colciar 2017a: 71) < n. fam. magh. *Munkácsi* ʽpersoană originară din oraşul Munkács, din Carpaţii Ucrainei' (cf. Kázmér RMCsSz, Loşonţi 2015a);

- *Muntean* (*u*) (Reg. paroh. 1826; Nicola 2014: 29; Colciar 2017a: 71) < *muntean* ʽpersoană originară din Muntenia sau dintr-o zonă muntoasă';

- *Mureşan* (Nicola 2014: 29; Colciar 2017a: 71) < *mureşean* ʽpersoană originară din regiunea Mureşului'; în Registrul parohial de la 1826, acest nume e notat cu forma *Moroșan*; recent, și *Marosan* (forma maghiară pentru *Mureș* este *Maros*);

- *Nădășan* < *nădășean* ʽpersoană originară din Nadăș AR, TM, Nadășă MS sau Nadășu CJ';

- *Năsălean* < *năsălean* ʽpersoană originară din Năsal CJ';

- *Nimigean* < *nimigean* ʽpersoană originară din Nimigea de Jos sau Nimigea de Sus BN';

- *Oltean* < *oltean* ʽpersoană originară din Oltenia';

- *Oșianu* < *oșean* ʽpersoană originară din Țara Oașului';

- *Pădurean* (Reg. paroh. 1826; Nicola 2014: 29; Colciar 2017a: 71) < *pădurean* ʽpersoană originară din regiunea Pădurenilor sau de pe lângă vreo pădure';

- *Petean* < *petean* ʽpersoană originară din *Petea* CJ ';

- *Pogăcean* < *pogăcean* ʽpersoană originară din Pogăceaua MS' (Loșonți 2016a: 624);

- *Runcan* (Reg. paroh. 1826; Nicola 2014: 30; Colciar 2017a: 71) < *runcan* ʽpersoană originară din Runc, Runcu (numele mai multor localităţi din ţară, cea mai apropiată fiind în jud. Alba)';

- *Sălăjan*, și cu var. *Selejan* (Reg. paroh. 1826; Nicola 2014: 33; Colciar 2017a: 71) < *sălăjean* ‘persoană originară din zona Sălajului’;

- *Socolan* < *socolan* ‘persoană originară din Socola IS’;

- *Stupinean* < *stupinean* ‘persoană originară din Stupini BN’;

- *Surdeanu* < *surdean* ‘persoană originară din Surda-Dumitrești (azi Dumitrești) MS’;

- *Surean* < *surean* ‘persoană originară din Sura GJ’;

- *Șilean* (Nicola 2014: 30), formă grafică (notată în documentele oficiale) ce redă pronunțarea locală [ŝilḙán] a lui *Filean* < *filean* ‘persoană originară din Filea de Jos, Filea de Mijloc sau sau Filea de Sus CJ’;

- *Telcean* < *telcean* ‘persoană originară din Telciu BN’;

- *Udeanu* < *udean* ‘persoană originară din Uda AG, IS’;

-*Ungureanu* < *ungurean* ‘persoană de origine transilvăneană – denumirea este dată de românii din Principate populației transilvănene, originară din Imperiul Austro-Ungar, care străbătea țara cu turmele de oi, în căutarea hranei’;

- *Vădean* (Colciar 2017: 71) < *vădean* ‘persoană originară din Vadu CJ’;

- *Vălean* < *vălean* ‘persoană originară dintr-o localitate Vale CJ, HR, SB, Valea BC, BN, DB etc. sau dintr-o zonă de vale’; în forma *Văleanu*, este și supran. în localitate;

- *Vescan* < *vescan* ‘persoană originară din Vețca MS’ (prin tranformarea grupului consonantic *țc* > *sc*, ca în *Lascu* < *Lațcu*). cf. Loșonți 2016a: 631;

- *Vidolman* < *vidolmean* ‘persoană originară din Vidolm AB’;

- *Vidrean* < *vidrean* ʿpersoană originară din Vidra AB';

- *Zăpârțan* < *zăpârțan* ʿpersoană originară din Zăpârț (azi Băbdiu) CJ'

4.5. nume de familie provenite din supranume sau porecle ce indică originea etnică a purtătorului iniţial:

- *Neamțiu* < *neamț* ʿpersoană de origine germană';

- *Rus (u)* (Reg. paroh. 1826; Nicola 2014: 30; Colciar 2017a: 71) < *rus (u)* ʿpersoană de origine rusă sau ruteană' (cf. Loşonţi 2015a)[16];

- *Săcui* < *săcui*, var. fonetică a lui *secui* 'persoană originară dintr-un grup etno-lingvistic de limbă maghiară din Transilvania';

- *Turcu* < *turc* sau porecla *Turcu*; și *Turculeț* < *Turcu* + suf. dim. -*eț*;

- *Ungur* < *ungur* ʿpersoană aparținând etniei maghiare' sau ʿdenumire dată de românii din Principate populației transilvănene, în general, care locuia în Imperiul Austro-Ungar'.

4.6. nume de familie provenite din supranume sau porecle ce indică ocupaţia sau îndeletnicirea purtătorului iniţial, formate pe teren românesc:

- *Birtaș* < *birtaș* ʿproprietar de crâșmă sau lucrător la o crâșmă' (< *birt* ʿcrâșmă'+ suf. -*aș*);

- *Boar* < *boar* ʿpăstor la boi';

- *Călugăr* < *călugăr* ʿmonah';

-*Căprar* < *căprar* ʿpăstor la capre'; cf. și *căprar* ʿcaporal'; și supran.;

- *Cătană* < *cătană* ʿsoldat'; și supran.;

---

[16] Despre ruşii sau rutenii colonizaţi în Transilvania şi deznaţionalizaţi, a se vedea Nicolae Drăganu (1928: 74–83).

- *Cioban* (*u*) < *cioban* ‘păstor la oi’; și supran.;
- *Faur* < *faur* ‘fierar’;
- *Lingurar* < *lingurar* ‘persoană care se ocupă cu confecționarea lingurilor’;
- *Maier* < germ. *Mayer*, *Meyer* ‘fermier, administrator de moșie, vechil’;
- *Mocan* (*u*) < *mocan* ‘ locuitor (român) din regiunile muntoase (în special ale Transilvaniei), cioban’;
- *Morar* (*u*) și var. *Murariu* < *morar* ‘‘proprietar al unei mori sau muncitor la o moară’;
- *Muscar* < *muscar* ‘persoană care prinde peștele cu undița, întrebuințând ca nadă muște’;
- *Olariu* < *olar* ‘persoană care se ocupă cu confecționarea oalelor’;
- *Pânzaru* < *pânzar* ‘țesător sau negustor de pânzeturi’;
- *Ploscar* < *ploscar* ‘persoană care lucrează sau vinde ploști’;
- *Podar* < *podar* ‘persoană care conduce un pod umblător, care încasează taxa de trecere peste un pod sau care are în pază un pod’;
- *Pop* (Reg. paroh. 1826; Marchiș 1934: 62; Nicola 2014: 30; ALRR –Trans., ms., chest. 32; Colciar 2017: 71) < rom. *pop*, formă veche a lui *popă* ‘preot’ (< v. slav *popŭ*);
- *Rășinar* < *rășinar* ‘persoană care se ocupă cu extracția sau cu vânzarea rășinei’;
- *Stupar* (*iu*) < *stupar* ‘apicultor, prisăcar’
- *Vieru* < *vier* (2 sil.) ‘podgorean, viticultor, îngrijitor de vie’;
- *Vulturar* < *vulturar*, var. a lui *vâltorar* ‘posesor sau îngrijitor de *vâltoare*, substantiv consemnat în DEX 1996, s.v. și cu var. *vultoare*’;

4.7. nume de familie provenite din supranume sau porecle care indică însuşiri ale purtătorului iniţial:

- *Albu* < adj. *alb*;
- *Băiețan* < *băiat* + suf. -*an*;
- *Bălan* < adj. *bălan* ‛blond’;
- *Bejenaru* < adj. *bejenar* ‛fugar (de pe moșie, pe vremuri), rătăcitor ’;
- *Călbăjos* (Reg. paroh. 1826; Marchiș 1934: 68; Nicola 2014: 28; Colciar 2017a: 72) < adj. *călbăjos* < *călbejos*, var. a lui *gălbejos* ‛palid, tras la faţă’ (DNFR 104); numele este greșit notat *Gălbăjos* în Nicola 2014: 164–165, formă necunoscută în localitate;
- *Cătinaş* (Nicola 2014: 367; Colciar 2017a: 72) < adv. adj. *cătinaş* (sin. cu *cătinel*) ‛încetişor’ (DNFR 107);
- *Cioplea* (Reg. paroh. 1826; Bojan 1971: 28; Colciar 2017a: 72) < vb. *a ciopli* + suf. *-ea*. Iordan, în DNFR 126, consideră că provine din subst. propriu *Cioplea* ‛dracul sau un alt duh rău’. Prin literarizarea greşită a formei fonetice locale [ŝóplea̯], a fost consemnat în acte, în cazul unei familii, ca *Şoplea*. În Nicola (2014: 28), acest nume a fost notat greșit ca *Ciplea* (Ion), dar la pagina 161 apare notat, pentru același informator, în forma corectă *Cioplea*. Numele de familie *Ciplea* nu există în localitate;
- *Ciortea* < subst. *ciort* 1. ‛țigan’, 2. ‛ștrengar’ + suf. -*ea* (DNFR 128);
- *Domnița* < subst. *doamnă* + suf. -*ița*;
- *Groza* < subst. *groază*; cf. și bg. *Groze* (DNFR 232);
- *Șchiop* < adj. *șchiop*;
- *Tanţău* (Reg. paroh. 1826, Nicola 2014: 30, ALRR–Trans., ms., chest. 32, Colciar 2017a: 72) < s. com. magh. *táncos* ‛dansator, jucător’ (DMR, s.v.); cf. n. fam. magh. *Tánczos*;
- *Uțiu*, var. a lui *Huțiu* < vb. *a huțá*, *a huțăi* ‛a legăna’ (DNFR 478, 250);

4.8. nume de familie provenite din supranume sau porecle care indică nume de animale, păsări, plante, locuri, obiecte casnice, alimente, unelte și arme:

- *Bârle* < *bârlă*, var. lui *brâglă* ʻvătală, piesă a războiului de țesut' (*ibidem* 65);

- *Bobocea* < subst. *boboc* + suf. -*ea*;

- *Bolboacă* < subst. *bolboacă* ʻloc adânc în albia unei ape curgătoare' (DNFR 70);

- *Brie* < subst. *brie*, denumirea unor plante ierboase (DOR 217, DNFR 80). DNFR îl raportează și la gr. *Brie*. cf. și Loșonți 2016a: 605;

- *Buciu* < *buci* (*u*) ʻ (cal) cu pete galbene pe păr' (DNFR 83);

- *Ceclan* < subst. *cioaclă* ʻsăniuță' + suf. aug. -*an* (*ibidem* 108);

- *Cimpoiu* < subst. *cimpoi*;

- *Ciupe* < subst. *ciup* ʻșuviță de păr, mică și încâlcită' + suf. -*e* (*a*);

- *Cucu* < subst. *cuc*; și poreclă;

- *Ghenț*: pentru originea acestui nume, DOR 282 propune varianta unei abrevieri a subst. *ghențiană*, var. lui *gențiană*, ipoteză susținută și de DNFR 218; o a doua ipoteză regăsită în DNFR este a etimonului *ghemț* ʻșevro, piele moale și subțire pentru încălțăminte, mănuși etc.' (< germ. *Gemse*);

- *Iepure* < subst. *iepure*;

- *Lobodă* (Nicola 2014: 29) < s. com. *lobodă* ʻnume dat mai multor specii de plante erbacee anuale, dintre care una, cu frunzele comestibile, este cultivată (*Atriplex hortensis*)'. DEX 1996, s.v.;

- *Miere* < subst. *miere*;

- *Nap* < subst. *nap* ʻ (regional) sfeclă furajeră';

- *Parepa* < n. top. *Parepa*;

- *Pintea* < subst. *pint* (*ă*) ʻmăsură de capacitate, egală, aprox., cu un litru' + suf. *-ea* (DNFR 366);

- *Pojar* < subst. *pojar* ʻfoc mare, căldură înăbușitoare';

- *Pripon* < subst. *pripon* ʻfunie sau odgon cu care se leagă vitele la păscut; țăruș înfipt în pământ de care se prinde această funie sau acest odgon' sau o var. a lui *pripor* ʻpantă abruptă, povârniș';

- *Pulbere* < subst. *pulbere*;

- *Pura* < *pur*, numele mai multor plante erbacee: a) ʻplantă erbacee din familia liliaceelor, cu bulbul format din numeroși bulbi mici...; ai (*Allium rotundum*)'ʻ; b) (regional; și în sintagma *pur de grădină*) hajme (*Allium ascalonicum*)'; c) ʻ (regional) ai sălbatic (*Allium ocgroleucum*)'; d) ʻ (regional) praz (*Allium porrum*)' etc. (vezi DLR, s. v.) + suf. *-a* (cf. și DOR 354; Loșonți 2016a: 625);

- *Soare* < subst. *soare*;

- *Urmuz*, var lui *Hurmuz* < *hurmuz* 1. ʻimitație din sticlă a unui mărgăritar'; 2. ʻarbust originar din Canada'; cf. și gr. *Hurmuzi* (*s*). DNFR 250.

4.9. nume de familie a căror origine nu este certă:

Bădrăs, *Chirlinfus* sau *Chirlenfi* (Reg. paroh. 1826, Marchiș 1934: 72) – azi dispărut, *Dardai*, *Flic* (cf. și Reg. paroh. 1826) – și supran., *Gruin*, *Hirișcău*, *Hiriț*, *Holeleu*, *Pașcalău*, *Sfrângeu*, *Sorcoiu*, *Timbuș*, *Timicer*.

În ultimii ani, în urma dezvoltării urbanistice de amploare și a stabilirii în localitate a unor persoane cu origini diverse, sunt întâlnite și nume de familie din alte limbi, precum[17]: *Albert*, *Bano*, *Baratosi*, *Beret*, *Borodi*, *Budai*, *Csipkes*, *Csiszer*, *Demeter*, *Fati*, *Galfi*, *Halaszi*, *Harko*, *Hendli*, *Ilyés*, *Jakab*, *Kun*, *Lörincz*, *Mezei*,

[17] Ortografia acestor nume este cea preluată din documente, dar și din surse publice (carte de telefon și Internet).

Mocko, *Nagy*, *Oroszlan*, *Pal-Laszlo*, *Pongrac*, *Seres*, *Szakáts*, *Szasz*, *Vonas* – maghiare; *Odermatt*, *Wagner*, *Weber* – germane; *Capato* – grecesc; *Colesniuc*, *Covalciuc*, *Martinovici*, *Vişlovschi* – slave; *Ehcamad*, *Kevorkian* – orientale.

În Feleacu, în cazul familiilor vechi, antroponimele oficiale (convenţionale) sunt utilizate şi astăzi în paralel cu antroponimele neoficiale (neconvenţionale), reprezentate prin supranume sau porecle. Un nume de familie trimite la mai multe „neamuri” (familii), care e posibil să fi avut un strămoş comun. Un semnificant se caracterizează printr-o multiplicitate denotativă, trimiţând la mai mulţi referenţi. Este vorba nu numai despre membrii aceleiaşi familii (neam), ci despre mai multe familii sau neamuri purtătoare ale aceluiaşi nume. De exemplu:

- numele de familie *Balea* trimite la neamurile cunoscute cu următoarele supranume sau porecle: *a Béşii*, *a Coroánii*, *a lui Cocáliţ*, *a Colibánului*, *a Máriii Păráschii*, *a lui Piţimón*, *a Savínii* etc.;

- *Bojan*: *a Căprárului, a lui Hodoróg*, *a Húii*, *a lui Ilí-a lui Glígor*, *a lui Monéş*, *a Pétrii Diácului*, *a lui Pipúţ*, *a Pónii*, *a lui Sătána* etc.;

- *Dumitru*: *a Búmbului*, *a lui Ceamplíc*, *a lui Indréi*, *a Popíschii*;

- *Nechifor*: *a lui Coceán*, *a Părăscúţii*, *a Páşcului*, *a Beşoáii*, *a Chívului*;

- *Nicoară*: *a Bíţului*, *a Legioáii*, *a lui Mítrea*, *a lui Mirón*, *a Morocoáşii*, *a Penúţii*, *a lui Piştól, a lui Scuturíci*;

- *Pop*: *a Bégului*, *a Grófului*, *a lui Piştól*, *a lui Ştefănúţ*, *a lui Tódoru Lúchii*, *a lui Vasili-a Pétrii*, *a Zghémbeţii*;

- *Şimon – a lui Hórgoş*, *a Mărínii*, *a lui Simiónu Lúchii*, *a Mútului*, *a lui Samoílă*, *a Bucuríii* ş.a.

5. În concluzie, se poate afirma că numele de familie trimite la un grup familial (tată, mamă şi copii), referent multiplu. Format, în mod curent, în cadrul sistemului de denominaţie populară, supranume sau poreclă, numele de familie a fost preluat şi a trecut în sistemul de denominaţie oficială, devenind o simplă formulă de identificare a persoanei, a neamului, transmiţându-se de la o generaţie la alta. În Feleacu, există şi astăzi nume de familie vechi, care au supravieţuit de-a lungul secolelor (*Balea*, *Nicoară*, *Pop*, *Şimon*), în cadrul unui arbore genealogic extrem de ramificat, pe care lipsa documentelor istorice între secolele al XVI-lea şi al XVIII-lea nu ne permite să-l studiem.

Distincţia între grupurile purtătoare ale aceluiaşi nume de familie se realizează şi astăzi cu ajutorul supranumelor/poreclelor, formule antroponimice echivalente numelor de familie.

Considerăm că studierea numelor de familie se încadrează într-un domeniu interdisciplinar, care vizează atât date de ordin lingvistic, cât şi de ordin istoric şi, nu în ultimul rând, de ordin genetic, domeniu care rămâne mereu o provocare pentru cercetător.

b. Prenume[18]

1. În unele studii de onomastică, se întâlneşte diferențierea între „prenume", „nume de botez" și chiar „nume individual". Astfel, pentru Cristian Ionescu (1976: 525), *prenumele* reprezintă doar numele individual utilizat în fața numelui de familie, *numele de botez* definește „numele dat prin botez și ales din onomasticonul creștin", iar *numele individual*, ca element unic de denominație, include prenumele și numele de botez. Pentru Domnița Tomescu (2001a: 6), *numele de botez* nu coincide întotdeauna cu *prenumele*, care se referă la orice nume de individualizare directă a persoanei, fiind folosit singur sau alături de numele de familie.

În cadrul sistemului antroponimic oficial, *prenumele* – termen pentru care am optat în studiul nostru –, respectiv numele de botez, numele individual sau, popular, „numele mic" reprezintă un element ce se constituie într-un veritabil indicator al influențelor socioculturale manifestate într-o anumită perioadă istorică. Al. Graur (1965: 9) consideră că „numele constituie o părticică din tradiția, din istoria țării, ele dau informații asupra culturii și asupra modului de viață în general, al celor care ne-au precedat", iar Teodor Oancă (2001: 6) raportează studierea numelor la ceea ce s-a petrecut în viața societății într-un anumit interval de timp care poate fi măsurat în decenii sau secole. Prin urmare, înțelegerea rolului pe care prenumele îl deține în procesul de individualizare a unei persoane presupune nu numai o perspectivă plurilingvistică, ci și una istorică și multiculturală.

---

[18] Pentru studierea prenumelor din localitatea Feleacu, vezi și Rozalia Colciar 2022a.

Relația dintre viața socială și comportamentul antroponimic al unei comunități lingvistice este de necontestat. Motivațiile care stau la baza alegerii prenumelor se referă atât la la influențe externe (factorul istoric, social și religios), cât și la substratul afectiv (experiența individuală).

Din perspectivă sociolingvistică, Oliviu Felecan (2013: 93–94) delimitează trei funcții simbolice ale prenumelor: (1) funcție *separatoare* sau individualizatoare: îi separă pe purtătorii prenumelor de restul indivizilor; (2) funcție *unificatoare*: reunește purtătorii unor prenume/nume de botez într-un grup (familie) sau într-o colectivitate (satul); (3) funcție *de prestigiu*: opțiunea pentru un anumit prenume conferă prestigiu social purtătorului, astfel încât persoanele aflate pe o poziție socială inferioară vor dori să imite modelul, iar cele din vârful ierarhiei sociale vor încerca să se diferențieze de ceilalți și din punct de vedere antroponimic (cf. și DNFR: 41–49).

În interiorul sistemului oficial de denominație personală, subclasa prenumelor, spre deosebire de subclasa numelor de familie, se caracterizează prin mobilitate denominativă, fiind un domeniu deschis, inovator, supus unei selectivități de tip subiectiv. Dinamica antroponimelor, în sincronie și diacronie, este ilustrată elocvent prin raportare la cele trei funcții simbolice amintite mai sus.

2. Precizăm că, pentru studierea prenumelor din localitatea Feleacu și a dinamicii acestora (începând cu secolul al XVIII-lea și până astăzi), am utilizat aceleași surse menționate și în cazul numelor de familie (vezi *supra*).

2.1. Primele menționări documentare ale unor prenume felecane datează din epoca medievală. Astfel, potrivit studiilor lui V. Lechințan (1988–1989, 1994, 2022), bazate în special pe *Protocoalele de Judecată ale Primăriei Orașului Cluj*, aflate la Arhivele Naționale Cluj, informații preluate și de A. Simon (2004: 284–285, 384–386), la 1446, e menționat un *Ștefan* Feher (Albu) din Feleac, aflat într-un conflict cu un iobag din satul Tăuți. La 1491, e menționat cneazul *Ioan* din Feleac; la 1578, cneazul *David*; la 1676, cneazul *Luca* (Crăciun). Sunt menționați în documentele epocii și preoții localnici *Daniil*, *Danciu*, *Ieremia*, *Petru* și *Ioan*. În *Protocoalele* de secol XVI, pe care le-am consultat și noi, sunt notate și prenume ale unor țărani din Feleac, precum: *Dionisie*, *Dumitru*, *Ioan*, *Petru*, *Ștefan*, *Teodor* sau *Vasile*. Documentele medievale din secolul al XVII-lea consemnează prenume (fără nume de familie) precum *Costea*, *Dionisie*, *Matei* și *Radu*, probabil prin raportarea lor la supranume sau porecle, știut fiind faptul că, în spațiul românesc, în sistemul antroponimic medieval predomina uzul numelui unic, de factură slavonă (cf. și Felecan O. 2013: 33–34).

Antroponimia felecană păstrează până astăzi elemente vechi, de influență greco-latină, datând din epoca de formare a limbii române. Ca nume de origine latină, *Crăciun*, *Indrei*, *Medrea* (< *Sâmedrea*, în toponimul *Podul Medrii*) și *Nicoară*, primele două ca supranume, iar ultimul, ca nume de familie. Din categoria numelor de origine greco-slavonă, *Costea* și *Radu* s-au păstrat ca nume de familie, ultimul, și în toponimul *Coastea Radului*.

Se constată deci că și în Feleacul medieval, ca de altfel în întreaga Transilvanie, au coexistat două sisteme de denominație: cel oficial, impus de uzul administrativ al epocii, și cel popular, în ambele existând nume duble, cel de-al doilea fiind adeseori un supranume sau o poreclă[19].

2.2. Urmărind dinamica și evoluția antroponimelor în cadrul sistemului onomastic felecan, prin raportare la cel mai vechi Registru parohial păstrat, coroborat cu informațiile preluate din celelalte surse avute la dispoziție, se poate remarca faptul că, până spre mijlocul secolului al XX-lea, respectiv anii 60-70, prenumele românești tradiționale dețin o poziție dominantă. Este vorba despre un inventar stabil de *forme religioase și laice* impuse de tradiția românească, nume care aveau statutul de marcă a identității etnice și religioase (pentru locuitorii unui sat românesc de confesiune ortodoxă, sat aflat în vecinătatea Clujului, oraș unguresc, până în 1918, și în permanent contact cu acest oraș), fiind deci relevante sub aspect etnolingvistic și chiar religios. Fidelitatea păstrării prenumelor vechi, raportată la funcția unificatoare, a constituit un factor de coeziune, reunindu-i pe purtătorii acestor prenume în interiorul comunității (familie, sat și chiar grup etnic). În acest context, unul dintre criteriile importante care au stat la baza alegerii prenumelor a fost cel genealogic, respectiv dorința ca nou-născutul să păstreze și să ducă mai departe amintirea strămoșilor prin chiar numele lor.

---

[19] În Transilvania medievală, aflată sub stăpânire maghiară, sistemul numelui dublu apare în documente, redactate în limba latină, începând cu secolul al XII-lea și se generalizează începând cu secolul al XIV-lea. Cf. și Viorica Goicu 2008: 85–86.

2.2.1. Prenume religioase

Conform tradiției românești, prenumele creștine se transmit în familie, pe baza criteriului *genealogic*, amintit mai sus, dar și pe baza criteriului *calendaristic*, prenumele religioase putând avea valoare devoțională (copilul este pus, prin nume, sub protecția unui sfânt din calendarul lunii în care se naște sau se botează copilul, mai ales dacă data nașterii sau a botezului coincide sau este apropiată de sărbătorirea sfântului ales). Nu în ultimul rând, prenumele pot fi atribuite și pe baza unui criteriu *estetic* (cf. și Teiuș 1965: 183, Roșianu 1987: 223–224), prin imitație sau prin atracția noutății.

În acest context, urmărind prenumele mai vechi, din secolul al XVIII-lea și până la începutul secolului al XX-lea, am constatat că este vorba despre prenume religioase vetero- sau neotestamentare, intrate devreme în limba română prin filieră ortodoxă, bizantino-slavă[20] și, în unele cazuri, prin filieră catolic-apuseană, fiind vorba despre un inventar stabil de forme onomastice fixate în tradiția românească.

După proveniența lor, aceste prenume se pot grupa în mai multe tipuri denominative (cf. și Tomescu 2017a: 404– 416):

(1) Prenume biblice veterotestamentare: *Adam*, *Avram*, *David*, *Iacob*, *Ilie*, *Ilisie* (< *Elisei*), *Iovu*, *Irimie* (var. lui *Ieremie*, *Ieremia*), *Moise*, *Samoilă* (f. pop. a lui *Samoil*, *Samuel*), *Zaharie*; *Raveca* (var. lui *Reveca*, *Rebeca*), *Susana* (var. lui *Suzana*; și cu dim. *Susănica*)[21];

---

[20] În ELR (Sala coord. 2006) se precizează că aportul slav în onomastica românească vizează trei aspecte: preluarea formelor slave vechi, transmiterea numelor religioase grecești și importul de forme neoslave din limbile învecinate.

[21] Deși unele dicționare, precum Petrache DN 2016, s.v., îl consideră ca prenume intrat pe filieră bizantino-slavă, credem că el este un

(2) Prenume hagiografice calendaristice, teoforice sau martirologice: *Alexandru* (și cu hipoc. magh. *Șandor*), *Alexe* (var. lui *Alexie*), *Costandin* (var. lui Constandin. cf. DOR, s.v.), *Cosma*, *Damian*, *Dănilă* (f. pop. a lui *Daniil* < *Daniel*), *Dumitru* (și cu hipoc. *Mitru*), *Filimon*, *Filíp*, *Gavriil* și *Gavrilă* (f. pop. a lui *Gavril*, și cu hipoc. *Vila*), *George*, *Gheorghe*, *Gligor* (*e*), *Grigore*, *Ignat* (var. lui *Ignatie*), *Ion*, cu var. mai târzie *Ioan*[22], *Indrei* (var. lui *Andrei*), *Iosif* (și cu var. *Iosiv*), *Iseve* (< *Isevie* < *Evsevie*, var. lui *Eusebiu*. cf. Petrache DN 2016, s.v. *Evsevie*, *Evsevia*), *Lazăr*, *Leonte* (var. lui *Leontie*), *Luca*, *Manoilă*, f. pop. a lui *Manoil* (< *Emanoil* < *Emanuel*), *Marcu*, *Matei*, *Maxim* (și cu var. *Maxin*), *Miron*, *Nechita* (var. lui *Nichita*), *Niculaie* (f. pop. a lui *Nicolae*), *Pantelimon*, *Pavel*, *Petrea* (f. pop. a lui *Petre*, var. lui *Petru*), *Roman*, *Silivăstru* (f. pop. a lui *Silvestru*), *Simion*, *Șofron* (f. pop. a lui *Sofronie*), *Ștefan*, *Tănasie* (< *Atanasie*), *Teofil*, *Todor* (f. pop. a lui *Teodor*), *Toma*, *Vartolomei* și *Vârtolomeu* (f. pop. ale lui *Vartolomeu*, var. lui *Bartolomeu*), *Vasilie* (formă veche, varianta calendaristică a lui *Vasile*), *Văsii* (var. lui *Vasilie*. cf. DOR, s.v.), *Zaharie*; *Ana* (și cu dim. *Anuța*, *Anica*), *Anisia*, *Dochița* (dim. lui *Dochia* < *Eudochia*, *Evdochia*), *Firoana* (< *Viroana*, var. lui *Veronica* sau < *Firona* < *Filona*, fem. lui *Filon*. cf. DOR, s.v.), *Gafița* (dim. lui *Gafia* < *Agafia* < *Agapia*), *Ileana*, var. rom. a lui *Elena* (și cu dim. *Ilenuca*, *Ilenuța*, azi supran.), *Irina*, *Leontina*, *Maria*, *Mărina*, *Palaghia*

împrumut mai recent, intrat pe filieră catolic-apuseană, respectiv sub influența limbii maghiare, asemenea prenumelui *Rozalia*.

[22] *Ioan* este, după Cristian Ionescu (2001: 228), o formă savantă, „care reproduce, prin intermediul slavonei bisericești, gr. *Ioánnes*".

(var. lui *Pelaghia*), *Sapta* (f. pop. a lui *Safta* < *Ilisafta* < *Elisafta*, var. lui *Elisabeta*. cf. DOR, s.v.), *Sofia*, *Todorica* (f. pop. a lui *Teodorica*), *Todosia* (f. pop. a lui *Teodosia*), *Ustina* (< *Iustina*), *Vârvoara* (f. pop. a lui *Varvara,* var. lui *Barbara*), *Vironica*, f. pop. a lui *Veronica*;

(3) Prenume provenite de la denumirile unor sărbători creștine, de influență etimologică greacă: *Anastasia*, cu var. *Nastasia*, *Paraschiva*, cu var. *Părasca*; de influență etimologică latină: *Pașcu*[23]; sau creații românești: *Crăciun*.

Au fost prenume cu o largă răspândire, care, începând cu prima jumătate a secolului al XX-lea, au dispărut, cu mici excepții, din onomastica felecană. Se vor regăsi prenumele religioase intrate definitiv în fondul onomastic românesc, „clasicizate”, precum: *Dumitru, Gavril*, *Gheorghe*, *Ion* (și cu var. *Ioan*), *Niculaie* (f. pop. a lui *Nicolae*), *Vasilie* (f. pop. a lui *Vasile*). Dintre prenumele feminine, cele care se vor regăsi constant, de-a lungul anilor, vor fi *Ana*, *Ileana* (var. rom. a lui *Elena*) și *Maria*[24]. Existența acestor prenume și ieșirea din uz a celor vechi este reflectată și în părțile introductive ale anchetelor ALR I și ALRR–Trans. (între care, de altfel, distanța temporală nu a fost atât de mare), în monografia Valeriei Marchiș, în studiul lui Ioan R. Nicola, în primele registre agricole din Feleacu, reminiscențe ale prenumelor din onomasticonul tradițional felecan

[23] După C. Ionescu (1975: 230–231), pren. *Pascu*, var. a lui *Pascal*, este o creație a onomasticii creștine care amintește de sărbătoarea religioasă pascală. După DOR, s.v., pren. *Pașcu* este format prin contaminarea *Paște* + *Pascu*, dar ar putea fi și sub influența lui *Lupașcu* sau a hipoc. ucr. *Пашко* < *Pavel*.

[24] Unele prenume tradiționale „clasicizate” sunt întâlnite și în lucrarea lui Pavel Bojan (1971).

regăsindu-se și în documentele consultate, ce datează din jurul anilor 2000.

Unele prenume s-au păstrat, în cadrul sistemului de denominație populară, ca supranume:

- în forma lor inițială: *Alexe*, *Costandin*, *Crăciun*, *Damian*, *Filimon*, *Filip*, *Iancu* (< *Ivancu* < sl. *Ivanko*. DOR, s.v.; cf. bg. *Janko*. cf. DNFR, s.v.; Ionescu 1975: 175 îl încadrează în familia onomastică a lui *Ion*, considerând că e greu de distins dacă e un împrumut sau o creație românească), *Ignat*, *Ilisie*, *Iovu*, *Irimie*, *Iseve*, *Leonte*, *Manoilă*, *Marcu*, *Miron*, *Moise*, *Pantea* (cf. bg. *Panto* și gr. *Panta (s)*, *Pante*. cf. DNFR, s.v.), *Pantelimon*, *Pașcu*, *Roman*, *Samoilă*, *Șofron*, *Zaharie*; *Firoana*, *Mărina*, *Sapta*, *Ustina*, *Vârvoara*;

- cu formele lor hipocoristice sau diminutivale, mai ales prenumele masculine: *Costan* (hipoc. al lui *Costantin*, *Costandin*, var. ale lui *Constantin*, *Constandin* cf. DOR, s.v.) și dimin. *Costănuț*, *Filipaș*, *Ghiurcuța*, *Iencuțu*, *Ionel* (în top. *Ionel din Strâmtoare*) și *Ionuc*, *Irimiuț* (dim. lui *Irimie*), *Natu* (hipoc. al lui *Ignat*), *Niculăuț*, *Pantica*, *Ștefănuț*; *Lica*, *Părăscuța*.

În unele cazuri, pentru desemnarea unor persoane de etnie română, se folosesc forme maghiare: pren. *Sandor* (corespunzător pren. rom. *Alexandru*), hipoc. masc. *Pișta* (hipoc. al lui *Stefan*, corespunzător pren. rom. *Ștefan*) și hipoc. *G*[ọ]*bi* (< pren. *Gábor*, corespunzător pren. rom. *Gavril* (*ă*)).

În anii 60–70 ai secolului al XX-lea, perioada destrămării satului tradițional și a industrializării de tip socialist, influența orașului din apropiere, a școlii și a mass-mediei se accentuează, ducând și la un proces de „modernizare” a prenumelor felecane. Alături de prenumele tradiționale, care încă rămân în uz (conform

criteriului genealogic), sunt alese și forme onomastice noi, urbane sau livrești. Este vorba despre forme moderne, unele de influență romanică, germanică sau slavă, ale unor prenume religioase, precum: *Cristian*[25], *Daniel* (și cu hipoc. *Dan*[26] și dim. *Dănuț*), *Dinu* (hipoc. lui *Constantin*), *Gabriel*, *Marian*, *Marin*, *Mihai*[27]; *Anca* (hipoc. al lui *Ana*), *Angela* (și cu dimin. *Angelica*), *Elena* și var. rom. *Ileana* (și cu dim. *Lenuța* < *Elenuța*, *Ilenuța*)[28], *Georgeta* (și cu hipoc. *Geta*), *Liliana* (după Petrache DN 2016, s.v. și Ionescu 1975: 191, un hipoc. al lui *Elisabeth*, deși există și raportarea, prin etimologie populară, la numele florilor de *liliac*) și cu hipoc. *Liana*, *Marinela* (< dim. masc. *Marinel* + *-a*, dar poate fi și o preluare a numelui unei cântărețe la modă în perioada respectivă), *Melania*, *Monica*, *Nicoleta*, *Tatiana*. *Maria* rămâne un prenume care se atribuie constant și în această perioadă.

După anii 90 ai secolului al XX-lea și mai ales după anul 2000 (începutul sec. al XXI-lea), inventarul prenumelor moderne de origine străină continuă să se îmbogățească, sub influența unei multitudini de mijloace de informare și a posibilității de mișcare a populației.

---

25 Toate aceste prenume masculine au, în onomastica felecană, și pereche feminină.

26 În cazul hipocoristicului *Dan*, nu este exclusă nici influența slavă, ca hipocoristic al lui *Bogdan* (cf. Petrache DN 2016, s.v.).

27 În cazul prenumelor pereche, prenumele corespunzător este format pe teren românesc, cu sufixul moțional *-a*, aplicat ambelor tipuri de moțiune: feminizarea, specifică unor prenume tradiționale sau masculinizarea, pentru prenumele împrumutate. Cf. și Tomescu 2017b: 302-303.

28 În această perioadă, se constată o foarte frecventă utilizare (o adevărată „modă”), datorată imitației, a două prenume feminine: *Elena* (*Lenuța*) și *Mariana*, a cărui etimologie e discutată (ebraică, latină sau creație românească).

Odată cu impunerea și generalizarea formelor onomastice duble, adoptarea prenumelor diferite de cele tradiționale ia amploare, datorită abandonării unor mentalități și rutine comportamentale, prenumele tinzând acum spre îndeplinirea funcției de prestigiu, cumulată cu cea separatoare (dorința de a da copiilor un prenume cu rezonanță și de a se diferenția astfel de restul comunității). De asemenea, în alegerea prenumelui, un rol important îl deține în continuare și criteriul estetic.

Astfel, alături de unele prenume vetero-testamentare ce revin în circuitul onomastic, cum ar fi *David* și *Emanuel*, sunt împrumutate din repertoriul onomastic internațional, sub influența cultelor religioase neo-protestante, alte prenume biblice precum: *Caleb*, *Jonathan*, *Ruben*, *Samuel*; *Deborah*, *Ester*, *Lidia*, *Naomi*, *Rut*, *Sara* (acesta din urmă a început să fie preluat și de către persoanele de confesiune ortodoxă, fiind un nume cu circulație internațională).

În paralel, pe lângă tendința de inovație și de preluare a unor prenume neologice, se constată și o atitudine opusă, aceea de revenire la anumite prenume tradiționale, în special religioase, unele, sub o formă „modernă”. Este vorba din nou de dorința de păstrare a propriei culturi și identități (asociată funcției separatoare), în fața asaltului multicultural al unor elemente și influențe străine vehiculate în special în mediul urban, unde locuitorii Feleacului își desfășoară activitatea profesională.

Pe lângă prenume de origine vetero-testamentară, sunt folosite acum și prenume de origine nou-testamentară în forme moderne, precum *Gabriel*, *George* sau *Tudor*, alături de alte prenume religioase, dintre care unele mai vechi, care revin în „moda” onomastică a

ultimilor ani: *Alexandru* (cu hipoc. *Alex*)/*Alexandra*, *Alexia*, *Ana*, *Andrei/Andreea*, *Ilinca* (< *Elinca* < *Elenca* < *Elena* + suf. -*ca*. cf. DOR, s.v. și Ionescu 1975: 120), *Ioana/Ionuț* (< *Ion* + suf. dim. -*uț)*, *Luca* (și în forma *Lucas*, întâlnită în onomastica străină), *Mara*[29], *Matei*, *Mădălina* (hipoc. al lui *Magdalena*. cf. DOR, s.v.; Ionescu 1975: 196; Petrache DN 2016, s.v.)[30], *Miruna*, *Nicolae*, *Simina* (formă feminină din familia onomastică a lui *Simion*. cf. Ionescu 1975: 257), *Sofia*.

2.2.2. Prenume laice

Din seria prenumelor românești vechi de factură laică, prenume care cu siguranță au circulat în paralel cu cele religioase, se mai păstrează doar câteva. Pentru prenumele masculine, amintim *Radu* și *Preda*, prenume de origine slavă, primul, păstrat și în toponimul *Coasta Radului*, dar și ca nume de familie, iar al doilea, ca supranume. În cazul prenumelor feminine, nu se mai păstrează forme vechi.

La sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea, sub influența curentului latinist ardelean, are loc o „relatinizare a limbii române" (Cristureanu 1999: 37; Felecan O. 2013: 36). Sunt preluate prenume latiniste, de factură laică, mai ales în rândul intelectualilor satului (preotul și dascălul), care, la vremea respectivă, erau percepute ca „nume culte, laice sau ca neologisme onomastice" (Tomescu 2017b: 294). Menționate și în ancheta ALR I, precum și în monografia V.

---

[29] Prenumele *Mara* e considerat un hipocoristic al lui *Maria* sau un nume împrumutat pe filieră latino-catolică, după Petrache DN 2016, s.v.

[30] Pren. *Mădălina* poate fi și o formă modernă, preluată sub influența pren. fr. *Madeleine* (asemenea pren. *Alin*, influențat de pren. fr. *Alain*).

Marchiș, aceste prenume sunt astăzi și ele pe cale de dispariție. Este vorba de prenume ca: *Augustin* (și cu hipoc. *Tinu* sau *Gusti*, ultimul, azi și supranume), *Aurel* (și cu hipoc. *Relu*)[31] (cf. și Marchiș 1934: 72), *Cornel*, *Liviu*, *Octavian*, *Septimiu*, *Sever*, *Traian*, *Valer*, *Victor*; *Aurelia*, *Aurica*, *Cornelia*, *Imelia* (f. pop. a lui *Emilia*), *Letiția* (și cu f. pop., obținută prin metateză, *Liteția*), *Livia*, *Lucreția*, *Ludovica* (și cu f. pop. *Lodovica*), *Savina* (var. lui *Sabina*), *Săvălina* (f. pop. a lui *Severina*, azi supran.), *Victoria*. De asemenea, repertoriul prenumelor laice este îmbogățit cu creații românești, prenume motivate (delexicale) de tipul lui *Viorel* și *Viorica*, foarte folosite până la mijlocul secolului al XX-lea, azi fiind și ele pe cale de dispariție.

Aceste forme onomastice neologice, intrate preponderent în limbă pe cale cultă (cf. și Tomescu 2011) și întâlnite la început în rândul intelectualilor satului, au fost preluate de ceilalți localnici prin imitație, atât din dorința de individualizare în rândul comunității, de dobândire a unui anumit „prestigiu” social (Felecan O. 2013: 93–94) printr-un nume deosebit, cât și din dorința de imitare și, prin aceasta, de asociere cu un grup social superior ca poziție – de exemplu, prenumele *Letiția*, pe care îl purta soția preotului din sat, a fost atribuit masiv, prin imitație (vezi și Aldrin 2014: 395).

În anii 60-70 ai secolului al XX-lea, sub influența școlii (prenume livrești cu trimitere la numele unor personalități istorice sau personaje literare) sau a mediului urban, cu care locuitorii erau în contact zilnic, procesul de împrumutare a unor prenume de factură laică

[31] Folosirea hipocoristicelor sau trunchierea formelor, prin pierderea terminației specifice (de ex., *Aureliu* (*s*) > *Aurel* > *Relu*), constituie un indice al intrării în uz a acestor forme culte.

a continuat, unele fiind forme onomastice latiniste revitalizate (multe dintre cele masculine având și corespondente feminine), dintre care amintim: *Adrian*, *Alin*, *Bogdan*, *Călin*, *Claudiu*, *Flaviu*, *Lucian*, *Marcel*, *Marius* (pren. de origine prelatină. cf. Ionescu 1975: 204), *Mircea*, *Ovidiu*, *Paul*, *Radu*, *Remus*, *Valentin*, *Virgil*; *Adina*, *Aurora*, *Camelia*[32], *Carmen*, *Corina*, *Emilia*, *Felicia*, *Mirela*, *Rodica* etc.

Sunt întâlnite în această perioadă și prenume laice formate pe teren românesc, cuprinzând:

(a) prenume delexicale, create prin fixarea în denominația personală a unor nume comune, provenite de la forme lexicale simple sau derivate cu sufixe diminutivale, având o componentă afectivă pronunțată: *Codruța*, *Crina*, *Crucița, Doina*, *Firuța*, *Horea*, *Sorin*/*Sorina*, *Trandafir*, *Violeta*. Prenumele *Viorel*/*Viorica* sunt continuate din perioada anterioară, fiind folosite destul de frecvent și în această perioadă;

(b) forme deonomastice, formate pe baza altor nume proprii, ele alcătuind adesea perechi de gen create prin derivare onomastică moțională (cu sufixul onomastic -*in*, -*ina*): *Cosmin*/*Cosmina* (< pren. *Cosma*), *Dorin* (< hipoc. lui *Doru* < pren. *Teodor*, *Tudor* sau *Izidor*)/ *Dorina* (< hipoc. lui *Dora* < pren. *Teodora*), *Leontin*/*Leontina* (< pren. *Leonte*), *Florin*/*Florina*[33]. Ca formă

---

[32] După Christian Ionescu (1975: 73–74), pren. *Camelia* este o variantă a lui *Camilia*, *Camila,* care, alături de masculinul *Camil*, corespunde cognomenului latin *Camillus*, *Camilla*. Cf. și Petrache DN 2016, s.v. În schimb, Domnița Tomescu (2017b: 300–301) îl încadrează în categoria formelor onomastice delexicale, respectiv în categoria prenumelor provenite de la nume de flori.

[33] Pren. *Florin* este considerat fie rezultat al unei derivări moționale pe teren românesc, fie un import savant ce provine din cognomenul latinesc târziu *Florinus* < *Florus*. cf. Ionescu 1975: 140 și Tomescu 2017b: 301. Unii autori, precum Oliviu Felecan (2011: 405), consideră că ar putea fi raportat și la Sărbătoarea Floriilor.

deonomastică este și prenumele *Dorel* (< pren. hipoc. *Doru* + suf. dim. -*el*).

Tot acum, se constată și tendința de înlocuire, în special a prenumelor calendaristice, cu diminutivele și cu hipocoristicele lor, nu numai ca formă de manifestare a afectivității, ci și ca o consecință a unei laicizări a inventarului antroponimic, datorată conjuncturii istorico-sociale.

Se întâlnesc și cazuri, mai rare, în care prenumele cu care este cunoscută o persoană nu coincide cu cel din actele oficiale (cu numele de botez), fapt explicat prin motive de ordin subiectiv (preferința donatorului sau a purtătorului). De exemplu, *Leontina*, în acte, dar i se spune *Ileana*; *Viorica*, în acte, dar i se spune *Luci*.

De asemenea, tot prin imitație, prin preluarea modelului oferit de către orășeni, în special de către intelectuali, în această perioadă începe să fie folosit prenumele dublu, model care va deveni de uz frecvent în a doua jumătate a sec. XX și a cărui structură conține:

- un prenume tradițional și unul modern: *Alexandru Ciprian*, *Adrian Ioan*, *Gabriel Andrei*, *Gabriel Victor*, *Ioan Valentin*, *Marius Vasile*, *Mircea Ioan*, *Victor Adrian*; *Adela Alexandra*, *Ileana Cosmina*, *Letiția Palaghia*, *Lenuța Gabriela*, *Lucia Maria*;
- două prenume tradiționale: *Alexandru Tudor*, *Alexandru Vasile*, *Mihai Nicolae*; *Ilinca Maria*, *Viorica Mărioara*.
- două prenume moderne: *Călin Claudiu*, *Samuel Gabriel*; *Denisa Roana*, *Corina Roxana*, *Felicia Camelia*, *Monica Corina*, *Violeta Florina*.

Păstrarea prenumelor tradiționale, alături de cele moderne, raportată la criteriul genealogic (cumulat cu funcția unificatoare), constituie un factor de coeziune a

comunității, care, în pofida destrămării satului tradițional, a laicizării și a ateismului promovate de autoritățile vremii, încă mai dorește să-și păstreze identitatea națională, culturală și religioasă.

La sfârșitul sec. al XX-lea și începutul sec. al XXI-lea, în cazul prenumelor laice, se constată tot mai multe împrumuturi din onomastica internațională. Este evident că, în alegerea acestor prenume, un rol important îl deține criteriul estetic, alături de tendința de îndeplinire a funcției de prestigiu și a celei separatoare (dorința de a da copiilor un prenume cu rezonanță și de a se diferenția astfel de restul comunității). Ca și în cazul prenumelor religioase, se poate vorbi, deși nu ca un fenomen atât de accentuat precum în alte zone ale țării (cf. și Mihali 2022), de adevărate „mode” onomastice, unele fiind influențate și de numele unor personalități sau vedete popularizate de mass-media[34]. Sunt prenume străine cu origini diverse și cu circulație internațională, deosebindu-se, de la o limbă la alta, prin grafie și pronunție. Astfel, se pot menționa:

- împrumuturi din limbile romanice[35]: *Darius*, *Denis*, *Leonardo*, *Mario*, *Raul*, *Sebastian*, *Sergiu*; *Alisia*, *Bianca*, *Damaris*, *Daria*, *Denisa*, *Loredana*, *Maia*, *Ramona*;
- împrumuturi din limbile germanice: *Christian*, *Edward* (cu hipoc. *Edi*), *Robert*; *Rowana* (ortografiat *Roana*);

[34] În această problemă, vezi și Aldrin 2009; Szabó T., Ulla A. 2018; Mihali 2021.

[35] Precizăm că multe dintre aceste forme onomastice sunt denumiri internaționale, ele diferind de la o limbă la alta doar prin grafie și pronunție.

- împrumuturi din limbi slave: *Vladimir*; *Larisa*, *Nadia* (prenume influențat de cel al celebrei gimnaste Nadia Comăneci), *Sonia*.
- împrumutul grecesc *Ianis* (nume considerat probabil mai exotic).

De asemenea, sunt preluate, pe filieră cultă sau urbană, creații românești:

- prenume deonomastice: *Cătălin* (< pren. fem. *Cătălina*, var. lui *Caterina* < *Ecaterina*), *Horia*, *Șerban*; un caz de prenume deonomastic realizat prin derivare moțională (feminizare) de la un prenume tradițional: *Ilia* (< *Ilie* + -*a*);
- prenume delexicale: *Lăcrămioara*, *Perla*, *Sânziana*;
- prenume detoponimice: împrumutul romanic *Lorena*, românescul *Ozana*.

Se continuă și procesul de preluare a unor prenume culte, precum: *Dragoș*, *Rareș*, *Răzvan*, *Vlad*; *Adela*, *Diana*, *Lavinia*, *Raluca*, *Roxana*, *Sabina*.

În denominația neoficială, purtătorii sunt identificați doar cu un singur prenume din componența numelui dublu, în funcție de preferința/subiectivitatea purtătorului.

3. Analizând materialul onomastic prezentat, se poate constata că, spre deosebire de sistemul numelor de familie, sistemul prenumelor poate fi considerat un sistem deschis și mobil, expus în permanență influențelor și inovațiilor (modei). Modificarea inventarului prenumelor este condiționată de contextul istorico-social, religios și cultural. Este și cazul prenumelor din localitatea Feleacu (jud. Cluj), care, de-a lungul perioadei analizate (sfârșitul sec. al XVIII-lea – începutul sec. al XXI-lea), au fost supuse unor influențe socio-politice, religioase și

culturale diferite: sat românesc liber, de confesiune bizantină, în vecinătatea Clujului maghiar, de confesiune latină și în contact permanent cu acesta; o comunitate tradițională omogenă, care a cunoscut, în perioada comunistă, destrămarea, laicizarea și „modernizarea”; o comunitate caracterizată, în perioada postcomunistă, de amplificarea procesului de modernizare, dar și de reîntoarcerea la tradiție. Astfel, pentru fiecare etapă temporală, există un tipar antroponimic: dacă până spre mijlocul secolului al XX-lea, au predominat prenumele calendaristice, cărora li s-au alăturat și împrumuturile de influență latinistă, în a doua jumătate a acestui secol, au început să pătrundă și să se impună prenumele moderne, proces continuat și astăzi, dar în paralel cu reactualizarea unor prenume tradiționale religioase.

Cu toate că, în contextul actual al multiculturalității în domeniul onomastic, prenumele nu mai este întotdeauna un reper al identității etnice, lingvistice sau religioase, modernizarea sistemului prenumelor nu a modificat major fondul prenumelor felecane, comportamentul mimetic, la nivel lingvistic, nefiind atât de accentuat ca în alte zone ale țării. Prenumele tradiționale au rămas o constantă în antroponomia arealului felecan și dețin și astăzi o poziție dominantă în repertoriul formelor onomastice din Feleacu, această localitate transilvăneană dovedindu-se a fi mult mai conservatoare, și sub raport onomastic, decât alte localități românești.

2. Antroponime neoficiale/neconvenționale

Dacă, din perspectiva considerării *numelui propriu* ca semn lingvistic, *numele oficial* este, prin atribuirea lui convențională, un „signum sociale” al individului, *numele neoficial* este un semn iconic, un „signum singulare” al subiectului numit, realizând o supraindividualizare sau exprimând un anumit tip de comportament al acestuia. Antroponimele neoficiale sunt creaţii lingvistice care se supun normelor vorbirii individuale, fiind rezultatul competenţei expresive a vorbitorilor şi identificând individul la nivelul relaţiilor interpersonale. Potrivit terminologiei coşeriene, ele sunt „semne de gradul al treilea”, care exprimă numirea la nivel individual, numire definită de Coşeriu (1992−1993: 17) drept „determinare a semanticităţii (captare a esenţei, a unicităţii)”[36].

Din punct de vedere pragmatic, antroponimele neoficiale (în special supranumele și poreclele) constituie mijloace strategice de utilizare a limbii în scopul identificării exacte a participanţilor la actul comunicativ, iar pentru emiţător (nominator), ele contribuie la exprimarea unui mesaj-nume subversiv (cf. şi Felecan D. 2014: 68).

Prin urmare, în acord cu definiția dată de Felecan D. (2013: 756), considerăm *antroponimele neoficiale* (*neconvenționale*) drept „expresiile lingvistice (în speță nominale) de numire a unei persoane în cadrul

[36] Dacă numele propriu realizează o nominalizare secundară a obiectului, numele convenţional, recunoscut în actele oficiale, are o semnificaţie istorică, iar numele neconvenţional, manifestat pe terenul intervenţiei individuale creatoare, numeşte prin creare de *sens* (numire de gradul al treilea).

procesului comunicativ, care nu apar consemnate în actele oficiale ale instituțiilor publice abilitate pentru înregistrarea indivizilor ca membri aparținând unei națiuni”.

a. Diminutive și hipocoristice[37]

0. Având în vedere studierea corpusului de diminutive și hipocoristice ale prenumelor din localitatea Feleacu, pe baza materialului onomastic menționat în capitolele anterioare, trebuie să reamintim faptul că, în cadrul sistemului oficial de denominație personală, subclasa *prenumelor*, spre deosebire de subclasa numelor de familie, se caracterizează prin mobilitate denominativă, fiind un domeniu deschis, inovator, supus unei selectivități de tip subiectiv. Dincolo de valoarea individualizatoare a prenumelui, se poate vorbi despre valoarea acestuia de indicator al influențelor socioculturale manifestate într-o anumită perioadă istorică.

Distincția între *hipocoristice* și *diminutive* este greu de realizat, datorită faptului că ambele „au în comun două caracteristici esențiale: (a) sunt forme modificate ale prenumelor; (b) exprimă sentimente de afecțiune, de mângâiere, de dezmierdare, de alintare” (Loșonți 2016b: 633). Deși sunt tratate de obicei sub denumirea de *hipocoristice*, ele pot fi totuși delimitate, cel puțin la nivel teoretic, prin modul lor de formare, hipocoristicele formându-se „prin scurtare, iar diminutivele, prin lungire” (Graur 1965: 57), cu toate că, în practică, ele pot fi greu de departajat, deoarece „de la hipocoristice se formează adesea diminutive și, desigur, de la diminutive se formează hipocoristice” (*ibidem*).

[37] Vezi și Rozalia Colciar 2021.

1. Diminutivele

Diminutivele se formează de la prenumele-bază sau de la forme hipocoristice ale acestora cu sufixe diminutivale. Potrivit unor autori (Teiuș 1962: 46, Ionescu 2004: 409), spre deosebire de derivatele de la apelative, care includ și ideea de „mic”, diminutivele exprimă doar o notă/ valoare afectivă. După alți autori (de exemplu, Grecu 1964: 109), diminutivele „includ și ideea de mic, tocmai ea fiind suportul notei afective”. De asemenea, în DȘL (2005: 180, s.v.) se apreciază că, prin atașarea unui diminutiv, se „exprimă o valoare afectivă, care [...] redă diverse reacții emotive, în general pozitive (tandrețe, simpatie, duioșie)”, dar și „o micșorare a obiectului, a persoanei sau a calității”.

Discutând diminutivele prenumelor și valoarea lor afectivă, Aurelia Stan (1964: 108) susține că acestea sunt specifice limbajului familiar, „în special vorbirii adulților cu copiii”. Autoarea menționează, pe lângă această valoare afectivă, și o funcție individualizatoare, crearea diminutivelor în cazul prenumelor datorându-se de multe ori necesității „de a distinge persoane care poartă același prenume (în familie sau în orice colectivitate)”.

Domnița Tomescu (2001b) include diminutivele în categoria hipocoristicelor, considerându-le forme derivate prin sufixarea numelui-sursă sau a formei trunchiate a acestuia[38].

Când vorbim despre diminutivele prenumelor din localitatea Feleacu, ne referim, așa cum am discutat deja, la un inventar de forme ale unor prenume religioase și laice impuse de tradiția românească.

---

[38] „Hipocoristicele se formează cel mai adesea cu ajutorul unui sufix diminutival, de exemplu *-aș*, *-el*, *-ica*/*-ică*, *-ița*/*-iță*, *-uț*/*-uța*, atașat fie la numele sursă, fie la forma trunchiată a numelui” (*ibidem*: 254).

Analizând materialul onomastic felecan, se constată forme diminutivale formate cu următoarele sufixe:

-aș: *Gligoraș* < *Gligor* (*e*), *Ionaș* < *Ion*, *Filipaș* (azi, supran.) < *Filip*, *Victoraș* < *Victor*;

-ea: *Fanea* < *Fane* – forma nu este frecventă; este un nominativ creat, probabil, prin identitatea cu vocativul (cf. și Loșonți 2016);

-el[39]: *Dorel* < *Doru*, *Dorinel* < *Dorin*, *Iecobel* < *Iacob*, *Ionel* < *Ion*, *Săndel* < *Sandu*, *Ștefănel* < *Ștefan*, *Trăienel* < *Traian*; sufixul se utilizează și în cazul supranumelor, cum ar fi *Căuăcel* < *Căoaciu* (< subst. *căoaci* ʽfierar' < magh. *kovács*);

-ica: *Angelica* < *Angela*, *Anica* < *Ana*, *Lenuțica* < *Lenuța*, *Lucica* < *Lucia*, *Mărica* < *Maria*, *Nastasica* < *Nastasia*, *Nuțica* < *Nuța*, *Nuți*, *Palaghica* < *Palaghia* (f. pop. a lui *Pelaghia*), *Ruzălica* < *Ruzalea* (f. pop. a lui *Rozalia*), *Rozica* < *Roza*, *Susănica* < *Susana*, var. lui *Suzana*, *Todorica*, f. pop. a lui *Teodorica* (< *Todora*, *Teodora*), *Valerica* < *Valeria*, *Victorica* < *Victoria*, *Virginica* < *Virginia*;

-ică: *Costică* (of.: *Constantin*) < *Costea*, *Gheorghică* < *Gheorghe*, *Horică* < *Horea*, *Onică* < *Onu* (< *Ion*), *Pantică* (azi, supran.) < *Pantea*, *Petrică* < *Petre*[40], *Petru*, *Stelică* < *Stelian*, *Ștefănică* < *Ștefan*, *Tomică* < *Toma*, *Vasilică* < *Vasile*; *Vosică* < *Voasi* [vǫsi];

-icica: *Măricica* < *Maria* (cf. și Pașca 1936: 147);

-ioara: *Mărioara* < *Maria*;

-ișoara: *Anișoara* < *Ana*;

-ișor: *Adișor* < *Adi* (< *Adrian*); *Chețișor* < *Cheți*, *Cheța* (< *Lucreța*, *Lucreția*);

---

[39] Pentru derivatele cu acest sufix, vezi și Maria Mangra 1996: 325–336.
[40] Formă larg răspândită pe teritoriul țării. cf. și ALR II SN, V, h. 1515.

-ița: *Claudița* < *Claudia*, *Dochița* < *Dochia* (< *Eudochia*, *Evdochia*), *Găfița*, f. pop. a lui *Gafița* < *Gafia* (< *Agafia* < *Agapia*), *Marița* < *Maria*, *Victorița* < *Victoria*;

-iță: *Gheorghiță* < *Gheorghe*, *Ioniță* < *Ion*, *Mihăiță* < *Mihai, Niculiță* < *Niculaie*, *Nicola* (*i*)*e*; *Oniță* < *Onu* (< *Ion*);

-uca: *Viluca* < *Vila* (< *Gavril*, *Găvrilă*); *Anuca* < *Ana*, *Găfițuca* < *Găfița*, *Ilenuca* (azi, supran.) < *Ileana*, *Irinuca* (azi, supran.) < *Irina*, *Măriuca* < *Maria*, *Miuca* < *Mia*, *Siuca* < *Sia* (< *Anastasia*, *Nastasia*)[41];

-uc (u): *Ionuc* (azi, supran.) < *Ion*, *Jenucu* < *Jenu* (< *Eugen*), *Onucu* < *Onu* (< *Ion*);

-ușor: *Nicușor* < *Nicu*;

-uț: *Andreiuț* < *Andrei*, *Costănuț* < *Costan* (< *Costandin*, *Costantin*, var. ale lui *Constandin*, *Constantin*), *Dănuț* < *Dan*, *Găvriluț* < *Găvrilă*, *Ionuț* < *Ion*, *Irimiuț* (azi, supran.) < *Irimie*, *Mitruț* < *Mitru* (< *Dumitru*), *Niculăuț* (azi, supran.) < *Niculaie*, *Ștefănuț* (azi, supran.) < *Ștefan*, *Vlăduț* < *Vlad*;

-uța: *Ancuța* < *Anca*, *Anuța* < *Ana*, *Firuța* < *Fira*, *Ilenuța* (azi, supran.) < *Ileana*, *Lenuța* < *Lena* (< *Elena*), *Măricuța* < *Mărica*, *Măriuța* < *Maria*, *Miuța* < *Mia*, *Părăscuța* (azi, supran.) < *Părasca* (< *Paraschiva*);

-uță: *Găvriluță* < *Găvrilă*, *Ghiurcuță* (azi, supran.) < *Ghiurca* (< magh. *Gyurka*), *Lucuță* (azi, supran.) < *Luca*, *Viluță* < *Vilă* (< *Gavrilă*);

-uțu: *Iencuțu* (azi, supran.) < *Iancu*, *Neluțu* < *Nelu* (< *Ionel*), *Onuțu* < *Onu*, *Reluțu* < *Relu*; sufixul e întâlnit și la supranume, precum *Corbuțu* < *Corbu*.

---

[41] Pentru sufixele diminutivale -*ica*, -*icica*, -*oara*, -*uca*, vezi și Bercaru 2006: 191–201.

2. Hipocoristicele

Hipocoristicele[42] reprezintă forme trunchiate, abreviate sau modificate ale prenumelor. Specifice uzului „familial, intim sau popular” (DȘL 2005: 252), ele pot fi create uneori în mod inconștient de către copii și reflectă, prin simplificarea prenumelui, „imperfecțiunile” organului lor de vorbire (Pașca 1936: 127), fiind preluate în mod conștient de către adulți. Spre deosebire de Ștefan Pașca, Aurelia Stan (1965: 351) consideră că, în majoritatea cazurilor, hipocoristicele se datorează de fapt dorinței adulților „de a exprima un anumit grad de afecțiune”[43], ele reflectând în același timp și tendința spre economie a limbii. La rândul lui, Cristian Ionescu (1989: 144) definește hipocoristicul drept „o formă secundară cu caracter afectiv, rezultată din modificarea formală a unui antroponim (prenume)”.

Uneori, hipocoristicele sunt create cu scopul de a se evita confuziile între purtătorii aceluiași prenume, în cadrul unei familii, ele putând fi preluate de la o familie la alta[44]. Este mai ales cazul hipocoristicelor unor prenume tradiționale, forme precum *Ghiță*, *Măriuca*, *Mitru*, *Nelu*, *Sandu*, *Vila*, *Voasi* [vǫsi]. Această utilizare a hipocoristicelor, bazată pe dorința evitării confuziilor

---

[42] În limba română, termenul *hipocoristic* este împrumutat, ca adjectiv, din fr. *hypocoristique*, care, la rândul lui, este preluat din gr. *hypokoristikos*, un diminutiv format de la subst. *hypokorisma* ‘vorbe mângâietoare’ (Constantinescu-Dobridor 1980, s.v.; cf. și Loșonți 2016b: 639).

[43] Și în Dubois *et alii* 2002: 236, s.v. *hypocoristique*, se dă următoarea definiție: „On appelle *hypocoristique* un mot traduisant une affection tendre”, definiție preluată și în DȘL 2005: 252, s.v.: „Valoarea de afecțiune tandră pe care o pot avea […] unele antroponime care suferă modificări fonetice”.

[44] „În felul acesta, nu se petrece în conștiința fiecărui vorbitor o schimbare a prenumelui de bază pentru a se ajunge la forma hipocoristică, deoarece aceasta se primește de-a gata” (Teiuș 1962: 46).

în identificarea diferiților membri ai unei familii, este perfect justificată, mai ales că satul Feleacu este o zonă conservatoare și sub aspect antroponimic (vezi criteriul genealogic în alegerea numelor). De exemplu, în familia Șimon, prenumele *Gavril*, purtat de bunic, a fost transmis la fiu (desemnat prin hipocoristicul *Vila*) și la nepot (prin hipocoristicul diminutivat *Viluca*). De asemenea, fidelitatea păstrării prenumelor vechi, în comunitatea felecană, a constituit și un factor de coeziune în interiorul comunității (familie, sat sau chiar grup etnic)[45].

Hipocoristicele se realizează prin procedee precum afereza, apocopa, sincopa, prin combinații între aceste procedee sau prin reduplicarea unor sunete ori a silabei inițiale. Trunchierea poate avea loc de la prenumele-bază, de la diminutive ale acestuia sau de la diminutive rezultate din forme abreviate (cf. și Loșonți 2016b: 640–641).

2.1. ***Hipocoristice formate prin afereză***

În cazul acestor hipocoristice, destul de frecvente în Feleacu, se elimină partea de început a prenumelor (alcătuită din una, două sau chiar trei silabe):

Alexandra > *Sanda*;
Alexandru > *Sandu*;
Augustin > *Tinu*;
Aurel > *Relu*;
Dumitru > *Mitru*;
Elena > *Lena*;
Emil > *Milu;*
Emilia > *Lia*;
Eugen > *Genu*, *Jenu*;
Gavril, *Găvrilă* > *Vila*;

[45] Pentru un sat românesc de confesiune ortodoxă, aflat în vecinătatea Clujului, oraș unguresc, până în 1918, și în contact permanent cu marele oraș, prenumele aveau și un statut de marcă a identității etnice și religioase.

Georgeta > *Geta*;
Gheorghiță > *Ghiță*;
Gligore, *Grigore* > *Gore*;
Ieremia > *Mia*;
Ieronim > *Nimu*;
Ion > *Onu*;
Ignat > *Natu* (azi, supran.);
Ionel > *Nelu*;
Ionuț > *Nuțu*;
Lenuța > *Nuța*, *Nuți*;
Letiția (și f. pop. metatezată *Liteția*) > *Teța*;
Lucreția (și f. pop. *Lucreța*) > *Cheța*, *Cheți*;
Mihaela > *Ela*;
Nastasia > *Sia*;
Niculiță > *Culiță*;
Paraschiva > *Chiva*;
Ramona > *Mona*;
Savetuța (of.: *Saveta* < *Elisaveta*, *Elisabeta*) > *Vetuța*;
Ștefan > *Fane*[46];
Todor, *Teodor* > *Doru*;
Vasile > *Sile*;
Viorica > *Ica*.

2.2. *Hipocoristice formate prin apocopă*

Cu ajutorul acestui procedeu, se scurtează prenumele prin eliminarea sunetului final sau a silabei/silabelor finale. Este un procedeu relativ recent, apărut în secolul trecut, fiind preluat „în general după model străin” (Graur 1965: 64) și reflectând „influența modei” (Iordan

[46] Deși unii autori precum Al. Graur (1965: 60) susțin că rom. *Fane* e un împrumut din gr. *Fanis*, credem totuși că este vorba despre un nominativ refăcut după un vocativ, ca în cazul *Petre* < *Petru*. Vezi și Loșonți 2016b: 643.

1979: 43), respectiv dorința de inovare. El este foarte folosit și în prezent, rezultând forme onomastice alcătuite din:

(a) primele două silabe:
Alexandra > *Ale*;
Alexandru > *Alex*;
Cătălin > *Cătă*;
Ciprian > *Cipri*[47];
Cristian > *Cristi*;
Daniel > *Dani*;
Denisa > *Deni*;
Felicia > *Feli*;
Florica > *Flori*;
Laurențiu > *Laur*;
Lavinia > *Lavi*;
Lăcrimioara > *Lăcri*;
Lenuța > *Lenu*;
Leonardo > *Leo*;
Letiția > *Leti*;
Liliana > *Lili*;
Loredana > *Lore*;
Lucia, *Lucian*, *Lucica* > *Luci*;
Marcel > *Marce*;
Maria, *Mariana* > *Mari*;
Mădălina > *Mădă*;
Melania > *Mela*;
Mihaela > *Miha*;
Monica > *Moni*;
Niculaie (f. pop. a lui *Nicolae*), *Nicușor* > *Nicu*;

---

[47] După Iorgu Iordan (1979: 8), hipocoristicele terminate în *-i*, atât masculine, cât și feminine, sunt formații „după model englez (de fapt american)" și sunt specifice prenumelor ardelenești.

Ovidiu > *Ovi*;
Rodica > *Rodi*;
Romică > *Romi*;
Sânziana > *Sânzi*;
Simion > *Simi*;
Simona > *Simo*;
Teodora > *Teo*;
Vasile > *Voasi* [vǫsi];
Viorel, *Viorica* > *Vio*.

Uneori, grupul consonantic din cea de-a doua silabă este modificat:

Adrian, *Adriana* > *Adi;*
Gabriel, *Gabriela* > *Gabi.*

(b) prima silabă și consoana silabei următoare, la care se adaugă sufixul diminutival -*i*:

Ana > *Ani*;
Angela > *Angi*;
Bogdan > *Bogdi*;
Camelia > *Cami*;
Damaris > *Dami*;
Florentina > *Flori*;
Robert > *Robi*;
Rozalia > *Rozi*;
Samuel > *Sami*;
Sebastian > *Sebi*;
Susana (var. lui *Suzana*) > *Susi*;
Tereza > *Teri*;
Valentin, *Valeria* > *Vali*.

(c) prima silabă, terminată în consoană, urmată de sufixul -*i*:

Victoria > *Vichi*.

2.3. Există și câteva cazuri de hipocoristice formate prin ***sincopă***, adică prin căderea unor sunete sau grupuri de sunete care nu sunt învecinate:

Andreea > *Deea*;
Aurelica > *Aurica*;
Daniela > *Dana*;
Găvrilă > *Ghilă, Ghila* (azi, supran.);
Maria > *Mia*;
Monica > *Mona*;
Paraschiva > *Parasca*, *Părasca*.

2.4. Un hipocoristic format prin ***afereză*** și ***sincopă***, procedeu preluat tot după model străin:

Augustin > *Gusti* (hipoc. și supran.).

2.5. Un hipocoristic format prin ***reduplicarea*** sunetului inițial:

Bogdan > *Bobi*;
Corina > *Coco*.

În antroponimia localității Feleacu, se pot semnala și câteva situații în care, în locul unui hipocoristic format de la prenumele românesc al persoanei, se folosește hipocoristicul maghiar format de la prenumele corespunzător prenumelui românesc respectiv:

Goábi [gǫ́bi] < (of.: *Gavril*) < magh. *Gábor* ‘*Gavril*’;
Loáți [lǫ́ți] (of.: *Vasile*) < magh. *Laci* < *László* ‘Vasile’ – azi, supran.;

Ioáni [i̯ǫ́ńi] < magh. *Jani* < *János* ʻIoan' – azi, supran.;
Iulíșca < magh. *Juliska* < *Julianna* ʻIuliana' – azi, supran.;
Jujíca < magh. *Zsuzsika* < *Zsuzsanna* ʻSusana' – azi, supran.;
Píșta < magh. *Stefan* ʻȘtefan'
Șoáni [șǫ́ńi] (of.: *Alexandru*) < magh. *Sany* < *Sándor* ʻAlexandru'.

De asemenea, se constată tendința de pronunțare a unor hipocoristice cu vocala deschisă [ǫ], de influență fonetică maghiară, precum *Goábi* [gǫ́bi] < *Gabi*, hipoc. al lui *Gavril*, *Gabriel*, *Voási* [vǫ́si] < *Vasi*, hipoc. al lui *Vasile*.

3. În urma analizării materialului onomastic prezentat, se poate constata că, mai ales în cazul prenumelor tradiționale, diminutivele și hipocoristicele au în primul rând o funcție individualizatoare, fiind folosite pentru diferențierea purtătorilor aceluiași prenume în interiorul aceleiași familii/ aceluiași neam.

În antroponimia felecană, hipocoristicele cu cea mai mare frecvență sunt cele formate prin afereză (în special, în cazul prenumelor tradiționale) și prin apocopă (mai ales în cazul prenumelor mai „moderne").

De asemenea, unele diminutive și hipocoristice s-au impus ca prenume de sine stătătoare, fiind folosite în actele oficiale (*Dana*, *Dănuț*, *Ionuț*, *Lucica*, *Mărioara*, *Nelu*) sau ca supranume (*Ghila*, *Jujica*, *Loați*, *Natu*).

b. Supranume și porecle[48]

1. O a doua categorie de formule antroponimice neoficiale (neconvenționale) este reprezentată de *supranume* și *porecle* („nume de ciufală”), care sunt extrem de bine reprezentate în localitatea Feleacu. Analiza noastră, semantică și structurală, se bazează, și de această dată, pe materialul cules prin intermediul metodei anchetatorului-informator, dar și pe unele dintre sursele menționate anterior, respectiv partea introductivă din ancheta ALR I și monografiile Marchiș (1934) și Nicola (2014). Structurile denominative și explicațiile informatorilor (acolo unde ele există) sunt literarizate, transcrierea fonetică fiind folosită doar pentru a marca unele fenomene specifice sau pentru redarea unor termeni cu etimologie nesigură și a căror literarizare a fost mai dificil de realizat, având în vedere specificul fonetic al graiului din Feleacu.

Trebuie precizat faptul că aceste substitute denominative neoficiale circulă în variantă orală[49] şi în paralel cu cele oficiale, deoarece există mai multe familii sau neamuri purtătoare ale aceluiaşi nume (care e posibil să fi avut un strămoş comun). Ele sunt stocate în memoria colectivă şi asumate de întreaga colectivitate.

Deoarece termenul *supranume* nu este folosit în lucrările de specialitate cu aceeași accepțiune, fiind pus pe același plan cu *porecla*, considerăm necesară

[48] Vezi și Rozalia Colciar 2004–2005 și Rozalia Colciar 2018a.

[49] Am întâlnit câteva cazuri de Cărţi Funciare sau acte de succesiune din localitatea Feleacu în care supranumele sau porecla apare alături de numele oficial al persoanei, pentru o mai bună individualizare a acesteia, pentru că în localitate există mai multe familii care poartă acelaşi nume (de ex., Călbăjos Gavril „Corcodel”, Nicoară Gligor „Morocoașa”, Rad Nechită „Cacaștei”).

definirea noțiunilor și ilustrarea raportului dintre supranume și poreclă, distincţia între acestea realizându-se la nivelul conţinutului semantic.

Primul lingvist care aduce în discuție această diferențiere este I.-A. Candrea (1895: 7–8), care vorbește despre creativitatea românilor și despre încercarea acestora de a corecta, prin ironie, „năravurile cele rele”, precizând că „aceste cuvinte, prin care poporul lovește în năravul sau defectul cuiva, se numesc porecle” sau „cuvinte de ocară”. Poreclele pot trece în clasa supranumelor prin pierderea notei peiorative și prin utilizarea lor repetată de către întreaga comunitate. La rândul său, Ștefan Pașca (1936: 44), afirmând că „porecla se dă ca o batjocură unui individ, incidental, supranumele, născute din porecle și calificative, sunt legate indisolubil de numele indivizilor, devenind chiar ereditare”, impune o diferențiere între cele două noțiuni și consideră că supranumele are o funcție exclusiv antroponimică, iar porecla, una semantică, fapt ce susține necesitatea utilizării termenului *supranume*.

De-a lungul timpului, în majoritatea lucrărilor de specialitate au fost acceptați ambii termeni, nuanțați după anumite criterii[50]. Există și specialiști care propun utilizarea unui singur termen: *poreclă* (Graur 1965: 70, Purcar-Gușeilă 1967: 146) sau *supranume*, clasificat, la rândul lui, în: *ironic* și *neutru* (Țâra 1968: 227), *subiectiv* și *obiectiv* (Homorodean, Mocanu 1969: 136) sau *afectiv* și *neafectiv* (Roșianu 1976: 300).

---

[50] Pentru această problemă, vezi și Loşonţi 1969: 115−123; Stan 1973: 85−90; Roşianu 1976: 289–301; Burci 2009; Zăbavă 2011; Mihali 2017; Colciar, Mihali 2019, 2020 și 2021b; Felecan N. 2020: 99−132.

În dicționare, cei doi termeni sunt definiți unul prin celălalt. De exemplu, DEX 1996, s.v., definește supranumele ca „nume adăugat la numele propriu al unei persoane în semn de cinste sau pentru a o distinge printr-o caracteristică sau printr-o circumstanță de altă persoană cu același nume; poreclă”, iar porecla, ca „un supranume dat, de obicei în bătaie de joc, unei persoane, mai ales în legătură cu o trăsătură caracteristică a aspectului său exterior, a psihicului sau a activității sale; (înv.) nume de familie”. DŞL 2005, s.v., defineşte *supranumele* drept „poreclă repetată, generalizată, spre deosebire de simplele porecle, folosite ocazional”. În același timp, ELR 2006, s.v. *supranume*, consideră că *porecla*, subcategorie a supranumelui, se deosebeşte de acesta prin caracterul subiectiv, ocazional, prin afectivitate şi motivare semantică; *supranumele* dublează sau substituie numele de familie, constituind astfel unicul mijloc de individualizare a persoanei.

Pentru Ionescu Pérez (2007: 222), prin *supranume* se înţelege „*categoria funcţională* (s.a.) de constituenţi specifici (dar nu obligatorii) ai formulelor neoficiale care însoţesc sau înlocuiesc prenumele şi numele de familie oficiale ale persoanei”.

În acest context, remarcăm şi distincţia propusă de Dumitru Loşonţi (1969), pentru care optăm şi noi, autorul afirmând că *supranumele* este „calificativul care are un rol exclusiv antroponimic, de a identifica o persoană într-o anumită colectivitate. El este lipsit de valoare afectivă, deci nu este supărător sau jignitor” (p. 116), iar *porecla* „este dată incidental, în diferite momente ale vieţii indivizilor cu scopul de a ironiza, de a batjocori anumite defecte fizice, morale, felul de a vorbi etc.[...] Ele (poreclele – a.n.) nu se nasc dintr-o

necesitate antroponimică, dar, după ce se generalizează, îndeplinesc un asemenea rol” (p. 117). Deci, spre deosebire de poreclă, supranumele are o funcţie exclusiv antroponimică şi este lipsit de conotaţii afective, putându-se transmite la descendenţi. Atunci când porecla se generalizează, prin deasă utilizare şi moştenire, ea îşi pierde conţinutul afectiv şi se transformă în supranume, având doar o funcţie individualizatoare.

Este dificil de stabilit momentul naşterii supranumelor, mai ales a acelora care provin din porecle. De obicei, ele se transmit pe linie paternă și se pot pierde prin căsătorie (fetele primesc supranumele soțului, iar bărbatul „măritat”, stabilit în casa soției, este identificat cu supranumele socrilor). De asemenea, o serie de supranume (inclusiv provenite din porecle) au trecut, de-a lungul timpului, în sistemul denominativ oficial ca nume de familie, ca urmare a obligativității acestuia (cf. Oancă 2016 și 2019: 33–61).

În cadrul sistemului popular de denominaţie personală din localitatea Feleacu, individualizarea prin supranume și porecle este extrem de utilizată, felecanii fiind chiar recunoscuți de locuitorii satelor din jur ca „oameni ciufelnici”. În graiul local, atât pentru supranume, cât și pentru poreclă, este folosit termenul generic de „poreclă”, aceasta reflectând cu prisosință creativitatea lingvistică a vorbitorilor localnici și firea lor înclinată spre ironie.

2. *Supranume*

După originea lor semantică, în localitate sunt întâlnite doar supranume individuale, transmise de-a lungul generațiilor. În cadrul acestor formule antroponimice, prenumele sau hipocoristicul persoanei este pus în relaţie cu:

a. numele de familie al ascendenţilor[51]: (Mária lui) *Balea D.*, (Davídu) *Bojánului*, (Mircea lui) *Búciu*, (Onița) *Ciópl*ii (< *Cióplea*), (Nastasia) *Córcii* (< *Córcea*), (Valentinu lui) *Cóţa*, (Relu lui) *Dárdai*, (Reluţu lui) *Déac*, (Dorelu lui) *Fáur*, (Aurelu lui) *Fălcuşán*, (Maria) *Flícului* (*Flic* e nume de familie, dar și supranume), (Nastasia lui) *Flórea*, (Nelu lui) *Gădăleán*, (Simionu lui) *Gróza*, (Uliana lui) *Hárşa*, (Victoria lui) *Haţegán*, (Lenuţa lui) *Hóda*, (Maria) *Márcului*, (Vila lui) *Mihálca*, (Ștefanu) *Pădureánului*, (Adi lui) *Púra*, (Maria lui) *Şúta*;

b. supranume/antroponime care, la origine, au reprezentat numele de familie sau prenumele (uneori, diminutivul sau hipocoristicul prenumelui) unui ascendent: *Adám*, *Arsínte* (< *Axinte*, *Axente*), *Avrám*, *Béla*, [bǫ́gdi] (supranume provenit din numele de familie maghiar *Bagdi*), *Bengoáie* (< n. fam. *Benga*), [bǫ́i̯cu] (< magh. *Bajkó*, hipoc. al lui *Bálint*, corespunzător pren. rom. *Valentin*), *Bójan*, *Buteánu*, *Chívu* (< *Paraschiv*), *Cicéu*, *Costán* (hipoc. lui *Costantin*[52]), *Costănúț*, *Costón*, *Crăciún*, *Dămián*, *Dóina*, *Dóndoș*, *Drifán* (< *Trifan*), *Filimón* și *Filimoána*, *Filíp*, *Filipáș*, *Filipoáie*, *Gábor* (< pren. magh. *Gábor*, echivalentul rom. *Gavril*), *Ghíla* (<

---

[51] Este de remarcat faptul că intelectualii satului sau persoanele venite din alte localități nu au primit porecle – de exemplu : *Bucur* (dascăl și primar), *Nicoară* (preot), *Buciu*, *Dardai*, *Fălcuşan*, *Gădălean*, *Groza* ș.a. (familii venite din alte localități). Deși unii intelectuali ai satului aveau origini locale (de ex., preotul Nicolae Nicoară), iar nou-veniții au ajuns să se integreze, cu timpul, în comunitate, aceștia erau totuși percepuți ca „diferiți" de ceilalți, datorită poziției sociale și profesionale sau faptului că erau „vinituri", adică veniți din altă parte.

[52] Pentru explicații mai detaliate, vezi și capitolul referitor la prenume.

Gavrilă), *Ghiracsín* (< *Ghirasin* < *Gherasim*)[53], *Gorgánu*, *Gústi*, *Iáncu*, *Iencúțu*, [i̯ǫ́ni] (< magh. *Jani*, hipoc. al lui *János*, corespunzător pren. rom. *Ioan*), *Ilenúca*, *Ilenúța*, *Ionúc*, *Ióvu*, *Indréi*, *Irimíe*, *Irimiúț* (notat greșit în Nicola 2014: 361, ca *Irimuț*), *Iséve*, *Jujíca* (< magh. *Zsuzsika*, dimin. lui *Zsuzsa*, hipoc. al pren. *Zsuzsánna*, corespunzător pren. rom. *Susana*), *Leónte*, *Leonteoáie* (< *Leonte* + suf. *-oaie*), [lǫ́ți] (< magh. *Laci*, hipoc. lui *László*, corespunzător pren. rom. *Vasile*), *Líviu*, *Lucúța*, *Manoílă*, *Máxin* (< *Maxim*), *Mărína*, *Mía* (< *Ieremia*), *Mirón*, *Mítrea*, *Nechítă* (cf. și Bojan 1971: 34), *Niculăúț*, *Nímu* (< *Ieronim*), *Núlaş*[54], *Oánca*[55], *Pantíca*, *Pantilimón*, *Páşcu*, *Părăscúța*, *Préda*, *Rádu*, *Ravéca*, *Román*, *Samoílă*, *Savína*, *Sápta* (< *Ilisafta*), *Săvălína*, *Síma*, *Ștefănúț* (Cf. și Nicola 2014: 345), *Todorói*, *Tótu*, *Ustína* (< *Iustina*), *Várga*, *Văsíi* (< *Vasilie*), *Vârvoára*, *Véta*, *Zaharíe*;

---

[53] Supranumele [ĝirasî́n], provenit dintr-un prenume, care se literarizează corect *Ghirasin* < pren. *Ghirasim* < *Gherasim* și pe care l-am întâlnit în anchetele noastre și sub forma *Ghiracsin*, a fost literarizat în Monografia Nicola (2014), în mod eronat, în mai multe forme, informatoarea purtătoare a acestui supranume fiind aceeași: (Nicoară Maria a lui) *Diorariu* (p. 29), *Dira* (p. 34), *Dirariu* (p. 454), *Dirasin* (p. 53) și *Disax* (p. 77). Este evident faptul că, în transcrierea acestui antroponim, nu s-a ținut cont de o trăsătură fonetică a graiului din localitate, respectiv evoluția oclusivei palatale [ǵ] la [ĝ].

[54] În secolul al XVI-lea (1534−1598), *Nywlas (Iepure*) apare consemnat ca nume (probabil, de familie, provenit dintr-un supranume) în documentele oraşului Cluj. Astăzi, el se păstrează doar ca supranume, ca şi alte supranume precum *Crăciun*, *Filíp*, *Paşcu*, *Román* şi *Varga*. Pentru mai multe detalii, vezi Colciar 2018a: 67−73 și Simon 2004.

[55] Acest supranume provenit dintr-un prenume, care circulă încă în această formă în localitate, a fost transcris de administrația maghiară, ca nume de familie, în forma *Vanca* (vezi și capitolul referitor la numele de familie).

c. supranume provenite din:

- nume vechi (atât masculine, cât și feminine), de origine slavă, greacă sau maghiară: *Bégu* < bg. *Bego*, *Bíțu* (cf. și Nicola 2014: 161) < bg. *Bitso*, *Ch*[ę́]*ri* < magh. *Kéri* (Kázmér RMCsSz), *Dénu* < bg. *Deno*, *Dída* < bg. *Dida*, *Dúdu*. cf. gr. *Dudu*, G[ę́]ri < magh. *Geri* (Kázmér RMCsSz), *Gúgu* < bg. *Gugo*, *Ícu* < bg. *Iko* (DNFR 254), *Mécu* < bg. *Meko*, *Pónea* (cf. și Marchiș 1934: 11) < *Poni* < bg. *Poni*, *Ríțu* < gr. *Ritsi* (*s*);

- un hipocoristic al unui nume românesc: *Líca* (ALRR–Trans., ms., introd.) < *Vasilica*,

- nume sau hipocoristice ale unor nume cu origine incertă: *Cúfi*, *Díli*, *Húia*, *Méntu*, *Míli*, *Sígu*, *Túscu*[56], *Vấrca*, *Vísa*;

d. supranume provenite din porecla unuia dintre ascendenţi[57]; transmise în timp, acestea și-au pierdut semnificația și nota de malițiozitate, nemaifiind percepute de purtătorii lor ca supărătoare[58]:

➢ supranume provenite din porecle care vizează aspectul fizic, trăsături morale sau comportamentale, precum și starea socială sau ocupația: *Bába*, *Bălắu*, *Bășcúla* „purta o *bașcă*” (ALR I, ms., introd.)[59], *Bóbu*,

---

[56] În Monografia Nicola (2014: 29, 453), acest supranume, care vizează aceeași informatoare, apare în forma (Moldovan Rozalia a lui) *Túrcu*, supranume inexistent în Feleacu, întâlnindu-se doar forma *Túscu*.

[57] I. Roșianu (1976: 300) le numește „supranume afective”.

[58] Am redat aceste supranume, precum și cele din categoriile următoare, (unele fiind mai insolite) în forma accentuată, pentru o mai bună receptare a lor.

[59] Când referința bibliografică se află înaintea explicației supranumelui/poreclei, înseamnă că forma onomastică respectivă este doar menționată în sursă, iar explicația (acolo unde s-a putut obține) aparține informatorilor din ancheta noastră. Când referința se află

Bórșa „a fost bolund, ca la Borșa (localitate din jud. Cluj, unde există un sanatoriu psihiatric – n.n.)”, *Boșoróg* (Bojan 1971: 15), *Brânzéru*, *Bucuría* „maică-sa a avut numai feciori și apoi o fată, și a zis: *asta-i bucuria căsii!*”, *Búlgăr*, *Búmbu* (cf. și Bojan 1971: 17), *Buníca*, *Buríc*, *Buruiána*, *Butúc*, *Cacaștéi*, *Cánura* (Nicola 2014: 374), *Ceávaș* (< magh. *Csávás* Kázmér RMCsSz < *csávás* ʽnăuc, zăpăcit’. DMR, s.v.)[60], *Cioárca* (< *ciorc*, *cioarcă* ʽchior, chioară’), *Ciorecói* „purtau cioareci”, *Ciótu* „era mic”, *Ciuloáie* și masculinul *Ciúlu*, *Ciuturtúc* „era mic” (ALR I, ms., introd.), *Coceán*, *Colibánu* (ALRR–Trans., ms., introd.), *Corcodél* (Nicola 2014: 37), *Coroána* (ALRR–Trans., ms., introd.), *Covríg*, *Creștínu* „n-o lucrat dumineca” (ALR I, ms., introd.), *Cultíva*, *Dădáșu*, *Dărábu*[61], *Dómnu*, *Drúlea* (cf. și Marchiș 1934: 29), *Flocíca* „era păros” (ALR I, ms., introd.), *Fóiu* „îi gras” (ALR I, ms., introd.), *Fórverț* „spunea *fórverț*” (ALR I, ms., introd.), *Frunzár* „făcea frunze pentru vaci” (ALR I, ms. introd.), *Gorgánu* (< *gorgan*), *Grófu* (cf. și Bojan 1971: 19, Nicola 2014: 168), *Hârbói* (cf. și ALRR–Trans., ms., introd.) „era un bătrân” (ALR I, ms, introd.), *Hérbac* „a lucrat la fabrica de încălțăminte *Herbac*, devenită ulterior „Clujana”,

după explicație, înseamnă că explicarea formei a fost dată de către informatoarea din ALR I.

[60] În Nicola (2014), supranumele *Ceávaș* este transcris greșit: Maria Balea a lui) *Ceároș* (p. 346), *Ciároș* (p. 347) – forme neatestate în localitate; provine probabil din magh. *csavas* ‘năuc, zăpăcit’ (DMR, s.v.).

[61] Tot în Nicola (2014), acest supranume al informatoarei, provenit din porecla (sau supranumele provenit din poreclă al) unuia dintre ascendenți („erau oameni mici de statură”), e transcris tot în formă greșită: (Sechelea Maria a) *Sărăbului*, p. 30, p. 454, pentru *Dărăbului*; provine din magh. *darab* ʽbucată’. DMR, s.v.

Hodoróg „vorbea repede și mult”, *Holbóc*, *Hórgoș* „era nărăvaș, pușca mămăliga-n oală” (ALR I, ms., introd.)[62], *Ijác* (probabil, din magh. *ijac* ‘băutură’), *Jấbu* „avea *jeburi* (= buzunare) la haine” (ALR I, ms., introd.), *Jidánu*, *Jídovu* „era sfârnar (= comerciant), ca jidovii”, *Lăboșéru*, *Lélea*, *Líloș* „l-a lovit calul și i-a rămas nasul *liloș* (= turtit)”, *Limbóc*, *Lompáș* „era negru ca un felinar afumat”, *Lompășél*, *Măián* „tot zicea *măi an*”, *Mălái* „îi plăcea mălaiu” (ALR I, ms., introd.), *Mânjálă* „punea tiară, mânjală (pentru țesut – n.n.)” (ALR I, ms., introd.), cf. și Bojan 1971: 14, *Meteléu*, *Morocoáșa* „lucra în lemn, construia care și era mic de statură, dar cu un caracter puternic; *morocoașă* „fiecare dintre cele două semicercuri de fier cu care se ferecă osia carului”, *Múcea*, *Músai* „zicea *músai*”, *Mútu*, *Órbu*, *Păpúc* „era rupt la gură” (ALR I, ms., introd.), *Penúța* (cf. și Nicola 2014: 164) „umbla tot cu *pene* (= flori) în clop”, *Pétecu* (ALRR–Trans., ms., introd.), *Petrinjél* „era slăbuț, ca un fir de *petrinjel* (= pătrunjel)”, *Píhu* „striga la nunți: *píhăi, píhăi, píhăi-ha*!” (ALR I, ms., introd.), *Pipúț*, *Piștól*, *Pocăítu*, *Prúncu*, *Puicăreáua* și *Puicărélu* „avea bivoli și purta vițeii de bivol după car și îi tot striga, să nu rămână de car: *Púică, nea!*”, *Pui-frípt* „abia umblă, când e frig, nu iese” (ALR I, ms., introd.), *Pulánciu*, *Pulắu*, *Pulíca*, *Râzílă* „și când stă, și când vorbește, stă cu gura de parcă tot râde”, *Rotovél*, *Sătána* (cf. și ALRR – Trans., ms., introd.) „era un om aspru și drăcos”, *Sătúlu* „zicea: *túlai, sătúlu-s*!” (ALR I, ms., introd.), *Scuturíci*, *Sugócea* „era bătăuș, ca un vițel care suge” (ALR I, ms.,

[62] De asemena, în Nicola (2014 : 172), acest supranume, precum și numele de familie, este transcris greșit ca (Gligor *Sima* a lui) *Hórhoș*, pentru (Gligor *Simon* a lui) *Hórgoș*.

introd.)[63], *Surdabéțu*, *Súrdu*, *Șchioápa*, *Șchiópu*, *Șchiopúțu*, *Trăznéru* „suduia mult de trăznet”, *Țangắu*, *Țấlea* (*Ravéchii*), *Víreag* „avea o vacă pe care o chema *Vireag* și le-a rămas numele așa”, *Vitadúlci*, *Vlădícu* „a fost om foarte sărac” (cf. și Bojan 1971: 10), *Zbấrciu*;

- supranume provenite din porecle care vizează anumite trăsături fizice sau morale bazate pe asemănarea cu animale sau păsări, precum: *Buhulíța*, *Cățélu*, *Corbúțu*, *Cotóc*, *Cotoáca*, *Flúturu*, *Găinoáie*, *Grivéi* „de la școală i-a rămas numele așa”, *Húlpea* „I-a cumpărat mama lui haină cu guleraș roșcat de vulpe și i-a zis învățătoarea, la școală: *Ia spune tu, băiatule cu hulpea pe cap!*”, *Lupéi*, *Mielúțu*, *Muscánu* (ALRR–Trans., ms., introd.), *Muscăníța*, *Păsărói*, *Péștele*, *Púica*, *Púiu*, *Purcélu*, *Șoșói* (< țig. *șoșoi* ‛iepure’), *Țighileánu*, *Zăgán* (< *zăgan* ‛vultur-bărbos’);
- supranume provenite din porecle a căror semnificație s-a pierdut în timp: *Barnabícu, Béșa*, *Beșchenélu*, *Beșoáie* (< *Beșa* + suf. *-oaie*), *Boáța*, *Bondói*, *Butácu*, *Butíc*, *Cherúțu* (< *Cheri* + suf. *-uț*), *Ciamplíc*, [Ĉíca], *Cimóca*, *Ciocíca*, *Cleoáșu*, *Coáșa*[64], *Cocáliț* (Nicola 2014: 377), *Coșcód*, *Díznăr*, *Fífi*, *Hozóc*, *Hudíla*, *Hututúi*, *Legioáie*, *Ijác*, *Légolab*, *Míșca*, *Moáșca*[65], *Modól*, *Monéș*, *Papadóc*, *Peánta*, *Pilibúc*, *Pistilíca*, *Pișpéc*,

---

[63] În Nicola (2014: 30), numele informatorului, (Tanțău Alexandru a) *Sugóci*, conține o formă de genitiv greșit transcrisă, în loc de forma *Sugócii* (< *Sugócea*).

[64] În Nicola (2014: 36, 45), supranumele *Coáșa*, a cărui formă fonetică este [cọ́șa], este redat în forma (Nastasia lui) *Cóșa*, în transcriere neținându-se cont de vocala deschisă.

[65] Tot în Nicola (2014), am observat inconsecvență în notarea supranumelui *Moáșca*; pentru același informator, Gligor Mureșan, acesta este transcris în forma: *Moáșca* (p. 31, 453), *Moásca* (p. 53) sau *Moáșka* (p. 174), probabil prin analogie cu etimonul magh. *macska* „pisică” (DMR, s.v.).

Pițimón, *Práizu*, *Puipadíc*, *Puzlíc*, *Ramíța*, *Râștivoána*, *Roánci*, *Rócontu*, *Sấmplea*, *Stíchiri*, *Stréti*, *Șotríc*, *Șotrópea*, *Șúica*, *Țoncoáie* (< n. fam. *Țoncu* DNFR 472 + suf. -*oaie*), *Vârtíc*, *Vístic*, *Vișchélea*, *Vójnea*[66], *Zapíst*, *Zghémbeţi* (cf. și Bojan 1971: 19), [ẑédu][67];

e. supranume care arată îndeletnicirea unuia dintre ascendenţi, perpetuat în supranumele urmaşilor: *Birắu*, *Boldáşu*, *Brigadíru*, *Căoáciu*[68], *Căpráru*, *Cătána*, *Căuăcél*, *Căuăciúțu*, *Ceterásu*, *Ciobán*, *Dáscalu Anișoárii*, *Dáscalu de su Coáste*, *Diácu*, *Făgădắu*, *Grănicéru*, *Maióru*, *Majóru*, *Milițiánu*, *Moáșa*, *Pándoru* „s-a angajat *pandur* (cantonier) pe Drumul Țării)” Bojan 1971: 20, *Păcuráru* (cf. și Marchiș 1934: 11), *Plebánoșu* „a zis de el că e *plebánoș*, mai mare la biserică” (< magh. *plébanos* ‘paroh catolic’) (ALR I, ms., introd.), *Popísca*, *Poștáșu*, *Sanitáru*, *Secretáru*, *Súciu*, *Șúștăru*, *Tunáru* „o fost în armată la tunuri” (ALR I, ms., introd.);

f. supranume care include un toponim, respectiv precizarea părţii de sat în care locuiau purtătorii: *Ana din Coman*, *Ana din Pădure*, *Aurel de la Cauciucuri*, *Aurel*

---

[66] În Nicola (2014: 30), forma *Vójnea* apare ca (Tanțău Ion a lui) *Vójna*, supranume existent în localitate, fiind vorba, probabil, de o greșeală de transcriere a nazalei palatale [ń].

[67] În Nicola (2014: 53), forma acestui supranume e transcrisă ca (Gligor Harșia a) *Iédului*, fără a se ține seama de specificul fonetic al graiului. Transcrierea acestei forme antroponimice nu o putem stabili cu certitudine, dar fiind faptul că, în graiul felecan, fricativa [ẑ] poate proveni fie din africata [ĝ], fie din labiodentala [v], urmată de vocala [i]; în niciun caz nu poate fi vorba despre o literarizare în forma *Iedu*.

[68] Tot în Nicola (2014: 161), acest supranume este transcris ca (Tanțău Dumitru a) *Covácíului* pentru *Căoáciului* < *căoáci*, variantă a lui *cováci* ‘fierar’ (< magh. *covács*. DMR, s.v.); forma *căoáci* e atestată pentru localitatea Feleacu (punct cartografic 297) și în ALRR – Transilvania, vol. V, MN 173/1754.

de la Fântâni, *Berișteana*, *Dămian de peste Tău*, *Dochiţa din Capul Satului*, *Gheorghica din Mantova*, *Iacob de lângă Şcoală*, *Ileana de la Bălţi*, *Ilenuca de la Tău*, *Ionel din Strâmtoare*, *Lazar de la Podu Medrii*, *Matei de la Şipot*, *Maxin din Mantova*, *Oniţa de pe Deal*, *Onița de la Mănăstire*, *Sandu de su Pădure*, *Ştefan de la Prund*, *Todor din Margină*, *Văleanu*, *Victor din Deal*, *Viorica de la Moară*, *Voasi din Rupturi*, *Zaharie de su Coaste*;

g. formule antroponimice în care prenumele persoanei desemnate este pus în relație cu un supranume format din prenumele sau hipocoristicul tatălui/mamei și al unui bunic/străbunic, filiaţia pe linie paternă sau maternă cuprinzând chiar trei-patru generaţii: *Adriana lui Ionu lui Traianu Didii*, *Anuca lui Alexa Lichii*, *Aurelu lui Vasili-a lui Niculaie*, *Aurelu lui Vosica lui Zahari-a lui Iacob*, *Aurica lui Gheorghe-a lui Iacob*, *Găvril-a Mariii lui Todor, Găvril-a lui Todoru Luchii*, *Ionu lui Găvril-a Mariii Păraschii*, *Ionu lui Iacobu Tomii Pantii*, *Ionu lui Ili-a lui Gligor*, *Ionu Mariii lui Dumitru*, *Ionu lui Vasili-a Vârvoarii*, *Lenuța lui Vila lui Filíp*, *Letiţia lui Lazaru lui Todor*, *Mária lui Simionu Petrii*, *Tomica lui Niculai-a Tomii Lichii*, *Victoria lui Ionu Anii Tomii*, *Victoru Sofii Luchii*, *Viluca lui Vila lui Simionu Luchii*, *Viorelu lui Găvril-a lui Pavel*, *Viorelu lui Vasili-a Petrii*, *Voasi lui Pavălu Iovului*.

Acolo unde a existat şi o poreclă, aceasta s-a impus, în detrimentul filiaţiei, devenind, la rândul ei, supranume: *Găvril-a lui Gligoru Biţului* a devenit *Găvril-a Morocoaşii,* iar fiica lui*, Nastasia lui Găvril-a Morocoaşii*; aşa cum se întâlneşte şi cazul în care un supranume a luat locul altuia: *Găvril-a lui Cocean* a ajuns *Suciu* (deoarece era cojocar), iar fiul lui, *Ştefanu Suciului*;

h. un supranume care indică originea etnică a individului: (Nastasia) *Rusului* „tatăl ei s-a căsătorit cu o rusoaică, adusă în sat după terminarea războiului, iar lui i s-a spus *Rusul*”.

Din perspectivă sociolingvistică, se poate constata că, de obicei, femeia este cea care preia supranumele soţului (de ex. *Imelia lui Văleanu*). Există însă şi situaţii în care soţul preia supranumele soţiei sau al ascendenţilor acesteia, mai ales atunci când soţul a venit ginere în casa soţiei (*Victoru lui Zghembeţi, Petre-a Dudului*) sau a venit din altă localitate (*Cornelu Birăului*, *Toaderu lui Mălai*).

Din punct de vedere morfosintactic, se remarcă faptul că, în formarea supranumelor, termenul regent al genitivului este articulat enclitic cu articolul hotărât -*a*,[69] atât în cazul prenumelor feminine, cât şi al celor masculine: *Maria Biţului*, dar şi *Niculai-a lui Streti.* De asemenea, se întâlneşte uneori şi articularea proclitică a femininelor: *Rozi lui Morocoaşa, Viorica lui Ponea, Marcelu lui Bunica, Mircea lui Margareta*, precum şi înlocuirea genitivului cu prepoziţia compusă *de la*: *Aurel de la Morocoaşa*, *Ghiţă de la Brigadiru*.

---

[69] În cazul prenumelor masculine, termen regent al genitivului, statutul lui -*a* este interpretabil: semiindependentul *al* (*Niculaie a lui*..., *Gheorghe a lui...)* – vezi Neamţu 2006−2007: 111−144 sau articol hotărât enclitic (-*a*)*,* ca în cazul femininelor (*Niculai-a lui Streti, Gheorghe-a Colibanului*). De altfel, articularea enclitică a substantivelor masculine, nume de persoană, este frecventă, fiind un fenomen vechi în limba română.

3. *Porecle*

Dincolo de aspectul oficial al atribuirii unui nume, în cadrul unei comunități, atribuirea unui nume neoficial, respectiv a unei porecle, ca și folosirea ironiei, constituie unul dintre mecanismele de tip pragmatic la care apelează vorbitorul atunci când intenționează să critice sau să ridiculizeze diferite aspecte neconforme cu normele și tiparele specifice mentalității tradiționale, adică abaterile de la normele comunității, fie că este vorba despre aspecte legate de corpul uman, fie de comportamente. Nu întâmplător, *poreclele* sunt considerate de I.-A. Candrea (1895: 7–8) „cuvinte de ocară" prin care „poporul lovește în năravul sau defectul cuiva", iar după D. Loșonți (1969: 117), acestea au un conținut afectiv și sunt atribuite indivizilor „cu scopul de a ironiza, de a batjocori anumite defecte fizice, morale, felul de a vorbi etc." (cf. și Colciar, Mihali 2020). Este și cazul poreclelor din onomasticonul felecan, locuitorii satului fiind recunoscuți ca fiind oameni mai „ciufelnici".

Implicând fantezia denominatorului, poreclele sunt de o mare varietate și constituie un inventar deschis inovațiilor, conducând și la interpretări diferite (cf. și Felecan N. 2020a: 120). Ca semn lingvistic secundar, porecla se realizează într-un sistem de dublu codaj: un aspect denominativ și un aspect „secret", asemenea unui cod argotic, fiind folosită inițial de o comunitate mai restrânsă. Preluată de comunitate și transmisă urmașilor, ea îți pierde motivația, conținutul afectiv, devenind supranume (vezi și **2. *Supranume***).

Ca mecanisme lingvistice prin care se realizează poreclele, amintim apelativele, metonimia și metafora (cf. și Miron-Fulea 2002a, 2002b; Felecan N. 2020a: 124).

În Feleacu, pe lângă numeroasele supranume care au la origine porecle (vezi *supra*), am întâlnit și porecle mai recente, cu o circulație încă restrânsă (unele, cu conotații livrești), precum:

- porecle care fac referire la caracteristici fizice ale purtătorului: *Ána Grása* „e grasă”, *Anócu* (sau *Júji*) „ o cheamă Ana și vorbește gros, ca un bărbat”, *Chíci-Voárga* „e mic de statură (< magh. *kicsi* ‛mic (ă)’ + supran. *Voárga*)”, *Corobeáța* „e ca o *corobeáță* (‛fruct uscat’)”, *Corobélu* „e slab și uscat” (cf. *coroabă* ‛porumbea’), *Díhoru* „e mic și negru ca un dihor”, *Firicél* „mic”, *Lúngu lui Leónte* „era foarte lung, foarte înalt”, *Mâțóc* „e mic de statură”, *Ómu Solíd* „mic de statură, dar se pretinde puternic”, *Mustăcioása* „are mustață, ca bărbații”, *Prăjitúra* „e micuț și grăsuț, pufos ca o prăjitură”, *Púliglonț* „e mic și iute”, *Țăndărícă* „seamănă cu păpușa cu acest nume”, *Véta* „era neagră ca o țigancă din sat numită *Veta*”, *Vrăbiúța* „slabă, cu picioare lungi și subțiri”;

- porecle care fac referire la caracteristici psihice, morale sau comportamentale, inclusiv caracteristici de vorbire (pentru unele dintre aceste porecle, nu am reușit să obținem explicația, dar trimiterea la un referent la care se poate raporta asemănarea purtătorului este elocventă): *Americánu*, *Cấca Ravéchii* „peltic și bâlbâit”, *Cioáci* „un bărbat care vorbește mult, multe și repede”, *Cochineáua* „o femeie care are buză de iepure și nu se înțelege bine ce spune, vorbește cu *Co...cochi*”, *Coconáșu* „umblă cu nasul pe sus, ca un coconaș (= copil de domn)”, *Drácu* „un bărbat rău, ca un drac, când se îmbată”, *Európa Líberă* „era foarte bine informată”, *Fariséu* „e pocăit penticostal, dar e prefăcut”, *Fetíța* „e un bărbat blând și sfios, ca o fată”, *Forfecúța* „vorbește peltic și cepeleag”, *Fulgerícă* „e mai moale, mai încet”, *Gága* „vorbește pe

nas și e cam slab de minte”, *Gími*, *Horoștóc* (sau *Rusócu*) „un bărbat masiv, merge încet și vorbește gros”, *Lári* „are ochelari”, *Leléu* „vorbește rău, se bâlbâie”, *Luptătoárea* „are o fire mai închisă și mai impulsivă”, *Mitícă* „e cam mincinos, ca Miticii lui Caragiale”, *Mútra Vácii* „are o față care amintește de o vacă”, *Muzicúța* „vorbește mult și, uneori, fără rost”, *Rățóiu* (*Húii*) „vorbește mai gros, ca un rățoi”, *Scufița Róșie* „poartă haine cu glugă, ca personajul din basm”, *Stalín*, *Sușigátu* „e foarte sucit, supărăcios și zgârcit” (< *sușigat* ‘lipsit’), *Șerífu*, *Șurubél* „se învârte ca un șurubel”;

- porecle-anecdotă, care vizează anumite întâmplări „lingvistice” (felul în care părinții se adresau copilului, o replică sau o întâmplare aparte, un „rapel” din viața individului), pe care colectivitatea, captivată de ineditul situației, le-a preluat cu ușurință: *Cúcu* „când a început să meargă, familia îi spunea: *Stai cucu!*, iar el a preluat cuvântul”, *Háiha* „se îmbăta și zicea: *Hai, ha!*”, *Legúma* „folosea la școală cuvântul *legumă*”, *Panáta* „folosea un spray bărbătesc la modă, numit astfel și se lăuda că l-a folosit”, *Púiu* (*Húii*) „era cel mai mic și i se spunea *puiu*”, *Púsi* „a fost servitoare la o doamnă care avea un câine pe care îl chema *Pusi*”;

- există și cazuri în care porecla provine de la o ocupație: *Călugăríța* „a fost la școală la călugărițe”; sau de la un hobby, devenit ulterior chiar o ocupație: (Nélu) *Englézu* „cânta frumos, mai ales cântece la modă, în limba engleză și copia comportamentul artiștilor străini”;

-sunt și porecle născute prin deformarea ironică a supranumelui: *Ștólpi* < *Piștól*, sau a prenumelui: *Floárea* < *Florín*, *Zgăbéte* < *Gabriel*.

Uneori, punctul de plecare sau motivarea inițială a poreclei este incertă, difuză, irecuperabilă, precum în cazul poreclelor *Brâncoveánu* (de certă referință livrescă) sau *Flótani* (are supranumele *a Mécului*, după soție).

Am constatat faptul că, în cadrul grupurilor mai restrânse de copii (elevi) și de tineri, poreclele au o tentă livrescă, în special datorită influenței școlii și mass-mediei. Caracterul „secret” al poreclelor este mai accentuat în acest caz, ele fiind cunoscute doar de membrii grupului respectiv. Rămâne ca timpul să decidă dacă ele vor fi preluate de comunitate și vor dăinui.

Ca procedee stilistice în formarea poreclelor, se remarcă, alături de metonimie și metaforă, derivarea cu sufixe augmentative (*Anocu*, *Rusocu*) și diminutivale (*Fetița*, *Firicel*, *Forfecuța*) sau folosirea onomatopeelor (*Cochineaua*, *Cucu*), pentru mărirea valorii afective. Pe lângă tendința de exprimare a subiectivității, aceste procedee reflectă și tendința, remarcată nu o dată, de concretizare, specifică limbajului popular.

Se poate afirma că, din perspectivă etno- și psiholingvistică, actul atribuirii de nume, al numirii prin poreclire este un act „nonritual” (Sanda Golopenția-Eretescu 1972: 146), neoficial, care nu presupune o situație mijlocită, precum cel ritual (de exemplu, botezul); prin distanțare și observare, porecla implică sancționarea devierilor de la normele comunității. De asemenea, în măsura în care poreclele sunt privite prin prisma caracterului lor motivat, ele pot fi considerate metafore sau micromodele ale individului purtător de poreclă (cf. Kis, Groza 1969: 51).

4. În urma analizării materialului onomastic, se poate constata că, în localitatea Feleacu, sistemul popular de denominaţie personală este cel care predomină în identificarea indivizilor, sistemul oficial al antroponimelor convenţionale fiind mai rar utilizat, în condiţiile în care există mai multe familii/neamuri purtătoare ale aceluiaşi nume oficial. În cadrul acestui sistem popular,

un rol important îl au poreclele şi supranumele, delimitate prin prisma procedeelor de individualizare.

Din punctul de vedere al structurii, supranumele sunt alcătuite, pe lângă înşiruirea ascendenţilor, şi prin adăugarea unor porecle, devenite la rândul lor supranume, sau prin adăugarea unor toponime. La nivel morfosintactic, se poate identifica procedeul vechi românesc al articulării enclitice a prenumelor masculine.

În cazul supranumelor formate prin şiruri ce redau filiaţia, acestea oferă o adevărată genealogie a individului.

II. Toponimia[70]

1. Capitolul de faţă vine ca o completare la două cercetări anterioare referitoare la toponimia satului Feleacu (jud. Cluj). În primul rând, este vorba despre studiul lui G. Giuglea, intitulat *Cheie pentru înţelegerea continuităţii noastre în Dacia, prin limbă şi toponimie*[71], în care autorul are în vedere „şaptezeci de numiri de stil românesc" şi două de origine maghiară din toponimia satului Feleacu, argumente suficiente pentru a susţine continuitatea unei populaţii româneşti pe teritoriul discutat. Acest studiu a fost prilejuit de ancheta pentru ALR I desfăşurată la Feleacu, în toamna lui 1930, sub conducerea lui Sever Pop şi cu asistenţa lui George Giuglea (alături de Th. Capidan şi Ştefan Bezdechi), autorul consultând şi Cărţile Funciare ale satului.

Pe lângă studiul lui G. Giuglea (pentru al cărui nume am utilizat abrevierea G), ca surse complementare, am consultat cele mai vechi Registre agricole ale Feleacului, respectiv cele dintre anii 1956–1958 (abreviate RA), precum și materialul rezultat în urma anchetei toponimice efectuate la Feleacu de cercetătorul ştiinţific Sabin Vlad, de la Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu" al Academiei Române, Cluj-Napoca, în octombrie 1984 (al cărui nume l-am abreviat V). Pentru această anchetă, S. Vlad a avut în vedere atât Registrul agricol, cât şi informaţiile oferite de trei localnici (abreviați în acest studiu astfel: I = informatorul

[70] Vezi și Rozalia Colciar 2017b.

[71] Publicat în „Geopolitica şi Geoistoria". Revista română pentru sud-estul european, III, 1944, nr. 1, p. 13–63, şi republicat în volumul Giuglea 1983: 297–333.

I, II = informatorul II și III = informatorul III). De asemenea, am utilizat și informațiile din părțile introductive ale ALR I și ALRR–Trans., din Monografia Marchiș (1934) și din studiul lui A. Simon (2004).

Nu în ultimul rând, ca localnică şi vorbitoare de grai, am avut în vedere şi informaţiile proprii, care vin să confirme sau să le completeze pe cele aflate în sursele menţionate mai sus.

Comparând cele două anchete toponimice, se poate constata că majoritatea toponimelor consemnate de George Giuglea se regăsesc şi la Sabin Vlad, deşi unele cu formă diferită (de ex. *Deálul Hórdii* – la G. Giuglea, *Deálul Hórghii* – la S. Vlad, formă pe care o cunoaştem şi noi). Există şi toponime consemnate de G. Giuglea care la S. Vlad şi astăzi nu se mai regăsesc (de ex., *Poiána lui Gligor*, *Poiána lui Vartoloméi* etc.), fapt explicat prin modificarea realităţilor istorice şi social-economice în intervalul de cincizeci de ani dintre cele două anchete.

2. Apariţia toponimelor a fost condiţionată social-istoric. Ca nume, ele apar şi funcţionează ca un fenomen social fără a fi o componentă a obiectului denumit şi fără a face parte din acesta. Legătura dintre toponim şi obiectul denumit este mediată, toponimul fiind un semn de gradul al II-lea; el nu există decât prin învestire cu funcţie toponimică[72]. Distanţarea de sensul primar face imposibilă, în cazul multor toponime, o explicaţie de ordin etimologic, în condiţiile în care scopul principal al toponimiei, ca ştiinţă, „este studiul etimologic al numelor de locuri, adică găsirea formei primitive şi a sensului originar” (Loşonţi 2000: 18). Prin urmare, metoda onomasiologică

[72] Oros 1996: 10 ş.u. Cf. şi Toma 1994–1995: 371–384.

nu poate fi utilizată în studiul toponimelor, deoarece acestea, nedesemnând o noţiune, au doar o funcţie strict denotativă şi individualizatoare.

Plecând de la premisa că toponimia este istoria nescrisă a unui popor[73], putem afirma că, şi în cazul Feleacului, studiul numelor toponimice nu se poate realiza decât printr-o abordare interdisciplinară.

În documentele istorice, numele românesc al satului Feleacu nu este cunoscut. Apare doar numele, de certă origine maghiară, *Felek* < *fel* „sus” + *lak* „loc”. În hotărnicirea din 1 iulie 1366 a pământurilor Clujului, el apare pentru prima oară în compusele *Felek Berch* (*Dealul Feleacului* sau *Vârful Feleacului*) şi *Felekpataka* (*Valea Feleacului*)[74]. În 28 ianuarie 1367, Ludovic I de Anjou a poruncit ca „satul de pe vârful dealului din pădurea numită Feleac”, sat situat între *Cluj* şi *Banabic* (azi, *Vâlcele*), unde „din timpurile cele mai îndepărtate (*a longis temporibus*)”, se săvârşeau jafuri, tâlhării şi omoruri, să fie mutat, reîntemeiat şi alipit Clujului. După 10 ani, în 30 septembrie 1377, Ludovic I dă un nou act prin care confirmă alipirea Feleacului la Cluj, sat unde „douăzeci de români sunt puşi şi rânduiţi pentru paza drumului”[75] care lega Clujul de Turda (vechiul drum roman, care ocolea dealul). Din documente reiese cu claritate vechimea satului, ba mai mult: satul Gheorgheni, aflat în vecinătatea Feleacului (și în componența comunei Feleacu, astăzi), în partea de est, este denumit *Felekfark* „Coada Feleacului”, denumire care a precedat-

[73] În acest sens, M. I. Oros (1996: 10) afirmă: „Constituind preţioase amintiri despre trecut, toponimele ocupă un loc aparte între cele mai complexe şi expresive monumente istorice, ca un ecou viu al timpurilor îndepărtate”.

[74] Vezi DRH: 167–170. Cf. şi Suciu 1967: 229.

[75] Cf. Pop *et alii* 2017: 37 ş.u.

o pe cea de *Gyurgfalva* „Satul lui Gheorghe” (sat întemeiat de *Gheorghe zis Românul*)[76]. *Felek* desemnează deci atât pădurea şi dealul pe care se afla satul, unde exista şi un centru monahal, cât şi satul din vale, de pe versantul nord-estic al dealului. Habitatul medieval felecan se structurează în jurul a două vetre: deal şi *Pústă*, termen păstrat şi astăzi. Datorită mutărilor consecutive, dar şi frecventelor dispute dintre satul Feleacu şi Cluj, este greu de spus cu exactitate până unde se întindea domeniul oraşului spre sud şi unde începeau pământurile felecanilor spre nord. Cert este că, de-a lungul secolelor, poziţia satului este definită de rolul sătenilor – acela de ţărani liberi, paznici ai *Drumului Clujului*. Odată cu scăderea importanţei acestui rol, dar şi prin scăderea rolului de centru ecleziastic ortodox, satul intră într-un con de umbră. În secolul al XVII-lea, când încă mai existau două mănăstiri (una, pe Deal, unde se află și astăzi Biserica Sf. Parascheva, iar cealaltă, în marginea de sud a satului, spre Vâlcele, în locul numit astăzi *Valea Mănăstirii*), satul revine treptat pe Deal. Doar toponime precum *Túfele lui Păvălúţ*, *Poiáta Pópii*, *Arínii Mánciului* mai amintesc de vieţuirea pe versantul nord-estic al dealului. În secolul al XIX-lea, satul e situat în întregime pe Deal, iar mănăstirea de la marginea de sud a satului dispare, existenţa ei fiind amintită doar de toponimele *Válea Mănăstírii*, *La Mănăstíre*, *Deálul Diécilor*.

3. Marius I. Oros (1996: 125) defineşte *toponimele* drept „un sistem de semne ordonat, cu funcţii sociale de identificare şi diferenţiere a obiectelor geografice de pe un teritoriu oarecare”, iar Dumitru Loşonţi (2000: 6) consideră *toponim* „un cuvânt sau un grup unitar de

[76] *Ibidem*: 42 ş.u.

cuvinte cu care o colectivitate numeşte şi individualizează, într-un spaţiu determinat, un obiect geografic, indiferent dacă sensul cuvântului din care provine toponimul mai este sau nu cunoscut de vorbitori".

Toponimia Feleacului este modelată de mediul geografic în care satul se găseşte: structura colinară, aşezarea pe versanţii dealului, pădurile care îl înconjoară şi, nu în ultimul rând, drumurile care îl străbat. În perioada medievală, teritoriul satului Feleacu ocupa o suprafaţă de 60 km^2 (6000 de hectare), hotarul satului fiind plasat la 5–6 km faţă de vârful Dealului, pe longitudine şi la 12–14 km, pe latitudine[77]. În zilele noastre, deşi satul a pierdut o suprafaţă destul de mare, mai ales pe versantul nord-estic al Dealului (spre Cluj), ca o consecinţă a colectivizării forţate de către regimul comunist, toponimele se mai păstrează în memoria localnicilor. Asemenea perioadei medievale, litigiile dintre Cluj şi Feleacu referitoare la teritoriu nu s-au încheiat nici în perioada contemporană. La mai bine de treizeci de ani de la căderea regimului comunist, felecanii și-au redobândit vechile proprietăţi doar în urma unor lungi procese de retrocedare, intentate administraţiei oraşului Cluj-Napoca.

Inventarul toponimic al localității conține următoarele nume, pe care le vom prezenta în ordine alfabetică:

ARÍNII MÁNCIULUI „un loc cu ceva arini pe el" II (V).

– Din *arín* (pl. *aríni*) „specie de arbore" + *Mánciu*, n. pers.

[77] A se vedea Simon 2004: 150, potrivit căruia, la mijlocul secolului al XVI-lea, respectiv în anul 1562, această întindere se pare că revenea la cel mult 350 de felecani.

ARUNCĂTÚRA locul „unde se anunța impozitul pe care Feleacul trebuia să-l plătească” (Simon 2004: 156), teren aflat lângă *Cărăréle*, pe panta spre Cluj.

– Din *aruncătúră* ‛impozit’ (MDA, s.v.).

BÁIA „o dâmbă mare, o scos piatră (din ea); şi azi mai sapă” (G), „acolo s-o scos piatră multă” II (V).

– Din *báie* ‛carieră’ (DEX 1996, s.v.)

BĂLĂTRÚC (RA) loc cu gropi şi dâmbi.

– Din *bălătrúc* ‛piatră rotundă, bolovan’ (cf. şi TTRT Sălaj: 33).

BẮLŢILE „păşune; îi nişte loc lăştinos (= mlăştinos), cu multe băltoace pe el; îs on fel de poieni” I (V).

– Din *báltă* (pl. *bălţi*).

BERÍŞTEA „îi o fântână în sat cu *halắu* (= jgheab), unde adăpau vitele” I (V). – Vezi şi *Deálu Beríştii, Părắu Beríştii.*

– Din *beríşte* ‛loc noroios, mocirlos’ (cf. şi TTRT Sălaj: 37).

BODĂCÉŞTII „on fârtái (= un sfert) de sat; îi partea de *la Cooperatívă* până *la Şcoálă*” I (V).

– Din n. grup *bodăcéşti* < n. pers. *Bodăcéscu*.

BRÁNIŞTEA „loc în partea *Comórilor*, loc de păşune; o stat boii (acolo), mai demult” (G).

– Din *bránişte* ‛loc îngrădit’ (cf. şi TTRT Sălaj: 46).

BURTÚCA „o fântână în *Pădúrea Orá̦şului*” III (V).

– Din *burtúcă* ‛izvor captat într-o scorbură’ (cf. și TTRT *Valea Hăşdăţii*: 32, TTRT *Valea Ierii*: 32).

CÁLEA CĂRBUNÁRULUI ALR I, ms., introd. sau ***Cálea Cărbunárilor*** „(cale, drum) spre *Pădúrea Făgétului*” III (V) – Vezi *Cărbunaru*.

– Din *cále* (pl. *căi*) ‛cărare, drum’ + *cărbunar*.

CÁLEA IÁNCULUI „un drum de hotar, care mere de la *Deálul Diécilor* până în *Deálul Róvinii*” II (V).
– Din *cale* + n. pers. *Iancu*.

CÁPU SÁTULUI „parte de sat unde-i Postu de Miliţie şi restaurantul; de aici începe satul” I (V).
– Din *cap* ‛partea extremă cu care se începe sau se termină un hotar, capăt’ (DLR, s.v.) + *sat*.

CÁSA NEÁMŢULUI „a fost o casă aici jos, supt *Feleác*” I (V), „grupul de case de la *Cúrba Mórţii* în jos” II (V).
– Din *cásă* + *neámţ*.

CẮSILE PÓPII parte în centrul satului, aproape de școală și de Drumul Viținar (al Televiziunii), unde a locuit preotul Nicolae Nicoară și în apropierea căreia se află astăzi stația de autobuz cu același nume.
– Din *cásă* (pl. *căsi*) + *pópă*.

CĂRÁREA RÉDIULUI cărare pe versantul nord-estic al dealului, pe unde veneau oamenii din *Rédiu* spre *Cluj*, spre vechiul drum roman şi medieval, sau ***Cărărúşa Rediului*** (cf. și Simon 2004: 150).
– Din *căráre* + suf. dim. -*úşă* + *Rédiu*, sat în jud. Cluj, spre *Turda*;

CĂRĂRÉLELE „pășune” (ALR I, ms., introd.), pantă cu loc arabil spre Cluj, lângă *Aruncătúră*, unde au fost mai multe cărări (G, Marchiș 1934: 26, V).
– Din *cărăreá* (pl. *cărăréle*) ‛drum îngust pe care se poate umbla numai cu piciorul’.

CĂRBUNÁRU loc spre *Pădúrea Făgétului* (G, Marchiș 1934: 26, V).
– Din *cărbunár* ‛muncitor care lucrează la producerea cărbunelui de lemn; persoană care vinde cărbuni’ (DEX 1996, s.v.) (< *cărbúne* + suf. -*ar*).

CĂTĂRÁGELE păşune, loc cu ridicături de pământ şi pâraie (Marchiș 1934: 28). – Din *cătăráge*, pl. lui *cătărág* ʻcreastă între două râpi’ (Giuglea, Țâra 1966: 217).

CĂTĂRÁGUL GOL „un clin între grédini; să bagă-n sat (ca un unghi); cam 6–7 iugăre; loc de păşunat” (G). – Vezi *Cătăragele*.

CHILBUCÚTU „fântână” (G), „îi izvor máre cu apă bună” I (V).

– Din n. top. magh. *Köbölkút* (< *köböl* ʻvas de băut, ghizd, scorbură’ + *kut* ʻfântână’). Considerăm că forma dată de G. Giuglea este greşit literarizată *Tilbucút* sau *Tirbucút* (în top. *Deálul Tirbucútului*), formă care ar fi putut fi preluată şi din Cărţile Funciare.

CLÉJIA PÓPII teren spre Cluj, în capătul cartierului *Gheorghéni*, lângă *Válea Túlbure* (cf. și Simon 2004: 158). – Vezi şi *Válea Cléjiii.*

– Din *cléjie*, var. a lui *ecléjie* ʻproprietate a bisericii, pe care o foloseşte preotul în timpul preoţiei sale’ (DLR, s.v.) + *pópă*.

COÁSTEA BLÁGULUI (G). – Din *coaste* (pl. *coáste*, *costi*), var. a lui *coástă* ʻpantă’, + *Blag (u)*, n. pers. și n. fam. întâlnit în sat.

COÁSTEA DÓDULUI (RA). – Din *Dódu*, n. pers. (cf. și n. fam. *Doduț* < *Dodu* + suf. *-uț*, întâlnit în sat).

COÁSTEA FÚGII „coaste spre Cluj; pe aici fugeau oamenii în jos, spre pădure, din calea invadatorilor” II (V). – Din *fúgă*.

COÁSTEA MÉCULUI „o coastă în sat, o stat un om, *Mécu*” I (V). – *Mécu*, n. pers.; azi, supranume întâlnit în sat;

COÁSTEA PẤRCIULUI „Era odată capre în sat" (G), „o pantă de la *Cotéiu* nost în sus" (V). – Din *pârci* ʽţap' (DLR, s.v.) sau poreclă în sat, neconsemnată astăzi;

COÁSTEA PIETROÁSĂ – Din adj. *pietroásă* „plină cu pietre, cu bolovani" (G);

COÁSTEA TĂLHÁRILOR „îi în Pădurea Făgetului" III (V) – Din *tălhár* (pl. *tălhári*), var. a lui *tâlhár* ʽhoţ, bandit';

CÓMANU „o parte de sat; dealul ăla între *Părắul Beríştii* şi *Măzăréle*; îi o dâmbă ţuguiată" I (V).
– Din n. pers. *Cóman*; azi, n. fam.

COMOÁRA deal cu păşune (G, V), „loc arător" III (V), ***Comórile*** „deal lung, ăla pe care-i *Observatóru* (= Astronomic); păşunat; o fost pădure" I (V). cf. și Simon 2004: 155.
– Din *comoáră* (pl. *comóri*).

CÓRNU FĂGÉTULUI (RA). – Vezi *Făgétu*.
– Din *corn* ʽvârf'.

COŞÉRU „păşune; a fost pădure" I (V).
– Din n. pers. *Coșér*, azi necunoscut în sat, < *coşér*, var. a lui *coşár* ʽpersoană care împleteşte coşuri'.

COTITÚRA „*Cúrba Mórţii*, de pe Şoseaua Naţională" II (V).
– Din *cotitúră* ʽcot'.

COTU un grup de case care urcă spre *Cătăráge*, spre marginea de vest a satului, pe un drum cotit.
– Din *cot* ʽcotitură'.

CRÚCEA BÁNCULUI „îi hotar, loc arător; *Báncu* îi un om *ciufulit* (= poreclit) aşa" III (V).
– Din *crúce* + *Báncu*, n. pers.

DẤMBA AI MÁRE „o dâmbă foarte mare; a fost cu pădure, acuma-i păşune” I (V).
– Din *dấmbă* ʽridicătură mică de pământ’ (cf. şi TTRT Valea Hăşdăţii: 47).

DẤMBA FÂNTẤNII (I V). – Din *fântấnă*.

DẤMBA-NTR-ALÚNI (G). – Din *alún* (pl. *alúni*).

DE CẮTĂ GLIMÉIE „deal mare, roată” (ALR I, ms., introd.). – Vezi *Gliméiele*.

DEÁLU (ALRR–Trans., ms., introd.), loc la la intrarea în sat, dinspre *Cluj*, pe coamă, şi parte de sat, spre vest, pe care se află cătunul *Cásele Micéşti*.
– Din *deal*.

DEÁLU BERÍȘTII „loc în sat, deasupra Beríştii” (V). – Vezi *Beríştea*.

DEÁLU BUCÁTELOR (G, Marchiș 1934: 20, V), „în *Şipoţéle*; a fost loc arător pentru *bucáte*” III (V). – Din *bucáte* ʽcereale’.

DEÁLU CHILBUCÚTULUI (consemnat greşit de G. Giuglea ca *Deálu Tirbucútului*) „lângă Ináţ” (G, V), „on deal” II (V). – Vezi *Chílbucútu*.

DEÁLU CIÚHII (Marchiş 1934: 20, V) „cel mai înalt deal p-aci; are un semn trigonometric” I (V). – Din *ciúhă* ʽsemn de orice fel, pus mai ales pe un vârf de deal sau de munte’ (DLR, s.v.).

DEÁLU DIÉCILOR „deal pe lângă *Valea Mănăstírii*, unde cântau *diécii*” II, III (V), „lângă Mănăstirea Sfintei Treimi (*La Mănăstíre*); pe *Deálul Diécilor*, cu acordul Clujului, scribii primeau pământ felecan pentru serviciile lor” (Simon 2004: 157). – Din *diác* (pl. *diéci*) ʽcântăreţ bisericesc, psalt’.

DEÁLU FRÁSINILOR „o fost mult frasin aici; îi dâmbă, unde-i *Televiziúnea* (= Releul TV)” I, II (V). – Din *frásin* (pl. *frásini*).

DEÁLU GRÚIULUI „dâmba aia pe care s-a construit Cabana Făget” I (V). – Din *grui* ‘vârf; colină, deal, movilă’.

Vezi şi *Périi Grúiului*, *Părắu Grúiului.*

DEÁLU HÓRGHII (G, Marchiș 1934: 20, V), „on deal; loc arător” II (V); la Giuglea, prima literarizare e, în mod greşit, *Hórdii*, iar între paranteze este trecută şi forma *Hórghii*, cu precizarea „de la nume de persoană”. – Din *Hórga*, n. pers.

DEÁLU ŞÍPOTULUI „loc neproducător, pustiu; îi lângă *Şípotul Nicoréştilor*” II (V). – Vezi *Şípotu.*

DEÁLU MÁRE „deal pe versantul nord-estic” II, III (V). cf. și Simon 2004: 152. – Din adj. *máre*.

DEASÚPRA RẤPII (Simon 2004: 155). – Din *râpă* ‘coastă abruptă a unui deal, văgăună’ (DEX 1996, s.v.).

DEASÚPRA ŞÍPOTULUI „vechiul drum spre Turda” II (V), trece peste deal, prin sat, pe deasupra izvorului numit *Şípot*. – Vezi *Şípotu*.

DEASÚPRA ŞIPOȚÉLELOR „o variantă a *Drúmului Clújului*, paralelă cu acesta” (Simon 2004: 152), în partea de est a satului. – Vezi *Șipoțélele*.

DINCÓLO DE DRUM partea de vest a satului, peste șoseaua națională (cf. ALR I, ms., introd.). – Din *drum*.

DÓSU „loc chiar spre miazăzi, da’ aşa l-o ciufulit” III (V).
– Din *dos* ‘loc unde nu bate soarele, versant nordic (de deal sau de munte)’.

DRÚMU AITÓNULUI drum prin *Pădúrea Oráşului* (ALRR–Trans., ms., introd., V). – *Aitón*, sat apropiat, spre Turda (ALRR–Trans., ms., introd., V).

DRÚMU CLÚJULUI (Simon 2004: 151)[78] „trece pe lângă vârful dealului, prin Pustă”. – *Cluj*, orașul aflat jos, în vale, la 6 km de sat.

DRÚMU GHIORFALẮULUI drum prin *Pădurea Oraşului*, în partea de est a satului. – *Ghiorfalắu*, *Ghiurfalắu* < magh. *Gyurfalva* ʽGheorgheni’, sat vecin cu *Feleácu*.

DRÚMU TÚRZII (ALRR–Trans., ms., introd.) sau ***Drúmu Ţắrii*** „şoseaua care trece prin sat, de la *Cluj* spre *Túrda*” I (V). cf. și Simon 2004: 150 – Din *ţáră*.

DRÚMU VIȚINÁR (Simon 2004: 152) drumul care trece pe *La Tău*, spre Releul T.V., în partea de est a satului, spre *Pădúrea Oráşului*. – Din *viţinár* < *vicinál* ʽ (despre un drum) care leagă localităţi (rurale) vecine’ (DEX 1996, s.v.).

FĂGÉTU „o fost pădure” (ALR I, ms., introd.), pădurea şi grupul de case de la marginea de vest a Feleacului (cf. și Marchiș 1934: 26, V, Simon 2004: 155). – Vezi şi *Córnu Făgétului.*

– Din *făgét* ʽpădure de fag’.

[78] În Simon 2004: 152, sunt menționate mai multe denumiri formate cu subst. *drum* + prep. *către* + nume topic sau nume de persoană/ supranume (de ex., *Drumul către Bodăcești*, *Drumul către Mănăstire*, *Drumul pe lângă Casele Popii*, *Drumul către Icu*). Noi nu le-am găsit consemnate ca nume topice în alte surse și nici nu le cunoaștem ca atare, din informațiile proprii. Credem că este doar o modalitate lingvistică de a exprima o locație sau o destinație.

FĂGEŢÉLU (G) și ***Făgeţélele*** (Marchiș 1934: 26, Simon 2004: 155), „pășune” (ALR I, ms., introd.), „loc arabil a fost; acuma-i cu pomi” I (V).

– Din *făgeţél* (pl. *făgeţéle*), dim. al lui *făget*.

FÂNÁȚ (Marchiș 1934: 26, Simon 2004: 158) și **FÂNÁŢELE** (ALR I, ms., introd., G). – Vezi şi *Gúra Fânáţelor.*

– Din *fânáţ* (pl. *fânáţe*) ‘loc pe care creşte iarbă pentru fân’.

FÂNTẤNA BÁBII „a fost o ţî’ de fântână şi a locuit o babă acolo” I (V), „şi-amu este o ţî’ de izvor; îi în *Grădína Palacsai*” III (V). – Din *bábă*; cf. şi supran. *a Bábii*, denumind o familie care locuiește în zonă.

FÂNTẤNA BĂICIÓII (V). – Din supran. *Băicioáie*. – Vezi și *Poiána Băicióii*.

FÂNTẤNA BÚRDII „o fântână mare, de unde se aprovizionează cu apă *Televiziúnea* (= Staţia Releu TV)” II (V). – Din *Búrdea*, n. pers..

FÂNTẤNA DE LA PRUNDĂRÍE (Simon 2004: 155). – Vezi *Prundăria*.

FÂNTẤNA MIHÁLCHII (RA). – *Mihálca*, nume de familie întâlnit în sat.

FÂNTẤNA PÓRCILOR „este o fântână şi-i noroi pe lângă ea ca la porci, loc mocirlos” II (V). – Din *porc* (pl. *porci*).

FÂNTÂNÍȚA GRÚIULUI „e pe *Grúiu*” (G). cf. și Simon 2004: 153. – Vezi și *Deálu Grúiului*, *Périi Grúiului*.

– Din *fântâníţă* (< *fântấnă* + suf. dim. -*iţă*).

GÁGEA „o coaste de deal cu pădure, în vatra satului” I (V).
– Din *Gágea*, n. pers.

[Ĝerĉelẹán] „loc arător, pe panta asta spre Cluj; îi livadă acuma; lângă *Şéştină*” III (V).

GLIMÉIELE „loc arător; îi dâmb cam rotund” III (V), la marginea de sud a satului, spre Turda, „marchează hotarul cu Vâlcele” (Simon 2004: 157).
– Din *gliméi* (pl. *gliméie*) ‛ridicătură de teren, movilă’ (cf. şi TTRT *Valea Hăşdăţii*: 60).

GLÓDURILE „îi loc cu róvini multe, de unde izvorăşte *Válea Cléjî*” III (V).
– Din *glod* (pl. *glóduri*) ‛teren noroios’.

GORÓNII „a fost pădure aici; acuma-s *Grădínile Palacsai*” II (V), „fânaţ; sunt şi amu tufe de goroni” III (V).
– Din *gorón* (pl. *goróni*), var. a lui *gorún.*

GRÉDINA LUI BODÁCIU (Simon 2004: 158). **–** Din *Bodáciu*, n. pers.

GRÉDINA CÓȘULUI (G). – Din *Cóşul*, n. pers.

GRÉDINA NÉGRII „a fost o *grédină* acolo [un loc îngrădit şi cultivat, de lângă casa informatorului]” I (V). – Din *Neágra* (La Giuglea, *Neága*), n. pers.

GROÁPA TĂLHÁRILOR „probabil că acolo se ascundeau tălharii” III (V). – Vezi şi *Coastea Tălhárilor.*
– Din *groápă* + *tălhár* (pl. *tălhári*), var. lui *tâlhár*.

GRÓPILE (RA) loc cu gropi şi pâraie; fânaţ, înspre Cluj.
– Din *groápă* (pl. *gropi*).

GÚRA FÂNÁȚII (fem.) (G) sau ***Gúra Fânắţii*** (V) „de-acolo începe fânaţul” III (V). – Vezi *Fânáţele.*
– Din *gúră* ʽconfluență’.

HODÁIA sau ***Poiáta Pópii*** „cineva o avut casă acolo, *poiátă* (= grajd)” II (V).
– Din *hodáie*, var. a lui *odáie* ʽcasă cu anexe gospodăreşti situată în câmp’ (TTRT *Valea Hăşdăţii*: 66, TTRT *Valea Ierii*: 95). Pentru Feleac, termenul este consemnat și în Loșonți (2007: 108), care îl consideră un împrumut pecenego-cuman.

INÁȚU (G) și **INÁȚELE** (G, Marchiș 1934: 26, V), „un loc drept” II (V).
– Din *ináţ* (pl. *ináţe*) ʽloc pe care se cultivă in’, termen considerat de Giuglea (*op. cit*.: 308) „o fosilă lingvistică”, derivat din lat. *linum* ʽin’, opinie susținută și de Loșonți (2021: 210), care consideră că e moștenit din lat. * *linaceum*, adjectiv substantivizat, prin omiterea determinantului, din **linaceus campus*. Cf. şi TTRT Valea Hăşdăţii: 69.

IZVÓRU „izvor foarte frumos, amenajat cu beton, ca o gură de leu” II (V), „în *Pădúrea Mănăştúrului*” III (V).
– Din *izvór*.

IZVÓRU LUI BILÁȘCU (Marchiș 1934: 24). – Din *Biláșcu*, n. fam.

ÎNTRE HOTÁRE „îi un loc între hotarul satului *Feleác* şi comuna *Mănăştúr*” I (V), loc „între *Pădúrea Mănăștúrului* și pământurile felecanilor” (Simon 2004: 157). – Din *hotár* (pl. *hotáre*).

LA CĂMÍN zona din preajma Căminului Cultural, pe Șoseaua Naţională care leagă orașele Cluj-Turda. – Din *cămín* ʽCăminul cultural’.

LA DELÁNI sau ***Cásele Micéşti***, grup de case în partea de vest a satului, spre *Pădúrea Mănăştúrului.* – Din n. de grup *deláni* < *delán* ʽpersoană care locuieşte pe Deal'.

LA MĂNĂSTÍRE (ALR I, ms., introd.), V „o parte de sat; aici a fost mănăstirea făcută de Ştefan cel Mare (!)", zonă la marginea de sud a satului, spre satul Vâlcele, unde a existat, până la începutul sec. al XIX-lea, „Mănăstirea Sfintei Treimi" (Simon 2004: 157), lângă *Deálul Diécilor*. Vezi și *Válea Mănăstírii.*
– Din *mănăstíre*.

LA MORI zonă la ieşirea din sat spre sud, spre satul *Vâlcéle*, lângă *Válea Căpriórii*; aici au fost cândva mori de apă. – Din *moară* (pl. *mori*).

LA ŞCOÁLĂ numele după care e cunoscută zona din preajma școlii, aflată în centrul satului, unde se află școala. – Din *școală*.

LA ŞCOÁLA NÓUĂ numele după care e cunoscută zona învecinată cu cea a școlii vechi, care azi nu mai există, unde a fost construită o altă școală și căreia i s-a adăugat, în anii 80 ai sec. XX, o școală mai modernă. – Din adj. *nóuă*.

LA ŞCOÁLA VÉCHE numele după care e cunoscută zona din centrul satului unde a fost construită școala în perioada interbelică și care azi nu mai există. – Din adj. *véche.*

LA TẮU (ALR I, ms., introd.), „a fost on tău mare în mijlocul satului" I (V). – Din *tău* ʽlac'.

LA TELEVIZIÚNE numele după care e cunoscută zona din partea de sat aflată lângă *Pădúrea Oráşului*, la ieşirea spre E, unde se află Releul de Televiziune. – Din *televiziúne.*

MÁNTOVA „vârv de deal, creastă de deal; parte de sat spre Turda” I (V). Informatorii n-au putut preciza de ce i se spune aşa şi în sat nu se întâlneşte un astfel de nume propriu, supranume sau poreclă.

MĂZĂRÉLELE (ALRR–Trans., ms., introd., G, V, Marchiș 1934: 28) păşune, parte de sat, teren arabil şi cimitir.

– Din *măzăreá* (pl. *măzăréle*) ʽnumele mai multor plante erbacee din familia leguminoaselor’ (DLR, s.v.).

MOÁRĂ loc în sat. – Din *moară*.

MUNCÉII „un loc mai gropit, şi ridicături, şi gropi, cam pe coaste, spre miazănoapte” III (V).

– Din *muncél* (pl. *muncéi*) ʽdeal în formă de căciulă; colină’.

PÁDINILE loc cu păşune, la marginea de vest a satului, spre *Pădúrea Făgétului*.

– Din *pádină* (pl. *pádini*) ʽterasă, platou’ (Loşonţi 2000: 191).

PĂDÚREA BESÉRICII „a fost o pădure a besericii” II (V) – Din *besérică*, var. lui *bisérică*.

PĂDÚREA ORÁȘULUI sau „*Pădúrea Clújului*” II (V), situată în partea de est a satului – Din *oráş*.

PĂRẮU BERÍȘTII „nu merge apă pe el” I (V). – Vezi *Beríştea*.

– Din *părắu*, var. lui *pârắu*.

PĂRẮU BÓRULUI (G, V), „în *Pădúrea Pópilor*, un părăuaş, curge spre Cluj” II (V). – Din *Bóru*, n. pers.

PĂRẮU CIÓRII (G). – Din *cioáră* sau n. pers. *Cioáră*.

PĂRẮU CIÓII „se varsă în *Válea Úrsului*” III (V). – Din *Cioáia*, n. pers.

PĂRẮU COPÁCILOR „cură în *Válea Mănăstírii* şi se formează de pe sub *Deálul Frásinilor*” II (V). – Din subst. *copác* (pl. *copáci*).

PĂRẮU FLÓRII (ALR I, ms., introd., V), „o groapă şi o cale pă el în jos; îi prin sat” I (V), „nu-i cu vale, nu cură apă pe groapa asta” II (V). – Din *Flórea*, pren. sau n. fam.

PĂRẮU GRÚIULUI „mere pe su *Grúiu*, lângă *Stâni*” (G), „cure pe lângă Cabană, pe lângă *Deálu Grúiului* şi trece la *Stráda Cấmpului*, în *Mănăştúr*, şi se varsă în *Sómeş*” I (V). – Vezi *Grúiu*.

PĂRẮU LUI BÚLGĂR (V. I). – Din *Búlgăr*, supran. în sat.

PĂRẮU LUI HÓRGOȘ (V. I). – Din *Hórgoş*, supranume sau poreclă. Ca şi în cazul toponimelor *Părắul Flórii* şi *Părắul lui Búlgăr*, familia/neamul cu acest nume/supranume/poreclă locuieşte în apropierea locului desemnat prin toponim.

PĂRẮU MIRÉSII „e fără apă; o groapă de la Observatorul Astronomic spre Cabana Nouă din *Făgét*. Se zice că cineva ar fi văzut o mireasă aici, pe valea asta” II (V). – Din *mireásă*.

PĂRẮU PÚSTII (G), „cură pângă *Ináţe*” (Simon 2004: 153). – Vezi *Pústa*.

PĂRẮU SCOBINÓS „îi on părău foarte adânc, deaia i-o zis *scobinós* = îi scobit în jos” I (V). – Din adj. *scobinós* ‘ (părău) foarte adânc’ < *scóbină* ‘teren adâncit, de forma unui jgheab, a unei troci’ (Loşonţi 2000: 180–181) + suf. *-os*.

PĂRẮU SPOIÉLII „se formează din hotar şi se varsă în *Válea Cléjii*” III (V). – Din *spoiálă*.

PĂRẮU ŞÍPOTULUI izvorăşte de la *Şipot* (cf. și Simon 2004: 153). – Vezi *Şípotu*.

PĂRẮU TẮULUI „a fost ceva *tău* şi de la el în jos o curs on părău; păşune” I (V). – Vezi *La Tắu*.

PÂNDEÁLA (Marchiș 1934: 20) coamă de deal spre Cluj, azi cimitir, de unde sătenii supravegheau drumul spre *Cărăréle* şi spre *Coástea Fúgii* (Marchiș 1934: 20), la *Pândeálă* fost „punct militar” (Simon 2004: 156).

– Din *pândeálă* (< *a pândi* + suf. *-eală*).

PÉRII GRÚIULUI (G). – Vezi *Grúiu*.

– Din *păr* (pl. *peri*).

PÉSTE TĂU parte de sat, spre Releul T.V.; și în supran. *Dămián de péste Tău*. – Vezi *La Tắu*.

PIETRÍŞU „e o coastă pietroasă, cu fânaţe” (G), „îi chiar pe vârvul dealului, în Feleac; a fost multă piatră aici” III (V).

– Din *pietríş* ʽteren cu multe pietre, pietros’ (< *piátră* + suf. col. *-iş*).

PLOPÍŞU (G, Marchiș 1934: 2), „a fost loc arabil; a fost ceva pădure aici; îi chiar aici sub râpă, sub *Feleac*, cătă *Cluj*” I (V).

– Din *plopíş* ʽloc cu plopi’ (< *plop* + suf. col. *-iş*).

PODIRÉU păşune, lângă *Pádini*, în partea de vest a *Deálului Feleácului*.

– Din *podiréu* ʽplatou, terasă’ (Loşonţi 2000: 200–201).

PÓDU MÉDRII „teren drept pe lângă şoseaua spre *Túrda*; au fost mori aici şi acuma-s căldările de fiert *vinársul*; îi pe *Válea Úrsului*, care vine din *Prundăríe* şi mere prin *Vâlcéle*, spre *Túrda*” III (V). – *Médrea*, n. pers.

– Din *pod*.

POIÁNA loc deschis, cu iarbă.

– Din *poiánă*.

POIÁNA BĂICIÓII „o poiană în pădure, unde a stat o femeie cu oile, n-am apucat-o” I (V) – Din supran. *Băicioáie*. – Vezi *Fântấna Băicióii*.

POIÁNA ÍLII păşune şi cimitir la marginea satului, lângă Televiziune – Din n. fam. *Ílea*.

POIÁNA LUI GLÍGOR (G), „*Glígor* – nume de familie în sat” (Simon 2004: 155) – Din n. pers. *Gligor*, azi, și n. fam.

POIÁNA LUI VARTOLOMÉI „*Vartoloméi*, om din sat” (G). – Din n. pers. *Vartolomei*.

POIÁNA LUI RUS GHEÓRGHE „*Rus Gheórghe* – numele unui bărbat care a locuit în apropiere” I (V).

POIÁTA PÓPII „cineva o avut acolo *poiátă* [= grajd pentru animale – n.a.]” II (V). În Marchiș 1934: 26, apare sintagma *Poiána Pópii*, notată greșit, în opinia noastră. – Vezi și *Cắsile Pópii*.

– Din *pópă*.

POJĂRÉLU „cândva o ars pădurea aici” I (V), „vârv de deal; acolo-i şi *temetéu* (= cimitir)” III (V).

– Din *pojărél*, dim. lui *pojár* ‘foc mare, incendiu’ + suf. dim. *-el*, sau dintr-un n. top. **Pojáru*, cu suf. dim. -*el*.

PÓMII CIOPLII (RA). – *Cióplea*, n. fam. întâlnit în sat.

– Din *pom* (pl. *pomi*).

PRUNDĂRÍA (ALR I, ms., introd.), „îi on loc foarte *prundós* (= nisipos); de aici cărau prund roşu, fain la Cluj” I (V).

– Din *prundăríe* ʽteren format din prund aluvionar; loc de unde se scoate prund’ (DLR, s.v.) (< *prund* ʽnisip’ + suf. *-ărie*).

PÚSTA „loc oblu, fânaţ” (G), „un loc şes cu suprafaţă mică, chiar sub *Feleac*, pe coasta asta spre Cluj; se zice că aici a fost satul *Feleác* mai demult” I (V), loc „la intersecția dintre domeniile Clujului, Gheorgheniului și Banabik-ului (= Vâlcele, n.n.)”, unde erau amplasați paznici români însărcinați cu protejarea drumului și a pământurilor clujene (Simon 2004: 149).

– Din *pústă* ʽfostă vatră de sat, loc pustiu’ (cf. şi TTRT *Sălaj*: 268).

RĂRÍŞTILE „grup de case; îs ceva gólişti prin pădure, pe unde s-or făcut case” II (V).

– Din *răríşte* (pl. *rărişti*) ʽloc (într-o pădure) unde copacii sunt rari; răriş, răritură’ (DM, s.v.).

RẤPA MÁRE (G). – Din adj. *máre*.

RẤPA MÍCĂ (G.) – Din adj. *mícă*.

RẤPA MÁRCULUI o râpă în sat – n. fam. *Márcu*, întâlnit în sat.

RẤTU FẮTULUI (RA) – Din *făt* ʽdiacon, cântăreț bisericesc’.

– Din *rât* ʽfânaţ’.

RẤTU LUI GHIÚLAI [*ď'úlọi̯*] (RA), „loc arător, pământ bun, primul de bucate” III (V) – *Ghiúlai* = n. fam. magh. *Gyulai* (vezi Kázmér RMCsSz).

RẤTU STÓLNII „loc de cosit” (G). – Probabil o poreclă *Stólna*, necunoscută azi în sat. Cf. localitatea Stolna CJ.

RIMÉTEA fânaţ, cândva, loc arător.
– Din toponimul magh. *Remete* < *remete* ‘sihastru’ (Dănilă 2002–2003: 180, cf. şi TTRT *Valea Hăşdăţii*: 100).

RIMÉŢII „loc bun, tot acolo lângă *Rấtul lui Ghiúlai*; îs căsi pe el acuma” III (V). – Vezi *Rimétea*.

RÓVÍNA CÓNII „on loc arat, a fost cam mlăştinos” III (V). – *Cónea*, n. pers.
– Din *róvină* ‘teren mlăştinos’.

RUPTÚRILE (ALR I, ms., introd.), „păşune; loc rupt” I (V).
– Din *ruptúră* (pl. *ruptúri*) ‘loc unde un teren este rupt de ape, de puhoaie’ (DM, s.v.).

STẤNILE (ALR I, ms., introd., Marchiș 1934: 26, Simon 2004: 155), „îs de la *Válea Úrsului* în jos; a fost acolo odată stâni; steteau an de an; nu le strica nimeni; era loc aşezat, mai scutit de vânt” (G).
– Din *stấnă* (pl. *stâni*).

SU BÁIE „a fost coaste, l-o oblit, îi loc arabil; a fost o dâmbă după locul ăsta de-i spune *Báie*” II (V). – Vezi *Báia*.

SU COÁSTE „îi loc mai oblu; îs grădini, livezi aici acuma” II (V). – Vezi *Coástea Blágului*.

SU COÁSTEA BLÁGULUI (Simon 2004: 155). – Vezi *Coástea Blágului*.

SU COÁSTEA FÚGII (ALRR–Trans., ms., introd.). – Vezi *Coástea Fúgii*.

SU CÓMAN (ALR I, ms., introd.). – Vezi *Cómanu*.

SU COSTI „îi panta aia cu pădurea de brazi, de la Şoseaua Naţională în jos, spre Cluj” I (V). – Vezi *Coástea Blágului*.

SU DEÁLU MÁRE loc situat în partea de est a hotarului, în panta spre orașul Cluj, cândva arător, azi, cu pomi. – Vezi *Deálu*.

SU RẤPA MÁRE (G, V). – Vezi *Rấpa Máre*.

SU RẤPA MÍCĂ „nişte surpături de pământ, cătă Cluj, cătă Cabană (= Făget)” I (V). – Vezi *Rấpa Mícă*.

SUB TEI (G). – Vezi *Téiu*.

ŞÉŞTINA „loc oblu c-on pic de pantă, spre Cluj; au fost stânile de oi aici; i se spune şi *La Stâni*” I (V).

– Din *şéştină* ‛loc șes pe deal, terasă, platou’ (cf. și TTRT *Valea Ierii*: 162).

ŞÍPOTU sau ***Şípotu din Sat***, ***Şípotu în Sat*** „un şipot mare, un izvor cu un debit foarte mare” I (V). – Vezi și *Deasúpra Șípotului*, *Părắu Șípotului*.

– Din *şípot* „izvor a cărui apă ţâşneşte cu putere şi care este captată printr-un jgheab sau printr-o ţeavă” (DEX 1996, s.v.).

ŞÍPOTU NICORÉȘTILOR (Marchiș 1934: 21, Simon 2004: 153), „on izvor foarte mare” II (V), „o fântână mare” III (V).

– Din n. grup *nicoréşti* < *Nicoáră*, n. fam. existent în sat.

ŞIPOŢÉLELE (Marchiș 1934: 26), „pășune” (ALR I, ms. introd.), „îs mai multe izvoare de la care se punea o *cetérnă* şi făceau un *şipoţél*” I (V).
– Din *şipoţél* (pl. *şipoţéle*) < *şípot* + suf. dim. *-el.*

ŞTIUBÉIU (RA) fântână.
– Din *ştiubéi* ‘trunchi scorburos care servește de ghizd la o fântână mică’ (cf. și TTRT *Valea Ierii*: 163).

TẮU COPÓSTULUI „a fost un tău mare aici” II (V). – Din *Koposz*, n. fam. (cf. și Simon 2004: 170 ş.u.).

TẮU RÚȘCHII „o fost tău, dar s-o nimicit, îi loc arător” III (V). – *Rúşca*, n. fam., azi dispărut;

TẮU ŞÉRPILOR „a fost tău, dar l-o astupat Palacsai; îi livadă aici” III (V). – Din *şárpe* (pl. *şerpi*).

TÉIU „a fost păduri multe de tei; acuma-i păşune” I (V).
– Din *tei.*

TÚFELE LUI PĂVĂLÚŢ (cf. și Simon 2004: 158) loc cu multe tufe, aproape de *Pústă*, pe versantul nord-estic al satului.
– Din *túfă* (pl. *túfe*) + *Păvălúţ*, dim. n. pers. *Pávăl*, var. a lui *Pável*.

TUFÍȚELE (RA). – Din *tufíţă* (pl. *tufíţe*).

VÁLEA partea de sud a satului, spre Vâlcele, pe unde curge *Valea Mănăstirii* și se află *Bălțile*; și în supran. *Ileána din Vále*. – Din *vále*.

VÁLEA CĂPRIÓRII (Marchiș 1934: 28), „îi continuarea la *Válea Úrsului*” III (V). – Din *căprioáră*.

VÁLEA CLÉJII „pentru că trece prin proprietatea bisericii” (Marchiș 1934: 21), „izvorăşte de la *Glóduri* şi se varsă spre Cluj, în capătul *Gheorghénilor*; acolo se

cheamă ***Válea Túlbure***; *aici* o avut *cléjie* popii” III (V). – Vezi *Cléjia Pópii*.

VÁLEA MĂNĂSTÍRII „izvorăşte de lângă *Mănăstíre*” I (V), „vale; curge la *Vâlcéle*” III (V). – Vezi *La Mănăstíre*.

VÁLEA PUTUROÁSĂ sau ***Puturoása*** „ţine de *Pădúrea Oráşului*, da’ o fost a satului. Loc de păşune; e apă care pute; n-o bea nici vitele; cure de su *Cálea Cărbunáriului*, din coastă” (G), „urât mirositoare” (Marchiș 1934: 28). – Din adj. *puturoásă*.

VÁLEA ÚNGURULUI (G, Marchiș 1934: 28), „on părău mic; se varsă în hotarul *Vâlcélelor*” I (V). – Din *úngur*.

VÁLEA ÚRSULUI (G, Marchiș 1934: 26), „izvorăşte din *Vấrful Feleácului* şi se varsă la *Vâlcéle*, în *Válea Banabícului* sau *Válea Vâlcélelor*” I (V). – Din *urs*.

VẤRFU DÓSULUI (Marchiș 1934: 20) loc „unde se întâlnesc trei hotare: al Feleacului, al Clujului și al comunei (localității – n.n.) învecinate, Gheorgheni”. – Vezi *Dósu*.

4. Din punct de vedere structural sau morfosintactic, în funcţie de elementele morfologice componente ale numelor topice şi de relaţiile sintactice dintre aceste elemente, se pot distinge:

4.1. *Toponime simple:*

4.1.1. *Toponime primare*: formate dintr-un singur cuvânt, respectiv dintr-un singur morfem toponimic, precum: *Bắlţile*, *Cătărágu*, *Comoára*, *Glódurile*, *Grúiu*, *Hodắile*, *Pádinile*, *Stấnile*, *Tắu*.

4.1.2. *Toponime derivate (toponime secundare)*:

– cu sufixe colective: *Beríştea*, *Bráníştea, Făgétu*, *Pietríşu*, *Plopíşu*, *Prundăría*;

– alte sufixe: *Pândeála*.

4.2. ***Toponime compuse:*** nume topice formate din două sau mai multe elemente componente cum sunt: *Coástea Fúgii*, *Deálu Beríştii*, *Deálu Şipotului*, *Părắu Mirésii*, *Poiáta Pópii*, *Válea Mănăstírii* (substantiv în N + substantiv în G, modelul cel mai bine reprezentat); *Deálu Máre*, (*Su*) *Rấpa Máre / Mícă*, *Părắu Scobinós*, *Válea Puturoásă* (substantiv + adjectiv); *Drúmu de Deasúpra Şipotului* (substantiv + loc. prep. + substantiv); *Su Rấpă*, *Su Cóman*, *Su Şipoţéle* (prep. + subst.).

Din perspectivă etimologică, se poate observa faptul că toponimele din Feleacu sunt toponime româneşti, provenind din apelative şi antroponime. Ponderea cea mai mare în rândul acestor apelative o au cuvintele de origine latină: *cale, cărare, coastă, fântână, grui, râpă*. Există şi câteva din fondul autohton: *bălţi, groapă, părău, stână*, precum şi cuvinte de origine slavă: *deal, poiană, şipot*. Ca apelative de sorginte maghiară care au stat la baza unor toponime din Feleacu sunt: *baie, dâmb, pustă, rât, tău.* Aceste consideraţii de ordin etimologic permit formularea concluziei, exprimate şi de G. Giuglea (1983: 308), că „puterea toponimiei româneşti a razei satului n-a putut fi zdruncinată de covârşitoarea influenţă ce o putea exercita un oraş cum e Clujul, la o depărtare de câţiva kilometri”. Altfel spus, desele contacte pe care locuitorii Feleacului le-au avut de-a lungul secolelor cu Clujul, oraş în care se vorbea o altă limbă decât cea română, nu au influenţat toponimia românească decât în foarte mică măsură. Feleacul a rămas, şi prin toponimia lui, o insulă de romanitate, configurată de un context istoric şi geografic aparte în spaţiul transilvan.

Considerații finale

Lucrarea de față se constituie într-o monografie lingvistică a unui a unui vechi sat românesc din Transilvania: Feleacu, jud. Cluj. Demersul este realizat din perspectiva lingvistului dialectolog și, totodată, a vorbitorului nativ al graiului.

Studiul are la bază un material adunat, de-a lungul timpului, prin anchete personale, materialul dialectal cules, în această localitate, pentru ALR I și ALRR–Trans., precum și materialul onomastic obținut prin anchete în cadrul temelor de cercetare ale Institutului de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu" din Cluj-Napoca. Am utilizat, în special pentru studierea formelor antroponimice, și unele informații din documentele medievale și din cel mai vechi Registru parohial păstrat, aflate la Arhivele Naționale Cluj, precum și date conținute în puținele studii (cu caracter istoric, etnomuzicologic și o monografie de popularizare) referitoare la localitatea Feleacu. Ne-au fost extrem de utile și informațiile din documentele puse la dispoziție de Primăria Feleacu (registre agricole și listele cu numerele de casă) și, mai nou, de informațiile electronice oferite de Internet.

Lucrarea este structurată în patru capitole, pe parcusul cărora se urmărește o analiză comparativă a celor două anchete dialectale efectuate în Feleacu (ALR

I și ALRR– Trans.), descrierea graiului, sistemul antroponimic (antroponime oficiale și neoficiale) și toponimia localității.

Dacă primul capitol reprezintă o analiză comparativă a celor două anchete dialectale efectuate în Feleacu pentru ALR I (de Sever Pop) și pentru ALRR–Trans. (de Dumitru Loșonți), cel de-al doilea capitol constituie o descriere detaliată a graiului felecan, care poate fi considerat un *grai de tranziţie.* Prezenţa numeroaselor elemente lexicale de origine maghiară, precum şi epenteza consoanei [c] în grupul [sl] ne duc cu gândul la *subdialectul crişean.* În schimb, alte trăsături lingvistice, precum transformarea africatelor [ĉ], [ĝ] în fricativele [ŝ], [ẑ], regăsite în zona lingvistică a Câmpiei transilvane, sunt specifice *subdialectului moldovean*.

Numele de familie, format, în mod curent, în cadrul sistemului de denominaţie populară (supranume sau poreclă), a a trecut în sistemul de denominaţie oficială, devenind o simplă formulă de identificare a persoanei, a neamului, transmiţându-se de la o generaţie la alta. În Feleacu, există şi astăzi nume de familie vechi, care au supravieţuit de-a lungul secolelor, în cadrul unui arbore genealogic extrem de ramificat, pe care lipsa documentelor istorice între secolele al XVI-lea şi al XVIII-lea nu ne permite să-l studiem. Distincţia între grupurile purtătoare ale aceluiaşi nume de familie se realizează şi astăzi cu ajutorul supranumelor/poreclelor, formule antroponimice echivalente numelor de familie.

Spre deosebire de sistemul numelor de familie, sistemul prenumelor poate fi considerat un sistem deschis și mobil, expus în permanență influențelor și inovațiilor (modei). De-a lungul perioadei analizate (sfârșitul sec. al XVIII-lea – începutul sec. al XXI-lea),

prenumele din localitatea Feleacu au fost supuse unor influențe socio-politice, religioase și culturale diferite: dacă până spre mijlocul secolului al XX-lea, au predominat prenumele religioase calendaristice, cărora li s-au alăturat și împrumuturile laice, de influență latinistă, în a doua jumătate a acestui secol, au început să pătrundă și să se impună prenumele moderne, proces continuat și astăzi, dar în paralel cu reactualizarea unor prenume tradiționale religioase. Prenumele tradiționale au rămas o constantă în antroponomia arealului felecan și dețin și astăzi o poziție dominantă în repertoriul formelor onomastice din Feleacu, această localitate transilvăneană dovedindu-se a fi mult mai conservatoare, și sub raport onomastic, decât alte localități românești.

La nivelul antroponimelor neoficiale, se constată că, mai ales în cazul prenumelor tradiționale, diminutivele și hipocoristicele au în primul rând o funcție individualizatoare, fiind folosite pentru diferențierea purtătorilor aceluiași prenume în interiorul aceleiași familii/ aceluiași neam; hipocoristicele cu cea mai mare frecvență sunt cele formate prin afereză (în special, în cazul prenumelor tradiționale) și prin apocopă (mai ales în cazul prenumelor mai „moderne"); unele diminutive și hipocoristice s-au impus ca prenume de sine stătătoare, fiind folosite în actele oficiale sau ca supranume.

De asemenea, în condiţiile în care există mai multe familii/neamuri purtătoare ale aceluiaşi nume oficial, sistemul popular de denominaţie personală este cel care predomină în identificarea indivizilor, sistemul oficial al antroponimelor convenţionale fiind mai rar utilizat. În cadrul acestui sistem popular, un rol important îl au supranumele și poreclele, delimitate prin prisma procedeelor de individualizare. Din punctul de vedere al

structurii, supranumele sunt alcătuite, pe lângă înşiruirea ascendenţilor (şiruri ale filiației ce oferă, uneori, o adevărată genealogie a individului), şi prin adăugarea unor porecle, devenite la rândul lor supranume, sau prin adăugarea unor toponime.

În ceea ce privește sistemul toponimic, din perspectivă etimologică, se observă faptul că formele onomastice din Feleacu sunt, în majoritate, toponime româneşti, provenind din apelative şi antroponime, ponderea cea mai mare în rândul acestor apelative având-o cuvintele de origine latină.

Așadar, se poate afirma că Feleacul reprezintă, din punct de vedere lingvistic, o zonă conservatoare, atât la nivelul graiului, cât și al sistemului onomastic și toponimic. Localitatea se constituie într-o insulă de românitate, configurată de un context istoric şi geografic aparte în spaţiul transilvan.

Nădăjduim ca descrierea acestui grai ardelenesc să contribuie la mai buna cunoaștere a mecanismelor limbii române vorbite în această parte a țării, deoarece putem afirma, mereu în acord cu marele lingvist Sextil Pușcariu, că „limba comună se îmbogățește necontenit din graiurile individuale și regionale” (1940: 34).

Sigle și abrevieri bibliografice

ActaMP: „Acta Musei Porolissensis”, Zalău, 1977 ș. u.
AIIX: „Anuarul Institutului de Istorie A. D. Xenopol”, Iași, 1964 ș. u.
Aldrin 2009: Emilia Aldrin, *The Choice of First Names as a Social Resource and Act of Identity among Multilingual Families in Contemporary Sweden* , în Ahrens, Wolfgang / Embleton, Sheila / Lapierre, André (eds.), *Names in Multi-Lingual, Multi-Cultural and Multi-Ethnic Contact. Proceedings of the 23rd International Congress of Onomastic Sciences. Toronto, 17–22 August 2008*, Toronto, York University, pp. 86–92, disponibil la: https://yorkspace.library.yorku.ca/xmlui/handle/10315/2926 (accesat în decembrie 2023).
Aldrin 2014: Emilia Aldrin, *Choosing a Name = Choosing Identity? Towards a Theoretical Framework*, în Joan Tort i Donada, Montserrat Montagut i Montagut (eds.), *Els noms en la vida quotidiana. Actes del XXIV Congrés Internacional* d'ICOS *sobre Ciències Onomàstiques Names in daily life*, Barcelona, Generalitat de Catalunya, pp. 392–401.
ALIL: „Anuar de lingvistică și istorie literară”, A. Lingvistică, Iași, 1965 ș. u.
ALR I/I, II: *Atlasul lingvistic român* publicat... de Muzeul Limbii Române din Cluj, sub conducerea lui Sextil Pușcariu. Partea I, vol. I, de Sever Pop, Cluj, 1938; vol. II, de Sever Pop, Sibiu–Leipzig, 1942.

ALR ms.: Material inedit adunat de Sever Pop pentru *Atlasul lingvistic român*.

ALR II SN, V: *Atlasul lingvistic român* [II], serie nouă, vol. V, București, Editura Academiei, 1966.

ALRR–Mar.: *Atlasul lingvistic român pe regiuni – Maramureş,* vol. I, de Petru Neiescu, Grigore Rusu, Ionel Stan, [Bucureşti], Editura Academiei Române, 1969.

ALRR–Trans.: *Atlasul lingvistic român pe regiuni. Transilvania*, I, de Grigore Rusu, Viorel Bidian, Dumitru Loșonți, București, Editura Academiei Române, 1992; II, III, de Grigore Rusu, Viorel Bidian, Dumitru Loșonți. Colaborator: Rozalia Groza, București, Editura Academiei Române, 1997, 2002; IV, de Grigore Rusu, Viorel Bidian, Dumitru Loșonți. Colaboratori: Rozalia Colciar, Veronica Vlasin, București, Editura Academiei Române, 2006; V, VI, de Dumitru Loșonți, Viorel Bidian și Rozalia Colciar, Grigore Rusu, Veronica Ana Vlasin, București, Editura Academiei Române (în curs de publicare).

ALRR–Trans. ms.: material inedit adunat de Dumitru Loșonți pentru ALRR–Trans.

Anuar IIA: „Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie”, Cluj-Napoca, 1958 ș. u.

AUA: „Annales Universitatis Apulensis”. Series Philologica, Alba Iulia, 2007 ş. u.

AUC: „Analele Universității din Craiova”. Seria Științe Filologice. Lingvistică, Craiova, 1996 ș. u.

AUT: „Analele Universității din Timișoara”. Seria Științe Filologice, Timișoara, 1963 ș. u.

BALI: „Bolletino dell’Atlante Linguistico Italiano”, Udine, 1933–1936; Torino, 1942–1969 I Serie, 1970–1973 II Serie, 1976–1986 III Serie, 1993 ș. u.

Bercaru 2006: Anca Bercaru, *Derivarea numelor feminine în limba română*, în RS, XLI, 2006, pp. 175–207.

Bodiu, Golban 2012: Aurel Bodiu, Maria Golban, *Portul popular românesc și maghiar din județul Cluj. Interferențe culturale*, Cluj-Napoca, Editura Eikon, 2012.

Bojan 1971: Pavel Bojan, *Vremurile mele*, [Bucureşti], Editura Eminescu, 1971.

Brâncuș 1983: Grigore Brâncuș, *Vocabularul autohton al limbii române*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1983.

Burci 2009: Iustina Burci, *Porecla – ieri și azi*, în AUC. Seria Științe Filologice. Lingvistică, XXXI, 2009, nr. 1–2, pp. 251–262.

Candrea 1895: I.-A. Candrea, *Poreclele la români*, București, Editura Librăriei Socec & Comp., 1895.

Caragiu Marioțeanu *et alii* 1977: Matilda Caragiu Marioţeanu, Ştefan Giosu, Liliana Ionescu-Ruxăndoiu, Romulus Todoran, *Dialectologie română,* Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1977, p. 130 ş.u.

Chestionarul Atlasului lingvistic român I, elaborat [...] de Sever Pop și editat [...] de Doina Grecu, I. Mării, Rodica Orza, S. Vlad; coord.: I. Mării, Cluj-Napoca, [f.e.], 1989.

Chestionarul Noului Atlas lingvistic român, întocmit, sub conducerea lui Emil Petrovici și B. Cazacu, de Teofil Teaha, Ion Ionică, Valeriu Rusu, Petre Neiescu, Grigore Rusu și Ionel Stan, în FD, V, 1963, pp. 157–271.

Chircu 2006a: Adrian Chircu, *Adverbul românesc și sufixele diminutivale*, în Marius Radu-Clim, Ofelia Ichim, Laura Manea, Florin-Teodor Olariu (eds.), *Identitatea culturală românească în contextul integrării europene. Actele Simpozionului Internațional „Identitatea culturală românească în contextul integrării europene”, organizat de Institutul de Filologie Română „A. Philippide” al Academiei Române, Filiala Iași, Iași, 22–23 septembrie 2006*, Iași, Editura Alfa, 2006, pp. 89–96.

Chircu 2006b: Adrian Chircu, *Adverbul românesc în diatopie (dialectul dacoromân)*, în Nicolae Saramandu (coord.), *Lucrările Celui de-al XII-lea Simpozion Național de Dialectologie*, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2006, pp. 421–432.

Chircu 2018: Adrian Chircu, *Adverbe printre adjective. Observații asupra hărții 68 (**șașiu**) 'louche' din ALR I/I*, în Veronica Ana Vlasin, Dumitru Loșonți, Nicolae Mocanu (eds.), *Lucrările Celui de-al XVII-lea Simpozion Internațional de Dialectologie (Cluj-Napoca, 8–9 septembrie 2016)*, Cluj-Napoca, Editurile Argonaut și Scriptor, 2018, pp. 47–55.

Chircu 2019: Adrian Chircu, *Alteritatea adverbială dialectală românească*, în Veronica Ana Vlasin, Rozalia Colciar, Nicolae Mocanu, Dumitru Loșonți (eds.), *Lucrările Celui de-al XVIII-lea Simpozion Internațional de Dialectologie (Cluj-Napoca, 30–31 august 2018)*, Cluj-Napoca, Editurile Argonaut și Scriptor, 2019, pp. 35–58.

Chircu 2022: Adrian Chircu, *Adverbul în graiurile bistrițene*, în Rozalia Colciar, Adelina Emilia Mihali (eds.), *In honorem Magistri Dumitru Loșonți – 80*, Cluj-Napoca, Casa Cărții de Știință, 2022, pp. 140–161.

CL: „Cercetări de lingvistică”, Cluj, I, 1956 și urm.

Colciar 2004–2005: Rozalia Colciar, *Porecle din localitatea Feleacu, jud. Cluj*, în DR, serie nouă, IX–X, 2004–2005, Cluj-Napoca, pp. 239–242.

Colciar 2012: Rozalia Colciar, *Graiul din Feleacu (jud. Cluj)*, în Nicolae Mocanu, Dumitru Loșonți, Eugen Beltechi (eds.), *Lucrările celui de-al XIV-lea Simpozion Internaţional de Dialectologie (Cluj-Napoca, 16–17 septembrie 2010)*, Cluj-Napoca, Editurile Scriptor şi Argonaut, 2012, pp. 72–83.

Colciar 2017a: Rozalia Colciar, *Nume de familie din Feleacu (jud. Cluj)*, în Oliviu Felecan (ed.), *ICONN 4. Name and Naming. Proceedings of the fourth International Conference on Onomastics „Name and Naming”. Sacred and profane in onomastics. Baia Mare, september 5–7, 2017*, Cluj-Napoca, Editurile Mega și Argonaut, 2017, pp. 67–73.

Colciar 2017b: Rozalia Colciar, *Considerații asupra toponimiei satului Feleacu (jud. Cluj)*, în Eugen Pavel, Nicolae Mocanu, Adrian Tudurachi (eds.), *Caietele Sextil Pușcariu III. Actele Conferinței Internaționale „Zilele Sextil Pușcariu”, Ediția a III-a, Cluj-Napoca, 14–15 septembrie 2017*, Cluj-Napoca, Editurile Scriptor și Argonaut, 2017, pp. 134–148.

Colciar 2018a: Rozalia Colciar, *Sistemul popular de denominație personală din Feleacu (jud. Cluj). Supranumele*, în Crișu Dascălu, Doina Bogdan-Dascălu, Ioan David și Hans Dama (eds.), *Societatea Enciclopedică a Banatului. In honorem magistri Simion Dănilă 75*, Timișoara, Editura David Press Print, pp. 175–181.

Colciar 2018b: Rozalia Colciar, *Dialectologie și pragmatică. Studii de pragmalingvistică a textului dialectal*, Cluj-Napoca, Casa Cărții de Știință, 2018.

Colciar 2019a: Rozalia Colciar, *Precizări asupra numeralelor de tipul* ***(de-) a doua oară, (de-) al doilea*** *pe baza materialului NALR*, în Adina Dragomirescu, Oana Niculescu, Camelia Ușurelu, Rodica Zafiu (eds.), *Româna și limbile romanice. Actele celui de Al XVIII-lea Colocviu Internațional al Departamentului de Lingvistică* (*București, 23–24 noiembrie 2018)*, București, Editura Universității din București, 2019, pp. 311–316.

Colciar 2019b: Rozalia Colciar, *Comentarii metalingvistice în textul dialectal*, în Adrian Chircu, Maria Aldea (eds.), *Din dragoste de dascăl și de voroavă. Omagiu*

Doamnei Profesor Elena Dragoș, la aniversare, Cluj-Napoca, Casa Cărții de Știință, 2019, pp. 119–126.

Colciar 2020: Rozalia Colciar, *Din terminologia portului popular românesc: 'învelitoare femeiască pentru cap', pe baza ALR I și a NALR*, în Carmen Mîrzea Vasile, Mădălina Naidinoaia Tăbăcitu, Isabela Nedelcu (eds.), *Româna în context romanic. Actele celui de Al XIX-lea Colocviu Internațional al Departamentului de Lingvistică* (*București, 22–23 noiembrie 2019)*, București, Editura Universității din București, 2020, pp. 361–372.

Colciar 2021: Rozalia Colciar, *Diminutive și hipocoristice folosite în localitatea Feleacu (județul Cluj)*, în DR, serie nouă, XXVI, 2021, nr. 1, pp. 62–68.

Colciar 2022a: Rozalia Colciar, *Prenume din localitatea Feleacu (jud. Cluj) din perspectivă multiculturală*, în Oliviu Felecan, Alina Bugheșiu (eds.), *Proceedings of the Fifth International Conference on Onomastics „Name and Naming”. Multiculturalism in Onomastics – Baia Mare, september 3–5, 2019*, Cluj-Napoca, Editura Mega, pp. 59–69.

Colciar 2022b: Rozalia Colciar, *Câteva precizări asupra comentariilor metalingvistice în NALR*, în ALIL. Număr special *In memoriam Stelian Dumistrăcel*, tom LXII, 2022, pp. 107–118.

Colciar, Mihali 2019: Rozalia Colciar, Adelina Emilia Mihali, *Supranume și porecle feminine în ALRR Transilvania*, în Eugen Pavel *et alii* (eds.), *„Caietele Sextil Pușcariu”, IV. Actele Conferinței Internaționale „Zilele Sextil Pușcariu”. Ediția a IV-a, Cluj-Napoca, 12–13 septembrie 2019*, Cluj-Napoca, Editurile Scriptor și Argonaut, 2019, pp. 101–111.

Colciar, Mihali 2020: Rozalia Colciar, Adelina Emilia Mihali, *Supranume și porecle colective pe baza NALR*, în Veronica Ana Vlasin, Rozalia Colciar, Nicolae

Mocanu, Dumitru Loșonți (eds.), *Lucrările celui de-Al XVIII-lea Simpozion Internațional de Dialectologie, (Cluj-Napoca, 30–31 august 2018)*, Cluj-Napoca, Editurile Argonaut și Scriptor, 2020, pp. 69–85.

Colciar, Mihali 2021a: Rozalia Colciar, Adelina Emilia Mihali, *Repere antroponimice maramureșene: de la Chestionarele Muzeului Limbii Române, până astăzi*, în AUA. Series Philologica, 22/1, 2021, pp. 301–316.

Colciar, Mihali 2021b: Rozalia Colciar, Adelina Emilia Mihali, *Supranume și porecle masculine în ALRR–Transilvania*, în Manuela Nevaci, Irina Floarea, Ioan-Mircea Farcaș (eds.), *Ex Oriente lux. In honorem Nicolae Saramandu*, Alessandria, Edizioni dell'Orso, 2021, pp. 339–350.

Constantinescu-Dobridor 1980 : Gheorghe Constantinescu-Dobridor, *Mic dicționar de terminologie lingvistică*, București, Editura Albatros, 1980.

Coşeriu 1992–1993: Eugen Coşeriu, *Prelegeri şi conferinţe (1992–1993)*, supliment al publicaţiei ALIL, tom XXXIII, Seria A, Lingvistică, 1992–1993.

Coşeriu 2000: Eugen Coşeriu, *Lecții de lingvistică generală*. Traducere de Eugenia Bojoga, Chișinău, Editura Arc, 2000.

Coșeriu 2004: Eugen Coșeriu, *Teoria limbajului și lingvistica generală. Cinci studii*. Ediție în limba română de Nicolae Saramandu, București, Editura Enciclopedică, 2004.

Coteanu 1961: Ion Coteanu, *Elemente de dialectologie a limbii române,* Bucureşti, Editura Științifică, 1961.

Cristureanu 1999: Alexandru Cristureanu, *Opiniile lui Atanasie Marienescu și George Barițiu referitoare la prezența prenumelor latine livrești în antroponimia românească*, în SCO, nr. 4, 1999, pp. 37–49.

DA: *Dicționarul limbii române* [publicat de Academia Română, sub redacția lui Sextil Pușcariu], București, 1913–1949.

Dănilă 2002–2003: Simion Dănilă, *Oiconimul* ***Remetea*** *şi variantele sale. O controversă*, în DR, serie nouă, VII–VIII, 2002–2003, p. 180.

DER 2007: Ciorănescu, Alexandru, *Dicționarul etimologic al limbii române*. Ediție îngrijită și traducere din limba spaniolă, de Tudora Șandru Mehedinți și Magdalena Popescu Marin, București, Editura Saeculum I. O., 2007.

DEX 1996: *Dicționarul explicativ al limbii române*. Ediția a II-a, București, Editura Univers Enciclopedic, 1996.

Dincă 2002: Daniela Dincă, *Gramatica numelui propriu. Aspecte ale determinării numelui propriu de persoană în română și franceză*, Craiova, Editura Universitaria, 2002.

DLR: *Dicţionarul limbii române*, serie nouă [publicat de Academia Română], Bucureşti, 1965 ș. u.

DM: *Dicţionarul limbii române moderne*, [Bucureşti], Editura Academiei Române, 1958.

DMR: *Dicţionar maghiar-român*, vol. I, *A–J*. Redactori-șefi: Kelemen Béla și Szász Lőrinc, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2010; volumul II, *K–ZS*, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2011.

DNFR: Iorgu Iordan, *Dicţionar al numelor de familie româneşti*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1983.

DOR: N. A. Constantinescu, *Dicționar onomastic românesc*, [București], Editura Academiei Române, 1963.

DR: „Dacoromania”. Buletinul Muzeului Limbei Române condus de Sextil Pușcariu, Cluj[-Napoca], I, 1920–1921 ș.u.

Drăganu 1928: Nicolae Drăganu, *Toponimie şi istorie*, Cluj, Institutul de Arte Grafice „Ardealul”, 1928.

DRH: [János] Ioan Dani, Konrad Gündisch, Viorica Pervain, Aurel Răduțiu, Adrian Rusu, Susana Andea (eds.), *Documenta Romaniae Historica. C. Transilvania, XIII. 1366–1370*, nr. 97, București, 1994, pp. 167–170.

DȘL 2005: Angela Bidu-Vrănceanu, Cristina Călărașu, Liliana Ionescu-Ruxăndoiu, Mihaela Mancaș, Gabriela Pană Dindelegan, *Dicționar de științe ale limbii*. Ediția a 2-a, București, Editura Nemira, 2005.

Dubois *et alii* 2002 : Jean Dubois *et alii*, *Dictionnaire de linguistique*. 2ème édition, Paris, Éditions Larousse, 2002.

ELR: Marius Sala (coord.), Mioara Avram, Jana Balacciu Matei, Iancu Fischer, *Enciclopedia limbii române*. Ediția a II-a, București, Editura Univers Enciclopedic, 2006.

FD: „Fonetică și Dialectologie”, București, 1958 și urm.

Felecan D. 2013: Daiana Felecan, *Antroponimia formelor de numire neconvenționale – perspectivă lingvistică și culturală*, în Oliviu Felecan (ed.), *Proceedings of the Second International Conference on Onomastics „Name and Naming”. Onomastics in Contemporary Public Space, Baia Mare, May 9–11, 2013*, Cluj-Napoca, Editurile Mega și Argonaut, pp. 756–766.

Felecan D. 2014: Daiana Felecan, *Pragmatica numelui şi a numirii neconvenţionale: de la paradigme teoretice la practici discursive*, Cluj-Napoca, Editurile Mega şi Argonaut, 2014.

Felecan N. 2020a: Nicolae Felecan, *Categoriile antroponimice: nume, supranume, poreclă,* în Nicolae Felecan, *Lingvistică și filologie română*, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2020, pp. 99–132.

Felecan N. 2020b: Nicolae Felecan, *Aspecte ale graiului din satul Caila, jud. Bistrița-Năsăud*, în Nicolae Felecan, *Lingvistică și filologie română*, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2020, pp. 67–88.

Felecan O. 2011: Oliviu Felecan, *Antroponimia maramureșeană – între tradiție și modernitate*, în O. Felecan, D. Felecan (coord.), *Confluențe lingvistice și filologice. Omagiu profesorului Nicolae Felecan la împlinirea a 70 de ani*, Cluj-Napoca, Editura Mega, pp. 395–410.

Felecan O. 2013: Oliviu Felecan, *Un excurs onomastic în spațiul public actual*, Cluj-Napoca, Editurile Mega și Argonaut, 2013.

Floarea 2023: Carmen-Irina Floarea, *Structura dialectală a dacoromânei pe baza ALRR. Sinteză,* București, Editura Universității din București, 2023.

Frățilă 1982: Vasile Frățilă, *Probleme speciale de dialectologie. Graiul de pe valea inferioară a Târnavelor*, Timișoara, Tipografia Universității din Timișoara, 1982.

Frățilă 1993: Vasile Frățilă, *Contribuții lingvistice*, Timișoara, Editura de Vest, 1993.

Frățilă 1996: Vasile Frățilă, *La struttura dialettale del dacoromeno. Excurso storico del problema, cause e antichità delle aree dialettali*, în BALI, III Serie, 20, 1996, pp. 5–47.

GALR I : *Gramatica limbii române. I. Cuvântul*, București, Editura Academiei Române, 2005.

Gary-Prieur 2009: Marie-Noëlle Gary-Prieur, *Le nom propre, entre langue et discours*, în „Les Carnets du Cediscor”, nr. 11: pp. 1–13, disponibil la: http://journals.openedition.org/cediscor/825 (accesat în iulie 2023).

Gheţie 1964: Ion Gheție, *Cu privire la repartiţia graiurilor dacoromâne. Criterii de stabilire a structurii dialectale a unei limbi,* în SCL, XV, 1964, nr. 3, pp. 317–346.

Giosu 1963: Ștefan Giosu, *Subdialectul maramureșean*, în SCL, XIV, nr. 1, 1963, pp. 91–110.

Giuglea 1983: George Giuglea, *Cheie pentru înţelegerea continuităţii noastre în Dacia, prin limbă şi toponimie*, în *Cuvinte româneşti şi romanice. Studii de istoria limbii, etimologie, toponimie*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, pp. 297–333.

Giuglea, Țâra 1966: G. Giuglea, V. Țâra, *Toponimice românești din Munții Apuseni (Băișoara, Săcel, Muntele Săcelului)*, în AUT. Seria Științe Filologice, IV, 1966, pp. 197–217.

Goicu 2008: Viorica Goicu, *Cercetări de onomastică istorică*, Timișoara, Editura Augusta, 2008.

Golopenția-Eretescu 1972: Sanda Golopenția-Eretescu, *Clasificarea prin „numuri"*, I, în REF, tomul 17, 1972, nr. 2, pp. 145–155.

Graur 1965: Alexandru Graur, *Nume de persoane*, București, Editura Științifică, 1965.

Grecu 1964: Doina Grecu, *Forme hipocoristice ale prenumelor din comuna Berzovia, orașul Reșița, Regiunea Banat*, în CL, IX, 1964, nr. 1, pp. 109–116.

Groza 1998–1999: Rozalia Groza, *Privire comparativă asupra anchetelor dialectale pentru ALR I şi ALRR–Transilvania în localitatea Feleacu – Cluj,* în DR, serie nouă, III–IV, 1998–1999, pp. 49–55.

Groza-Colciar 2004–2005: Rozalia Groza-Colciar, *Porecle din localitatea Feleacu, jud. Cluj,* în DR, serie nouă, IX–X, 2004–2005, pp. 229–232.

Gyémánt Ladislau, Remus Câmpeanu, Anton Dörner, Florin Mureșan, *Conscripția fiscală a Transilvaniei din anul 1750*, vol. 1. *Descrierea localităților conscrise*. Partea I, Academia Română. Institutul de Istorie „George Barițiu" Cluj-Napoca, Editura Enciclopedică, 2009, pp. 413–414.

Homorodean, Mocanu 1969: M. Homorodeam, N. Mocanu, *Din onomastica comunei Scărișoara (județul Alba)*, în StUBB. Series Philologia, 1969, fasc. 2, pp. 135–141.

Ionescu 1975: Christian Ionescu, *Mică enciclopedie onomastică*, București, Editura Enciclopedică Română, 1975.

Ionescu 1976: Christian Ionescu, *Observații asupra sistemului antroponimic românesc*, în LR, XXV, 1976, nr. 3, pp. 289-301.

Ionescu 1989: Cristian Ionescu, *Hipocoristice*, în Marius Sala (coord.), *Enciclopedia limbilor romanice*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1989, pp. 144–145.

Ionescu 2004: Cristian Ionescu, *Dicționar de onomastică*, București, Editura Elion, 2004.

Ionescu Pérez 2007: Pedro Cristian Ionescu Pérez, *Concepte, metodologie și terminologie în antroponimia romanică*, în Sanda Reinheimer Rîpeanu, Ioana Vintilă-Rădulescu (coord.), *Limba română – Limbă romanică. Omagiu acad. Marius Sala la împlinirea a 75 de ani*, București, Editura Academiei Române, pp. 215–234.

Ionescu Pérez 2016: Pedro Cristian Ionescu Pérez, *La dérive des noms de famille*, în SCOL, IX, 2016, nr. 1–2, pp. 66–75.

Iordan 1941: Iorgu Iordan, *Graiul putnean*, Focșani, Editura Ethnos, 1941.

Iordan 1979: Iorgu Iordan, *Influența modei asupra numelor de persoane*, în LR, XXVIII, 1979, nr. 1, pp. 41–49.

Ivănescu 1980: Gheorghe Ivănescu, *Istoria limbii române,* Iaşi, Editura Junimea, 1980, pp. 36–45.

Kázmér RMCsSz: Kázmér Miklós, *Régi magyar család-nevek szótára XIV–XVII. Század*, Budapest, Magyar Nyelvtudományi Társaság, 1993.

Kis, Groza 1969: Emese Kis, Maria Groza, *Porecla – metaforă privită ca un micromodel explicativ*, în SMO, 1969, pp. 51–57.

Lechințan 1988–1989: Vasile Lechințan, *Achiziții de produse agricole și meșteșugărești ale municipalității clujene de la țăranii români. Secolul al XVI-lea*, în Anuar IIA, XXIX, 1988–1989, pp. 117–145.

Lechințan 1994: Vasile Lechințan, *Achiziții de produse agricole și meșteșugărești ale municipalității clujene de la țăranii români. Secolul al XVII-lea*, în ActaMP, XVIII, 1994, pp. 271–320.

Lechințan 2022: Vasile Lechințan, *Mentalități țărănești din satul românesc transilvan în secolul al XVI-lea*, în Alexandru Simon (ed.), *Oameni și biserici: șapte secole de istorie scrisă pe Dealul Feleacului*, Cluj-Napoca, Editura Argonaut, pp. 75–102.

LL: „Limbă și literatură”, București, 1955 ș. u.

Loșonți 1969: Dumitru Loșonți, *Sistemul popular de denominație personală din Bonțida (jud. Cluj)*, în CL, XIV, 1969, nr. 1, pp. 115–123.

Loșonți 2000: Dumitru Loșonți, *Toponime românești care descriu forme de relief*, Cluj-Napoca, Editura Clusium, 2000.

Loșonți 2001: Dumitru Loșonți, *Soluții și sugestii etimologice*, București, Editura Univers Enciclopedic, 2001.

Loșonți 2007: Dumitru Loșonți, *Certitudini și ipoteze etimologice*, București, Editura Academiei Române, 2007.

Loşonţi 2015a: Dumitru Loșonți, *Les noms de famille dans la commune Bonţida (département de Cluj)*, în SCOL, VIII, 2015, nr. 1–2, pp. 68–92.

Loșonți 2015b: Dumitru Loșonți, *Observații în legătură cu cercetarea numelor de familie românești, cu referire specială la numele din Maramureș*, în Simion Iuga (coord.), *Cultură și civilizație românească în Maramureș. Vol. V. Simpozionul Național de la Săliștea de Sus, august 2014*, Cluj-Napoca, Editura Risoprint, 2015, pp. 32–42.

Loșonți 2016a: Dumitru Loșonți, *Numele de familie*, în Aurel Loșonți (coord.), *Arc peste timp medieval și contemporan al comunei Bonțida (Bonțida, Coasta, Răscruci, Tăușeni)*, Cluj-Napoca, Editura Studia, 2016, pp. 599–632.

Loșonți 2016b: Dumitru Loșonți, *Diminutive și hipocoristice*, în *idem*, pp. 633–651.

Loșonți 2016c: Dumitru Loșonți, *Note de onomastică maramureșeană*, în Simion Iuga (coord.), *Cultură și civilizație românească în Maramureș. Vol. VI. Simpozionul Național de la Săliștea de Sus, august 2015*, Cluj-Napoca, Editura Risoprint, 2016, pp. 138–151.

Loșonți 2021: Dumitru Loșonți, *Convingeri și propuneri etimologice*, București, Editura Academiei Române, 2021.

LR: „Limba română”, București, I, 1952 ș. u.

Mangra 1996: Maria Mangra, *Sufixul diminutival **-el** și rolul lui în formarea antroponimelor*, în SCO, IV, 1996, pp. 325–336.

Manu Magda 2003: Margareta Manu Magda, *Elemente de pragmalingvistică a românei vorbite regional*, București, Editura Dual Tech, 2003.

Manuilă, Sabin, *Recensământul general al populației României din 29 decembrie 1930*, vol. I, București, Editura Institutului Central de Statistică, 1938.

Marchiș 1934: Valeria V. Marchiș, *Feleacul. Schiță monografică*. Cluj, Editura Revistei „Satul și Școala”, 1934.

Marin, Marinescu 1984: Maria Marin, Bogdan Marinescu, *Graiurile din Transilvania*, în Valeriu Rusu (coord.), *Tratat de dialectologie românească*, Craiova, Editura Scrisul Românesc, 1984, pp. 354–390.

MDA2 2010: *Mic dicționar academic*, ediția a doua, București, Editura Univers Enciclopedic GOLD, 2010.

Mihali 2017: Adelina Emilia Mihali, *Supranume din localitatea Borșa, jud. Maramureș*, în Eugen Pavel, Nicolae Mocanu, Adrian Tudurachi (eds.), *„Caietele Sextil Pușcariu”, III. Actele Conferinței Internaționale „Zilele Sextil Pușcariu”, Ediția a III-a, Cluj-Napoca, 14–15 septembrie 2017*, Cluj-Napoca, Editurile Scriptor și Argonaut, 2017, pp. 334–343.

Mihali 2021: Adelina Emilia Mihali, *Influences italiennes dans l'anthroponymie de la localité de Borșa (dép. de Maramureș, Roumanie)*, în *Actes du XXIXe Congrès International de linguistique et de philologie romanes (Copenhague, 1–6 juillet 2019)*, vol. 1, Copenhague, ELIPHI Éditions de Linguistique et de Philologie, pp. 669–680.

Mihali 2022: Adelina Emilia Mihali, *Dinamica antroponimiei în contextul migrației: Borșa, jud. Maramureș, România,* în Oliviu Felecan, Alina Bugheșiu (eds.), *Proceedings of the Fifth International Conference on Onomastics „Name and Naming". Multiculturalism in Onomastics – Baia Mare, september 3–5, 2019*, Cluj-Napoca, Editura Mega, pp. 197–212.

Miron-Fulea 2002a: Mihaela Miron-Fulea, *Numele proprii metaforice în limba română actuală*, în Gabriela Pană Dindelegan (coord.), *Aspecte ale dinamicii limbii române actuale*, București, Editura Universității din București, 2002, pp. 337–348.

Miron-Fulea 2002b: Mihaela Miron-Fulea, *Numele proprii metonimice în limba română actuală*, în Gabriela Pană Dindelegan (coord.), *Aspecte ale dinamicii limbii române actuale*, București, Editura Universității din București, 2002, pp. 349–362.

Murádin 1978: Murádin László, *Állathívogató és -wzf szavak Erdély nyelvföldrajza* (II), în NyIrK, XXII, 1978, nr. 1, pp. 41–56.

NALR–Criș. I–IV: *Noul Atlas Lingvistic român, pe regiuni. Crișana*, I–II, de Dorin Urițescu, Ionel Stan; III, de Dorin Urițescu, Ionel Stan, Gabriela Violeta Adam, Lăcrămioara Oprea, Veronica Ana Vlasin; IV, de Dorin Urițescu, Ionel Stan, Veronica Ana Vlasin, Gabriela Violeta Adam, Lăcrămioara Oprea, București, Editura Academiei Române, 1996–2017.

NALR–Mold. Bucov, I: *Noul Atlas Lingvistic al României. Moldova și Bucovina*, I, de Vasile Arvinte, Stelian Dumistrăcel, Ion A. Florea, Ion Nuță, Adrian Turculeț, București, Editura Academiei Române, 1987.

Neamţu 2006–2007: G. G. Neamţu, *O clasificare categorial-relaţională a atributului în limba română*, în DR, serie nouă, XI−XII, 2006–2007, pp. 111–144.

Neiescu 1971: Petru Neiescu, *Cu privire la repartiția dialectală a dacoromânei*, în *Actele celui de-al XII-lea Congres Internațional de Lingvistică și Filologie Romanică (București, 15 –20 aprilie 1968)*. Redactor responsabil: Alexandru Rosetti, vol. II, București, Editura Academiei Române, 1971, pp. 297–302.

Nicola 2014: Ioan R. Nicola, *Monografia satului Feleacu. Județul Cluj*. *Studiu etnomuzicologic, corpus folcloric muzical și texte fără melodii. Schiță monografică*. Ediție îngrijită de Ion Cuceu, Elena Hlinca-Drăgan, Zamfir Dejeu, [Cluj-Napoca], Editura Tradiții Clujene, 2014.

NyIrK: „Nyelv- és Irodalomtudomány Közlemények”, Cluj, I, 1957 ș. u.

Oancă 1995: Teodor Oancă, *Tendințe noi în antroponimia românească. Schimbări de nume*, în SCO, 1/1995, pp. 7–24.

Oancă 1996: Teodor Oancă, *Nume standard și variante antroponimice. Probleme de terminologie*, în SCO, 2 (2), 1996, pp. 45–52.

Oancă 2001: Teodor Oancă, *Sociolingvistică aplicată. Cercetări de antroponimie*, Craiova, Fundația Scrisul Românesc, 2001.

Oancă 2016: Teodor Oancă, *Microsisteme antroponimice românești*, Craiova, Editura Grafix, 2016.

Oancă 2019: Teodor Oancă, *Cercetări de onomastică și dialectologie*, Craiova, Editura Grafix, 2019.

Olariu 2017: Florin-Teodor Olariu, *Variație și varietăți în limba română. Studii de dialectologie și sociolingvistică*, Iași, Institutul European, 2017.

Oros 1996: Marius I. Oros, *Studii de toponimie*, Cluj-Napoca, Editura ICPIAF, 1996.

Paşca 1936: Ștefan Pașca, *Nume de persoane şi nume de animale în Ţara Oltului*, Bucureşti, Monitorul Oficial şi Imprimeriile Statului. Imprimeria Naţională (Academia Română. Studii şi cercetări, XXVI), 1936.

Pătruț 1953: Ioan Pătruț, *Influențe maghiare în limba română*, în SCL, IV, 1953, pp. 213– 217.

Petrache 2016: Tatiana Petrache, *Dicționar de nume* (DN), Iași, Editura DOXOLOGIA, 2016.

Petrișor 1962: Marin Petrișor, *Graiuri mixte și graiuri de tranziție*, în LR, XI, 1962, nr. 1, pp. 87–95.

Petrovici, Emil, *Transilvania, vatră lingvistică a românismului nord-dunărean,* în „Transilvania”, 72.2, 1941, pp. 102–106.

Petrovici, Emil, *Graiul românesc de pe Crişuri şi Someş,* în „Transilvania”, 72.8, 1941, pp. 551–558.

Philippide 1923: Alexandru Philippide, *Originea românilor,* I, Iaşi, 1923, pp. 389–405.

Pop 1927: Sever Pop, *Buts et méthodes des enquêtes dialectales*. Extrait des „Mélanges de l'École Roumaine en France”, II-e partie 1926, Paris, Librairie J. Gamber, 1927.

Pop 1950: Sever Pop, *La Dialectologie. Aperçu historique et méthodes d'enquêtes linguistiques.* I. *Dialectologie romane,* Louvain, Imprimerie Duculot Gembloux, 1950, pp. 667–668.

Pop *et alii* 2017: Ioan-Aurel Pop, Daniela Marcu Istrate, Tudor Sălăgean, Alexandru Simon, *De vertice montis. Feleacul, Clujul şi Transilvania în Evul Mediu*, Cluj-Napoca, Academia Română. Centrul de Studii Transilvane, 2017.

Pop, Simon 2017: Ioan-Aurel Pop, Alexandru Simon, *Valahii și iobagii regelui: despre singurul oraș – „de țară” – al românilor din Ungaria*, în AIIX, LIII/2016, [2017], pp. 1–8.

Primăria Orașului Cluj, Seria B2. *Protocoale de Judecată*, Cota II/2, an 1562–1564, fond aflat la Arhivele Naționale. Serviciul Județean Cluj.

Prodan 1968: David Prodan, *Iobăgia în Transilvania în secolul al XVI-lea*, vol. II, Bucureşti, Editura Academiei Române, 1968.

Purcar-Gușeilă 1967: Margareta Purcar-Gușeilă, *Porecle (Comuna Șimișna, raionul Dej, regiunea Cluj)*, în LL, 1967, nr. 14, pp. 143–164.

Pușcariu 1936–1938: Sextil Pușcariu, *Pe marginea cărților*, în DR, IX, 1936–1938, pp. 403–446.

Pușcariu 1938: Sextil Pușcariu, *Introducere* la ALR I/I, pp. 7–14.

Pușcariu 1940: Sextil Pușcariu, *Limba română.* I. *Privire generală,* Bucureşti, Fundația pentru literatură și artă „Regele Carol II”, 1940.

Recensământul populației din 21 februarie 1956. Structura demografică a populației, București, Direcția Centrală de Statistică, [f.a.], aflat la Arhivele Naționale. Serviciul Județean Cluj.

REF: „Revista de (etnografie și) folclor”, București, 1956 ș. u.

Registru Parohial Feleacu. 1826, în *Colecția Matricole parohiale de stare civilă. Inventar 1700–1960*, aflat la Arhivele Naționale. Serviciul Județean Cluj, Fond nr. 42, inv. nr. 1516.

Reinheimer Rîpeanu 2001: Sanda Reinheimer Rîpeanu, *Lingvistica romanică: Lexic – Fonetică – Morfologie*, [București], Editura All, 2001.

Rosetti 1956: Al. Rosetti, *Limba română în secolele al XIII-lea – al XVI-lea*, București, Editura Academiei, 1956.

Rosetti 1968/1986: Al. Rosetti, *Istoria limbii române de la origini până la secolul al XVII-lea*, București, Editura pentru Literatură, 1968/ediție definitivă, București, Editura Minerva, 1986.

Roșianu 1972: Ioan Roșianu, *Despre numele proprii și conținutul lor*, în CL, XVII, 1972, nr. 2, pp. 295–307.

Roşianu 1976: Ion Roşianu, *O problemă de onomastică în discuţie: categoriile antroponimice*, în LR, XXV, 1976, nr. 3, Bucureşti, pp. 289−301.

Roșianu 1987: Ioan Roșianu, *Prenumele locuitorilor din Lancrăm (jud. Alba)*, în SO, IV, 1987, pp. 222–234.

Rotariu Traian (coord.), Maria Semeniuc, Iulian Pah, Mezei Elemer, Studia Censualia Transsilvanica. Universitatea „Babeș-Bolyai”. Catedra și Laboratorul de Sociologie, *Recensământul din 1857. Transilvania*, Ediția a II-a revăzută și adăugită, [Cluj-Napoca], Editura Staff, 1997, p. 174, aflat la Arhivele Naționale. Serviciul Județean Cluj.

Rotariu Traian (coord.), Maria Semeniuc, Mezei Elemer, Studia Censualia Transsilvanica. Universitatea „Babeș-Bolyai”. Catedra și Laboratorul de Sociologie, *Recensământul din 1900. Transilvania*, [Cluj-Napoca], Editura Staff, 1999, p. 270, aflat la Arhivele Naționale. Serviciul Județean Cluj.

Rotariu Traian (coord.), Maria Semeniuc, Mezei Elemer, Studia Censualia Transsilvanica. Universitatea „Babeș-Bolyai”. Catedra și Laboratorul de Sociologie, *Recensământul din 1910. Transilvania*, [Cluj-Napoca], Editura Staff, 1999, p. 258, aflat la Arhivele Naționale. Serviciul Județean Cluj.

RS: „Romanoslavica”, București, 1958 și urm.

Rusu Gr. 1966: Gr. Rusu, *Probleme de fonetică și fonologie dialectală. În legătură cu palatalizarea dentalelor în graiurile dacoromâne*, în CL, XI, 1966, nr. 2, pp. 345–353.

Rusu Gr. 1969: Gr. Rusu, *Statutul fonologic al vocalelor ǫ, ę și ą̆ în graiurile dacoromâne*, în CL, XIV, 1969, nr. 2, pp. 279–290.

Rusu Gr. 1983: Grigore Rusu, *Structura fonologică a graiurilor dacoromâne*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1983.

Rusu V. 1969: Valeriu Rusu, *Reflecții despre structura dialectală a dacoromânei (pe marginea unor studii recente)*, în SCL, XX, 1969, nr. 2, pp. 215–220.

SCL: „Studii și cercetări lingvistice”, București, I, 1950 ș. u.

SCO: „Studii și cercetări de onomastică”, Craiova, I, 1995 ș. u.

SCOL: „Studii și cercetări de onomastică și lexicologie”, Craiova, I, 2008 ș. u.

Scriban 1939: August Scriban, *Dicționaru limbii românești*, Iași, Institutu de Arte Grafice „Presa Bună”, 1939.

Simon 2004: Alexandru Simon, *Feleacul (1367–1587)*, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2004.

Simon 2022: Alexandru Simon, *Trei biserici, patru stăpânitori, două culori și două morminte*, în Alexandru Simon (ed.), *Oameni și biserici: șapte secole de istorie scrisă pe Dealul Feleacului*, Cluj-Napoca, Editura Argonaut, pp. 47–54.

Simon (ed.) 2022: *Istoria drept aniversare – aniversarea ca istorie*. *Introducere* la vol. Alexandru Simon (ed.), *Oameni și biserici: șapte secole de istorie scrisă pe Dealul Feleacului*, Cluj-Napoca, Editura Argonaut, 2022, pp. 7–22.

SMO: *Studii și materiale de onomastică*, [București], 1969.

SO IV: „Studii de onomastică”, Cluj-Napoca, IV, 1987.

Stan 1964: Aurelia Stan, *O problemă de antroponimie: derivarea cu sufixe diminutivale a prenumelor din ALR*, în CL, IX, 1964, nr. 1, pp. 97–108.

Stan 1965: Aurelia Stan, *Forme hipocoristice scurte ale unor prenume din ALR*, în CL, X, 1965, nr. 2, pp. 349–355.

Stan 1973: Aurelia Stan, *O problemă de terminologie onomastică: poreclă-supranume*, în CL, XVIII, 1973, nr. 1, pp. 85−90.

StUBB: „Studia Universitatis Babeș-Bolyai”. Series Philologia, Cluj-Napoca, 1956 ș. u.

Suciu 1967: Coriolan Suciu, *Dicționar istoric al localităților din Transilvania (literele A–N)*, vol. I, București, Editura Academiei Române, 1967.

Szabó T., Ulla A. 2018: Szabó T., Annamária Ulla, *Bilingualism: binominalism?*, în *Onomastica Uralica*, 11, pp. 17–30, disponibil la: http://mnytud.arts.unideb.hu/onomural/kotetek/ou11a.html_ (accesat în mai 2019)

TDR 1984: *Tratat de dialectologie românească*, coord. Valeriu Rusu, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1984, pp. 354–390.

Teaha 1961: Teofil Teaha, *Graiul din Valea Crişului Negru,* Bucureşti, Editura Academiei Române, 1961.

Teiuș 1962: Sabina Teiuș, *Despre formele hipocoristice ale prenumelor din Valea Bistriței (Bicaz)*, în CL, VII, 1962, nr. 1, pp. 45–51.

Teiuș 1965: Sabina Teiuș, *Modernizarea sistemului de denominație cu prenume în Valea Bistriței (Bicaz)*, în CL, X, 1965, nr. 1, pp. 179–185.

Todoran 1956: Romulus Todoran, *Cu privire la repartiţia graiurilor dacoromâne,* în LR, V, 1956, nr. 2, pp. 38–50.

Todoran 1960: Romulus Todoran, *Material dialectal.* II. *Graiul din Vâlcele (raionul Turda),* în *Materiale şi cercetări dialectale*, I, Editura Academiei Române, 1960, pp. 31–126.

Todoran 1961: Romulus Todoran, *Noi particularități ale subdialectelor dacoromâne*, în CL, VI, 1961, nr. 1, pp. 43–73.

Todoran 1984: Romulus Todoran, *Terminația de plural -**(e)áuă** a substantivelor neutre cu singularul în -**ắu** și -**éu***, în *Contribuții de dialectologie română*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1984, pp. 98–101.

Todoran 1998: Romulus Todoran, *Diferențieri accentuale în graiurile dacoromâne*, în *Contribuții la studiul limbii române*, Cluj-Napoca, Editura Clusium, 1998, pp. 61–76.

Toma 1994–1995: Ion Toma, *Particularităţile demersului etimologic în toponimie*, în DR, serie nouă, I, 1994–1995, nr. 1–2, pp. 371–384.

Tomescu 2001a: Domnița Tomescu, *Numele de persoană la români. Perspectivă istorică*, București, Editura Univers Enciclopedic, 2001.

Tomescu 2001b: Domnița Tomescu, *Gramatica numelor proprii în limba română*, București, Editura All Educațional, 2001.

Tomescu 2011: Domnița Tomescu, *Surse savante ale modernizării sistemului de prenume românești*, în Oliviu Felecan, Daiana Felecan (coord.), *Confluențe lingvistice și filologice. Omagiu profesorului Nicolae Felecan la împlinirea a 70 de ani*, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2011, pp. 471–481.

Tomescu 2017a: Domnița Tomescu, *Raportul dintre sacru și profan în antroponimia românescă medievală (sec. 15-17)*, în O. Felecan (ed.), *Proceedings of the Fourth International Conference on Onomastics „Name and Naming”. Sacred and Profane in Onomastics – Baia Mare, september 5–7 2017*, Cluj-Napoca, Editurile Mega și Argonaut, pp. 404–416.

Tomescu 2017b: Domnița Tomescu, *Dinamica denominației personale primare în antroponimia actuală*, în D. V. Topală (coord.), *Cercetări lingvistice. Omagiu doamnei profesoare Adriana Stoichițoiu Ichim*, Craiova, Editura SITECH, 2017, pp. 292–309.

TTRT Sălaj: *Tezaurul toponimic al României. Transilvania. Judeţul Sălaj*. Redactori: Eugen Pavel, Augustin Pop, Ion Roşianu, Gabriel Vasiliu, Cluj-Napoca, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2006.

TTRT Valea Hăşdăţii: *Tezaurul toponimic al României. Transilvania. Valea Hăşdăţii*, de Dumitru Loşonţi şi Sabin Vlad, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2006.

TTRT Valea Ierii: *Tezaurul toponimic al României. Transilvania. Valea Ierii*, de Dumitru Loşonţi şi Sabin Vlad, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2010.

Turculeț 1978: Adrian Turculeț, *Structura dialectală a graiurilor din Bucovina*, în ALIL. A. Lingvistică, XXVI, 1978, pp. 97–104.

Țâra 1968: V. Țâra, *Supranumele românești din comuna Domașnea (Caraș-Severin)*, în AUT. Seria Științe Filologice, VI, 1968, pp. 225–239.

Vasiliu 1968: Emanuel Vasiliu, *Fonologia istorică a dialectelor dacoromâne,* Bucureşti, Editura Academiei Române, 1968, pp. 40–193.

Weigand 1908: Gustav Weigand, *Despre dialectele româneşti,* în „Convorbiri literare”, XLII (1908), pp. 441–448.

Zamfir și Floarea 2020: Dana-Mihaela Zamfir, Irina Carmen Floarea, *Vechimea și răspândirea dialectală a tipului fonetic **hulpe** și fenomenele conexe*, în Veronica Ana Vlasin, Rozalia Colciar, Nicolae Mocanu, Dumitru Loșonți (ed.), *Lucrările celui de-Al XVIII-lea Simpozion Internațional de Dialectologie, (Cluj-Napoca, 30–31 august 2018)*, Cluj-Napoca, Editurile Argonaut și Scriptor, 2020, pp. 305–384.

Zăbavă 2011: Camelia Zăbavă, *Porecla – o „insulă” de mentalitate arhaică în postmodernitate*, în Oliviu Felecan (ed.), *Numele și numirea. Actele Conferinței Internaționale de Onomastică. Ediția I: Interferențe multietnice în antroponimie*, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2011, pp. 287–295.

https://ro.m.wikipedia.org (accesat în decembrie 2023)

Alte abrevieri

adj. = adjectiv
adv. = adverb, adverbial (ă)
antrop. = antroponim
apel. = apelativ
augm. = augmentativ
bg. = bulgar
calend. = calendaristic
cf. = (lat.) confer ‘compară’
chest. = chestiune
conj. = conjunctiv
dial. = dialectal (ă)
dim. = diminutiv, diminutival
et alii = (lat.) ‘și ceilalți, și alții’
ex.= exemplu
f. = formă
fem. = feminin
fr. = francez (ă)
germ. = german (ă)
gr. = grecesc
h. = hartă, hărți
hipoc. = hipocoristic
ibidem = (lat.) ‘același autor, aceeași lucrare’
ind. prez. = indicativ prezent
interj. = interjecție
introd. = introducere, introductiv (ă)
lat. = latin (ă)
lat. cl. = latină clasică
leg. = legendă
loc. = locuțiune
magh. = maghiar (ă)
masc. = masculin
MN = material necartografiat
ms. = manuscris
n. a. = nota autorului
n. fam. = nume de familie
n. grup = nume de grup
n. n. = nota noastră
n. pers. = nume de persoană
nr. = număr

of. = oficial
p. = pagină
passim = (lat.) ‛peste tot’
pers. = persoană
pl. = plural
pol. = polonez
pop. = popular (ă)
pref. = prefix
pren. = prenume
prep. = prepoziție, prepozițional (ă)
pș. = planșă
rom. = română, românesc
rus. = rusesc
s. a. = sublinierea autorului
s. v. = (lat.) sub voce ‛sub cuvântul’
săs. = săsesc
srb. = sârb
s.-cr. = sârbo-croat (ă)
sg. = singular
sl. = slav (ă)
subst. = substantiv
suf. = sufix
suf. col. = sufix colectiv
supran. = supranume
ș. u. = și următorii, următoarele
top. = topic, toponim
topogr. = topografic
țig. = țigănesc
ucr. = ucrainean (ă)
v. = vezi
vb. = verb
var. = variantă
v. sl. = vechi slav
vs = (lat.) versus ‛în opoziție cu’

Indice de autori

Feleacu (Cluj County). Linguistic Monograph

(Abstract)

This work is a linguistic monograph of an old, eminently Romanian Transylvanian village: Feleacu, Cluj County. The approach is carried out from the perspective of the dialectologist linguist and at the same time of the native speaker of the idiom.

The study is based on material collected over time, through personal surveys, the dialectal material collected, in this locality, for ALR I and ALRR-Trans., as well as the onomastic material collected within the research themes of the 'Sextil Puşcariu' Institute of Linguistics and Literary History in Cluj-Napoca. We also used, especially for the study of the anthroponymic forms, some information from medieval documents and from the oldest preserved Parish Register, located at the Cluj National Archives, as well as data contained in the few studies (of a historical, ethnomusicological character and a popularization monograph) relating to the locality of Feleacu. The information from the documents provided by Feleacu Mayor's Office (agricultural registers and lists of house numbers) and, more recently, the electronic information provided by the Internet, were also extremely useful.

The work is structured in four chapters, during which a comparative analysis of the two dialect surveys carried out in Feleacu (ALR I and ALRR-Trans.), the description of the idiom, the anthroponymic system (official and unofficial anthroponyms) and the toponymy of the locality is pursued.

If the first chapter represents a comparative analysis of the two dialect surveys carried out in Feleacu for ALR I (by Sever Pop) and for ALRR-Trans. (by Dumitru Loşonți), the second chapter is a detailed description of the Felecan idiom, which can be considered a transition idiom. The presence of numerous lexical elements of Hungarian origin, as well as the epenthesis of the consonant [c] in the group [sl] lead us to think of the Crişean subdialect. On the other hand, other linguistic features, such as the transformation of the affricates [ĉ], [ĝ] into the fricatives [ŝ], [ẑ], found in the linguistic area of the Transylvanian Plain, are specific to the Moldavian subdialect.

The surnames, formed, currently, within the popular denomination system (agnomen or nickname), passed into the official denomination system, becoming a simple formula for identifying the person, the blood, being transmitted from one generation to the other. In Feleacu, in addition to recent names, there are even today old surnames, which have survived over the centuries, within an extremely branched genealogical tree, which the lack of historical documents between the 16th and 18th centuries does not allow us to study it. The distinction between groups bearing the same surname is still made today with the help of agnomina/nicknames, anthroponymic formulas equivalent to surnames.

Unlike the surname system, the forename system can be considered an open and mobile system, permanently exposed to influences and innovations (fashion). Throughout the analysed period (the end of the 18th century - the beginning of the 21st century), the forenames from Feleacu were subject to different socio-political, religious and cultural influences: if until the middle of the 20th century, calendar religious forenames prevailed, being joined by secular borrowings, with Latinist influence, in the second half of this century, modern forenames began to penetrate and impose themselves, a process that continues even nowadays, but in parallel with the updating of traditional religious forenames. The traditional forenames have remained a constant in the anthroponomy of the Felecan area and even today hold a dominant position in the repertoire of onomastic forms in Feleacu, this Transylvanian locality proving to be much more conservative, also in onomastic terms, than other Romanian localities.

At the level of unofficial anthroponyms, it is found that, especially in the case of traditional forenames, the diminutives and hypocoristics have primarily an individualizing function, being used to differentiate the bearers of the same forename within the same family / the same blood: the hypocoristics with the highest frequency are those formed by apheresis (especially in the case of traditional forenames) and by apocope (especially in the case of more ‘modern’ forenames); some diminutives and hypocoristics have established themselves as freestanding forenames, being used in official documents or as agnomina.

Also, in the conditions where there are several families/bloodlines bearing the same official name, the

popular system of personal denomination is the one that prevails in the identification of individuals, the official system of conventional anthroponyms being less often used. Within this popular system, an important role is played by agnomina and nicknames, delimited through the prism of individualization procedures. From the point of view of structure, agnomina are made up, in addition to citing ascendants (lines of filiation that sometimes provide a true genealogy of the individual), also by adding nicknames, which in turn have become agnomina, or by adding toponyms.

Regarding the toponymic system, from an etymological perspective, it can be noticed that the toponyms in Feleacu are, in the majority, Romanian toponyms, coming from appellatives and anthroponyms, the largest weight among these appellatives being words of Latin origin.

In conclusion, it can be stated that Feleacu represents, from a linguistic point of view, a conservative area, both at the level of the idiom and the onomastic and toponymic system. The locality constitutes an island of Romanianness, configured by a special historical and geographical context in the Transylvanian space, a fact noted especially for the period up to the end of the 20th century.

We hope that the description of this Transylvanian idiom will contribute to a better knowledge of the mechanisms of the Romanian language spoken in this part of the country, because we can affirm, always in agreement with the great linguist Sextil Pușcariu, that 'the common language is constantly enriched by individual and regional idioms' (1940: 34).

Feleacu (Dép. de Cluj). Monographie linguistique

(Résumé)

Le présent ouvrage représente une monographie linguistique d'un village ancien de Transylvanie, un village roumain par excellence : Feleacu, dép. de Cluj. Notre démarche est réalisée de la perspective du linguiste dialectologue et en même temps du parleur natif de l'idiome local.

L'étude est basée sur un matériau recueilli, au cours du temps, par des enquêtes personnelles, sur le matériau dialectal recueilli dans cette localité pour l'ALR et le NALR, mais aussi sur le matériau recueilli pour les projets de recherche déroulés à l'Institut de Linguistique et d'Histoire Littéraire « Sextil Pușcariu » de l'Académie Roumaine de Cluj-Napoca. Nous avons utilisé aussi, surtout pour la recherche des formes anthroponymiques, des informations retrouvées dans des documents médiévaux et dans le plus ancien Registre Paroissial gardé, actes retrouvés aux Archives Nationales de Cluj-Napoca, ainsi que des dates contenues dans les études, peu nombreuses, sur la localité de Feleacu, dates à caractère historique, ethno-musicologique et une monographie de popularisation. D'une grande importance ont été aussi les informations mises à notre disposition

par la Mairie de Feleacu (les registres agricoles et les listes avec les numéros des imeubles) et, plus récemment, les informations fournies par l'Internet.

L'étude est composée de quatre chapitres le long desquels on poursuit une analyse comparative des deux enquêtes dialectales réalisées à Feleacu (pour l'ALR I et pour l'ALRR–Trans.), la description du parler, le système anthroponymique (anthroponymie officiale et non-officiale) et la toponymie de la localité.

Tandis que le premier chapitre représente une analyse comparative des deux enquêtes dialectales réalisées à Feleacu pour l'ALR I (par Sever Pop) et pour l'ALRR–Trans. (par Dumitru Loșonți), le deuxième chapitre constitue une description detaillée du parler de Feleacu, qui peut être caractérisé comme *un parler de transition*. La présence de nombreux éléments lexicaux d'origine hongroise, ainsi que l'épenthèse de la consonne [c] dans le groupe [sl] nous font penser au sous-dialecte de Crișana. En échange, d'autres traits linguistiques, comme la transformation des affriquées [ĉ], [ĝ] dans les fricatives [ŝ], [ẑ], rencontrées dans la zone linguistique de la Plaine de Transylvanie, sont spécifiques au sous-dialecte de Moldavie.

Le nom de famille, formé couremment à l'intérieur du système de dénomination populaire (surnom ou sobriquet), est entré dans le système de dénomination officielle, devenant une simple formule d'identification de la personne ou de la famille, se transmettant d'une génération à l'autre. Aujourd'hui encore on rencontre à Feleacu, à côté des noms récents, des noms de famille anciens, qui ont survécu le long des siècles à l'intérieur d'un arbre généalogique extrêmement ramifié, qui, par manque de documents historiques pendant les XVIème et

XVIIIème siècles, ne peut pas être étudié. La distinction entre les groupes qui portent le même nom de famille se réalise encore aujourd'hui à l'aide des surnoms/sobriquets, qui sont des formules anthroponymiques équivalents aux noms de famille.

À la différence du système des noms de famille, le système des prénoms peut être considéré un système ouvert et mobile, soumis en permanence aux influences et aux inovations (à la mode). Tout au long de la période analysée (la fin du XVIIIème siècle – le début du XXIème siècle), les prénoms de Feleacu ont été soumis à des influences de nature socio-politique, religieuse et culturelle différentes : si jusqu'à la moitié du XXème siècle, les prénoms religieux, du calendrier et les prénoms laïques, d'influence latine, ont été prédominants, pendant la deuxième moitié de ce siècle, ont rencontre l'emprunt de prénoms modernes, un processus continué aussi de nos jours, parallèlement à la réactualisation de certains prénoms religieux. Les prénoms traditionnels sont restés une constante dans l'anthroponymie de Feleacu et occuppent encore à présent une position privilégiée dans le repertoire des formes onomastiques. Par conséquent, on peut affirmer que la localité de Feleacu peut être considérée, sous rapport onomastique, plus conservatrice qu'aux autres localités de Transylvanie.

Au niveau des anthroponymes non-officiels, on peut constater que, surtout dans le cas des prenoms traditionnels, les diminutifs et les hipocoristiques ont la fonction d'individualisation, étant utilisés pour distinguer les porteurs du même prénom à l'intérieur de la même famille ; les hipocoristiques les plus fréquents sont formés par aphérèse (pour les prénoms traditionnels) et par apocope (pour les prénoms plus « modernes ») ;

certains diminutifs et hipocoristiques se sont imposés comme prénoms autonomes, étant utilisés dans les documents officiels ou comme surnoms.

Dans le cas de plusieures familles portant le même nom officiel, l'identification des individus est réalisée par l'intermédiaire du système populaire de dénomination personnelle, respectivement par les surnoms et les sobriquets. Du point de vue de la structure, les surnoms sont composés, à côté de l'énumération des ascendents (des éléments de la filiation qui offrent parfois toute une généalogie de la personne), par l'addition de sobriquets, devenus à leur tour des surnoms, ou de toponymes.

En ce qui concerne le système toponymique, de perspective étymologique, on peut constater le fait que les toponymes de Feleacu sont, dans leur majorité, des toponymes roumains, qui proviennent d'apellatifs et d'anthroponymes, la place la plus importante étant occupée par les mots d'origine latine.

On peut conclure que la localité de Feleacu représente, du point de vue linguistique, une zone conservatrice, tant au niveau du parler proprement-dit qu'au niveau du système onomastique et toponymique. La localité constitue « une île » roumaine modelée par un contexte historique et géographique spécial dans l'espace transylvain, surtout pendant la période antérieure au XXème siècle.

Nous espérons que la description de ce parler de Transylvanie contribue à une meilleure compréhension des mécanismes de la langue roumaine parlée dans cette région du pays et nous pouvons affirmer, en accord avec le grand linguiste Sextil Pușcariu, que « la langue commune s'enrichit en permanence de parlers individuels et régionaux » (1940 : 34).

Prezenta lucrare este o monografie lingvistică (dialectală, antroponimică și toponimică) a unui grai ardelenesc de tranziție specific unui vechi sat românesc: Feleacu (jud. Cluj). Demersul este realizat din perspectiva lingvistului dialectolog și totodată vorbitor nativ al graiului, contribuind la o mai bună cunoaștere a mecanismelor limbii române vorbite.

ISBN: 978-606-37-2121-2